ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਪ੍ਰਬੋਧ

ਗਿਆਨੀ ਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

੧ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੋਧ

ਲੇਖਕ

ਪੰਥ ਰਤਨ

ਪ੍ਰੋ: ਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ, ਲਾਹੌਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ

ਭੇਟਾ ੩) ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫਰਵਰੀ ੧੯੭੪ ੩੧੦੦

ਛਾਪਕ:

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ,
ਰਾਮਸਰ ਰੋਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।

ਤੱਤਕਰਾ

ਜਨੇਊ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ, ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਉਚ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਹਰ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਹੈ। ਸਫਾ ੧੧ ਤੋਂ ੯੪ ਤਕ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਰਲ ਗਾਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਵਲੋਂ ਵੱਖ ਵਖਰਿਆਂ ਮਸਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਏ ਹਨ।

ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਸਿਖ ਪ੍ਰਬੁਧ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਾਰ ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਓਤਰ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਹਿਮ ਮਸਲੇ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੂਜਿਆਂ ਮਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਭਿੰਨਤਾ ਰਖਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਛਪਦੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਹਰ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨੇ ਵਾਧਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਰ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਲਈ ਸਭਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜਾਨਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨੀ ਵਿਚਾਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਕੇ, ਕਿ ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਐਸੀ ਪੰਥ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੂਹ ਭੀ ਪਾਈ ਸੀ।

ਆਪ ਜੀ ਲਿਖਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਛਾਪੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਛਪਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਦੇਣਗੇ।

(ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ)
ਜਨਰਲ ਸਕਤ੍
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ
ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

੨੭-੨-੭੪

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੋਧ

ਦੋਹਰਾ

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਰਬੰਸ ਹੀ ਦੀਨਾ ਜਿਸ ਪਰ ਵਾਰ ।
ਹਾਇ ਤਿਸੀ ਅਬ ਪੰਥ ਨੇ ਗੁਰ ਕੋ ਦਿਯੋ ਵਿਸਾਰ ॥ ੧ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਕੋ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਅੰਨਮੱਤੋਂ ਕੇ ਦਾਸ ।
ਕਹੋ ਭਲਾ ਇਸ ਕਰਮ ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ॥ ੨ ॥
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਛ ਕਹਿਤ ਹੈ ਪੰਥ ਕਰ ਹੈਂ ਕੁਛ ਔਰ ।
ਕਹੋ ਅਜੇਹਾ ਖਾਲਸਾ ਕਿਉਂ ਪਾਵੇ ਗੁਰ ਠੌਰ ॥ ੩ ॥
ਕਹਨੀ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਕੀ ਰਹਨੀ ਗੀਦੜ ਦੇਖ ।
ਗੁਰ ਆਗਜਾ ਕਰ ਭੰਗ ਇਨ ਹਰ ਲੀਨੇ ਨਿਜ ਲੇਖ ॥ ੪ ॥
ਗੁਰੂ ਬਨਾਏ ਔਰ ਥੇ ਇਹ ਬਨ ਬੈਠੇ ਔਰ ।
ਬਨੇ ਭੂੰਡ ਯਹ ਗੋਬਰੀ ਗੁਰ ਕੀਨੇ ਥੇ ਭੌਰ ॥ ੫ ॥
ਗੁਰ ਨੇ ਖਾਲਸ ਪੰਥ ਕੋ ਇਹ ਕੀਨੇ ਥੇ ਹੰਸ ।
ਯਹ ਕੁਰੀਤ ਦਾਦਰ ਭਖੇਂ ਬਨ ਕਰ ਬਗੁਲਾ ਬੰਸ ॥ ੬ ॥
ਜਿਸ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਆਖਣਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ।
ਮਨ ਵਿਚ ਏਪਰ ਡਰ ਰਿਹਾ ਮਤ ਪੈ ਜਾਇ ਫ਼ਤੂਰ ॥ ੭ ॥
ਪਰ ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਦੀ ਬਾਤ ਇਹ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੁਨ ਯਾਦ ।
ਗੁਰ ਅਰ ਸੱਚੇ ਪੰਥ ਪੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਫ਼ਰਯਾਦ ॥ ੮ ॥

ਚੌਪਈ

ਬੁੱਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਕਹੀ ਏਹ ਕਾਫ਼ੀ ।
ਜੋ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਪਰ ਕਾਫ਼ੀ ॥

ਜੇ ਬੋਲਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਡਰ ਖਾਵੈ।
ਚੁੱਪ ਰਿਹਾ ਭੀ ਮੂਲ ਨ ਜਾਵੈ ॥ ੯ ॥
ਯਥਾ-ਝੂਠ ਕਹਾਂ ਜੇ ਬਚਦਾ ਹੈ।
ਸੱਚ ਆਖੇ ਭਾਂਬੜ ਮੱਚਦਾ ਹੈ ॥
ਦਿਲ ਦੁਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਜਚਦਾ ਹੈ।
ਜਚ ਜਚ ਕੇ ਜਿਹਵਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।
ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ ਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ

ਤਾਂਤੇ ਕਹਾਂ ਸੁਨਾਇ ਮੈਂ ਸਭ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਹਾਲ।
ਭਾਵੇਂ ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਸੋ ਕੱਢਨ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ ॥ ੧੧ ॥

ਚੌਪਈ

ਅਹੇ ਬਣੀ ਅਬ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖੀ। ਹਮ ਅਪਨੀ ਆਖਨ ਸੋਂ ਪਿੱਖੀ।
ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਰਾ ਬਹਾਨਾ। ਛੋਡ ਧਰਮ ਸਭ ਦਿਯੋ ਨਿਦਾਨਾ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸਾਰੇ। ਮਨਮਤ ਮਹਿਂ ਸਭ ਕਰਤ ਗੁਜ਼ਾਰੇ।
ਕਹੋ ਜਗਤ ਮਹਿਂ ਕਿਉਂ ਥਿਰ ਰਹਿ ਹੈ। ਜੋਗੁਰ ਬਚਨਾਂ ਝੂਠੇ ਕਹਿ ਹੈ।
ਅਬ ਨਕਲੀ ਸਿਖੀ ਕੀ ਗਾਥਾ। ਸੁਨੋ ਖਾਲਸਾ ਮਨ ਕੇ ਸਾਥਾ।

ਵਾਰਤਕ

ਮੇਰੇ ਪਯਾਰੇ ਪਾਠਕੋ ਜੋ ਕੁਛ ਮੈਂ ਇਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕੋਈ ਕਿੱਸਾ ਕਹਾਣੀ ਯਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਲ ਦੇ ਪਰਚਾਵੇ ਦੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਕ੍ਰਿਤਘਨਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਘਰ, ਧਨ, ਮਾਲ, ਪਯਾਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੀ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਧਾਰਮਕ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪੋਥੀ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੋਧ' ਰੱਖਯਾ ਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਤਘਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ

ਇਸ ਪੌੜੀ ਦਾ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ* ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਪਰ ਆਖੀ ਹੈ :—

ਪਉੜੀ

"ਰਿੱਧਾ ਮਦ ਵਿਚ ਪਾਇਕੇ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਮਾਸ। ਧਰਿਆ ਮਾਨਸ ਖੋਪਰੀ ਕਰ ਗੰਦੀ ਵਾਸ। ਲੋਹੂ ਭਰਿਆ ਕੱਪੜਾ ਕਰ ਕੱਜਨ ਤਾਸ। ਢੱਕ ਲਿਚੱਲੀ ਚੂਹੜੀ ਕਰ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ। ਓਇ ਜਿ ਆਖੇ ਪੁੱਛਿਆ ਮਤ ਕਰ ਬਿਸ-ਵਾਸ। ਮਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਵੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ ਹੋਇ ਸਰਬ ਵਿਣਾਸ।"

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਕਥਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਯਾ ਨਕਲੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪਰ ਠੀਕ ੨ ਤੌਰ ਪਰ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਕਲੀ ਕਚਘਰੜ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਜੇਹਾ ਹੀ ਦੁਰਭਾਗ ਆਖਯਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭਾਗ ਲਾਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਏਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡਿਆਂ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਕੇਹੇ ਹੀ ਕਯੋਂ ਨ ਹੋਣ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਹਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹਾਲ

੧—ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੇ ਓਹ ਇੱਕ ਘਰ ਦੇ ਝਗੜੇ—ਮਤਰੇਈ ਦੇ ਦੁੱਖ—ਤੇ ਬਨਵਾਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸੇ। ਸੀਤਾ ਜੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਬ੍ਰਤਾ ਸੁਪਤਨੀ ਸੀ ਸੋ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਪਾਲਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਹੰਕਾਰੀ ਨੇ ਛਲ ਨਾਲ ਘਰ ਲਿਆ ਕੇ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ

---

*ਨੇਕ ਨਾਮੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ।

ਪੰਜੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਨ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨਾਲ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਆਦਿਕ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਦਾ ਬਲ ਦਿਖਾ ਕੇ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਦਲ ਸਾਜ ਕੇ ਲੰਕਾ ਪਰ ਜਾ ਕੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਅਰ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਆਂਦਾ। ਏਹ ਸਾਰੀ ਰਾਮਾਯਣ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਏਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਜੰਗ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਭ ਯਾ ਭਲਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕੇਵਲ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਅਤੇ ਏਹ ਅਵੱਸ਼ਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਭੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛਲ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜੇ ਖ਼ੁਦ ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਕੰਮ ਕਰੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਜੇ ਖ਼ੁਦ-ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬਦਲਾ ਲਵੇ। ਇਸ ਤੇ ਏਹ ਸਾਫ਼ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਯਤਨ ਅਪਨੇ ਸੁਖ ਲਈ ਸੀ, ਉਸ ਥੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੌਰਦਾ ਸੀ।

ਕਈ ਕੁ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਵਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਆਪਨੀ ਰਾਇ ਇਹ ਭੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਵਣ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਨ ਅਰ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਪੰਡਤ ਸੀ, ਐਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਰਾਵਣ ਦਾ ਵੇਦ ਭਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ । ਇਸ ਤੇ ਏਹ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਜਾਤਾ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਉਹ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਯਾ ਸ਼ਿਵ ਅਸਤੋਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵਿੱਦਯਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਜਾਨ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਚਤਰ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੀ ਪੂਰਾ ਸੀ ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਸ਼ੈਵੀ ਲੋਗ ਹਨ।

ਤੀਸਰਾ ਉਹ ਪਲੁਸਤ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਭੀ ਛੋਟਾ ਯਾ ਕਮੀਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਚੌਥਾ ਉਸ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਅਰ ਰਾਜ ਤੇਜ ਦੀ ਗੁਵਾਹੀ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇੰਦਰ ਜੈਸੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ

ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹੋਮ ਯੱਗ ਆਦਿਕ ਬਿਵਹਾਰ ਐਸੇ ਹੀ ਸੇ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਜੇਹੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾ ਨੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਜੋ ਅੱਛੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਪਣੇ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰਾਕਸ਼ ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰੰਤੂ ਵਿਚਾਰਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਵਣ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪਰ ਲਾ ਕੇ ਭੰਡਿਆ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਏਹ ਕੁਕਰਮ ਜੋ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੋ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਨਕਟੀ ਹੋਨੇ ਪਰ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿਚ ਲਿਖਜਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਦ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਬਨ ਵਿਚ ਗਏ ਤਦ ਰਾਵਣ ਦੀ ਭੈਣ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਸੂਪਨਖਾਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਬਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਉਹ ਨ ਸਮਝੀ ਸਗੋਂ ਕਲੇਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਦ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨੱਕ ਵੱਢ ਕੇ ਨਕਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਬਾਤ ਦੀ ਖਬਰ ਪਾਕੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਏਹੋ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਤਪੀਸ਼ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਚੁਰਾਕੇ ਨਾ ਲਿਆਵਾਂ ਤਦ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਭੀ ਹਰਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਉਸਨੇ ਬਨ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ,ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਚੁਰਾਕੇ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦੇ ਨੱਕ ਵਾਲੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਰਾਵਣ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਸੋ ਅਪਨੀ ਅਕਲ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਭੀ ਜੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਬੁਰੀ ਹੀ ਕਯੋਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਲੇਵੇ ਜੋ ਰਾਵਣ ਨੇ ਲੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਅਪਨੇ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇਗਾ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਭੈਣ ਦੇ ਨੱਕ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ੀਰਾਤ ਹਿੰਦ ਦੀ ਦਫਾ ਦੇ ਮੂਜਬ ਸਜ਼ਾ ਦੁਵਾ-ਏਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਜੰਗ ਕੇਵਲ ਆਪਸ ਦੀ ਜ਼ਿਦ ਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ॥

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਝੂਠੇ

ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਆਖਾਂਗੇ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਲੂਕ ਛਤ੍ਰੀ ਰਾਜਾ ਹੋ ਕਰ ਸੂਪਨਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੋ ਉਸਦੇ ਦੁਰਾਚਾਰ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਪਰਵਿਰਤ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਰਾਵਣ ਨੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਨ ਵੇਦ ਵੇਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਹੋਕਰ ਉਸਦਾ ਬਦਲਾ ਇੱਕ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਸਤਵੰਤੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਰ ਕੱਢਿਆ ਸੋਈ ਉਸਦਾ ਰਾਕਸ਼ ਸੁਭਾਉ ਸੀ। ਇਸੀ ਖ਼ਯਾਲ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਾਲਮੀਕ ਜੈਸੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਨਕੇ ਭੀ ਰਾਕਸ਼ ਨਾਮ ਤੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਏਹ ਸਾਰਾ ਚਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਖ ਯਾ ਸੁਪਤਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਫਲ ਸੀ ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਲੱਖ ਲੱਖ ਧੰਨਵਾਦ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਆਪਨੇ ਭਲੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਕੇ ਭੁਲਾਯਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਾਲਕ, ਬੁੱਢਾ, ਜਵਾਨ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਏਹ ਕਹਾਣੀ ਇਸਤਰਹ ਨਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਯਾ ਵੇਲ ਬੂਟਾ ਖੋਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਪਰ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਔਤਾਰ ਆਖਕੇ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਸਮਜ ਅਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਨ ਵਿੱਛੜਨ ਦੇ ਸਮਜ ਪਰ ਭੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਰਾਵਨ ਜਿ[illegible]ਨੇ ਸੀਤਾ ਚੁਰਾਈ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਾਤਿ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਭੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਕਸ਼ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੇ ਵਧ ਕੇ ਯਾਦਗਾਰ ਵਾਲੀ ਇਕ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਜੰਗ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਗਤਾਂ ਦੇ ਰਾਵਣ ਬਣਾਕੇ ਸਾੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਲੰਗੂਰ ਅਤੇ ਰਿੱਛ ਬਣਾਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਕਸ਼ ਭੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਰ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਦੇਖੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾ ਆਪਣਿਆਂ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ, ਰਿੱਛ ਅਤੇ ਰਾਕਸ਼ ਬਣਾਉਂਦੇ ਜ਼ਰਾ ਭੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਸ਼ੋਭਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਆਖੀਏ ਤਾਂ ਓਹ ਲੜ ਕੇ ਇਕ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਸ੍ਵਾਂਗ ਨੂੰ ਆਪ

ਧਾਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਨੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਕੁ ਲੋਕ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਏਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤੱਗਜਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਵ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਕਲਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਨੂੰ ਭੁਲਾਯਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧੰਨਜਵਾਦ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਉੱਤਮ ਸਦਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਕਯਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਇਜੇਹੀ ਯਾਦਗਾਰ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਬੋਧਕ ਹੋਵੇ, ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ ? ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ।

ਦੂਜਾ–ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਕੰਸ ਨੂੰ, ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਪਰ ਵਿਸ੍ਵਾਸ ਰਖਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੇ,ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਦਾ ਯਾ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਦਾ ਕਯਾ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਭੀ ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਮੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਓਸਨੂੰ ਅਪਨਾ ਲਾਭ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਦੂਸਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਉਸ ਤੇ ਭੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਸ ਦੇਸ ਦੀ ਇਹ ਦੁਰਗਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸਦਾ ਸਬੂਤ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਭੀ ਉਸਦਾ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਥੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਵਾਂ ਅਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ ਲੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਪੰਜਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਵੱਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਸਜਕੇ ਮੋਰਚੇ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਆਪੋ ਅਪਨੀ ਜਗਾ ਪਰ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਧਨਖਧਾਰੀ ਸੂਰਮਾਂ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਣ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਮੱਲਕੇ ਖੜ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਭੀ ਅਰਜਨ ਦੇ ਰਥਵਾਹੀ ਹੋਕੇ ਤੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਲੜਾਈ

ਲਈ ਤਯਾਰ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆ ਖੜੇ ਹੋਏ।

ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਅਰਜਨ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਫੇਰਕੇ ਦੇਖਯਾ ਤਾਂ ਕਿਆ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਭੀਖਮਪਿਤਾਮਾ ਹੈ ਅਰ ਕਿਤੇ ਕਰਨ ਭਾਈ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਵੱਡਾ ਭਾਈ ਹੈ ਅਰ ਕਿਧਰੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼ਟਰ ਤਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਬਾਪ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰਜ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਤਿ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹਨ; ਅਰ ਕਿਸੀ ਜਗਹ ਪਰ ਅਸ੍ਵੱਥਾਮਾ ਦਰੋਣਾਚਾਰਜ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖੜਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਭਾਈ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ; ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਜਨ ਨੇ ਜਦ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਅਪਨਾ ਹੀ ਪਰਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਤਦ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮੋਹ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਮਾਰ ਆਯਾ ਅਤੇ ਅੱਖੀਂ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰ ਆਈਆਂ। ਝਟ ਧਨਖਬਾਨ ਹਥੋਂ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਆਖਯਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਅਪਨੀ ਕੁਲ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਜਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਆਂਸੂ ਵਗਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੋਲੇ ਕਿ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਅਰਜਨ ਤੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋਯਾ ਹੈ? ਅਰਜਨ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਜਦ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਜੋਂ ਅਪਨੇ ਚਾਚੇ, ਤਾਏ, ਭਾਈ, ਭਤੀਜੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਹਥੋਂ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਅਪਨੇ ਕੁਟੰਬ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੰਡੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਰੁਦਨ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਗਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਅਪਨੇ ੨ ਪਤੀਆਂ ਦੇ ਮਰਨੇ ਪਿੱਛੇ ਅਜੋਗ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਕੁਲ ਨੂੰ ਕਲੰਕ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ; ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹਾਂ।"

ਇਸ ਸਮਜ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਫ਼ਸਾਦ ਨੂੰ ਮੇਟਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਟ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਅਰਜਨ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਗਯਾਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਸੀ ਸੋ ਤਾਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਹਿਤ ਰੱਖਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਗੋਂ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਪੱਟੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮਤ ਸੁਨਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਆਖਯਾ ਕਿ "ਹੇ ਅਰਜਨ ਤੂ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਤੇ ਡਰਦਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਧਨੁਖਬਾਨ ਨੂੰ ਹੱਥੋਂ ਸਿੱਟ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਆਤਮਾ ਨਿੱਤ, ਅਮਰ ਅਤੇ ਅਜਰ, ਅਵਨਾਸ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਛੇਦਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਲ ਵਿਚ ਡੁਬਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਸੋ ਤੂੰ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਕਿਸ ਬਾਤ ਦਾ ਡਰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ; ਦੂਸਰਾ ਜੇ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਜੜ੍ਹ ਪਰਣਾਮੀ ਅਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਕਿਆ ਮਾਰਨਾ ਹੈ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਨਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰ, ਛੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਅਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਿੱਟ ਬੈਠੇ।"

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰਜਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਅਤੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਖ਼ਯਾਲ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਪਰ ਰਖ ਕੇ ਅਜਿਹੀ ਕਟਾ-ਵੱਢ ਕੀਤੀ ਜੋ ਅਪਨੇ ਹੀ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਛਾਣੇ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਟ ਗਦਾ ਨਾਲ ਭੰਨੇ। ਅਪਨੇ ਤਾਏ, ਚਾਚੇ ਅਰ ਦਾਦੇ ਤਰਸਾ ਤਰਸਾ ਕੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਭੀਮ ਜੈਸੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਚਾਚੇ ਦੇ ਪੁੱਤ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨੋਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾੜਕੇ ਚੁਲੀਆਂ ਨਾਲ ਲਹੂ ਪੀਤਾ।

ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗਲ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸ ਯੁੱਧ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ?

ਫਿਰ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੌਰਵ ਪਾਂਡਵ ਦਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਡੋਬ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਆਪਨੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦਾ ਭੀ ਕਿਆ ਹਾਲ ਕੀਤਾ: ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਯਾਦਵ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪਰਭਾਸ ਨਾਮੇ ਤੀਰਥ ਪਰ ਆਏ ਅਰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਬਲਦੇਵ ਜੀ ਭੀ ਦੋਨੋਂ ਨਾਲ ਸੇ, ਓੱਥੇ ਤੀਰਥ ਪਰ ਜਾ ਕੇ 'ਤੀਰਥ ਪਾਨ' ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਯਾਦਵ ਮਦ ਨਾਲ ਅੰਧੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਲੜੇ ਜੋ ਕੋਈ ਬਾਕੀ ਨਾ ਬਚਿਆ ਅੰਤ ਨੂੰ ਬਲਭੱਦਰ ਭੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਇੱਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾ

ਸੁੱਤੇ ਅਰ ਓਥੇ ਇਕ ਫੰਧਕ ਦੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਿਰਗ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਗਏ।

ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਯਾਦਵਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਤੇ ਇਸ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਪਰ ਕਿਆ ਉਪਕਾਰ ਹੋਯਾ ?

ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਖਣ ਚੁਰਾ ਕੇ ਖ਼ਾਣਾ ਸੀ ਸੋ ਭੀ ਭਾਵੇਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੀ ਪਰ ਓਸ ਸਮਜ ਯਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦੇ ਸਮਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਨ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮੁੰਡੇ ਭੀ ਘਰ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁਰਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੁਤਵਾਲੀ ਦੇ ਵਸੀ[illegible] ਜੇਹਲਖਾਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਲੰਕ ਲਾਉਣ।

ਚੌਥਾ ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ, ਰਾਧਾਂ ਆਦਿਕ ਪਰਾਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜਵਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ। ਇਸਤੇ ਭੀ ਤਸੀਂ ਸੋਚ ਲਵੋ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕਿਆ ਸਿੱਖਯਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਯਾ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਭਲਿਆਈ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਤਯ ਦੇ ਪਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਤਿ ਰਾਧਾਂ ਜੀ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵਡਾ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਬਾਬਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਲਿਖਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਇਬਲ* ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਜ ਦੰਡ ਪਾਉਂਦਾ, ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਮ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੇਪੜਦ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾ ਛੱਡੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਖਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਕੌਮੀ ਯਾ ਦੇਸੀ ਭਲਾਈ ਹੈ ?

ਭਾਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਇਸਦਾ ਕੁਝ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਡੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਗੁਣ ਰੂਪ ਪਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ;ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਾਸ ਮੰਡਲ ਰਚਾ ਕੇ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਪੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਰਤ ਕਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਭਾਗਵਤ ਜੀ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲੇਵੇ ਜੋ ਕਿਸ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੌਤਕ ਲਿਖੇ ਹਨ।

*ਤੌਹੀਨ

ਪਰੰਤੂ ਅਜਿਹੇ ਕੌਤਕਾਂ ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੇਸ, ਕੌਮ ਯਾ ਧਰਮ ਦੀ ਹੀ ਉੱਨਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਸਬਕ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਖਯਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਅਜੇਹਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਪਯਸ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ।

ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁਰੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਯਾ ਬੁਰੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਉਦਜੋਤਨ ਯਾ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤੱਗਜਤਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤੋ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਲੋਗ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਣ ਰੂਪ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਔਗੁਣ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਜੋ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਧੰਨਯਵਾਦ ਦੇ ਯੋਗਯ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਰਧਾ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ?

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹਾਲ

ਚੌਪਈ

ਹੁਣ ਜੋ ਦੂਜੇ ਮੁੱਸਲਮਾਨ, ਸਾਬਤ ਰਖਦੇ ਹੈਨ ਈਮਾਨ।
ਇੱਕ ਨਬੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਕਲਮਾਂ, ਆਵਨ ਨਹੀਂ ਦੂਸਰੇ ਛਲਮਾਂ।
ਤਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਜੋਇ ਕੁਰਾਨ, ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਰੇ ਹਨ ਕੁਰਬਾਨ।
ਤਸਤੇ ਬਾਹਰ ਪੈਰ ਨ ਧਰਦੇ, ਸਭ ਕਾਰਜ ਮਸਲੇ ਪਰ ਕਰਦੇ।
ਤਿਸ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼, ਯਾਦ ਕਰਨ ਓਹ ਬੈਠ ਹਮੇਸ਼।
ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਕਲਾਮ ਖ਼ੁਦਾਈ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਭ ਦੀਨੀ ਭਾਈ।
ਇੱਕ ਖ਼ੁਦਾ ਤੇ ਇਕ ਰਸੂਲ, ਇੱਕ ਕੁਰਾਨ ਦੀਨ ਦਾ ਮੂਲ।
ਕਲਮਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਇ ਪੜ੍ਹਾਵਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਰਲਾਵਣ।
ਕਰਨ ਅਜੇਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਸਭ ਮਜ਼ਬਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਧੱਕਾ।
ਸ਼ਰਾ ਮਹੰਮਦ ਦੀ ਹੈ ਜੋਈ, ਤਾਂਕੋ ਨਾਹਿੰ ਤਿਆਗੇ ਸੋਈ।
ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਇਸਾਈ ਤਾਈਂ, ਕਾਫਰ ਕਹਿਤ ਜਹੰਨਮ ਜਾਈ।
ਕਹਨ ਬਹਿਸ਼ਤ ਮੁਸਲਮਾਂ ਜਾਵੇ, ਦੂਸਰ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਪਾਵੇ।

ਸੁੰਨਤ ਦਿਨਕੀ ਸ਼ਰਾ ਪਿਆਰੀ, ਪਾਂਚ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਤ ਸੁਖਕਾਰੀ।
ਰੋਜ਼ੇ ਤੀਸ ਰਾਖ ਦੁਖ ਸਹਤੇ, ਯਹੀ ਹੁਕਮ ਅੱਲਾ ਕਾ ਕਹਿਤੇ।
ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਹਾਦੀ* ਪਰ ਸਾਰੇ, ਦਿਲੋ ਜਾਨ ਤੇ ਭਏ ਨਿਸਾਰੇ‡।
ਤਾਂ ਨੇ ਜੋ ਤਨ ਪਰ ਦੁਖ ਸਹੇ, ਤਾਂ ਕੋ ਭੂਲ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬਹੇ।
ਇੱਕ ਮੈਂ ਦੱਸ ਖੋਲ੍ਹ ਕਹਾਣੀ, ਵਿਚ ਹਦੀਸਾਂ ਜੋਇ ਬਖਾਣੀ।
ਨਬੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੋਈ, ਹਜ਼ਰਤ ਕਾਫਰਾਂ ਕੇ ਸਹਿ ਸੋਈ।
ਇੱਕ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਵਡ ਭਾਰੀ, ਕਾਫਰ ਦਲ ਆਯਾ ਬਲਧਾਰੀ।
ਘੇਰੇ ਮਹਿੰ ਹਜ਼ਰਤ ਆ ਗਏ, ਕਾਹੂੰ ਓਰ ਨ ਭਾਜਤ ਭਏ।
ਚਲੀ ਤੇਗ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸੰਗਾ, ਕਟ ਕਟ ਗਿਰੇ ਬਹਾਦਰ ਅੰਗਾ।
ਹਜ਼ਰਤ ਫੌਜ ਹਾਰ ਤਬ ਗਈ, ਕੁਛ ਸ਼ਹੀਦ ਕੁਛ ਭਾਗਤ ਭਈ।
ਘੇਰੇ ਮੇਂ ਹਜ਼ਰਤ ਜਬ ਆਏ, ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨ ਤਾਕੀ ਜਾਏ।
ਤਬ ਮੁਰਦਨ ਮਹਿ ਜਾਕਰ ਲੇਟੇ, ਧੂਰ ਮਾਹਿਤਨ ਸਕਲ ਲਪੇਟੇ।
ਭਯੋ ਖ਼ਾਤਮਾ ਤਬਹਿ ਲਰਾਈ, ਸੈਨ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਰਤ ਭਜਾਈ।
ਤਬੀ ਯਹੂਦੀ ਕਾਫਰ ਬੋਲੇ, ਅਹੋ ਸੁਨੋ ਹਮ ਹੈਂ ਸਭ ਭੋਲੇ।
ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹਮ ਕਰੀ ਲਰਾਈ, ਤਿਸਕੀ ਸੁੱਧ ਨ ਲੇਵਹ ਕਾਈ।
ਨਹੀ ਭਾਗ ਕਰਕੇ ਵੁਹ ਗਿਆ; ਇਨ੍ਹੀ ਮੁਰਦਿਓਂ ਮੇਂ ਹੈ ਪਿਆ।
ਤਾਂ ਤੇ ਢੂੰਡ ਤਾਹਿ ਕੋ ਲੀਜੇ, ਕੈਦ ਕਰੋ ਕੈ ਸੂਲੀ ਦੀਜੇ।
ਯਹਿ ਮਨ ਮਤਾ ਪਕਾ ਕਰ ਸਾਰੇ, ਢੂੰਡਤ ਫਿਰਤ ਰੈਨ ਹਤਯਾਰੇ।
ਲਾਗਤ ਪਤਾ ਨ ਤਿਨਕੋ ਕੋਈ, ਅੰਤ ਕਾਰ ਤਿਨਤੇ ਯਹਿ ਹੋਈ।
ਲੈ ਕਰ ਪੱਥਰ ਹਾਥਨ ਮਾਹੀਂ, ਸਭ ਮੁਰਦਯੋਂ ਕੇ ਦਾਂਤ ਤੁੜਾਹੀਂ।
ਮਨ ਮਹਿੰ ਯਹਿ ਤਿਨ ਮਤੇ ਪਕਾਏ,ਜੀਵਤ ਤੇ ਦੁਖ ਸਹਾ ਨ ਜਾਏ।
ਤਾਂਤੇ ਜਬੀ ਦਾਂਤ ਟੁਟਵੇ ਹੈਂ, ਹਾਇ ਹਾਇ ਮੁਖ ਤਬੀ ਕਹੇ ਹੈਂ।
ਪਕੜ ਲੇਹਿੰ ਤਬਹੀ ਬਿਨ ਦੇਰੀ, ਪਗ ਮਹਿ ਪਾਵਹੁ ਸੰਗਲ ਬੇਰੀ।
ਯੌਂ ਕਹਿ ਕਰ ਪਾਥਰ ਕਰ ਲੀਏ,ਸਭ ਮੁਰਦਯੋਂ ਪਰ ਵਾਰ ਸੁ ਕੀਏ।
ਗਏ ਤੋੜਤੇ ਦਾਂਤ ਸਬਾਈ, ਅਬ ਵਾਰੀ ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਆਈ।
ਮਾਰਾ ਪੱਥਰ ਦਾਂਤਨ ਜਬਹੀ, ਦੋਇ ਦਾਂਤ ਟੂਟੇ ਮੁਖ ਤਬਹੀ।
ਪਰ ਤਿਨਕੀ ਪੀੜਾ ਤੇ ਡਰਕੇ, ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਮਨ ਧਰਕੇ।
ਜਬ ਤਿਨ ਦੇਖਾ ਨਹਿੰ ਕੋ ਹੱਲੇ, ਲੈ ਪਾਥਰ ਆਗੇ ਕੋ ਚੱਲੇ।
ਉਤ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਮਨ ਮਹਿ ਦੇਖਾ, ਕਾਫਰ ਕੋ ਪੈ ਗਿਆ ਭੁਲੇਖਾ।

---

*ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਲਾ। ‡ਕੁਰਬਾਨ।

ਤਾਂ ਤੇ ਭਾਗ ਚਲਨ ਭਲ ਹਈਏ,ਮੁਰਦਯੋਂ ਮੇਂ ਨਹਿੰ ਪੈ ਅਬ ਰਹੀਏ।
ਚੁਪਕੇ ਉਠ ਕਰ ਤੁਰੇ ਅਗਾਰੀ, ਪਿਖੀ ਪਹਾੜੀ ਕੀ ਇਕ ਗਾਰੀ।
ਜਾਇ ਧਸੇ ਤਾ ਮਹਿ ਬਿਨ ਦੇਰੀ, ਦਰ ਪਰ ਏਕ ਸਿਲਾ ਬਡ ਗੇਰੀ।
ਏਕ ਸਾਂਪ ਤਾ ਮਹਿੰ ਥੋ ਕਾਰਾ, ਦੇਖਤ ਮਾਰਯੋ ਤਬੀ ਫੁੰਕਾਰਾ।
ਤਬ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਹਾਥ ਉਠਾਯੋ, ਤਾ ਪਰ ਡੰਗ ਸਾਪ ਨੇ ਲਾਯੋ।
ਕਾਟ ਉਂਗਲੀ ਤਬ ਤਿਨ ਦੀਨੀ, ਚੂਸ ਨਬੀ ਨੇ ਮੁਖ ਸੇਂ ਲੀਨੀ।
ਬਹੁਰ ਸਾਂਪ ਨੇ ਡੰਗ ਚਲਾਯਾ, ਫਿਰ ਤਿਨ ਤੈਸੇ ਹਾਥ ਕਰਾਯਾ।
ਉਸੀ ਅੰਗੁਰੀ ਕੋ ਤਿਨ ਕਾਟਾ, ਚੂਪ ਥੂਕ ਸੇਂ ਧਰ ਪਰ ਸਾਟਾ।
ਬਹੁਰ ਤੀਸਰੋ ਡੰਗ ਚਲਾਯੋ, ਤਿਸੀ ਅੰਗੁਰੀ ਪਰ ਵੁਹ ਖਾਯੋ।
ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਥੂਕ ਕਰ ਡਾਰਾ, ਡਰਾ ਸਾਂਪ ਤਬ ਦੇਖ ਨਕਾਰਾ।
ਬੈਠਾ ਮੁੜੀ ਹੋਕਰ ਦੂਰੇ, ਨਾਹਿੰ ਨਬੀ ਕੇ ਗਇਓ ਹਜ਼ੂਰੇ।
ਪੁਨ ਇਕ ਮਕੜੀ ਜੀਵ ਨਕਾਰ,ਕਾਹਿਨਾ ਕਹਿਤ ਜਿਸੇ ਜਗ ਸਾਰਾ।
ਤਿਸਨੇ ਤੰਤ ਗਾਰ ਮੁਖ ਤਾਨੀ, ਮੇਸ ਦਈ ਜਿਨ ਸਗਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ।
ਇਤ ਇਹ ਕਥਾ ਭਈ ਰਸ ਭੀਨੀ, ਸੁਨੋ ਕਾਫਰੋਂ ਕੈਹੀ ਕੀਨੀ।
ਲੈਕਰ ਖੋਜ ਮਗਰ ਹੀ ਧਾਇ, ਆਇ ਗਾਰ ਉਪਰ ਠਹਿਰਾਏ।
ਲਗੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਮਨ ਮਾਹੀਂ,ਕਿਧੋਂ ਗਾਰ ਮਹਿੰ ਹੋਇ ਹੈ ਨਾਹੀਂ।
ਦੇਖਹੁ ਜਾਇ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਅੰਦਰ, ਬਨਾ ਦਖਾਈ ਦੇਤ ਜੁ ਮੰਦਰ।
ਜਬ ਜਾਨੇ ਕਾ ਕੀਨ ਤਯਾਰਾ, ਮਕੜੀ ਕੋ ਤਬ ਜਾਲ ਨਿਹਾਰਾ।
ਲਗੇ ਕਹਿਨ ਵੁਹ ਯਹਾਂ ਨ ਆਏ, ਜਾਂ ਤੇ ਮਕੜੀ ਜਾਲ ਤਨਾਏ।
ਜੋ ਤਾਕੇ ਅੰਦਰ ਵੁਹ ਜਾਤੇ, ਤੌ ਜਾਲੇ ਸਭ ਹੀ ਤੁਟਵਾਤੇ।
ਪਾਛੇ ਫਿਰੇ ਪਾਲਕ ਮਹਿੰ ਸਾਰੇ, ਖਾਲੀ ਘਰ ਕੋ ਗਏ ਨਿਕਾਰੇ।
ਤਿਹ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਘਰ ਕੋ ਆਏ, ਤਿਨ ਤੇ ਅਪਨੀ ਜਾਨ ਬਚਾਏ।
ਅਰਬ ਜਗ ਮਹਿੰ ਏਹ ਕਹਾਨੀ, ਲਿਖੀ ਤਾਰੀਖੀ ਬਾਤ ਮਹਾਨੀ।
ਦੇਖੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਜੇਤੇ, ਯਾਦ ਕਰਤ ਹੈ ਨਿਸਦਿਨ ਤੇਤੇ।
ਕਹਤ ਦੀਨ ਹਮਰੇ ਕੇ ਕਾਰਣ, ਸਹੇ ਨਬੀ ਨੇ ਤਨ ਦੁਖ ਦਾਰਣ।
ਕਈ ਕਿਤਾਬਨ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦੀਆ, ਜੋ ਉਪਕਾਰ ਨਬੀ ਨੇ ਕੀਆ।
ਪੁਨ ਤਿਨ ਕੇ ਜੋ ਕਾਰਜ ਆਨਾ, ਜਾਂ ਕੋ ਔਰਨ ਬੁਰੇ ਬਖਾਨਾ।
ਤਿਨਕੇ ਤਿਨਕੇ ਦੀਨੀ ਧਜਾਰੇ, ਇਲਹਾਮੀਂ ਹੈਂ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰੇ।
ਕਹਤ ਹੁਕਮ ਯਹ ਹੁਤੋ ਖ਼ੁਦਾਈ, ਨਾਹੀ ਦੋਸ਼ ਨਬੀ ਕਾ ਰਾਈ।

ਵਾਰਤਕ

ਪਾਦਰੀ ਮੌਲਵੀ ਇਮਾਉੱਦੀਨ ਸਾਹਿਬ "ਤਾਰੀਖ ਮਹੰਮਦੀ'

ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜ਼ੈਦ ਨੇ ਜਦ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜ਼ੈਨਬ ਨੂੰ ਤਲਾਕ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਘਰ ਵਿਚ ਪਾ ਲੀਤਾ; ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਅਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰ ਲੀੜੀ ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਹਾਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਐਸਾ ਕਰੋ, ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੋਰ ਕਈ ਬਾਤਾਂ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਯਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਲੋਕ ਏਹ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਨਬੀਆਂ ਦੇ ਏਹ ਹਾਲ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ? ਇਸ ਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਮੁਹਜਜ਼ੇ' ਅਰਥਾਤ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਭੀ ਅਜੇਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਲਕ ਯਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਵਾਇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਭਲਾ ਜੇ ਚੰਦ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਘਟ ਹੋ ਜਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਨੂੰ ਕੇਹਾਕੁ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਦ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਾਤ ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਡਰਾਉਨੀ ਹੁੰਦੀ ਅਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਔਖਧੀਆਂ ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰਸਦਾਇਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਫਿੱਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਹਾਂ ਇਸ ਕਰਾਮਾਤ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਦਾ ਜੋ ਅੰਧੇਰੇ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦ ਹਨ। ਤਾਂ ਭੀ ਅਹਿਲੇ ਇਸਲਾਮ ਅਜੇਹੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਏਨ੍ਹਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਦੂਸਰਾ ਇਮਾਮਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਯਜ਼ੀਦ ਭਾਈ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਜਾਹ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਸੀ ਓਹ ਭੀ ਕੋਈ ਦੀਨੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇਵਲ ਨਫ਼ਸੀ ਖ਼ਾਹਸ਼ ਦਾ ਫਲ ਸੀ। ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਅਹਿਲ ਇਸਲਾਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਸਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣ ਕੇ ਤਾਜ਼ੀਏ ਬਣਾਕੇ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਠ ਦਸ ਦਿਨ ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਰੋਣਾ ਪਿੱਟਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਜੇਹੀ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜਾਣੋ ਅੱਜ ਹੋਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਬੁਰਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਅਸੀਂ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤੱਗਯਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜੋ

ਆਪਣਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਯਾ ਸਾਕੇ ਨੂੰ, ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਨ, ਦਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਂਦੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਤੁਸੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਰ ਵਾਲੇ ਸਾਕੇ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰ ਬਨਾਈ ਹੋਵੇ ਯਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸੀਸ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦਾ ਭੀ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨ ਯਾ ਖਯਾਲ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ ?

ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਹਾਲ

ਦੋਹਿਰਾ

ਹੁਣ ਈਸਾਈ ਪੰਥ ਦੀ ਸੁਣੋ ਬਾਤ ਮਨ ਲਾਇ।
ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨ ਮਸੀਹ ਦਾ ਬੈਠੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਇ।

ਚੌਪਈ

ਈਸਾ ਨਬੀ ਪੁਰਖ ਪਰਧਾਨ, ਜਿਸਨੇ ਦਿੱਤੇ ਅਪਨੇ ਪਰਾਨ।
ਲੋਗਨ ਮਹਿ ਕਰਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾ, ਤਿਨਕੇ ਹਰਤਾ ਕਈ ਕਲੇਸ਼ਾ।
ਪਰ ਲੋਗੋਂ ਕੋ ਤਾਂਕੀ ਬਾਨੀ, ਮੂਲ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਨਾਹਿੰ ਸੁਖਾਨੀ।
ਜਾਂ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਰੋਡ*, ਤਾਂਈ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਨ ਛੋਡ।
ਤਬ ਹੈਰੋਡ ਪਕੜ ਓਹ ਲੀਆ, ਅਪਣੇ ਸਨਮੁਖ ਠਾਂਡਾ ਕੀਆ।
ਲਗਾ ਦੇਣ ਦੁਖ ਤਾਂ ਕੋ ਭਾਰੀ, ਜੋ ਵਹੁ ਸਕਤਾ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰੀ।
ਕਾਂਟਨ ਕਾ ਸਿਰ ਤਾਜ ਰਖਾਯਾ, ਕਾਨੇ ਪਕੜ ਤਾਂਹਿ ਮਰਵਾਯਾ।
ਮੁਖ ਪਰਜਾ ਨੇ ਥੂਕਾ ਤਾਂ ਕੇ, ਬੁਰੇ ਸ਼ਬਦ ਭਾਖੇ ਪ੍ਰਤਿ ਵਾਕੇ।
ਪੁਨ ਹਾਥਨ ਪੈਰਨ ਕੇ ਮਾਹੀਂ, ਛਾਤੀ ਆਂਖਨ ਮੇਂ ਵਡ ਤਾਹੀਂ।
ਸੂਏ ਲੋਹੇ ਕੇ ਗਡਵਾਏ, ਕਰੇ ਮਖੌਲ ਬਹੁਤ ਮਨ ਭਾਏ।
ਪੁਨ ਆਖਰ ਕੋ ਸੂਲੀ ਥੀਆ, ਤਿਸਨੇ ਤਨ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦੀਆ।
ਦੇਖੋ ਤਿਸਕੇ ਬਦਲੇ ਸਾਰੇ, ਕਹਿਤ ਈਸਾਈ ਹੈਂ ਛੁਟਕਾਰੇ।

ਭਾਵ-ਈਸਾਈ ਲੋਕ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਵੱਖਯਾਨ ਦੇ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯਸੂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇਹ ਪਰ ਦੁਖ ਸਹਾਰੇ, ਅਤੇ ਕਲੀਸੀਆ†

*Herod ਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ

†ਈਸਾਈ ਦੀਨ।

ਦੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਓਹ ਸਾਡੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ *ਕੁਫਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪਰ ਈਮਾਨ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਏ।

ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਏਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਕੁਫਾਰਾ ਦੂਜਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਸੀਹ ਇਨਸਾਨ ਥਾ, ਅਰ ਉਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੇਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਧ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਸੀ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਖ਼ੁਦਾ ਯਾ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨਾਂ ਤੇ ਵਧਕੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ; ਕਯੋਂਕਿ ਅੰਜੀਲ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਪਕੜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਦ ਓਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੇਚੈਨ ਰਿਹਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਆਖਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਆ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਹੋ ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਰ ਕੇਹੀ ਮੁਸੀਬਤ ਆਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੈਂ ਬੇਹਾਲ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਪਹਾੜ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਉਠਾ ਉਠਾਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਪਿਤਾ ਇਸ ਮੌਤ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖ। ਪਰ ਉਸ ਸਮਯ ਕਯਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਪਕੜਯਾ ਗਯਾ, ਅਰ ਚਿੱਲਾਉਂਦਾ ਸੂਲੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਖੋ ਏਧਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਨਸੂਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੇ ਹੱਸ ਹੱਸਕੇ ਸੂਲੀ ਪਰ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹਾਇ ਤਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਸੀ ਅਰ ਨਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਦੂਸਰਾ ਸ਼ਮਸਤਬਰੇਜ਼ ਨੇ ਅਪਨੀ ਪੁੱਠੀ ਖੱਲ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹਥੋਂ ਲੁਹਾਕੇ ਭੋਹ ਨਾਲ ਭਰਵਾਈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਸੀ ਤਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ੨ ਅਪਨਾ ਸੀਸ ਤੇਗ ਨਾਲ ਜੁਦਾ ਕਰਾਯਾ ਪਰ ਮੁਖੋਂ ਓਹ ਤਕ ਭੀ ਨਾ ਉਚਾਰੀ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ :-

---

*ਗੁਨਾਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾ।

"ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨ ਕੀਆ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਆ॥
ਸਾਧਨ ਹੇਤ ਇਤੀ ਜਿਨ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥"

ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹਕੀਕਤ ਰਾਇ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ (ਜੋ ਨਾ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ ਸੀ ਅਰ ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਅੰਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ) ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਖ਼ਾਨਬਹਾਦਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਧਰਮ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਸੋ ਮਸੀਹ ਦਾ ਸੂਲੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਕੇ ਵਡਾਈ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਝੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੇਵਲ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਯਾ ਨਸੀਹਤ ਸਾਨੂੰ ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਤੇ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੌਮ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਕ੍ਰਿਤੱਗਜ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਰਜਿਆਂ ਪਰ ਹਰ ਜਗਾ ਸੂਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੀ ਟੋਪੀ, ਕੋਟ, ਘੜੀ ਦੀ ਜ਼ੰਜੀਰੀ ਆਦਿਕਾਂ ਪਰ ਭੀ ਇਸਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਭਾਵ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਉਪਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਬਲਕਿ ਹਰਦਮ ਯਾਦ ਰੱਖਣੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪਣੇ ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਰੱਖੇ ਹਨ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਹਿੰਦੂ ਈਸਾਈ ਮੁਸਲਮਾਂ ਰਖਦੇ ਧਰਮ ਈਮਾਨ।
ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਇਹ ਧੰਨ ਹਨ ਵੱਡਜਨ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਕਜਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ ਹੈ?

ਏਹ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਅਤੇ ਵਿਸ੍ਵਾਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਪਰ ਹੈ, ਕੁਛਕ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਏਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਜੋ ਆਪਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹੈ, ਗਜਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖ ਯਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਹਾਲ ਭੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ

ਦੋਹਰਾ : ਸਿਖ ਪੰਥ ਦਾ ਹਾਲ ਹੁਣ, ਸੁਣੋ ਜ਼ਰਾ ਮਨ ਲਾਇ ॥
ਅਪਨੇ ਦਸ ਗੁਰ ਪਰ ਅਹੈ, ਨਿਸਚਾ ਇਨ ਕਿਸ ਭਾਇ ॥

ਚੌਪਈ

ਔਰ ਮਤਨ ਕੀ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ਹੁਨ ਆਈ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਵਾਰੀ ॥
ਇਨ ਕੇ ਗੁਰੂਅਨ ਜੋ ਉਪਕਾਰੇ ॥ ਕਰੇ ਇਨ੍ਹੋਂ ਪਰ ਦੁਖ ਸਹਾਰੇ ॥
ਉਨਕੋ ਇਨ ਨੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ਸੋਵਤ ਨਿਸ ਦਿਨ ਪੈਰ ਪਸਾਰਾ ॥
ਭਏ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਜਗਤ ਕੇ ਮਾਹੀਂ॥ ਧਰਮ ਪ੍ਰੀਤ ਇਨਕੋ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ॥

ਵਾਰਤਕ

ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਆਦਿ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਹੇ ਕੇਹੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਕੇ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ। ਦੇਖੋ ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੁਰਾਹੀ ਨਾਮ ਰਖਾਯਾ, ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿਚ ਮਲਕਭਾਗੋ ਤੇ ਨਰਾਦ੍ਰ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪਾਨੀਪੱਤ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਪਾਸ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਕੈਦ ਰਹੇ ਅਤੇ ਚੱਕੀ ਪੀਸੀ। ਜਗਨਨਾਥ, ਬਰਮਾ, ਆਸਾਮ, ਸੰਗਲਾਦੀਪ, ਮੱਕਾ, ਮਦੀਨਾ, ਕਾਬਲ, ਕੰਧਾਰ ਅਤੇ ਤਿਬਤ ਆਦਿ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਨ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਸੱਤ ਮਤ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜੈਸਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੱਚੇ ਸੂਤ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਾਲੇ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਇਸ ਸੱਚੇ ਜੰਵੂ ਨੂੰ ਪਹਿਰੋ ਅਤੇ ਜੋ ਜੰਵੂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਕੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਯਾ ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਯਥਾ :-

ਦਇਆ ਕਪਾਹੁ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ ਜਤ ਗੰਢੀ ਸਤ ਵਟ ॥
ਏਹ ਜਨੇਊ ਜੀਅ ਕਾ ਹਈ ਤ ਪਾਡੇ ਘਤ ॥
ਨਾ ਇਹ ਤੁਟੈ ਨਾ ਮਲ ਲਗੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਲੈ ਨ ਜਾਇ ॥
ਧੰਨ ਸੁ ਮਾਣਸ ਨਾਨਕਾ ਜੋ ਗਲ ਚਲੇ ਪਾਇ ॥

ਪੁਨਾ:—ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤ ਉਪਜੈ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚ ਸੂਤ ॥
ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰ ਪਾਈਐ ਤਗ ਨ ਤੂਟਸ ਪੂਤ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਜੰਵੂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ

ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਸ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਰੂਪੀ ਸੱਤ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸਾ ਕਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਤੋ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋ ਉਚਰੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਹੈ :—

"ਸਾਲਗਰਾਮ ਬਿਪ ਪੂਜ ਮਨਾਵਹੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪ ਬੇੜਾ ਬਾਂਧਹੁ ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਦਇਆਲਾ ॥
ਕਾਹੇ ਕਲਰਾ ਸਿੰਚਹੁ ਜਨਮ ਗਵਾਵਹੁ ॥ ਕਾਚੀ ਢਹਿਗ ਦੀਵਾਲ ਕਾਹੇ ਗਚ ਲਾਵਹੁ ॥ ੧ ॥

ਪੁਨਾ

ਘਰਿ ਨਰਾਇਨ ਸਭਾ ਨਾਲਿ ॥ ਪੂਜ ਕਰੇ ਰਖੇ ਨਾਵਾਲਿ ॥ ਕੁੰਗੂ ਚੰਨਣ ਫੁਲ ਚੜਾਏ ॥ ਪੈਰੀ ਪੈ ਪੈ ਬਹੁਤ ਮਨਾਏ ॥ ਮਾਣੂਆ ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਪੈਨ੍ਹੈ ਖਾਇ ॥ ਅੰਧੀ ਕੰਮੀ ਅੰਧ ਸਜਾਇ ॥ ਭੁਖਿਆ ਦੇਇ ਨ ਮਰਦਿਆ ਰਖੈ ॥ ਅੰਧਾ ਝਗੜਾ ਅੰਧੀ ਸਥੈ ॥"

ਏਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਤੋ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਨਾ ਸੇਵਨ.ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਜੁਦੇ ਹੋ ਜਾਣ।

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਭੀ ਸਾਨੂੰ ਇਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਸਲੀ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਥਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਸਾਰੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹਟਾ ਕੇ ਇਕ ਸੱਚਾ ਰਸਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਾਉਨ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਏ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਕ ਸਾਖੀ ਹਰਦੁਆਰ ਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰਦੁਆਰ ਪਰ ਗਏ, ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਯਾ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਲਾ ਭਰਿਆ ਹੋਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਗ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਹਰਦ੍ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾਜਲ ਦੀਆਂ ਚੁਲੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਅਪਨੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਯਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਯਾ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਪਨੇ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪਿਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਨੇ ਪਿੰਡ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਲ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਸਿੰਜਣ ਲੱਗ

ਪਏ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਦੀਵਾਨਾ ਹੈ, ਅਰ ਪੁੱਛਣ ਲਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਇਹ ਕਿਜਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਿਚ ਪੈਲੀ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਖੁਣੋਂ ਸੁਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਬਾਤ ਪਰ ਸਾਰੇ ਠੱਠਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਭੋਲਾ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਨਦਾ ਕਿ ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਤੇਰਾ ਸਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਕਿਕੁਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਉੱਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਸ ਕੇ ਇਹ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਮੇਰੀ ਪੈਲੀ ਜੋ ਏਸੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਹੈ, ਓਥੇ ਮੇਰਾ ਸਿੰਜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਹਨ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ? ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਤ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਯਾਰ ਹੋ ਗਏ।

ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਓਥੇ ਭੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਸਮਯ ਮਹਾਂ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੇ ਅਤੀ ਉਲਟ ਸਮਝ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਖਯ ਪਰ ਬਹੁਤ ਬਿਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਰ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੈਂ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਜੈਸੇ ਤੀਰਥ ਪਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਪੁਰਬ ਪਰ ਜੋ ਮਾਸ ਰਿੱਧਾ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਘੋਰ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖ ਹੈਂ। ਇਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖਯਾ ਦਿਤੀ, ਯਥਾ :—

"ਪਹਿਲਾ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰ ਵਾਸ। ਜੀਉ ਪਾਇ ਮਾਸ ਮੁਹਿ ਮਿਲਿਆ ਹਡੁ ਚੰਮੁ ਤਨੁ ਮਾਸੁ ॥ ਮਾਸਹੁ ਬਾਹਰਿ ਕਢਿਆ ਮੰਮਾ ਮਾਸੁ ਗਿਰਾਸੁ ॥ ਮੁਹੁ ਮਾਸੈ ਕਾ ਜੀਭ ਮਾਸੈ ਕੀ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰਿ ਸਾਸੁ ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਵੀਆਹਿਆ ਘਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਮਾਸੁ ॥ ਮਾਸਹੁ ਹੀ ਮਾਸੁ ਊਪਜੈ ਮਾਸਹੁ ਸਭੋ ਸਾਕੁ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ ॥੧॥ ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜੇ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਜਾਣੈ ॥ ਕਉਣੁ ਮਾਸੁ ਕਉਣੁ ਸਾਗੁ ਕਹਾਵੈ ਕਿਸੁ ਮਹਿ ਪਾਪ ਸਮਾਣੇ ॥ ਗੈਂਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ ਦੇਵਤਿਆ ਕੀ ਬਾਣੇ ॥ ਮਾਸੁ ਛੋਡਿ ਬੈਸਿ ਨਕੁ ਪਕੜਹਿ ਰਾਤੀ ਮਾਣਸ ਖਾਣੇ ॥ ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾਂ ਨੋ ਦਿਖਲਾਵਹਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਨਹੀ ਸੂਝੈ ॥ ਨਾਨਕ ਅੰਧੇ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਕਹੈ ਨ ਕਹਿਆ ਬੂਝੈ ॥ ਅੰਧਾ ਸੋਇ ਜਿ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ ਤਿਸੁ ਰਿਦੈ ਸਿ ਲੋਚਨ ਨਾਹੀ ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤੁ

ਨਿਪੰਨੇ ਮਛੀ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਹੀ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਜਾ ਨਿਸਿ ਮੇਲਾ ਓਥੈ ਮੰਧੁ ਕਮਾਹੀ॥ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ॥ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ ਚਤਰੁ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ ॥ ਬਾਹਰ ਕਾ ਮਾਸੁ ਮੰਦਾ ਸੁਆਮੀ ਘਰ ਕਾ ਮਾਸ ਚੰਗੇਰਾ ॥ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭ ਮਾਸਹੁ ਹੋਇ ਜਾਇ ਲਇਆ ਵਸੇਰਾ ॥ ਅਭਖੁ ਭਖਹਿ ਭਖੁ ਤਜਿ ਛੋਡਹਿ ਅੰਧੁ ਗੁਰੂ ਜਿਨ ਕੇਰਾ ॥ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮੇ ਮਾਸਹੁ ਜੰਮੇ ਹਮ ਮਾਸੈ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ॥ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਛੁ ਸੂਝੈ ਨਾਹੀ ਚਤਰੁ ਕਹਾਵੈ ਪਾਂਡੇ ॥ ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ ਚਹੁ ਜੁਗਿ ਮਾਸੁ ਕਮਾਣਾ ॥ ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਵੀਆਹਿ ਸੁਹਾਵੈ ਓਥੈ ਮਾਸੁ ਸਮਾਣਾ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਪਜਹਿ ਮਾਸਹੁ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨਾ ॥ ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਨਕਾ ਦਾਨੁ ਨ ਲੈਣਾ ॥ ਦੇਂਦਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਲੈਂਦੇ ਦੇਖਹੁ ਇਹੁ ਧਿਙਾਣਾ ॥ ਆਪਿ ਨ ਬੂਝੈ ਲੋਕ ਬੁਝਾਏ ਪਾਂਡੇ ਖਰਾ ਸਿਆਣਾ ॥ ਪਾਂਡੇ ਤੂ ਜਾਣੈ ਨਾਹੀ ਕਿਥਹੁ ਮਾਸੁ ਉਪੰਨਾ ॥ ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾਂ ਤੋਇਅਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਗੰਨਾ ॥ ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ ਤੋਐ ਬਹੁਤੁ ਬਿਕਾਰਾ ॥ ਏਤੇ ਰਸ ਛੋਡਿ ਹੋਵੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ ॥

ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਸ ਅਗਯਾਨ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਹ ਗ੍ਰਹਨ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਕੇਤੂ ਰਾਕਸ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮਝਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰ ਮਾਸ ਆਦਿਕ ਦਾ ਖਾਨਾ ਪਾਪ ਜਾਨਦੇ ਸਨ, ਦੂਰ ਕੀਤਾ।

ਫੇਰ ਜਦ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜੋਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜੋਗੀ ਹੋਵੋ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਥਨ ਹੈ :—

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧

"ਜੋਗੁ ਨ ਖਿੰਥਾ ਜੋਗੁ ਨ ਡੰਡੈ ਜੋਗੁ ਨ ਭਸਮ ਚੜਾਈਐ ॥ ਜੋਗੁ ਨ ਮੁੰਦੀ ਮੂੰਡਿ ਮੁਡਾਈਐ ਜੋਗੁ ਨ ,ਸਿੰਙੀ ਵਾਈਐ ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ਗਲੀਂ ਜੋਗੁ ਨ ਹੋਈ ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਸਮਸਰਿ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥ ਜੋਗੁ ਨ ਬਾਹਰਿ ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਜੋਗੁ ਨ ਤਾੜੀ ਲਾਈਐ ॥ ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ ਜੋਗੁ ਨ ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਤਾਂ ਸਹਸਾ ਚੂਕੈ ਧਾਵਤੁ ਵਰਜਿ ਰਹਾਈਐ

॥ ਨਿਝਰ ਝਰੈ ਸਹਿਜ ਧੁਨ ਲਾਗੈ ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥ ਨਾਨਕ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰ ਰਹੀਐ ਐਸਾ ਜੋਗ ਕਮਾਈਐ ॥ ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੈ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦ ਪਾਈਐ ॥ ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ ॥"

ਫੇਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਥਨ ਹੈ, ਯਥਾ :—

"ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮ ਪਤ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤ ॥
ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤ ॥
ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨ ਜੀਤੈ ਜਗ ਜੀਤ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ
ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੧ ॥"

ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਲਪਤ ਜੋਗ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਜੋਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਖਿੰਥਾ ਡੰਡਾ ਅਤੇ ਭਸਮ ਲਗਾਕੇ ਫਿਰਨੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਮੂੰਡ ਮੁੰਡਾ ਕੇ ਸਿੰਙੀ ਵਜਾਉਣ ਯਾ ਤਾੜੀ ਲਾਉਣ ਤੇ ਹੀ ਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੰਜਨ ਜੋ ਮਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਹੀ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋਗ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਜੋਗ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ; ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਝੋਲੀ ਬਿਭੂਤ ਨੂੰ ਧਾਰੋ ਜਿਸ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਤੁਸਾਡਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜੋਗ ਅਰਥਾਤ ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਜੋਗੀ ਕਹਿਲਾਵੋ। ਏਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਵਾਰਾ ਏਹੋ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਕਲਪਤ ਜੋਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਾਡੇ ਸੱਚੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਜੋਗ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਨ ਪੜਾਉਣ, ਖਿੰਥਾ ਪਹਿਰਨ, ਝੋਲੀ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਦਰ ਦਰ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਪੀਣੇ ਤੇ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਸਾਧੂ ਲੋਗ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਕਿੰਤੂ ਉਸ ਪਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਪਟ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਖਿਆ, ਯਥਾ :—

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਗੁੜੁ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ ਕਰਿ ਕਰਣੀ ਕਸੁ ਪਾਈਐ॥ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ ਇਤੁ ਬਿਧਿ ਅਮਿਉ ਚੁਆਈਐ॥੧ ॥ ਬਾਬਾ ਮਨੁ ਮਤਵਾਰੋ ਨਾਮ ਰਸੁ ਪੀਵੈ ਸਹਜ ਰੰਗ ਰਚਿ ਰਹਿਆ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਬਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਸ਼ਬਦੁ ਅਨਾਹਦ ਗਹਿਆ ॥ ਪੂਰਾ ਸਾਚੁ ਪਿਆਲਾ ਸਹਜੇ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਏ ਜਾਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮਦਿ ਛੂਛੈ ਭਾਉ ਧਰੇ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ ਭਇਆ ॥ ਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਸੇਵਕ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠੈ ਕਰੇ ਕਿਆ ॥ ਸਿਫਤੀ ਰਤਾ ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ ਜੂਐ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੈ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਣਿ ਭਰਥਰਿ ਜੋਗੀ ਖੀਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰੈ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੀਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹੇ ਭਾਈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਅਮਲੀ ਹੋਨਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਹੋਵੋ ਜਿਸ ਦੇ ਅਗੇ ਮੁਕਤਿ ਅਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਭੀ ਤੁੱਛ ਹਨ, ਅਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੱਚੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਬਜਾਪਾਰੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਤਦ ਇਸ ਹੋਛੇ ਮਦ ਨੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਭੀ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਹੋ ਸੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋਗੇ ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਮਸੀਤ ਅਤੇ ਮੁਸੱਲਾ ਬਣਾਓਗੇ ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ :-

ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧

ਮਿਹਰ ਮਸੀਤ ਸਿਦਕੁ ਮੁਸਲਾ ਹਕੁ ਹਲਾਲੁ ਕੁਰਾਨੁ ॥ ਸਰਮ ਸੁੰਨਤ ਸੀਲੁ ਰੋਜਾ ਹੋਹੁ ਮੁਸਲਮਾਨੁ ॥ ਕਰਣੀ ਕਾਬਾ ਸਚੁ ਪੀਰੁ ਕਲਮਾ ਕਰਮ ਨਿਮਾਜ ॥ ਤਸਬੀ ਸਾ ਤਿਸੁ ਭਾਵਸੀ ਨਾਨਕ ਰਖੈ ਲਾਜ ॥ ੧ ॥ ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੂਅਰੁ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾਂ ਭਰੇ ਜਾਂ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ ਗਲੀਂ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ ਮਾਰਣ ਪਾਹਿ ਹਰਾਮ ਮਹਿ ਹੋਇ ਹਲਾਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਲੀਂ ਕੂੜੀਆਂ ਕੂੜੋ ਪਲੈ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥ ਪੰਜਿ ਨਿਮਾਜਾਂ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ

ਪੰਜੇ ਨਾਉਂ ॥ ਪਹਿਲਾ ਸਚ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜੇ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ ॥ ਚੋਥੀ ਨੀਅਤ ਰਾਸ ਕਰ ਪੰਜਵੀਂ ਸਿਫਤ ਸਨਾਇ ॥ ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਕੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਦਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ॥੩॥

ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੇ ਸੱਚੇ ਈਮਾਨਦਾਰ ਮੋਮਨ ਹੋਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਸੀਤ ਅਤੇ ਮੁਸਲਾ ਬਣਾਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸੱਚੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਵੋ। ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਢੂੰਚਰ ਡਾਹੀ ਕਿ ਕਯਾਮਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨਰਕ ਵੱਲ ਭੇਜੇ ਜਾਨਗੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਦੇ ਸਭ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਜਾਨਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅੱਗ ਨਾਲ ਜਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਬਰ ਵਿੱਚਦਫਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਆਮਤ ਦੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਪਨਾ ਰਣਸਿੰਗਾ ਬਜਾਏਗਾ ਤਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਲੈ ਕੇ ਉੱਠ ਖੜਨਗੇ ਅਰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਨੇ ਜਾਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਸਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਿਸ਼ਤ ਮਿਲੇਗਾ ਦੂਸਰੇ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜਲਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਹ ਖਾਲੀ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਨਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦੇਵੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਯਥਾ :—ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧

ਮਿਟੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੀ ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮਿਆਰ ॥ ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਇਟਾਂ ਕੀਆਂ ਜਲਦੀ ਕਰੇ ਪੁਕਾਰ ॥ ਜਲਿ ਜਲਿ ਰੋਵਹਿ ਬਪੁੜੀ ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਹਿ ਅੰਗਿਆਰ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਕਰਤੈ ਕਾਰਣੁ ਕੀਆ ਸੋ ਜਾਣੈ ਕਰਤਾਰ ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਿੱਖਯਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਨਰਕ ਦਾ ਅਧਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਦਫ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਾਤ ਓਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਜਾਨਨ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਗੱਪ ਮਾਰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ:

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਾਗ ਅਤੇ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫਲਾਨਾ ਸੱਚਾ ਹੈ ਯਾ ਫਲਾਨਾ, ਝੂਠਾ ਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਜਾਨਦੇ ਸੇ ਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਫ਼ਿਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅਗਜਾਨ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਨੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਝੂਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਪਥ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਸੋਈ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਾਕਪਟਨ ਿ ੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਆਖਯਾ ਕਿ "ਇੱਕ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦੋਈਂ ਹੱਦੀਂ। ਕੇਹੜਾ ਸੇਵੀਂ ਕੇਹੜਾ ਰੱਦੀਂ" ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਹਿੱਕੋ ਸਾਹਿਬ ਹਿੱਕੋ ਹੱਦ। ਹਿੱਕੋ ਸੇਵੀ ਦੂਜਾ ਰੱਦ" ਇਸ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਪਨਾ ਜੋ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਰੱਦ ਹੋਨੇ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਪੰਥ ਜੋ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਨਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸੱਚਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਇਸ ਪੁਰਖਾਰਥ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਪੰਜਾਬ ਯਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਭ ਇਸੀ ਦੇਸ ਦੇ ਆਦਮੀ ਉਠਾਉਣ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਬ ਆਦਿਕ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਨ ਦਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਥਨ ਹੈ 'ਹਿੰਦੂ ਕਹਾਂ ਜੋ ਮਾਰੀਐ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਨਾਹਿ। ਪੰਚ ਤਤ ਕਾ ਪੁਤਲਾ ਖੇਲੈ ਗੈਬੀ ਮਾਹਿ।."

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂਦੇ ਭੇਦ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਾਲੀ ਹੋਵੇ।ਏਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੂੰ ਅਪਨਾ ਪੀਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੰਥ ਪਰ ਏਹ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਯਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੇ ਧਨ ਦਾ ਖ਼ਜਾਨਾ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲ

ਨਹੀਂ ਕਰ ਗਏ ਪਰੰਤੂ ਓਹ ਇਸ ਦੇਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸੀ ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਕੰਮ ਦੇ ਜੋਗ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ, ਦੇ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਖ ਗਏ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਹ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਰੱਖਯਾ ਕਰਣੀ; ਆਦਿ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀਆਂ ਯਾ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਜੇਹੀ ਨਵੀਂ ਕੌਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੂਲ ਸੁਲਹ ਕੁੱਲ ਅਤੇ ਪਖੰਡ ਦੇ ਖੰਡਨ ਹਾਰੇ ਹੋਨ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਤਾਤਪਰਜ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੀਜ ਵਿੱਚ ਯਾ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਅੰਗੂਰ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਓਹ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਟਾਹਨ ਅਤੇ ਫੁੱਲ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਤੇ ਓਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਪੱਤ੍ਰ ਫੁੱਲ ਫਲ ਆਦਿਕ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਮਾਲਿਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਸ ਅੰਗੂਰ ਵਿੱਚੋਂ ਏਹ ਸੱਭੇ ਵਸਤਾਂ ਆਪੇ ਹੀ ਉਤਪੱਤ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਓਹ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦੇ ਓਹ ਸਮਜ ਜ਼ਰੂਰ ਆਵੇਗਾ ਜਦ ਇਹ ਕੌਮ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਬਣਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ॥

ਦੋਹਿਰਾ

ਅਪਨੇ ਤਨ ਪਰ ਖੇਦ ਸਹਿ ਕੀਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ॥
ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੇਤ ਥਾ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਜੌਨ ਮਨੋਰਥ ਕੀਨ॥
ਸੋ ਸਭ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਸੇ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਕੋ ਦੀਨ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਦੂਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝ ਲੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਯਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ

ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੱਤ ਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਸੀ। ਇਸ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਖਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹਨ; ਜੈਸਾ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ, ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਮਦਰਾਸੀ, ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਅਰਬ ਦੇ ਅਰਬੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਇਸ ਜੋ ਵਰਣਮਾਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸੀ ਯਾ ਕੌਮੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਯਾ ਮਜ਼ਹਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਨ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਰਚੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਭੀ ਸੱਦਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰਚੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਪੂਰਣ ਕਰੇ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਰਚੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਓਹ ਬਾਣੀ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰਚੀ ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਥਨ ਤੇ ਇਹ ਬਾਤ ਅੱਛੀ ਤਰਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਾਇ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਰਸਤਾ ਨਿਕਾਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਇਹ ਕੌਮ ਆਪੇ ਹੀ ਸਭ ਤੇ ਵਖਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਾਉਂ ਨਾਲੋਂ ਕੋਇਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਦੋਹਰਾ-ਬਾਵਨ ਤੇ ਪੈਂਤੀ ਕਰੇ, ਅੱਖਰ ਧਰ ਮਨ ਚੋਂਪ।
ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤਿਹ ਧਰਾ,ਅਮਰਦੇਵ ਕੋ ਸੌਂਪ॥
ਦਯੋ ਤਿਲਕ ਜਿਨ ਹਾਥ ਸੇ,ਅਮਰਦੇਵ ਕੋ ਦੇਵ।
ਲੀਨ ਭਏ ਨਿਜ ਰੂਪ ਮੇਂ,ਭਾਖ ਸਗਲ ਮਨ ਭੇਵ॥

ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਅਪਨੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਬੀਜ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅੰਗੂਰ ਦੂਜਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ। ਹੁਣ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਹਰੇ ਹਰੇ ਪੱਤਰ ਲਾਏ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਓਹ ਪੱਤਰ ਕਿਹੜੇ ਸੇ? ਤਪ, ਸਤ ਸਹਿਣ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਸੇ, ਤਪ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਗੋਇੰਦਵਾਲੋਂ ਦਰਯਾ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਨਾਲ ਆਪ ਗਾਗਰ ਭਰ ਕੇ ਜਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਪਿਛਲੀ ਪੈਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਪਿੱਠ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿਨ ਦਿਨ ਪਾਣੀ ਲਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸੇ ਅਰ ਅੰਧੇਰੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕੇ ਇਕ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਖੱਡੀ ਵਿਚ ਸਣੇ ਗਾਗਰ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੌਣ ਹੈ ? ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਜੁਲਾਹੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਅਰ ਗਾਗਰ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਜਲ ਨੂੰ ਗਏ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਦ ਆਖਿਆ ਕਿ "ਇਹ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ।" ਇਸ ਤੇ ਵਧ ਹੋਰ ਤਪ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਦੂਸਰਾ ਸੱਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਪਾਲਿਆ ਜੋ ਵੱਡੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਨਹੀ ਤਜਾਗਯਾ। ਤੀਸਰਾ ਸਹਿਨ ਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਵਰਤ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਦਿਖਾਇਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਵਰਤਾਓ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ। ਇਸ ਤੇ ਵਧ ਕੇ ਸਹਿਣ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਅੰਜੀਲ ਵਿਚ ਵਿਚ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਕ ਗੱਲ੍ਹ ਪਰ ਤੁਮਾਚਾ ਮਾਰੇ ਤੂੰ ਦੂਸਰੀ ਭੀ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦੇਹ ।' ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਖ਼ੁਦ ਇਸ ਕਲਾਮ ਦੇ ਕਰਤਾ ਯਾ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਪਰ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਵਰਤ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ,ਜਦ ਆਪ ਗੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠੇ ਸੇ ਅਤੇ ਊਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਤਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕ ਕਾਫ਼ਰ ਆਖ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ ਘੜੇ ਭੰਨ ਦੇਣ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਘੜੇ ਭੰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਚਮੜੇ ਦੀਆਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਬਣਾ ਲਵੋ । ਜਦ ਸਿੱਖਾਂ ਮਸ਼ਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਤਦ ਓਹ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਫਾੜ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ਰ ਕਾਫ਼ਰ ਆਖ ਕੇ ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਦੇਣ ਲੱਗੇ। ਤਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਓਹ ਤਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਕਾਂ ਭੀ ਫਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਗਾਗਰਾਂ ਬਣਾ ਲੇਵੋ ਓਹ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਣੀਆਂ । ਤਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਓਹ ਬਣਾ ਲੀਤੀਆਂ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫੇਰ ਭੀ ਤੰਗ ਕਰਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ

ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੱਡਾ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਜੋ ਦੁੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਹਾਰੋ। ਸਿੱਖਾਂ ਆਖਿਆ ਕਦ ਤੱਕ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਏਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋ; ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਸਹਾਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਪਰੰਤੂ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਕਰਤਾਰ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਬੁਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ, ਹੋਰ ਇਹਨਾਂ ਪਰ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤੀ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਹੋਰ ਕਜਾ ਸਹਿਣ-ਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅਪਨੇ ਹੱਥੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੂਜਾ ਦਾ ਪੈਸਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗੀ-ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਸੰਗਤ ਲਈ ਲੰਗਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਜਗਾ ਬੈਠ ਕੇ ਛਕਦੇ ਸੇ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਗਰੀਬ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੋ ਅਪਨੇ ਹੱਥ ਦੀ ਰਸੋਈ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਉਹ ਆਵੇ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚ ਪੰਗਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕੇ, ਜਾਂ ਉਸ ਨੇ ਏਹੋ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਸੱਤ-ਵਾਦਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪਰ ਵਰਤ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਏ।

ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਸੀ, ਜੁਆਨ ਹੋਈ ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਸੋ ਆਖਿਆ ਕਰਨ ਕਿ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਕੰਨਜਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵਰ ਢੂੰਡਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸ ਪਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਸੋ ਕਰ ਲੇਵੋ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਆਖਯਾ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਚੰਗੇ ਘਰ ਵਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਾਕੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰ ਆ। ਓਹ ਸੇਵਕ ਸੱਤ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਅੱਗੇ ਕਯਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਰ ਪਾਸ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਇਕ ਲੜਕਾ ਬੈਠਾ

ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਬੇਚਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਆਦਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਤਦ ਅੰਦਰ ਥੋਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਲੜਕਾ ਅੱਛਾ ਟੋਲੀਂ। ਉਸ ਸਿਖ ਨੇ ਆਖਿਆ ਜੀ ਕੇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ ? ਇਸ ਪਰ ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਬੇਚਣ ਵਾਲੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਰ ਲੜਕੀ ਵਾਸਤੇ ਢੂੰਡਨਾ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਦ ਉਸ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਮੋੜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਤਾਂ ਏਹੋ ਹੈ ਤੂੰ ਹੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਲੱਭੇਂਗਾ, ਬਸ ਜਾ ਹੁਣ ਏਹੋ ਵਰ ਕੰਨਜਾਂ ਲਈ ਢੂੰਡਿਆ ਗਿਆ; ਜਿਸ ਪਰ ਉਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਬਾਲਕ ਤੇਰਾ ਕਯਾ ਨਾਉਂ ਹੈ? ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਉਂ ਮੇਰਾ ਰਾਮਦਾਸ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਧੰਨਯਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਨੇ ਮੇਰੀ ਲੱਜਿਆ ਰਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਇਹ ਜੋਗ ਵਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਨਜਾ ਇਸੀ ਬਾਲਕ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ, ਸੋ ਜੇ ਇਹ ਬਾਲਕ ਯੋਗ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਕਨਜਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ, ਸਾਨੂੰ ਵਖੇਪ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵ ਪਏ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ।

ਇਸ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਏਹ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਦੂਸਰਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਾਨ ਖਾ ਕੇ ਸੰਢੇ ਵਰਗੇ ਮੋਟੇ ਤਬਲੇ ਜੇਡਾ ਪੇਟ ਵਧਾ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠੋ ਬਲਕਿ ਆਏ ਸਾਧ ਸੰਤ ਸਿਖ ਨੂੰ ਖੁਆਓ ਅਤੇ ਆਪ ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰੋ। ਤੀਸਰਾ ਤੁਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਛੂਤ ਛਾਤ ਦੇ ਬਖੇੜੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪੰਗਤ ਇਕ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਬਿਖੇੜਾ ਚੌਂਕੇ ਦਾ ਹੈ।ਚੌਥਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕਰ ਲੇਵੋ ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਤੇ ਸਿਵਾਏ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਰਚੀ ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਅਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਅੰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਥ ਕੌਮ ਬਣਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਢੰਗ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ

ਰਸਮਾਂ ਭੀ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਵਖਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰੰਤੂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਿਧ ਸੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕ ਮਰੇ ਪਰ ਦਰੂਦ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀਵਾ, ਪੱਤਲ ਪਿੰਡ ਭਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੰਗਾ ਫੁੱਲ; ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤੇ ਗਰੜ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਏ ? ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮਯ ਪਰ ਸਭ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਡੇ ਪਿਛੋਂ ਤੁਸਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ। ਓਹ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ "ਸੱਦ" ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਹੈ :

ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਗਿ ਦਾਤਾ ਸੋਇ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਤਿਹੁ ਲੋਇ ਜੀਉ ॥
ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਵਏ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਜੀਉ ॥
ਅਵਰੋ ਨ ਜਾਣਹਿ ਸਬਦਿ ਗੁਰ ਕੈ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੇ ॥
ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪਾਵਹੇ ॥
ਆਇਆ ਹਕਾਰਾ ਚਲਣਵਾਰਾ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥
ਜਗਿ ਅਮਰੁ ਅਟਲੁ ਅਤੋਲੁ ਠਾਕੁਰੁ ਭਗਤਿ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਸੱਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨ ਮੰਨੇ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀ ਅਰਾਧਨ ਕਰੇ। ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਂਤਾ। ਉਸ ਤੇ ਪਿਛੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਓਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣੇ ਦੇ ਸਮਜ ਮੈਨੂੰ ਦੇਕੇ ਅਮਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਾਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਪ੍ਰਤੀ ਏਹ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਇਹੋ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ

ਸੀ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ; ਤਾਂਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਮੜ੍ਹੀ ਮਸਾਣੀ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਮੂਰਤੀ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ।

ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ

ਹਰਿ ਭਾਣਾ ਗੁਰ ਭਾਇਆ ਗੁਰੁ ਜਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਜੀਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰੇ ਹਰਿ ਪਹਿ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੈਜ ਰਖਹੁ ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ ॥
ਪੈਜ ਰਾਖਹੁ ਹਰਿ ਜਨਹ ਕੇਰੀ ਹਰਿ ਦੇਹੁ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੋ ॥
ਅੰਤ ਚਲਦਿਆ ਹੋਇ ਬੇਲੀ ਜਮ ਦੂਤ ਕਾਲ ਨਿਖੰਜਨੋ ॥
ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਪਾਈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਸੁਣੀ ਅਰਦਾਸਿ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਾਇਆ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹੈ ਸਾਬਾਸਿ ਜੀਉ ॥

ਇਸ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਏਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਭਾਇਆ ਅਰਥਾਤ ਚੰਗਾ ਲਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂਗੇ ; ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗਾਂਗੇ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਹਾਈ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਸਮਯ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰੰਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਸਮਜ ਭੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਧੰਨਜ ਧੰਨਜ ਅਤੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮੀਪ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਤੇ ਇਹ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਗਊ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਯਾ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਨਸਣੀਆਂ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਮੀਪ ਆਦਰ ਹੀ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ;ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦਾ ਪਜਾਰਾ ਅਤੇ ਔਖੇ ਸਮਜ ਪਰ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੁਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸੀ ਦਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰੇ । ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਇਹੋ ਕਰਨਾ । ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਯਾ ਮਨਸਣ ਆਦਿ ਤੇ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਹੈ ।

ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ

ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਸੁਣਹੋ ਪੁਤ ਭਾਈਹੋ ਮੇਰੈ ਹਰਿ ਭਾਣਾ ਆਉ ਮੈ

ਪਾਸਿ ਜੀਉ ॥ ਹਰਿ ਭਾਣਾ ਗੁਰ ਭਾਇਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੇ ਸਾਬਾਸਿ ਜੀਉ ॥ ਭਗਤੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੋਈ ਜਿਸੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਭਾਣਾ ਭਾਵਏ ॥ ਆਨੰਦ ਅਨਹਦ ਵਜਹਿ ਵਾਜੇ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗਲਿ ਮੇਲਾਵਏ ॥ ਤੁਸੀਂ ਪੁਤ ਭਾਈ ਪਰਵਾਰੁ ਮੇਰਾ ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ ਕਰਿ ਨਿਰਜਾਸਿ ਜੀਉ ॥ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਪਰਵਾਣਾ ਫਿਰੈ ਨਾਹੀਂ ਗੁਰੁ ਜਾਇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਪਾਸਿ ਜੀਉ ॥੩॥

ਏਸ ਤੀਸਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਭੀ ਅਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਭਾਈਆਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵੋ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੈ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਸੋਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਨਥਾ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਏਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਏ; ਸ਼ੋਕ ਨਾ ਕਰਨ।

ਚੌਥੀ ਪੌੜੀ

ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਾਣੈ ਆਪਣੈ ਬਹਿ ਪਰਵਾਰੁ ਸਦਾਇਆ ॥
ਮਤ ਮੈਂ ਪਿਛੈ ਕੋਈ ਰੋਵਸੀ ਸੋ ਮੈਂ ਮੂਲਿ ਨ ਭਾਇਆ ॥
ਮਿਤ ਪੈਝੈ ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ ਜਿਸੁ ਮਿਤ ਕੀ ਪੈਜ ਭਾਵਏ ॥
ਤੁਸੀਂ ਵੀਚਾਰਿ ਦੇਖਹੁ ਪੁਤ ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਪੈਨਾਵਏ ॥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਖਿ ਹੋਦੈ ਬਹਿ ਰਾਜੁ ਆਪਿ
ਟਿਕਾਇਆ ॥ ਸਭ ਸਿਖ ਬੰਧਪ ਪੁਤ ਭਾਈ ਰਾਮਦਾਸ
ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ ॥

ਇਸ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਸੱਦ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਰੋਵੇਗਾ ਸੋ ਮੇਰੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਜਗਹ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪਵੋ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਜਗਹ ਸਮਝੋ।

ਏਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਫੂਹੜੀ ਦੀ ਰਸਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਇਹ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ

ਜੁਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਦ ਫੂੜ੍ਹੀ ਨਾ ਪਾ ਬੈਠੇ। ਦੂਸਰਾ ਹਰ ਇੱਕ ਸਿਖ ਨੂੰ ਯਾ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਿ-ਆਈ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਰਨ ਜੋਗ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਿਆਈ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਇਕ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਜੀਓਂਦੇ ਜੀਉਂਦੇ ਅਪਨੇ ਮਨੋਰਥ ਦੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ

ਅੰਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ ਮੈਂ ਪਿਛੈ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿਅਹੁ ਨਿਰਬਾਣੁ ਜੀਉ ॥ *ਕੇਸੋ ਗੁਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਸਦਿਅਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ ਜੀਉ ॥ ਹਰਿ ਕਥਾ ਪੜੀਐ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੁਣੀਐ ਬੇਬਾਣੁ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਗੁਰ ਭਾਵਏ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਤਲ ਕਿਰਿਆ ਦੀਵਾ ਫੁਲ ਹਰਿ ਸਰਿ ਪਾਵਏ ॥ ਹਰਿ ਭਾਇਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿਆ ਹਰਿ ਮਿਲਿਆ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ਜੀਉ ॥ ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੁ ਜੀਉ ॥

ਇਸ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਬਿਵਹਾਰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਪੰਥ ਦੀ ਨੀਂਵ ਰੱਖੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਪਨੇ ਲਈ ਦੱਸੀ ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨਿਰਬਾਣ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਰਥਾਤ ਯੱਸ ਕਰਨਾ ਕਿਤੇ ਢੋਲਕ ਪਕੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦੇ ਚਬੋਲੇ ਨਾ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਅਤੇ ਚੌਨੂੰ ਯਾ ਨੌਧਾ ਮਿਸਰ ਸੱਦਕੇ ਗਰੜ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ। ਤੁਸੀਂ ਕੇਸ਼ੋ ਗੁਪਾਲ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਜੋ ਸੂਬੱਗਜ ਹੈ ਸੱਦਣਾ

---

*ਕੇਸ਼ੋ ਅਤੇ ਗੋਪਾਲ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਜੈਸਾ ਕਈ ਕੁ ਗਿਆਨੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸ਼ੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਹਤ ਸੀ, ਸੋ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਦਸੀ ਹੈ ਨਾ ਗਰੜ ਦੀ।

ਅਰਥਾਤ ਅਰਾਧਨ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਅਕਾਲ–ਪੁਰਖ ਦੇ ਕਥਨ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਹੀ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰ ਓਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣਾ। ਫੇਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੁੱਢਿਆਂ ਦਾ ਬਿਬਾਣ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਿਬਾਨ ਨਾ ਕੱਢਜੇ, ਸਾਡਾ ਬਿਬਾਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਰੰਗਣਾ ਹੈ,ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹੋ ਹਰਿ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਦੀਵਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਦੀਵਾ ਯਾ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿਕ ਨਾ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਏਹੋ ਕਰਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ :–

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਦੁਖੁ ਵਿਚਿ ਪਾਇਆ ਤੇਲੁ ॥ ਉਨਿ ਚਾਨਣਿ ਓਹੁ ਸੋਖਿਆ ਚੂਕਾ ਜਮ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥ ੧ ॥ ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ ॥ ਲਖ ਮੜਿਆ ਕਰਿ ਏਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ॥ ਐਥੈ ਓਥੈ ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਏਹੁ ਮੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ॥ ੨ ॥ ਗੰਗ ਬਨਾਰਸਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਵੈ ਆਤਮ ਰਾਉ ॥ ਸਾਚਾ ਨਾਵਣੁ ਤਾਂ ਥੀਐ ਜਾ ਅਹਿਨਿਸਿ ਲਾਗੈ ਭਾਉ ॥ ੩ ॥ ਇਕ ਲੋਕੀ ਹੋਰੁ ਛਮਿਛਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਵਟਿ ਪਿੰਡੁ ਖਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਪਿੰਡੁ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂੰ ਨਿਖੂਟਸਿ ਨਾਹਿ ॥ ੪ ॥

ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਤੁਸਾਂ ਸੁਣਿਆਂ ਜੋ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਏਹੀ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਪੱਤਲ ਕੇਸ਼ੋ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹੋ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਥੇ ਕੇਸ਼ੋ ਤੇ ਗੁਪਾਲ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਪਿਛਲਾ ਸਾਧਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ,ਸਾਡੇ ਫੁੱਲ ਚੁਗਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਨਾ ਸਿੱਟਣੇ, ਪ੍ਰਤੂ ਹਰਿ ਰੂਪੀ ਸਰ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੇ। ਇਤਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦੇ ਸੱਚੇ ਲੱਖਜ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਲੱਖਣ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਏਸ ਸਾਰੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਸਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਦੇਹਾਂਤ ਕਿਰਿਆ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਯਾ ਕੌਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੀ ਯੋਗ ਸੀ।

ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੇ ਲੀਏ ਇਤਨਾ ਕਰਕੇ ਕਾਜ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਇਓ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਰਾਜ ॥
ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰਦੇਵ ਜੂ ਕਰੇ ਜਿਤੇ ਉਪਕਾਰ।
ਕਿਤ ਮੁਖ ਤਾਹਿ ਸਰਾਹੀਐ ਜਾਨਤ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ— ਕਯਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਕਥਨ ਪਰ ਚੱਲੀ?

ਚੌਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠਕੇ ਓਸੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣੀ ਓਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਜੇਹੀ ਆਪ ਤੇ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਾਤ ਨੂੰ ਭੀ ਵਧਾਯਾ, ਓਹ ਏਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਜਾੜ ਵਿੱਚ ਬੈਠਕੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜੇਹੇ ਤਲਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਚੱਕ' ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਏਸ ਤਾਤਪਰਯ ਨੂੰ ਓਹੋ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਸੀ ਜੋ ਓਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਥੋਂ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਕੌਮ ਬਣੇਗੀ, ਪਰ ਕੌਮ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਝੌਂਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਥੇ ਝੌਂਪੜੀ ਬਣਾਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਨਗਰ ਬਨਾ ਲੈਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡਕੇ ਉਜਾੜ ਵਿੱਚ ਝੁੱਗੀ ਪਾਉਣੇ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਹੋ ਸੀ ਜੋ ਸਭ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਜੇੜ੍ਹੀ ਨੱਗਰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ ਉਸਨੂੰ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਛਪੜੀ ਦਾ ਸਰ ਬਨਾਕੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਨਾਮ ਰੱਖਯਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੰਦਰ ਬਨਾਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ 'ਹਰਿ ਮੰਦਰ' ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਨੱਗਰ ਬੰਨ੍ਹੋ ਓਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਲਈ ਕੋਈ

ਧਰਮਸਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਨੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨੱਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਆਕੇ ਅਰਾਧਨ ਕਰਨ, ਅਤੇ ਮਿਲਕੇ ਬੈਠਨ ਅਰ ਗੁਰਮਤੇ ਪਕਾਉਣ। ਉਸੇ ਛਪੜੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਝੁੱਗੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸੂਰਤਿ ਬਦਲਕੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੁਨੀਤ ਬਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਐਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੂਰਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਵਾਲਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਫਿਰਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਓਹ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ, ਜੋ ਇਸ ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਨਗਰੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਉਸ ਸਮਯ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਪਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਕੂਕਦੇ ਸੇ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਸੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਪੂਜਨੀਯ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੋਰਾਂ ਅਰ ਕੋਇਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਾਊਸ ਅਤੇ ਸਰੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਧੁਨੀਂ ਅੱਠੇ ਪਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਯਥਾ:–

ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀਂ ਤੁਧੁ ਜੇਹਿਆ ॥ ਬਧਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ ॥ ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ॥ ਹਰਿਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ ਨਾਇਐ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਰ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਕਯਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ?

ਇਸਤੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਦੇਖਯਾ ਕਿ ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ ਲਈ ਕਈ ਰਸਮਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਥੋਂ ਜੁਦੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਤੇ ਇਸਦੇ ਫੰਧੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਨਿਕਲ ਜਾਨ। ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਪਨੇ ਅਨਭਵ ਨਾਲ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਵਾਲੀ ਰਸਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਵੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਰਚ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਲਾਵਾਂ ਵੱਡੇ ਤਤ ਨਾਲ ਪੂਰਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਵਾਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਰੀਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਾਵਾਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਯਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਗੱਡੀ ਨਾਲ ਜੋਤ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀ

ਨੂੰ, ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬਿਵਾਹ ਦੇ ਸਮਯ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਗ੍ਰਹਸਤ ਦੇ ਗੱਡੇ ਨਾਲ ਜੋਤ ਦੇਈਦਾ ਹੈ; ਅਰ ਉਹ ਅਜੇਹੇ ਕੱਸਕੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਕ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਇਸਤੇ ਬਿਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਯਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲਨਾ। ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮ: ੪ ॥

ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੇਦੁ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਪਾਪ ਤਜਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ॥ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਹੁ ਸਭ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਗਵਾਇਆ ॥ ਸਹਜ ਆਨੰਦੁ ਹੋਆ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ॥ ਜਨੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਲਾਵ ਪਹਿਲੀ ਆਰੰਭੁ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਲਾਵ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਗਯਾਨ ਬਾਣੀ ਦੁਵਾਰਾ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ ਦ੍ਰਿੜਾਕੇ ਦੁਰਾਚਾਰ, ਜੋ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ, ਤਿਆਗਨ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਅਰ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸੁਪਤਨੀ ਹੈ ਇਸਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅੰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਕਰਨਾ ਦੁਰਾਚਾਰ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰੋ ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਭੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਅਰਾਧਨ ਦੇ ਸਮਯ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਤੇ ਮਹਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰੋ ਜਿਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਭਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿੱਠਾ ਖਯਾਲ ਕਰੋ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਾ ਵਿਖਯ ਸੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿੱਠਾ ਨਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ।

ਹਰਿ ਦੂਜੜੀ ਲਾਵ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ॥ ਨਿਰਭਉ ਭੈ ਮਨ ਹੋਇ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਗਵਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਨਿਰਮਲ ਭਉ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਰਾਮੁ ਹਦੂਰੇ ॥ ਹਰਿ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਸਾਰਿਆ ਸੁਆਮੀ

ਸਰਬ ਰਿਹਾ ਭਰਪੂਰੇ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੋ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਜਨ ਮੰਗਲ ਗਾਏ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦੂਜੀ ਲਾਵ ਚਲਾਈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਾਏ ॥

ਇਸ ਦੂਸਰੀ ਲਾਵ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਭੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੈਂਹਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਪਰ ਹੀ ਮਸਤ ਨਾ ਹੋ ਬੈਠਨਾ, ਕਿੰਤੂ ਸਰਬ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਸੈਰ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਅਰ ਬਜਾਪਕ ਜਾਨਕੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਗਾਉਨਾ।

ਹਰਿ ਤੀਜੜੀ ਲਾਵ ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਬੈਰਾਗੀਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਮੇਲੁ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੀਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਨਿਰਮਲੁ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇਆ ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ ਹਰਿ ਬਾਣੀ। ਸੰਤ ਜਨਾ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਕਥੀਐ ਅਕਥਿ ਕਹਾਣੀ ॥ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧੁਨਿ ਉਪਜੀ ਹਰਿ ਜਪੀਐ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਜੀਉ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੇ ਤੀਜੀ ਲਾਵੈ ਹਰਿ ਉਪਜੈ ਮਨਿ ਬੈਰਾਗ ਜੀਉ ॥

ਤੀਜੀ ਲਾਵ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰੇ ਪੂਰੇ ਅਪਨੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਸਤ ਨਾ ਰਹਿਨਾ ਕਿੰਤੂ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਨਾ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਕੇ ਹਰਿ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ।

ਹਰਿ ਚਉਥੜੀ ਲਾਵ ਮਨਿ ਸਹਿਜ ਭਇਆ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿਆ ਸੁਭਾਇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ ॥ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਇਆ ਅਨੁ ਦਿਨੁ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਮਨ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇਆ ਸੁਆਮੀ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ ॥ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਠਾਕੁਰਿ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ਧਨਿ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮਿ ਵਿਗਾਸੀ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਚਉਥੀ ਲਾਵੈ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਅਵਿਨਾਸੀ ॥

ਚੋਥੀ ਲਾਵ ਵਿੱਚ ਅੰਤ ਦਾ ਫਲ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਬਿਤੀਤ ਕਰਨੇ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ

ਅੱਛੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਚਾਰੋ ਬਿਹਾਰ ਰਖਣੇ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਨੂੰ ਉਸ ਮਿੱਠੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,ਜਿਸ ਤੇ ਮਨ ਦੀਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਇਹ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਹੀ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੰਨਜਾ ਨੂੰ ਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਓਸ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਆਨੰਦ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਫ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਕੌਮ ਦੀ ਵਿਵਾਹ ਰੀਤੀ ਭੀ ਭਿੰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਭੀ ਅਪਨੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਰ ਇਸ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਗਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਬਿਵਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਕ ਨੌਬਤ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਫਿਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ ਸੀ ।

ਕਜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਪਰ ਚੱਲੇ ?

ਦੋਹਰਾ—ਵਹੀ ਜੋਤ ਚਤਰਥ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਮਹਿ ਧਰ ਦੀਨ ॥
ਜਿਨ ਸਾਗਰ ਸੰਸਾਰ ਹਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਵਕਾ ਕੀਨ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਸਭ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡਨ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਏਹ ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਹਨ, ਅਤੇ ਏਹੀ ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਇਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਨੇ ਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਤ ਦੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕਿਤਾਬ ਕੁਰਾਨ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਉਚਰੇ ਹੋਏ ਮੰਤ੍ਰ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਵੇਦ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਓਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਚਰੇ ਹੋਏ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਯਾ ਏਸ ਕੌਮ ਦਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹੋਵੇ। ਦੂਸਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਣ,

ਜੈਸਾ ਕਿ ਹੋਰ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਹਨ ॥

ਏਹ ਬਾਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੌਮ ਜੁਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਭੀ ਜੁਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਓਸਦਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਭੀ ਜਰੂਰ ਵੱਖਰਾ ਹੋਣਾ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਖ਼ਯਾਲ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਜਾਕੇ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਸਹਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ; ਅਰ ਜੋ ਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸਦੀ ਮਿੰਨਤ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕੀਤੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਮੋਹਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਤਾਰ ਬਜਾਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਰਾਗ ਗਾਕੇ ਰਿਝਾਇਆ ਅਰ ਸ਼ਬਦ ਲਏ। ਫੇਰ ਤਦਾਨਕੂਲ ਹੋਰਨਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆ ਬਾਣੀਆਂ ਭੀ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਬੀਰ, ਧੰਨਾ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਜੈ ਦੇਵ, ਨਾਮਾਂ, ਭੀਖਨ, ਰਵਿਦਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਵੇਲੇ ਏਹ ਭੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੇਵੇਗਾ ਓਹ ਭੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਚਾਰ ਮਹਾਤਮਾਂ ਹੋਰ ਆਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਉਲਟ ਦੇਖਕੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਈ; ਅਤੇ ਓਹ ਵੱਡੇ ਗੁੱਸੇ ਭੀ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਤਾਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋੜਿਆ।

ਓਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕਾਹਨਾ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਸੀ, ਤੀਸਰਾ ਪੀਲੋ ਭਗਤ ਸੀ, ਚੌਥਾ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਸੀ। ਏਹਨਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬਾਣੀ ਭੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਓ। ਪਹਿਲੇ ਕਾਹਨੇ ਬੈਰਾਗੀ ਨੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਆਖਿਆ "ਮੈਂ ਓਹੀ ਕਾਹਨਾ ਓਹੀ। ਜਾਕੋ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਯਸ ਗਾਵੇਂ ਖੋਜ ਦੇਖੇ ਮਤ ਕੋਈ"। ਏਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਕੇ ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਜਾਨਗੇ ਅਤੇ ਯਥੇਸ਼ਟ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਨਾਸਤਕ ਪਨ ਦਾ ਨਹੀਂ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਇਸਤੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਜੂ ਭਗਤ ਬੋਲਿਆ ਕਿ "ਕਾਗਤ ਸੰਦੀ ਪੂਤਰੀ ਤਊ ਨਾ ਤ੍ਰਿਆ ਨਿਹਾਰ। ਐਸੇ ਮਾਰ ਲਜਾਇਗੀ ਜਿਉਂ ਬਲੋਚ ਦੀ ਧਾੜ"। ਇਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਏਹ ਬਚਨ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਅਜੇਹੇ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਥੋਂ ਇਤਨੀ ਘ੍ਰਿਣਾਂ ਕਰੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦੇ ਧਰਮ ਥੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਦਾ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਨਗੇ ਤਾਂ ਪੰਥ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਏਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੀਲੋਂ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਅਸਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸੋ ਭਲੇ ਜੇਹੜੇ ਜੰਮਦਿਆਂ ਮਰੇ। ਓਹਨਾਂ ਚਿੱਕੜ ਪੈਰ ਨਾ ਬੋੜਿਆ ਨਾ ਆਲੂਦ ਭਰੇ"। ਇਸਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਏਸ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਹ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਕੇ ਸਤਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਤ ਸੰਗ ਕਰੇ ਅਰ ਆਪਣੇ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਬਚੇ। ਜੈਸਾ ਕਥਨ ਹੈ "ਮਾਣਿਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ। ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਚੁਲੰਭੁ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇਆ॥ ੧॥ ਚਲੇ ਜਨਮੁ ਸਵਾਰਿ ਵਖਰੁ ਸਚੁ ਲੈ। ਪਤਿ ਪਾਵੈ ਦਰਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਭੈ"। ਤੁਸਾਡੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਜੀਵ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਕੇ ਉਸੀ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹੱਛਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਕੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਅਤੇ ਪਰਸ੍ਵਾਰਥ ਈਸ੍ਵਰ ਅਰਾਧਨ ਆਦਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ। ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਦ ਏਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਏਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਕਥਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਨਿਕਾਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂਤੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਏਹੋ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਤਨਾ ਸੋਚਕੇ ਏਹ ਕਾਫ਼ੀ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਚੁੱਪ ਵੇ ਅੜਿਆ ਚੁੱਪ। ਐਥੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਵੇ ਅੜਿਆ"। ਇਸ ਪਰ ਭੀ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਏਹ ਤਾਤਪਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ; ਸਗੋਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ "ਆਪ ਜਪੇ ਅਵਰਹ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ।" ਪੁਨਾ "ਜਬ ਲਗ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਛੁ ਕਹੀਐ"। ਸੋ ਜੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਕੇ ਸੁਮਾਰਗ ਕੌਣ ਪਾਵੇਗਾ? ਸੋ ਇਹ ਬਾਣੀ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ; ਜਿਸਤੇ ਓਹ ਗੁੱਸੇ ਹੋਕੇ ਖਿਝਕੇ, ਵਿਖਾਦ ਭੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਝੱਲਕੇ ਭੀ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਣੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹਾਈ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਏਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਬੀ ਯਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਦਾ ਹਾਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਏਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਮੂਰਤੀਆਂ ਤੇ ਭੇਖਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਹੈ ਤਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤੋੜਨ ਲਈ ਮਿਲ ਬੈਠੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਖਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੀਨਾਂ ਤੇ ਇਕ ਦੀਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਕੁਰਾਨ ਹੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਹੋਵੇ, ਸਗੋਂ ਏਹ ਤੀਸਰਾ ਹੋਰ ਬਣਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ, ਹਿੰਦੂ ਆਖਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਯਾਰੋ ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੁਨਣਾ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਪਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਨੀਚ ਜ਼ਾਤਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਲੈਣੇ ਤੇ ਧਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਏਹ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਓਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਈਆਂ, ਛੀਬਿਆਂ, ਜੱਟਾਂ, ਚੁਮਿਆਰਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਚੌਰੀਆਂ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਏਹ ਗ੍ਰੰਥ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਵੇਗਾ; ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰੋ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਠਾਨਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀਨਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਗਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਆਖਿਆ; ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਸਮਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਤੋੜ ਦੇਓ ਯਾ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ਬਦ ਹਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗਹ ਨਬੀਆਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪਾ ਦਿਓ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਮੰਨਿਜਾ। ਇਸ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਝੂਠ ਸੱਚ ਸੁਣਾਕੇ ਉਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਜਾ ਲੈਕੇ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਤਤੇ ਰੇਤੇ ਪੁਆਏ, ਤਤੇ ਤਵਿਆਂ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਏ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਚਮੜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਧੁਹਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਹੇਠ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਮਾਰਕੇ ਅਪਨੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ "ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਚਰਿੱਤ੍ਰ" ਦੇ ਦੇਖਨੇ ਤੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਨੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੁਣ ਚੰਦੂ ਸੁਆਹੀ ਸੱਦਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੇਦ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਅਪਨੀ ਲੜਕੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਛੱਡਨ ਵਾਲਾ ਵੈਰ ਭੀ ਲੀਤਾ! ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਮਾਨੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸੰਘਣੇ ਸ਼ਾਖਾਂਦਾਰ ਪੱਤਰ ਲਾਉਣੇ ਸਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਬ੍ਰਿਖ ਸੁਹਾਵਾ ਅਤੇ ਘਨ ਸਾਯਾ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਯਾ ਹੇਠ ਆਕੇ ਆਰਾਮ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਲਈ ਏਹ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਬਨਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਤਾਪ ਤੇ ਬਚਨ। ਫੇਰ ੧੬੪੪ ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜੀ ਦੀ ਨੀਂਵ ਰੱਖੀ ੧੬੪੬ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਿਰ ਨੀਂਵ ਰੱਖੀ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਬਰੂਦ ਦੇ ਕੁੱਪੇ ਪਾਕੇ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੇਦ ਸਹਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਜਿਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਬੰਨ੍ਹੀ ਸੀ ਕਿਆ ਸਿੱਖ ਉਸਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਪਰ ਚੱਲੇ ?

ਦੋਹਿਰਾ

ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਅਰਿਜਨੋਂ ਸੇ ਤਨ ਪਰ ਖੇਦ ਸਹਾਰ।
ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਕੋ ਦਯੋ ਨਿਜ ਕਾਰਜ ਕੋ ਭਾਰ ।੧।
ਜਿਸ ਪਰ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਖਹੁ ਕਿਆ ਕੁਛ ਕੀਨ।
ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਹਾਥ ਲੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੀਨੇ ਦੀਨ ।੨।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਗਰੋਂ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਤਾਂ ਜਿਤਨੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ ਸਭ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੁਣ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ। ਸੋ ਸ਼ਰੀਰਕ ਬਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਨੇ ਸਨੇ ਕੌਮ ਦੇ ਬਣਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਓਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਓਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਓਹ ਉਪਰ ਜਾਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਇੱਕ ਬੱਦਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਚਮਕ ਦਮਕ ਅਤੇ ਕੜਕ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਉਤਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਹਰ ਇੱਕ ਕੌਮ ਵਿੱਚੋਂ ਆਦਮੀ ਕਿਸੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਦ ਇੱਕ ਕੌਮ ਰੂਪੀ ਭਾਰੀ ਘਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੰਗੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੂਪੀ ਬਿਜਲੀ ਉਤਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਕੰਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਹ ਬੱਦਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲਾਭ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਹਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਹ ਕੌਮ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ,ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਦਿਕ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪਣੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਿਆ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਆ ਫਲ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਜੋ ਤਿੰਨੇ ਕੌਮਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪਰ ਕੇਡੀਆਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੌਮਾਂ ਕਰਕੇ ਸੱਦੀ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਖ਼ਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੌਮ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਲਈ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਰੱਖਕੇ ਪੀਰੀ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਗਾਤ੍ਰੇ ਪਾਈਆਂ, ਜਿਸਦਾ ਇਹ ਤਾਤਪਰਜ ਸੀ ਕਿ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਦੀਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਹ ਕੌਮ ਭਾਗਵਾਨ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜੰਗ ਅਜੇਹੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਅਜ ਤਕ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ

ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੇ ਵਧ ਕੇ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਬਲ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ : ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਧਰਮ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਬਲ ਹੈ ਉਹੋ ਕੌਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਬਲ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਸੋ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਸੱਚੇ ਫੁੱਲ ਆਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪੈਂਡੇ ਖਾਂ ਆਦਿਕ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਖਯਕ ਲੜਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਲਈ ਪੰਥ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬਲਵਾਨ ਕੌਮ ਉਤਪਤਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ, ਸਮਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਅਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਕੇ ਦਿਖਾਏ ਸਨ ਜਿਸ ਤੇ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਥ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਕਾਬਲ ਤੋਂ ਆਯਾ ਸੀ, ਇਕ ਕੀਮਤੀ ਘੋੜਾ, ਇੱਕ ਬਾਜ਼, ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਮੁੱਲ ਵਾਲਾ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਲਿਆਯਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸੀ ਸਮਯ ਇੱਕ ਪੈਂਡੇ ਖਾਂ ਨਾਮੇਂ ਪਠਾਨ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਸਭ ਸਮਾਨ ਪਹਿਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਰ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਝੂਠ ਨਾ ਬੋਲੀਂ। ਉਸਨੇ ਓਹ ਸਾਰਾ ਅਸਬਾਬ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਾਕੇ ਅਪਨੇ ਜੁਆਈ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਦ ਝੂਠ ਬੋਲਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਜੇਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਪਨੇ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਪੈਂਡੇ ਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਭਾਣੇ ਪਰ ਕੁਪਤ ਹੋਕੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲੀਤਾ ਅਤੇ ਗੋਲਾ ਬਰਸਨ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਭਯਾਨਕ ਸਮਯ ਪਰ ਸਿੱਖ ਆ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਏ;ਤੁਰਕੀ ਫੌਜ ਟਿੱਡੀਦਲ ਆਕੇ ਉਤਰੀਹੈ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ;ਏਧਰ ਗਰੀਬ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਓਧਰ ਵੱਡੇ ੨ ਭਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਪਾਹੀ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ

ਅਸੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਜਦ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ ਤਦ ਕਮਰਕਸਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਿਰ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਕੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਬਰਖਾ ਅਤੇ ਦੁਧਾਰੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਨੱਸਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਉਨੇ ਪਏ,ਅਰ ਪੈਂਡੇ ਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਨੀ ਤੇਗ ਦੇ ਨਾਲ ਲੀਤੇ।

ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਮਾਲ ਪੈਂਡੇ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਕ ਅੰਦਰ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਉਦਾਰਤਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਇਸੀ ਪਰਕਾਰ ਦੇਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਏਹ ਖ਼ਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਇਤਨਾ ਮਾਲ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੋ ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਸਮਤਾ ਹੋਰ ਕਿਆ ਹੋਣੀ ਹੈ? ਜਦ ਇਤਨੀ ਤੁਰਕੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਕੇ ਆਈ ਤਦ ਰੰਚਕ ਭੀ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਖ਼ੌਫ਼ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੋ ਇਸਤੇ ਵਧਕੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਹੋਰ ਕਿਸਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ?

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਾਨੀਆਂ, ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਤਕ ਸੁਭਾਏਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਹਿਰਾਜ ਨਾਮੇਂ ਇਕ ਭਾਰੀ ਨੱਗਰ (ਜੋ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ) ਦੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਸਰ ਨਾਮੇਂ ਗੁਰਦਆਰਾ ਏਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਪਾਸ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਬੁਰਜ ਹੈ; ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਇਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਜਗਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੁਰਕ ਮਾਰੇ ਸਨ, ਓੜਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਤੇ ਪਾਈ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਨੱਸ ਗਈ ਸੀ,ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੁਰਦੇ ਇਕਠੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਖੂਹ ਭਰਿਆ ਅਰ ਉਪਰ ਚੌਂਤ੍ਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਪਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤਕ ਆਸਨ ਲਗਾਕੇ ਤੇਗ ਧੂਹਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਅੱਜਕੱਲ ਓਥੇ ਕੋਈ ਡਰਦਾ ਸੌਂਦਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਭੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਤੇ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਨਿਰਭੈਤਾ ਕਿਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਕੀ ਡਰੋਲੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਤਹਸੀਲ ਮੋਗੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਖੂਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਪਨੀ ਹੱਥੀਂ ਲਗਾਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਦੇ ਹਨ।

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਅਜੇਹਾ ਛਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਓਹ ਆਪਣੇ ਮੂਹੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੇਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਤਦ ਇਕ ਘਾਹ ਖੋਤਨ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ। ਉਸਨੇ ਦਿਨ ਭਰ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਖੋਤਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਜਾ ਕੇ ਬੇਚਿਆ ਅਰ ਦੋ ਆਨੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਜੋ ਉਸਨੇ ਵੱਟੇ ਸੇ, ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਆਯਾ। ਉਹ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜਿਆ ਅਰ ਉਹੋ ਦੋ ਆਨੇ ਅਗੇ ਰੱਖਕੇ ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈਂ ? ਉਸ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਖਯਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੁਨਦੇ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤੰਬੂ ਦੂਸਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅੱਗੋਂ ਦੋ ਆਨੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਚੁੱਕ ਲੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

ਇਸ ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਵਕਤ ਦਾ ਹਾਕਮ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਸੋ ਭੀ ਆਪਨੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਾਨਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਾਂ ਪਰ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੀਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਝੰਡਾ ਭੀ ਗਡਾ ਦਿੱਤਾ; ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

ਦੋਹਿਰਾ ॥

ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਪੰਥ ਕੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਿ ਕੇ ਸੰਗ।
ਤਿਲਕ ਦਯੋ ਹਰਿਰਾਇ ਕੋ ਮਿਲੇ ਜੋਤ ਇੱਕ ਰੰਗ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਜਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਪੰਥ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਧੀਮੇਂ ਤੋਰ ਪਰ ਤੋਰਿਆ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਿਛ ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਮੌਲਦਾ ਹੈ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ, ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਹੋਇਆ, ਫੈਲਾਇਆ।

ਦੋਹਰਾ

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਣ ਲੇਵੋ ਕੁਛ ਹਾਲ ॥
ਜਿਸ ਦੇ ਜੇਹੀ ਜਗਤ ਮਹਿ ਨਾਹੀਂ ਹੋਰ ਮਸਾਲ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪੰਥ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਦਾ ਪਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਫਲ ਲੱਗਨ ਦੇ ਯੋਗ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੁਲਕ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੱਡਾ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਦ ਓਹਨਾਂ ਨੇ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਅਪਨੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਤਕ ਲੋਕ ਏਹ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦ ਕੀ ਚਾਦਰ।" ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਯਥਾ :-

ਦੋਹਿਰਾ

ਭਾਰਤ ਗਾਰਤ ਹੋਨ ਪਰ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਲ।
ਨੌਵੇਂ ਗੁਰ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸਿਰ ਅਪਨਾ ਢਾਲ॥

ਚੌਪਈ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ ਤਦੋਂ ਉਰੰਗਾ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਤੰਗਾ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਮਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇ; ਜੰਞੂ ਚੋਟੀ ਚਾ ਉਤਰਾਵੇ।
ਪਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਭਾਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਹੁਤੀ ਅਬਾਦੀ ਸਾਰੀ।
ਵੇਦ ਪਾਠ ਅਰ ਯੱਗ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਬਜਦੇ ਸੰਖ ਮੇਘ ਜਿਉਂ ਭਾਰਾ।
ਕਰਮ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸੀ ਸਭ ਪੱਕੇ, ਚੜ੍ਹੇ ਆਦਿ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਧੱਕੇ।
ਕਾਜ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ, ਚਹੀਏ ਇਨਕਾ ਧਰਮ ਗਵਾਯਾ।
ਜਿਸ ਪਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਢਿਗ ਜਾਕੇ, ਬੋਲੇ ਊਚੇ ਮਨ ਘਬਰਾਕੇ।
ਲਗੇ ਕਹਨ ਸੁਨ ਸ਼ਾਹ ਪਿਆਰੇ, ਫੈਲੇ ਦੀਨ ਨ ਹੁਤੇ ਤੁਮਾਰੇ।
ਦੇਸ ਵੱਡਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੁਹਾਵਾ, ਸਭ ਕਾਫ਼ਰ ਜਿਸ ਮਾਂਹਿ ਬਸਾਵਾ।
ਬ੍ਰਹਮਨ ਲੋਗ ਬਸਤ ਹੈਂ ਸਾਰੇ, ਜਿਹ ਹਿੰਦੂ ਮਾਨਤ ਅਵਤਾਰੇ।
ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੋਮਨ ਬਨ ਜਾਵੇਂ। ਸ਼ਰਾ ਪੈਗੰਬਰ ਕੀ ਮਹਿਂ ਆਵੇਂ।
ਤੌ ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਸੰਕ ਨ ਕਰਹੈਂ। ਦੀਨ ਹਮਾਰੇ ਮੇਂ ਆ ਬਰਹੈਂ।
ਤਾਂਤੇ ਪਹਲੇ ਇਨ ਕੋ ਕਰੀਏ। ਪਾਛੇ ਨਿਗਾ ਹੋਰ ਪਰ ਧਰੀਏ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਾਲਮ ਅਤਿ ਅੰਧਾ, ਸ਼ਰਾ ਜੇਵਰੀ ਕਾ ਥੋ ਬੰਧਾ।
ਕਹੀ ਕਰੋ ਜਿਉਂ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵੇ, ਰੌਨਕ ਦੀਨ ਨਬੀ ਜਿਉਂ ਪਾਵੇ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਲੇ ਬਹੁਤਾ ਕੀਤਾ ਕਾਮ।
ਜਿਉਂ ਥੋੜੀ ਸੀ ਅੱਗ ਲੇ ਫੂਕੇ ਚਾਇ ਗਰਾਮ॥

ਚੌਪਈ

ਆ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ ਮਹਿ ਸਾਰੇ, ਪਕੜੇ ਬ੍ਰਹਮਨ ਚਾਇ ਵਿਚਾਰੇ।
ਲੁੱਟ ਮਾਲ ਘਰ ਕਾ ਸਭ ਲੀਨਾ, ਸਤਰ ਭੰਗ ਨਾਰਨ ਕੋ ਕੀਨਾ।
ਕਿਤਕ ਮਰੇ ਇਸ ਦੁਖ ਦੇ ਮਾਰੇ, ਕਿਤਨੇ ਗਿਰੇ ਦੀਨ ਕੇ ਗਾਰੇ।
ਹੋਇ ਮੁਸਲਮਾਂ ਦੀਨ ਕਬੂਲਾ, ਹਿੰਦ ਧਰਮ ਸਿਰ ਡਾਰੀ ਧੂਲਾ।
ਰਾਮਨਾਥ ਦੀਨੇਖਾਂ ਭਇਆ, ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਰਸੂਲ ਸਦਇਆ।
ਕੇਤਕ ਸੁੰਦਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬੇਟੀ, ਸੁੰਦਰ ਜੋਬਨ ਰੂਪ ਲਪੇਟੀ।
ਮਾਲਾ ਦੇਵੀ ਤਜ ਕਰ ਨਾਮਾ, ਬਨੀ ਕਰੀਮਾਂ ਸੋ ਅਭਿਰਾਮਾ।
ਢਹੇ ਸ਼ਵਾਲੇ ਠਾਕੁਰ ਦੁਆਰੇ, ਬਨੇ ਮਸੀਤਨ ਤਹਾਂ ਮੁਨਾਰੇ।
ਬ੍ਰਹਮਣ ਸ਼ੂਦਰ ਕਟਹਨ ਐਸੇ, ਗਾਜਰ ਮੂਲੀ ਕਾਟਤ ਜੈਸੇ।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਭਇਓ; ਧਨ ਅਰ ਧਰਮ ਸਭਨ ਕੋ ਗਯੋ।
ਪਰਾਧੀਨ ਪਰਜਾ ਸਭ ਹੋਈ, ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਾ ਜਿਨਕਾ ਕੋਈ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਕਿਤਕ ਲੋਕ ਮਨ ਸੋਕ ਧਰ ਤਜੇ ਸਗਲ ਘਰ ਬਾਰ।
ਆਏ ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਕੋ ਹਾ ਹਾ ਕਰਤ ਪੁਕਾਰ॥

ਚੌਪਈ

ਕਹੇ ਸਰਨ ਅਬ ਕਾ ਕੀ ਜੈਹੈਂ, ਜਹਾਂ ਜਾਇਕਰ ਦਿਵਸ ਬਤੈਹੈਂ
ਤਬ ਤਿਨ ਕੋ ਅਤਿ ਪਿਖਦੁਖਜਾਰੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਜਹਦਈਵਿਚਾਰੇ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗੱਦੀ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਰੱਛਕ ਹਮਰੀ ਜਗ ਹੋਹੈ।
ਤਾਂ ਤੇ ਚਲੋ ਤਹਾਂ ਪਰ ਸਾਰੇ, ਜਹਾਂ ਅਹੇ ਗੁਰ ਜੀ ਅਵਤਾਰੇ।
ਪੂਛਤ ਪੂਛਤ ਤਬ ਬਹੁ ਲੋਗਾ, ਧਰੇ ਅਧਕ ਮਨ ਅੰਦਰ ਸੋਗਾ।
ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ ਵਿਖੇ ਤਬ ਆਏ, ਉਚੇ ਰੋਇ ਰੋਇ ਘਿਘਆਏ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਸੁਨੀ ਪੁਕਾਰ ਦੁਖਾਰ ਕੀ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰ ਜਬ ਕਾਨ।
ਤਬ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਬੋਲਕੇ ਐਸੇ ਕੀਨ ਬਖਾਨ॥

ਚੌਪਈ

ਅਹੋ ਕੋਨ ਯਹ ਰੁਦਨ ਕਰੰਤੇ, ਕੌਨ ਵਸਤ ਤੇ ਅਹੇ ਡਰੰਤੇ।
ਜਿਸ ਪਰ ਸਿੱਖਨ ਐਸ ਪੁਕਾਰੀ, ਯਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਰਜਾ ਦੁਖਿਆਰੀ।
ਸਰਨ ਆਪਕੀ ਹੈ ਚਲ ਆਈ, ਓਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਿਨਹੁ ਤਕਾਈ।
ਜਿਸ ਪਰ ਸੁਨ ਗੁਰ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਬੈਠੇ ਚਾਇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ।

ਸਭੀ ਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬੁਲਵਾਕੇ, ਪੂਛੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਪਾਸ ਬਿਠਲਾਕੇ।
ਜਿਉ ਜਿਉ ਕਰਤ ਬਿੱਪ ਦੁਖ ਬੈਨਾ,ਤਿਉ ਤਿਉ ਜਾਤਪ੍ਰਭੁਜਲਨੈਨਾ।
ਕਹਤ ਅਹੋ ਚਵਗੱਤਾ ਪਾਪੀ, ਦੇਕਰ ਦੁਖ ਪਰਜਾ ਜਨ ਖਾਪੀ।
ਐਸੇ ਰੁਦਨ ਕਰਤ ਬਿਕਰਾਲਾ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਆਏ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
ਦੇਖ ਤਾਤ ਕੀ ਤਬ ਗਤਿ ਐਸੀ, ਕਹੀ ਪੂਤ ਕੋ ਚਹੀਅਤ ਜੈਸੀ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭਜੂ ਯਹ ਕਿਆ ਹੈ ਕਾਰਨ। ਜਾਂ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਇਓ ਹੈ ਦਾਰਨ।
ਅਰ ਨੈਨਨ ਤੇ ਜਲ ਕੋ ਡਾਰੇ, ਕੀਜੇ ਬੇਗ ਸਮੋਧ ਹਮਾਰੇ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਸੁਨ ਬੇਟਾ, ਕਯਾ ਸੁਨਹੇ ਤੁਮ ਯੇਹ ਅਲਸੇਟਾ।
ਜਾਓ ਖੇਲ ਕੂਦ ਮਹਿ ਪਾਗੋ, ਇਨ ਬਾਤਨ ਸੇ ਤੁਮ ਕਯਾ ਲਾਗੋ ?
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਪੂਤ ਫਿਰ ਤਾਤਾ, ਮੈਂ ਪੂਛੇ ਬਿਨ ਕਬੀ ਨ ਜਾਤਾ।
ਦੇਖ ਬਾਲ ਹਠ ਤਬ ਪਿਤ ਭਾਰੀ, ਕਹੀ ਮਸੀਬਤ ਤਿਨ ਕੀ ਸਾਰੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਪੂਤ ਫਿਰ ਐਸੇ, ਯਹ ਦੁਖ ਇਨਕੇ ਟਰਹੈਂ ਕੈਸੇ ?
ਸੁਨਤ ਤਾਤ ਤਬ ਐਸ ਅਲਾਈ, ਪਰਮਾਤਮ ਜਬ ਸੀਸ ਚੜਾਈ।
ਤਬੀ ਖ਼ੇਦ ਇਨਕੋ ਮਿਟ ਜੈਹੇ। ਜਬਹੀ ਸੀਸ ਆਪਨੋ ਦੇਹੈ।
ਤਬ ਹਸਕਰ ਸੁਤ ਕਹੀ ਪੁਕਾਰੇ, "ਕੋ ਪਰਮਾਤਮ ਸਮਸਰ ਥਾਰੇ ?
ਕੌਨ ਕਾਜ ਯਹ ਸੀਸ ਤੁਮਾਰਾ, ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਨਹਿ ਮਿਲੇ ਸਹਾਰਾ।
ਤਾਂਤੇ ਇਨਕਾ ਕਾਰਜ ਕੀਜੇ, ਪਾਵਨ ਸੀਸ ਆਪਨਾ ਦੀਜੇ।"
ਸੁਨਤ ਪੂਤ ਕੀ ਐਸੀ ਬਾਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕੁਛ ਨਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀ।
ਪਰਮਨ ਮਹਿ ਯਹ ਜਾਨ ਸੁਲੀਨਾ,ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਗਟ ਯਹ ਕੀਨਾ।
ਯਹ ਸਭ ਭਾਰ ਦੂਰ ਧਰ ਕਰ ਹੈ ਅਪਨੀ ਭੁਜਬਲ ਜਬਕੇ ਧਰ ਹੈ।
ਯਹ ਕਹਿ ਬਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਗਏ, ਪਾਛੇ ਗੁਰ ਜੀ ਬੋਲਤ ਭਏ।
ਅਹੋ ਬਿੱਪ ਮੈਂ ਹੇਤ ਤੁਮਾਰੇ, ਕਰੋਂ ਕਾਜ ਸਿਰ ਦੇਕਰ ਸਾਰੇ।
ਪਰ ਤੁਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੇ ਦਾਸਾ, ਬਨੇ ਰਹੋ ਜਬਲੋਂ ਘਟ ਸਾਸਾ।
ਸੁਨਕਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਭ ਗਾਈ, ਅਰ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਸਪਤ ਕਰਾਈ।
ਹਮਰੀ ਸਕਲ ਬੰਸ ਗੁਰ ਕੇਰੀ, ਬਨੀ ਰਹੇਗੀ ਜਗ ਮਹਿ ਚੇਰੀ।
ਜਿਸਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਧਾਮ ਸਧਾਏ, ਉਤਗੁਰ ਜੂ ਤਜਗ੍ਰਹ ਪਧਰਾਏ।
ਗਏ ਆਗਰੇ ਮਹਿ ਜਬ ਦੇਵਾ, ਲਯੋ ਪਾਇ ਤੁਰਕਨ ਨੇ ਭੇਵਾ।
ਪਕੜ ਲਏ ਸੰਗਲ ਗਲ ਪਾਏ, ਕਰ ਪਦ ਲੋਹੇ ਸੰਗ ਬਧਾਏ।
ਵਾਂਗ ਚੋਰ ਕੇ ਬਾਂਧੇ ਦੇਵਾ, ਅਨਕ ਭਾਂਤ ਦੁਖ ਜਿਨਕੋ ਦੇਵਾ।
ਕਰਕੇ ਗਾਡੇ ਪਰ ਅਸਵਾਰੇ, ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਲੈ ਚਲੇ ਨਿਕਾਰੇ।
ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਦੇਤੀ, ਮਾਨਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਾਢ ਅਬ ਲੇਤੀ।

ਦਿੱਲੀ ਜਾਇ ਕਿਲੇ ਮਹਿ ਰਾਖੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਜਾਕਰ ਭਾਖੇ।
ਪਕਰ ਲਯੋ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਜਿਸ ਕੋ ਕਹਤ ਹਿੰਦ ਕੀ ਚਾਦਰ।
ਸੁਨਤ ਓਰੰਗਾ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਕੇ, ਬੋਲਾ ਗੁਰ ਕੋ ਲੋਭ ਦਿਖਾਕੇ।
ਜਿਤਕ ਦੇਸ ਅਰ ਮਾਲ ਹਮਾਰਾ, ਲੇਨਾ ਚਾਹੁ ਤ ਲੇਹੁ ਪੁਕਾਰਾ।
ਪਰ ਤੁਮ ਦੀਨ ਕਬੂਲੋ ਦੇਵਾ। ਹਮ ਸਬ ਕਰ ਹੈਂ ਤੁਮਰੀ ਸੇਵਾ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਸੁਨ ਪਾਪੀ, ਯਹ ਕਜਾ ਤੁਮ ਨੇ ਗਿਰਾ ਅਲਾਪੀ।
ਧਰਮ ਹੇਤ ਮੈਂ ਤਨ ਮਨ ਵਾਰੋਂ, ਪ੍ਰਾਨ ਆਪਨੇ ਤੁਰਤ 'ਨਿਕਾਰੋਂ।
ਕਹਾਂ ਰਾਜ ਯਹ ਮਾਲ ਤੁਮਾਰਾ, ਅੰਤ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕਰੇ ਸਹਾਰਾ?
ਕਹੀ ਕੋਟ ਚਵਗੱਤੇ ਬਾਨੀ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਏਕ ਨ ਮਾਨੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕੋਪ ਹੋਇ ਫੁਰਮਾਇਆ; ਚਹੀਏ ਇਨਕੋ ਅਧਕ ਦੁਖਾਯਾ।
ਲਗੇ ਜਲਾਦ ਦੇਨ ਦੁਖ ਐਸੇ, ਕੋਟ ਅਨੂਹੇਂ ਕਾਟੇਂ ਜੈਸੇ।
ਪਜਾਲਾ ਨੀਰ ਏਕ ਹੀ ਦੇਤੇ, ਨਿਮਕ ਸਾਥ ਰੋਟੀ ਕਰ ਲੇਤੇ।
ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁ ਬਚ ਕਹਤ ਅਵਾਚੇ, ਸੁਨਤ ਕਾਨ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ।
ਪਰ ਉੱਤਰ ਨਹ ਦੇਤ ਅਗਾਰੀ, ਭਾਣਾ ਜਾਨ ਸੁ ਲੇਤ ਸਹਾਰੀ।
ਭਏ ਸਿੱਖ ਸਭ ਅਤਿ ਦੁਖਿਆਰੇ, ਕਹਤ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰੋਇ ਪੁਕਾਰੇ।
ਹੇ ਸਤਿ ਗੁਰ ਦੁਖ ਨਾਹਿ ਸਹਾਰੋ, ਹਿੰਦਨ ਸੋ ਕਰ ਲੇਹੁ ਕਨਾਰੋ।
ਕਜਾ ਹਿੰਦੂ ਤੁਮ ਕਾਮ ਸਵਾਰੇ, ਜਬ ਤਰਸਾਇ ਤਰਕ ਤੁਝ ਮਾਰੇ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ, ਸੁਨਹੋ ਸਿੱਖ ਧਰ ਕਰ ਨਿਜ ਕਾਨੀ।
"ਚਿਤ ਚਰਨ ਕਵਲ ਕਾ ਆਸਰਾ ਚਿਤ ਚਰਣ ਕਵਲ ਸੰਗ ਜੋੜੀਏ।
ਮਨ ਲੋਚੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨ ਹੋੜੀਏ।
ਬਾਂਹ ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਪਕੜੀਏ ਸਿਰ ਦੀਜੇ ਬਾਂਹ ਨ ਛੋੜੀਏ।
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਬੋਲਿਆ ਧਰ ਪਈਏ ਧਰਮ ਨ ਛੋੜੀਏ।"

ਦੋਹਿਰਾ–ਜਦ ਸਿਖਨ ਐਸਾ ਸੁਨਾ ਮਾਨੀ ਗੁਰੂ ਨ ਬਾਤ।
ਤਬ ਮਨ ਮਹਿ ਦੁਖ ਪਾਇਕੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਾਤ॥

॥ ਚੋਪਈ ॥

ਲਗੇ ਕਹਨ ਗੁਰ ਹਮ ਦੁਖ ਪਾਏ, ਅਬ ਹਮ ਸੇ ਯਹ ਸਹਾ ਨ ਜਾਏ।
ਤਾਂਤੇ ਆਗਿਆ ਦੀਜੇ ਨਾਥਾ; ਤਜੇਂ ਆਜ ਹਮ ਤੁਮਰੋ ਸਾਥਾ।
ਜਿਸ ਪਰ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਜੋ ਚਾਹੇ, ਸੋਈ ਜਾਇ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਹੇ।
ਸੁਨਤ ਗਏ ਸਭ ਸਕੇ ਸਨੇਹੀ, ਦੁਖ ਦੇਖ ਧੀਰਜ ਨਹਿ ਰੇਹੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰ ਜੀ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ, ਬੀਚ ਵਿਰਾਗ ਦੀਨ ਹਿਤਕਾਰੇ।

"ਸੰਗ ਸਖਾ ਸਭ ਤਜਿ ਗਏ ਕੋਊ ਨ ਨਿਬਹਿਓ ਸਾਥ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਪਤ ਮੈ ਟੇਕ ਏਕ ਰਘੁਨਾਥ ॥ ਪੁਨਾ :–
ਬਲੁ ਛੁਟਕਿਓ ਬੰਧਨ ਪਰੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਤ ਉਪਾਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਅਬ ਓਟ ਹਰਿ ਗਜਿ ਜਿਉ ਹੋਹੁ ਸਹਾਇ ॥"

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖਤ ਜਬ ਭਏ, ਸੀਸ ਤਬੀ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਦਏ।
ਭਾਰ ਉਤਾਰ ਧਰਾ ਕੋ ਸਾਰਾ, ਆਪ ਕਰਾ ਹਰਿ ਪੁਰ ਕੋ ਤਯਾਰਾ।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਜਗਤ ਮੈਂ ਭਇਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਸੁਰਗ ਧੁਨਿ ਗਇਯੋ।
ਦਏ ਪ੍ਰਾਨ ਪਰ ਹੇਤ ਗੁਸਾਂਈਂ, ਦੁਖ ਲੈਕਰ ਸੁਖ ਦੀਨੇ ਚਾਈਂ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਧਰਮ ਧੁਜਾ ਧਰ ਪਰਮ ਬਹਾਦਰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪੁਰਖਾਰਥ ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਿਸੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਏਹ ਸਾਕਾ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਜਨ ਲਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਓਸ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਾਮੱਗ੍ਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਗਵਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ-ਵਾਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ :

ਚੌਪਈ

ਤਿਲਕ ਜੰਞੂ ਰਾਖਾ ਪ੍ਰਭ ਤਾਕਾ ॥ ਕੀਨੋ ਬਡੋ ਕਲੂ ਮਹਿ ਸਾਕਾ ॥
ਸਾਧਨ ਹੇਤ ਇਤੀ ਜਿਨ ਕਰੀ ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸੀ ਨ ਉਚਰੀ ॥
ਧਰਮ ਹੇਤ ਸਾਕਾ ਜਿਨ ਕੀਆ॥ ਸੀਸ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰ ਨ ਦੀਆ॥
ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ ॥ ਪ੍ਰਭ ਲੋਗਨ ਕਹਿ ਆਵਤ ਲਾਜਾ ॥

ਦੋਹਿਰਾ

ਠੀਕਰ ਫੋਰ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ॥

ਏਹਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਨਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਚਾ-ਰਨ ਤੇ ਏਹੋ ਸਿਧ ਹੋਯਾ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕੌਮ, ਜੋ ਸੱਚੇ ਅਸੂਲਾਂ ਪਰ ਚੱਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਏ, ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਤਰਹ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤਿ ਆਦਿਕ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰਹ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਅਰ ਰੋਜ਼ੇ ਬਾਂਗ

ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿੰਤੂ ਕੇਵਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਸੁਲਹ ਕੁੱਲ ਅਸੂਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ

ਚੌਪਈ

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਸਮੇਂ ਪਤਿਸਾਹੂ, ਜੁਦਾ ਬਨਾਯਾ ਜਿਨ ਨੇ ਰਾਹੂ।
ਨਾਮ ਖ਼ਾਲਸਾ ਤਿਸਕੋ ਰਾਖਾ, ਜੁਦੀ ਰਸਮ ਪੁਨ ਕੀਨੀ ਭਾਖਾ।
ਲਾਖਨ ਮੇਂ ਛਿਪਿਆ ਨਾ ਰਹੇ, ਦੇਖਤ ਸਿੰਘ ਸਭੀ ਤਿਸ ਕਹੇ।
ਇਸ ਪਰ ਸੁਨੋ ਪਿਆਰੇ ਗਾਥਾ, ਗੁਰ ਕੀ ਅਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਾਥਾ।

ਵਾਰਤਕ

ਕੌਮ ਯਾ ਪੰਥ ਦੇ ਰਚਨੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਸਮਾਂ ਜਾ ਮਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਹੋ ਸੀ ਕਿ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਾਈ ਹੋਣ ਜਿਸ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਉੱਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਾਉ ਵਧੇ।

ਪਹਿਲਿਆਂ ਸਮਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਵਰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਦ੍ਰ, ਵੈਸ਼, ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇਹੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਸੀ ਜੋ ਏਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਰਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੈਸਾ ਪਰਾਈ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਸੂਦ੍ਰ ਕਹਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਖੇਤੀ ਵਨਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵੈਸ਼, ਯੁੱਧ ਜੰਗ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਪਰਜਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਏਹ ਲਾਭ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਸਭ ਕੌਮਾਂ ਯਾ ਵਰਨ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਨਾਲ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਏਹ ਭੀ ਸਾ ਕਿ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋ ਕੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੋ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਵੈਸ਼ ਦਾ ਕਰੇ ਵੈਸ਼, ਸੂਦ੍ਰ ਦਾ ਕਰੇ ਸੂਦ੍ਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਜੋ ਸੂਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਓਹ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਨੂੰ ਵਰਨ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਵੇਦ ਬਯਾਸ ਜੀ ਮਛੋਦ੍ਰੀ ਮਲਾਹਨੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਹਮਣ

ਕਹਾਏ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਬੇਸਵਾ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਹਾਏ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੱਖਣੇ ਤੋਂ ਛੱਤ੍ਰੀ ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਕਹਾਏ। ਅਜੇਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੀ ਉੱਤਮ ਸੇ। ਬਿਵਹਾਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਭੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਗੋਤਰ ਦੀ ਕੰਨਯਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵਾਹ ਦਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਦੂਸਰੇ ਗੋਤਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਕਰਨਾ। ਏਹ ਅਸੂਲ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦਾ ਪੁੰਜ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਗੋਤਰ ਦੇ ਲੋਗ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਗੋਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਗੋਤਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਇਗਾ; ਅਰ ਸਮਯ ਪਰ ਸਹਾਈ ਮਾਨੋਂ ਭੁਜਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਯਕ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਇੱਕ ਕੰਨਯਾਂ ਯਾ ਬਾਲਕ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਪਰਮਪਰਾ ਗੋਤਰ ਦੇ ਕਈ ਆਦਮੀਆਂ ਯਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਧਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਏਹ ਉੱਨਤੀ ਦੀ ਰਸਮ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਸਾਂਭੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਏਹ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭਾਈ ਭਾਈ ਦਾ ਯਾ ਭੈਣ ਭਾਈ ਆਦਿਕ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ; ਇੱਕ ਦੁੱਧ ਤੇ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਨਯਾਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਕਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ, ਯਹੂਦੀ, ਚੂਹੜਾ,ਚਮਾਰ ਕੋਈ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਯਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਬੀ ਦਾ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹਾਕੇ ਝੱਟ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀਨੀ ਭਾਈ ਬਨਾਉਣ ਲੱਗੇ; ਉਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਗ਼ਮੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚਾਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲੱਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਰ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸੱਦਿਆ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੇਰਾਂ ਸੈ ਸਾਲ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਹਿੱਸਾ ਵੰਡ ਲੀਤਾ। ਹੁਨ **ਰੂਮ**, ਫ਼ਾਰਸ, ਕਾਬਲ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਏਹਨਾਂ

ਈ ਕੌਮ ਬੱਦਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧਕੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਰੂਮ, ਕਾਬਲ, ਫਾਰਸ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ, ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਆਦਿਕ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮੁਲਕ ਹਨ।

ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਨੇ ਭੀ ਏਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ਇਖਤਯਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਚੂੜ੍ਹਾ, ਚਮਿਆਰ, ਯਹੂਦੀ, ਪਾਰਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਦ ਬਪਤਿਸਮਾਂ ਲਿਆ ਤਦੋਂ ਹੀ ਓਹ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਈਸਾਈ ਨਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਏਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕ ਇਹ ਕੌਮ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਪਰ ਛਾ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗੂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਏਹ ਆਸ਼ਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਇਉਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨਦੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ, ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਇਕ ਬਿਰਛ ਦੇ ਸਮਾਨ ਲਗਾਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼, ਅੱਖਰ, ਗ੍ਰੰਥ, ਸਹਨ ਸੀਲਤਾਦਿਕ, ਗੁਣ ਜਿਤਨੇ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੋਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਜੋ ਦੁੱਖ ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਹਾਰੇ ਹਨ ਸੋ ਏਥੇ ਕਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਸਭ ਸਿੰਘ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨਾ, ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਣਾ, ਜੰਗ ਕਰਣੇ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਦੇਸੋਂ ਪਰਦੇਸ ਜਾ ਕੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣਾ ਆਦਿਕ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਕੇ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸਾਂ ਤੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਨੌਵਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਤੌਰ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿੱਲਕੁੱਲ ਬਦਲ ਕੇ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਨਾਲ ਭੀ ਨਾ ਰਲ ਸਕੇ। ਇਹ ਕੋਈ ਛਿਪੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਿੰਘ ਭੀ ਹੋਵੇ ਓਹ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਤਮੀਜ਼ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਸਭ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਜਗਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ, ਇੱਕੋ ਜਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਕਰਾਯਾ, ਅਤੇ ਹਕੀਕੀ ਭਾਈ ਬਣਾ ਕੇ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ, ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹਾਂ ਅਰ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੋਏ ॥

ਇਸ ਤੋ ਪਿੱਛੇ ਏਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਣ, ਕੜਾ ਅਤੇ ਕੱਛ ਏਹ ਪੰਜੇ ਕੱਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ। ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰਾਉਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਤਾਤਪਰਜ ਸੀ ਕਿ ਛੱਤ੍ਰੀ ਅਰਥਾਤ ਸੂਰਮਯਾਂ ਦੇ ਲਈ ਏਹਨਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀ-ਰਕ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋ ਸਿਵਾਇ ਏਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਯਥਾ।—

ਪਹਿਲੇ—ਕੇਸ, ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸੀਸ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹਨ। ਏਹਨਾਂ ਤੋ ਬਿਨਾਂ ਖ਼ਾਲੀ ਸਿਰ ਟਿੰਡ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸਮਾਨ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਨੂਰ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਇੱਕ ਆਇਤ ਹੈ : ਕਿ "ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰੇ ਜਾਨਦੇ ਹੋ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੁਨੇ ਸਿੱਟੋ ਸਿਰ ਔਰਤਾਂ ਦੇ।" ਦੂਸਰਾ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੱਖਣੇ ਤੇ ਦਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੀ ਸਰਦੀ ਜਾ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਤੀਸਰਾ ਰੋਡੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਗੜੀ ਇੱਕ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤੇ ਲਹਿਕੇ ਅੱਠ ਹੱਥ ਪਰੇ ਜਾ ਗਿਰਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਰਖਣੇ ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿਰ ਪਰ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖ਼ਾਲੀ ਸਿਰ ਤਲਵਾਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਲਗਨ ਤੇ ਖ਼ਰਬੂਜ਼ੇ ਵਾਂਗ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਘਾਉ ਤੇ ਬਚਾਉ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਇਹ ਕੇਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਸਜਾਣੇ ਜਾਵੋਗੇ। ਛੇਵਾਂ ਕੇਸ ਓਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਜੈਸਾ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬਿਸ੍ਵਾ-ਮਿੱਤ੍ਰ, ਪਰਸਰਾਮ, ਅਸ੍ਵਸਤਾਮਾ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਜ ਆਦਿਕ ਹੋਰ ਕਈ ਰਿਖੀਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ, ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਧਰ ਮੂਸਾ, ਮਸੀਹ, ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕੇਸ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਯਾ ਕਿ ਏਹ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ

ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੋਟੀ ਹੈ ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇਸ ਹਨ।

ਦੂਸਰਾ—ਕੰਘਾ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕੇਸ ਉਲਝ ਕੇ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਤੀਸਰਾ—ਕਿਰਪਾਨ, ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਸੀਸ ਪਰ ਰਹਿ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੋ ਰੱਖਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਸਮਜ ਪਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੇਰ ਚਾਕੂ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਯਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਰਬ-ਲੋਹ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਘਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਦਮਾਗ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਚੌਥਾ—ਕੜਾ, ਇੱਕ ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਹਿਰਯਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਨੇ ਪਰ ਢਾਲ ਦੀ ਜਗਹ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹੱਥ ਨੂੰ ਬਚਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਪ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ ਘਾਉ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਰਨਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪੰਜਵਾਂ—ਕੱਛ ਇੱਕ ਓਹ ਬਸਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਰਨੇ ਕਰ ਕੇ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਹੀ ਤਯਾਰ-ਬਰ-ਤਯਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਪਰ ਧਾਵਾ ਕਰਨੇ ਔਰ ਛਾਲ ਮਾਰਨੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਟਕਾਉ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਕਰ ਧੋਤੀ ਜਾਂ ਤੰਬਾ ਪਾ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਲਝ ਕਰ ਗਿਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਪਏਗਾ। ਸਿੱਖ ਸੁਭਾਵਕ ਜੰਗੀ ਹਨ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਏਹ ਸੁਭਾਵਕ ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਤਯਾਰ ਰਹਿਨ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਪੰਜੇ ਕੱਕੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵਕ ਧਰਮ ਅਰਥਾਤ ਧਾਰਨ ਯੋਗ ਹਨ ਜੋ ਕੌਮੀ ਨਸ਼ਾਨ ਹਨ।

ਫੇਰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁੜੀ ਮਾਰ, ਨੜੀ ਮਾਰ, ਮੀਣੇ, ਮਸੰਦ, ਰਾਮਰਾਈਏ,ਧੀਰਮਲੀਏ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤਨ; ਤੁਰਕ; ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਨਯਾਰਾ ਤੀਸਰਾ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਯਾਰਾ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਮਝਣਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੜ੍ਹੀ, ਮਸਾਣੀ, ਗੁੱਗਾ, ਭੈਰੋਂ, ਸੀਤਲਾ, ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣਾ; ਜੜ੍ਹ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਮਾਨਸ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰਣੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਢਕੇ ਖਾਲਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਨਾ ਜਾ ਧਸਣਾ, ਜੇ ਜਾਵੋਗੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਪਾਵੋਗੇ। ਇਸ ਪਰ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਸਮਝਾਯਾ, ਕਿ ਇੱਕ ਗਧੇ ਪਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਪਾਕੇ ਉਸਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਗਧੇ ਦੇਖ ਤੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ

ਬਣਾਯਾ ਹੈਂ, ਤੈਨੂੰ ਏਹ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਓਸ ਘੁਮਜਾਰ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਈਂ ਜਿੱਥੋਂ ਤੂੰ ਕੱਢਿਆ ਹੈਂ, ਅਰ ਗਧੇ ਵਾਲਾ ਹੀਂਗਨਾ ਛੱਡ ਦੇਵੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਸਭ ਪਰ ਭਾਰੀ ਰਹੇਂਗਾ, ਜੇ ਤੈਂ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਗਧੇ ਦਾ ਗਧਾ ਹੋਕੇ ਲਾਦੀ ਰਹੇਂਗਾ; ਸੋ ਜਦ ਤਕ ਓਸ ਗਧੇ ਨੇ ਏਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆਂ ਤਦ ਤਕ ਤਾਂ ਓਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀਂਗਕੇ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੋੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਕੇ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲੀਤਾ। ਏਸ ਵਿੱਚ ਪੰਥ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਏਸ ਗਧੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੀ ਹਿੰਦੂ ਆਦਿਕ ਜ਼ਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਅਸਾਂ ਅੱਜ ਤੇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਰਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਘ ਬਣੇ ਰਹੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਪਰ ਬਲਵਾਨ ਰਹੋਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਧੇ ਦੇ ਗਧੇ ਵਾਂਗ ਓਹੋ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਜਾਓਗੇ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਬਣੇ ਰੇਹਨਾ, ਮਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਦਬੜੂ, ਘੁਸੜੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋਵੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਯਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ?

ਫੇਰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਉਪਾਸਯ ਅਰਥਾਤ ਪੂਜਨ ਯੋਗਯ ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਉਸਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਰ ਨਾ ਮੰਨ ਲੈਣਾ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸ ਪੂਜਾ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਕੁਝ ਜੰਗ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸਨ; ਸੋ ਤੁਸਾਂ ਇੱਕ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜਾਨਣਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਆਇਆ ਹਾਂ ਜੋ ਬੁੱਤ ਪਰਸਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਕੇ ਮਾਨਸ ਪਰਸਤੀ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਂ। ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ :—

ਚੌਪਈ

"ਹਮ ਇਹ ਕਾਜ ਜਗਤ ਮੋਂ ਆਏ ॥ ਧਰਮ ਹੇਤ ਗੁਰ ਦੇਵ ਪਠਾਏ ॥ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤੁਮ ਧਰਮ ਬਿਥਾਰੋ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਦੋਖੀਅਨ ਪਕਰ ਪਛਾਰੋ ॥ ੪੨ ॥ ਇਹੈ ਕਾਜ ਧਰਾ ਹਮ ਜਨਮੰ ॥ ਸਮਝ ਲੇਹੁ ਸਾਧੂ ਸਭ ਮਨਮੰ ॥ ਧਰਮ ਚਲਾਵਨ ਸੰਤ ਉਬਾਰਨ ॥ ਦੁਸ਼ਟ ਸਭਨ ਕੋ ਮੂਲ ਉਪਾਰਨ ॥ ੪੩ ॥ ਜੇ ਜੇ ਭਏ ਪਹਿਲ

ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਆਪ ਆਪ ਤਿਨ ਜਾਪ ਉਚਾਰਾ ॥ ਪ੍ਰਭ ਦੋਖੀ ਕੋਈ ਨ ਬਿਦਾਰਾ ॥ ਧਰਮ ਕਰਮ ਕੋ ਰਾਹੁ ਨ ਡਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਜੇ ਜੇ ਗੋਸ ਅੰਬੀਆ ਭਏ ॥ ਮੈ ਮੈ ਕਰਤ ਜਗਤ ਤੇ ਗਏ ॥ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾਹੂ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਹੁ ਨ ਜਾਨਾ॥੪੫॥ ਅਵਰਨ ਕੀ ਆਸਾ ਕਿਛ ਨਾਹੀਂ ॥ ਏਕੈ ਆਸ ਧਰੋ ਮਨ ਮਾਹੀਂ ॥ ਆਨ ਆਸ ਉਪਜਿਤ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ ॥ ਵਾਂਕੀ ਆਸ ਧਰੋ ਮਨ ਮਾਹੀਂ" ॥ ੪੬ ॥

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਉੱਪਰਲੇ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ, ਕਿ ਹੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੇ ਪੁਰਖ ਮਗਰ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਈਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਕੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ, ਯਾ ਨਬੀ ਪੈਗੰਬਰ ਜਾਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਪਨੀ ਮੁਕਤੀ ਭਾਲਦੇ ਹੋਨ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦੋਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ ਦੋਖੀ ਹੀ ਮਾਰਕੇ ਵੈਰ ਲੀਤੇ ਸਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਨ ਅਪਨਾ ਦੋਖੀ ਜਾਨਕੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਜੋ ਓਹਨਾਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ; ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਦੋਖੀ ਉਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਵਨ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਪੰਡਿਤ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਰਾਮਜੀ ਦਾ ਅਪਨਾ ਹੀ ਦੋਖੀ ਸੀ।

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੰਸ ਭੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੱਕਾ ਮਾਮਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਦ੍ਵੇਖ ਰਖਦਾ ਸੀ; ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਦੋਖੀ ਜਾਨਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਕਿੰਤੂ ਅਪਨਾ ਦੋਖੀ ਜਾਨਕੇ ਕੇਸੋਂ ਪਕੜਕੇ ਪਛਾੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦੋਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਾ ਅਪਨਾ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਓੜਕ ਨੂੰ, "ਮੈਂ ਮੈਂ" ਕਰਦੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ ਸਨ; ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ 'ਰਾਮ ਰਿਦੇ' ਵਿਚ ਹਨੂਮਾਨ ਨੂੰ ਅਤੇ 'ਰਾਮ ਗੀਤਾ' ਵਿੱਚ ਲਛਮਨ ਨੂੰ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹਾਂ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਗੀਤਾ ਵਿੱਚ ਅਰਜਨ ਨੂੰ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ ਮੈਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤਪਤ, ਪਾਲਨ ਅਤੇ ਸੰਹਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੀ ਸਮਰਨ ਕਰ।

ਏਧਰ ਜੋ ਨਬੀ ਯਾ ਅੰਬੀਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਏਹੋ ਹਾਲ ਹੋਯਾ ਹੈ ਜੋ ਅਹੰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੈ ਗਏ ਹਨ; ਜੈਸਾ ਕਿ ਈਸਾ ਨੇ ਅੰਜੀਲ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਮੈਂ ਹਾਂ"। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ,ਮੈਂ ਨਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹਾਂ ਨਾਲੇ ਉਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਆਦਮੀ ਹਾਂ।

ਇਸ ਤੋ ਬਿਨਾ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਏਹ ਆਖਿਆ ਕਿ "ਮੈਂ ਅੰਤ ਦਾ ਨਬੀ ਹਾਂ,ਕਯਾਮਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਗੇ ਆਪਨੀ ਉੱਮਤ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹੋਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਬਨਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਬਨਾਉਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ"।

ਇਸ ਤੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਬੀਆਂ ਨੇ ਕੇਡੇ ੨ ਅਭਮਾਨ ਦੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹਨ । ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਲੋਕ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਬਿਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ "ਜੇ ਜੇ ਬਾਦ ਕਰਤ ਹੰਕਾਰਾ। ਤਿਨਤੇ ਭਿੰਨ ਰਹਤ ਕਰਤਾਰਾ"।

ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸੋ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਨਾਵਾਂਗਾ।

ਫੇਰ ਨਾਲ ਇਹ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਮੰਨ ਬੈਠਨਾ, ਜਿਸ ਤੋ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅੰਨਿਮਤਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਯਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦, ਚੌਪਈ

"ਇਹ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਪਠਾਜੋ॥ ਤਬ ਮੈਂ ਜਗਤ ਜਨਮ ਧਰਿ ਆਯੋ ॥ ਜਿਮ ਤਿਨ ਕਹੀ ਇਨੈ ਤਿਮ ਕਹਿਹੋਂ ॥ ਔਰ ਕਿਸੂ ਤੇ ਬੈਰ ਨ ਗਹਿਹੋਂ ॥ ੧੩ ॥ ਜੋ ਹਮਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਉਚਰ ਹੈ। ਤੇ ਸਭ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਮਹਿ ਪਰ ਹੈ। ਮੋ ਕੋ ਦਾਸ ਤਵਨ ਕਾ ਜਾਨੋ। ਯਾ ਮੈਂ ਭੇਦ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੋ। ਮੈਂ ਹੋਂ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ। ਦੇਖਨ ਆਇਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜਗਤ ਕਹਾ ਸੋ ਕਹਿਹੋਂ। ਮਿਰਤ ਲੋਕ ਤੇ ਮੋਨ ਨ ਗਹਿਹੋਂ ॥ ੩੩ ॥"

ਪੁਨਾ :—ਰਾਗ ਕਲਜਾਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਬਿਨ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ ॥ ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਨੋ ॥ ਕਹਾ ਭਇਯੋ ਜੋ ਆਨ ਜਗਤ ਮੈ ਦਸਕ ਅਸੁਰ ਹਰ ਘਾਏ । ਅਧਿਕ ਪਰਪੰਚ ਦਿਖਾਇ ਸਭਨ ਕਹ ਆਪਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾਏ । ੧ ॥ ਭੰਜਨ ਘੜਨ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਕਿਮ ਜਾਤ ਗਨਾਯੋ ॥ ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਕਾਲਕੇ ਅਸਿ ਕੋ ਘਾਇ ਬਚਾਇ ਨ ਆਯੋ ॥ ੨ ॥ ਕੈਸੇ ਤੋਹਿ ਤਾਰਿ ਹੈ ਸੁਨ ਜੜ ਆਪ ਡੁਬਿਓ ਭਵ ਸਾਗਰ ॥ ਛੁਟਿਹੋ ਕਾਲ ਫਾਸ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਗਹੋ ਸਰਨ ਜਗਤਾਗਰ ॥"

ਪੁਨਾ :—ਤਿਲੰਗ ਕਾਫੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

"ਕੇਵਲ ਕਾਲਈ ਕਰਤਾਰ ॥ ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨੰਤਿ ਮੂਰਤਿ ਘੜਨ ਭੰਜਨ ਹਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਨਿੰਦ ਉਸਤਤ ਜੌਨ ਕੇ ਸਮ ਸਤਰ ਮਿਤਰ ਨ ਕੋਇ ॥ ਕੌਨ ਬਾਟ ਪਰੀ ਤਿਸੈ ਪਥ ਸਾਰਥੀ ਰਥ ਹੋਇ ॥ ਤਾਤ ਮਾਤ ਨ ਜਾਤ ਜਾਕਰ ਪੁਤਰ ਪੌਤਰ ਮੁਕੰਦ ॥ ਕੌਨ ਕਾਜ ਕਹਾਹਿੰਗੇ ਆਨ ਦੇਵਕੀ ਕੇ ਨੰਦ ॥ ਦੇਵ ਦੈਤ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਜਿਹ ਕੀਨ ਜਗਤ ਪਸਾਰ ॥ ਕੌਨ ਉਪਮਾ ਤੌਨ ਕੋ ਮੁਖ ਦੇਤ ਕੇਸੁ ਮੁਰਾਰ ॥"

ਪੁਨਾ:—ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

"ਇਕ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਸੋ ਨ ਚਨਾਰ ॥ ਭੰਜਨ ਘੜਨ ਸਮਰਥ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਤ ਹੈ ਕਰਤਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਕਹਾ ਭਇਓ ਜੋ ਅਤ ਹਿਤ ਚਿਤ ਕਰ ਬਹੁ ਬਿਧ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਈ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਥੱਕਿਓ ਪਾਹਿਨ ਕਹ ਪਰਸਤ ਕਛੂ ਕਰ ਸਿਧ ਨ ਆਈ ॥ ਅਛਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਅਰਪਤ ਹੈ ਪਾਹਨ ਕਛੂ ਨ ਖੈਹੈ ॥ ਤਾ ਮੈਂ ਸਿਧ ਕਹਾ ਹੈ ਰੇ ਜੜ ਤੋਹਿ ਕਛੂ ਬਰ ਦੈ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜੀ ਹੋਤ ਦੇਤ ਕਛੂ ਤੁਹਿ ਕਰ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ਕੇਵਲ ਏਕ ਸਰਨ ਸੁਆਮੀ ਬਿਨ ਯੋ ਨਹਿੰ ਕਤਹਿ ਉਬਾਰ ॥"

ਏਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਲਈ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਦੇ ਭੀ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਬਰਾਹ ਆਦਿਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਜੜ੍ਹ ਮੂਰਤੀ ਆਦਿਕ

ਪੂਜਾ ਸੱਤ ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੁਛ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਨਾ ਆਖਨ। ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਖ ਪਖੰਡ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਨ ਲਈ ਅਜੇਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਥਨ ਹੈ, ਕਬਿਤ— "ਖੂਕ ਮਲ ਹਾਰੀ ਗਜ ਗਧਾ ਹੈ ਬਿਭੂਤ ਧਾਰੀ ਗਿਦੂਆ ਮਸਾਨ ਬਾਸ ਕਰਿਓਈ ਕਰਤ ਹੈਂ ॥ ਘੁਘੂ ਮਟ ਵਾਸੀ ਲਗੇ ਡੋਲਤ ਉਦਾਸੀ ਮ੍ਰਿਗ ਤਰਵਰ ਸਦੀਵ ਮੋਨ ਸਾਧੈਈ ਮਰਤ ਹੈਂ ॥ ਬਿੰਦ ਕੇ ਸਿਧਈਆ ਤਾਹਿ ਹੀਜ ਕੀ ਬਡਈਆ ਦੇਤ, ਬਾਂਦਰਾਂ ਸਦੀਵ ਪਾਇ ਨਾਂਗੇਈ ਫਿਰਤ ਹੈਂ ॥ ਅੰਗਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਏਕ ਗਯਾਨ ਤੇ ਬਿਹੀਨ ਛੀਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈਂ" ॥ ਅਜੇਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਏਹ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਲ ਆਦਿਕ ਖਾਣ ਤੇ, ਵਿਭੂਤ ਧਾਰਨ ਤੇ, ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਨ ਤੇ, ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਤੇ, ਜਤੀ ਕਹਾਉਨ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਮੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਅਜੇਹੇ ਪਖੰਡਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ॥

ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਲੋਕ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦਾ ਅਹਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਸੋ ਸੂਰ ਤੇ ਵਧਕੇ ਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਜੋ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਖ਼ਾਕ ਮਲਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਪਰ ਬਿਭੂਤ ਪਾ ਕੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾਂ ਜਿਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਮਝਨੇ ਚਾਹੀਏ। ਜੋ ਲੋਗ ਮਸਾਨਾਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਚ ਵਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਨੇ ਤਾਈਂ ਸੰਤ ਅਤੀਤ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਗਿੱਦੜਾਂ ਜੇਹੇ ਪੁਰਖ ਜਾਨਨੇ ਜੋਗ ਹਨ। ਇਸੀ ਪਰਕਾਰ ਜੋ ਮੱਟਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਕੇ ਯਾ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮਕੇ ਅਤੇ ਮੋਨ ਧਾਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਘੁੱਗੂ, ਮ੍ਰਿਗ, ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਯਾ ਮੁਰਦਿਆਂ ਜੇਹੇ ਸਮਝਨੇ।

ਫੇਰ ਜੋ ਲੋਗ ਬਿਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਅਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਿੰਦ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆ ਹੈ ਸੋ ਹੀਜੜੇ ਜੇਹੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹਨ। ਜੋ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਫਿਰਕੇ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਬਾਨ ਸੱਦਦੇ ਹਨ ਸੋ ਬਾਂਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਚਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਸਮਝਨੇ ਚਾਹੀਏ। ਅਜੇਹੇ ਪਖੰਡੀ ਲੋਗ ਭਾਵੇਂ ਬਾਹਰ ਤੇ ਤਾਂ ਅਤੀਤ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਪਰਬੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਿੰਬਲ ਦੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰਤੂ ਅਜੇਹੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਬਿੱਤ

"ਭੂਤ ਬਨ ਚਾਰੀ ਛਿਤ ਛੌਨਾ ਸਭੈ ਦੂਧਾ ਧਾਰੀ ਪਉਨ ਕੇ ਅਹਾਰੀ ਸੋ ਭੁਜੰਗ ਜਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਣ ਕੇ ਭਛਯਾ ਧਨ ਲੋਭ ਕੇ ਤਜਯਾ ਤੇ ਤੌ ਗਊਅਨ ਕੇ ਜਯਾ ਬ੍ਰਿਖਭਯਾ ਮਾਨੀਯਤ ਹੈ॥ ਨਭ ਕੇ ਉਡਯਾ ਤਾਹਿ ਪੰਛੀ ਕੀ ਬਡਯਾ ਦੇਤ ਬਗਲਾ ਬਿੜਾਲ ਬ੍ਰਿਕ ਧਿਆਨੀ ਠਾਨੀਅਤ ਹੈ॥ ਜੇਤੇ ਬਡੇ ਗਿਆਨੀ ਤਿਨੋ ਜਾਨੀ ਪੈ ਬਖਾਨੀ ਨਾਹਿ ਐਸੇ ਨਾ ਪਰਪੰਚ ਮਨ ਭੂਲ ਆਨੀਅਤ ਹੈ।

ਇਸ ਬਚਨ ਵਿਚ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਬਨ ਵਿਚ ਫਿਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੂਧਾਧਾਰੀ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾਤਮਾਂ ਜਾਨਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਪੌਨਹਾਰੀ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਤ ਬਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਜੋ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਨ ਸੋ ਦੁੱਧ ਪਰ ਹੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖਯਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਕਈ ਅਜਗਰ ਸਰਪ ਪੌਨ ਖਾ ਕੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਅਜੇਹੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਤੁਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਜੋ ਲੋਗ ਸਾਗ ਪਾਤ ਖਾਕੇ ਅਰ ਧਨ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧ ਕਹਾਉਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਬੈਲ ਜਾਨਨੇ ਜੋਗ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਗ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾਉਨੀਆਂ ਅਰ ਜੋਗ ਧਯਾਨ ਲਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮਾ-ਤਾਈ ਮਿਲਦੀ ਜਾਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੰਖੀਆਂ;ਬਿੱਲਯਾਂ ਅਤੇ ਬਗਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਗਯਾਨਮਾਨ ਪੁਰਖ ਹਨ ਸੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਦਾ ਗਯਾਨ ਪਾ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਪਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲਕੇ ਭੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ।

ਪੁਨਾ : ਕਬਿੱਤ

"ਭੂਮ ਕੇ ਬਸੱਯਾ ਤਾਹਿ ਭੂਚਰੀ ਕੇ ਜੱਯਾ ਕਹੈ ਨਭ ਕੇ ਉਡਯਾ ਸੋ ਚਿਰਯਾ ਕੈ ਬਖਾਨੀਐ॥ ਫਲ ਕੇ ਭਛਯਾ ਤਾਹਿ ਬਾਂਦਰੀ ਕੇ

ਜਯਾ ਕਹੇ ਆਦਿਸ ਫਿਰਯਾ ਤੇਤੇ ਭੂਤ ਕੇ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਜਲ ਕੇ ਤਰਯਾ ਕੋ ਗੰਗੇਰੀ ਸੀ ਕਹਤ ਜਗ ਆਗ ਕੇ ਭਛਯਾ ਸੋ ਚਕੋਰ ਸਮ ਮਾਨੀਐ ॥ ਸੂਰਜ ਸਵਯਾ ਤਾਂਹਿ ਕੌਲ ਕੀ ਵਡਯਾ ਦੇਤ ਚੰਦਰਮਾਂ ਸਿਵਯਾ ਕੋ ਕਵੀ ਕੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥"

ਇਸ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਲੁਭਾ ਜਾਣ। ਗੁਫਾ ਵਿਚ ਵਸਣੇ ਵਾਲਾ ਚੂਹੇ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸਮਝਣਾ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਡਨ ਵਾਲਾ ਚਿੜੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਜੋ ਫਲ ਫੁੱਲ ਖਾ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਬਾਂਦਰੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸੋ ਭੂਤਨਿਆਂ ਦੇ ਭਾਈ ਹਨ। ਜੋ ਪਾਣੀ ਪਰ ਦੀ ਸੁੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਗੰਗੇਰੀ ਜੀਵ ਹਨ। ਜੋ ਅੱਗ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਸੋ ਚਕੋਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹਨ। ਇਸੀ ਪਰਕਾਰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਕਵਲਾਂ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੇ ਪੂਜਨ ਵਾਲੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਗੋਤੀ ਕਹਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਕਰਤਬਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਭੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ ਸਜਦੇ ਅਤੇ ਅਸ਼-ਟਾਂਗ ਪਰਣਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰ ਉਰਧ ਮੁਖ ਕਰ ਕੇ ਪਏ ਰਹਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਖੰਡ ਦਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ :—

ਕਬਿੱਤ

"ਸਜਿਦੇ ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਤੋਪਚੀ ਕਪਟ ਭੇਸ ਪੋਸਤੀ ਅਨੇਕ ਦਾ ਨਿਵਾਵਤ ਹੈ ਸੀਸ ਕੋ ॥ ਕਹਾਂ ਭਇਓ ਮਲ ਜੋ ਪੈ ਕਾਢਤ ਅਨੇਕ ਡੰਡ ਸੋ ਤੋ ਨਾ ਦੰਡੋਤ ਅਸਟਾਂਗ ਅਥ ਤੀਸ ਕੋ ॥ ਕਹਾਂ ਭਇਓ ਰੋਗੀ ਜੋ ਪੈ ਡਾਰਿਓ ਰਹਿਓ ਉਰਧ ਮੁਖ ਮਨ ਤੇ ਨ ਮੂੰਡ ਨਿਹਰਾਯੋ ਆਦਿ ਈਸ ਕੋ ॥ ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਸਦਾ ਦਾਮਨਾ ਪਰਬੀਨ ਏਕ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ਜਗਦੀਸ ਕੋ।"

ਇਸ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਗ ਪੰਜ ਵੇਰ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਤੇ ਬਾਂਗ ਦੇਨੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਕਾਂਸੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵੱਤਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਆਗਯਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਅਜੇਹੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਤਿ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਕਿਤੇ ਜਾਨ ਨਾ ਖੋਂਦੇ ਰਹਿਨਾ, ਯਥਾ :—

ਕਬਿੱਤ

"ਪੰਜ ਬਾਰ ਗੀਦਰ ਪੁਕਾਰੇ ਪਰੇ ਸੀਤਕਾਲ ਕੁੰਚਰ ਔ ਗਦਹਾ ਅਨੇਕਦਾ ਪੁਕਾਰਹੀ॥ ਕਹਾਂ ਭਇਓ ਜੋ ਪੈ ਕਲ-ਵੱਤ੍ਰ ਲੀਓ ਕਾਸ਼ੀ ਬੀਚ ਚੀਰ ਚੀਰ ਚੋਰਟਾ ਕੁਠਾਰਨ ਸੋਂ ਮਾਰ ਹੀ ॥ ਕਹਾਂ ਭਇਓ ਫਾਸੀ ਡਾਰ ਬੂਡਿਓ ਜਲ ਗੰਗ ਧਾਰ ਡਾਰ ਡਾਰ ਫਾਸ ਠਗ ਮਾਰ ਮਾਰ ਡਾਰਹੀ ॥ ਡੂਬੇ ਨਰਕ ਧਾਰ ਮੂੜ੍ਹ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਗਿਆਨ ਕੋ ਬਿਚਾਰਹੀ" ॥

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਲੋਗ ਸਿਰ ਮਾਰ ਮਾਰਕੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਪਾਸੇ ਦਾ ਹਾਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਯਾ ਅੱਕ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਖਾ ਕੇ ਸਿੱਧ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਯਥਾ :-

"ਸੀਸ ਪਟਕਤ ਜਾਂਕੇ ਕਾਨ ਮੈਂ ਖਜੂਰਾ ਧਸੇ ਮੂੰਡ ਛਟਕਤ ਮਿਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੂ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਸੋ ॥ ਆਕ ਕੋ ਚਰਯਾ ਫਲ ਫੂਲ ਕੋ ਭਛਯਾ ਸਦਾ ਬਨ ਕੋ ਭ੍ਰਮਯਾ ਔਰ ਦੂਸਰੋ ਨ ਬੋਕ ਸੋ ॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਭੇਦ ਜੋ ਘਸਤ ਸੀਸ ਬ੍ਰਿਛਨ ਸੋ ਮਾਟੀ ਕੋ ਭਛਯਾ ਬੋਲ ਪੂਛ ਲੀਜੈ ਜੋਕ ਸੋ ॥ ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਪਰਬੀਨ ਏਕ ਭਾਵਨਾ ਬਹੀਨ ਕੈਸੇ ਭੇਟੇ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ।"

ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ, ਚਾਰੇ ਧਾਮਾਂ ਦਾ ਪਰਸਨਾ ਅਤੇ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਆਦਿਕ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਦੇ ਲਭਣੇ ਪਰ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਯਥਾ :-

ਕਬਿੱਤ

"ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰੇ ਸਿਰ ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਇਓ ॥ ਕਾਹੂੰ ਲਖਿਓ ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ ਕਾਹੂੰ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਯੋ ॥ ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਨ ਧਾਇਯੋ ॥ ਕੂਰ ਕਿਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਯੋ" ।

ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ, ਰਹੀਮ, ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਸੇ ਛੁਡਾਕੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਾਧਨ ਦਾ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ; ਯਥਾ :—

"ਪਾਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ ਤਬ ਤੇ ਕੋਊ ਆਂਖ ਤਰੇ ਨਹੀਂ ਆਨਿਓ ॥ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਅਨੇਕ ਕਹੈਂ ਮਤ ਏਕ ਨ ਮਾਨਿਓ ॥ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਬੈ ਬਹੁ ਭੇਦ ਕਹੈਂ ਹਮ ਏਕ ਨ ਜਾਨਿਓ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਪਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਰੀ ਕਰ ਮੈਂ ਨਾ ਕਹਿਓ ਸਭ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨਿਓ" ।

ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਜੇਹੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਅਦਿਭੁਤ ਅਤੇ ਅਨੂਪਮ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਰਥਾਤ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਦਮਨ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਸੰਤਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ, ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਆਪਨਾ ਇਸ਼ਟ ਸਮਝ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਨਾ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਓਹੋ ਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਉੱਤਮ ਗਿਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਸਾਕਿ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਸੁਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਵਾਕ ਹੈ, ਕਿ "ਰਾਮ ਲਛਮਨ ਜੂ ਕੇ ਗੀਲੇ ਗੀਲੇ ਘਾਉ ਦੇਖ ਕਹਿਯੋ ਸੁਤ ਸੂਰ ਜਨਨੀ ਜਨੇ ਨਾ ਔਰ ਜਗ ਮੈਂ" ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਵਨ ਨੇ ਭੀ ਆਪਨੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਸਮਯ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਯਥਾ :—

ਸ੍ਵੈਯਾ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੋ ਨੈਨ ਬਹੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਨਾਚਤ ਮੋਦ ਚਲੇ ਸਭ ਅੰਗਾ॥ਕੈ ਰਣ ਮੈ ਗਹਿ ਖੰਗ ਭਲੀ ਬਿਧ ਲੋਹੂ ਸੋ ਘਾਉ ਭਏ ਅਰਧੰਗਾ ॥ ਏ ਦੋਊ ਪੂਤ ਜਨੇ ਜਨਨੀ ਜਗ ਔਰ ਸਭੈ ਸੁਤ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਜੱਗ ਕੇ ਜੀਵਨ ਜੱਗ ਕੇ ਠਾਕਰ ਸੋ ਨਰ ਹੋਤ ਹੈ ਗੰਗ ਕੇ ਗੰਗਾ ॥

ਇਸੀ ਪਰ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਖੜਗੋਂ ਕੇ ਅੱਗਰ ਕਰ ਕਰੀ ਕੁੰਭ ਪੀਠਨ ਕੋ ਪੀਠ ਯਸ ਕੀਠ ਕੀਨੋਂ ਸੁਰਲੋਕ ਮੈਂ". ਇਸੀਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ "ਜਨਨੀ ਜਨੇ ਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਕੇ ਸੂਰ ॥ ਨਹੀ ਤੋਂ ਜਨਨੀ ਬਾਂਝ ਰਹੁ ਕਾਹੇ ਗੁਵਾਵੇ ਨੂਰ" ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਲਵਾਨ ਛੱਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸਤੇ ਅਜੇਹੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਯੁਧ ਵਿੱਚ ਅਪਨੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਯਸ਼ ਲੈਨ; ਯਥਾ:—

ਪੁਨ : ਸ੍ਵੈਯਾ

"ਧੰਨ ਜੀਓ ਤਹਿਕੋ ਜਗ ਮੈਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿੱਤ ਮੈਂ ਜੁੱਧ ਬਿਚਾਰੈ। ਦੇਹ ਅਨਿਤ ਨ ਨਿਤ ਰਹੈ ਜਸ ਨਾਵ ਚੜ੍ਹੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੈ। ਧੀਰਜ ਧਾਮ ਬਨਾਇ ਇਹੈ ਤਨ ਬੁੱਧ ਸੁਦੀਪਕ ਜਿਉਂ ਉਜਿਆਰੈ। ਗਜਾਨਹ ਕੀ ਬਢਨੀ ਮਨੋ ਹਾਥ ਲੈ ਕਾਤਰਤਾ ਕੁਤਵਾਰ ਬੁਹਾਰੈ।"

ਪੁਨ : ਸ੍ਵੈਯਾ

ਹੇ ਰਵਿ ਹੇ ਸਸਿ ਹੇ ਕਰੁਣਾਨਿਧ ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ। ਔਰ ਨ ਮਾਂਗਤ ਹੂੰ ਤੁਮਤੇ ਕਛ ਚਾਹਤ ਹੌਂ ਚਿਤ ਮੈਂ ਸੋਈ ਕੀਜੈ। ਸ਼ਤ੍ਰਨ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਭੀਤਰ ਜੂਝ ਮਰੌਂ ਤਉ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ। ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸ਼ਾਮ ਇਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੇ ਪਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿੰਤੂ ਦੁਰਜਨਾਂ ਦੇ ਵਿਡਾਰ ਅਤੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਯੁੱਧ ਦਾ ਹੀ ਸਾਮਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਤੇ ਵਰ ਮੰਗਨ,ਜਿਸ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਦਾ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਉੱਤੇ ਵਸੇ।

ਫੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਨਦੀ ਦੇ ਵਹਿਨ ਵਾਂਗ ਚਲਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਹੰਕਾਰ, ਅਭਮਾਨ ਆਦਿਕ ਤੇ ਬਚੇ ਰਹਨਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਵੈਰਾਗਜ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਜੈਸਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ :–

ਯਥਾ :–"ਜਿਨੈ ਦੀਪ ਦੀਪੰ ਦੁਹਾਈ ਫਿਰਾਈ
ਭੁਜਾ ਦੰਡ ਦੈ ਛੋਨ ਛੱਤ੍ਰੰ ਛਿਨਾਈ
ਕਰੇ ਜੰਗ ਕੋਟੰ ਜਸੰ ਅਨੇਕ ਲੀਤੇ
ਕਈ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਕਈ ਕਾਲ ਜੀਤੇ
ਕਈ ਕੋਟ ਲੀਨੇ ਜਿਨੈ ਦੁਰਗ ਢਾਹੇ
ਕਿਤੇ ਸੂਰ ਬੀਰਾਨ ਕੇ ਬੈਨ ਗਾਹੇ
ਕਈ ਜੰਗ ਕੀਨੇ ਸੁਸਾਕੇ ਪਵਾਰੇ
ਬਹੇ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਗਿਰੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ"।

ਪੁਨ : "ਕਬਿੱਤ–ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗ ਅਨੂਪ ਉਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸੁਵਾਰੇ ॥ ਕੋਟ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੂਦਤ ਪਉਨ ਕੇ ਗਉਨ ਕੋ ਜਾਤ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭੂਪ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਿਆਵਤ ਸੀਸ ਨ

ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ਏਤੇ ਭਏ ਤੁ ਕਹਾਂ ਭਏ ਭੂਪਤਿ ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਂਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਪਧਾਰੇ ।"

ਪੁਨ :–"ਬੀਰ ਅਪਾਰ ਬਡੇ ਬਰਿਆਰ ਅਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਭਛਯਾ ॥ ਤੋਰਤ ਦੇਸ ਮਲਿੰਦ ਮਵਾਸਨ ਮਾਤੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮਲਯਾ ॥ ਗਾੜੇ ਗੜਾਨ ਕੇ ਤੋੜਨ ਹਾਰ ਸੁ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਚੱਕ ਚਾਰ ਲਵੱਯਾ ॥ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਸਭ ਕੋ ਸਿਰ ਨਾਇਕ ਜਾਚਕ ਅਨੇਕ ਸੁ ਏਕ ਦਵੱਯਾ ।"

ਏਹ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਏਹ ਆਖਯਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋ ਵਧ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਰੱਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਫਤੇਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਧਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਨੇ ਰਾਵਨ ਨੂੰ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਫ਼ਤਹ ਕਰ ਲੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਵਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਫਾਕ ਨੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੇਖ ਲੇਵੋ ਕਿ ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਕੈਰਵਾਂ ਪਰ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਫ਼ਤਹ ਪਾਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਤਫਾਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਪਰ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੇ ਦੁਰਜੋਧਨ ਨੂੰ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਹੇ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਭਾਵ ਦੁਰਯੋਧਨ ਤੂੰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਾ ਕਰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਭਾਈ ਹਾਂ ਕਿੰਤੂ ਤੂੰ ਏਹ ਜਾਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜੇ ਇੱਕ ਹਾਂ ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਰ ਫਤਹ ਪਾਵਾਂਗੇ" । ਇਸ ਤੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਕੇਡਾ ਪਰਤਾਪ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਏਹਨਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਨਾ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਜੈਸਾ ਗੰਧਕ, ਸ਼ੋਰੇ ਅਤੇ ਕੋਇਲੇ ਵਿਚ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਵਰਤਿਆਂ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਬਾਰੂਦ ਬਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤਿਨਕਾ ਕੁਛ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਰੱਸਾ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਵੱਡੇ ਮੱਤੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਿਰਾ–ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਜੋਇ ।
ਸੋ ਇਸ ਪਿਆਰੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਮੰਨੀ ਗੱਲ ਨ ਕੋਇ ॥੧॥

ਦੂਜਾ

ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਪੜਨੇ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। ਕਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਜਗ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਸਮਝਾਵੋ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂ ਕਰ ਸੁਖ ਸੋਂ ਰਹੀਏ ॥ ੨ ॥ ਸੁਨਕੇ ਉੱਤਰ ਕੋਇ ਨ ਦਿੱਤਾ ਰਹੇ ਮੋਨ ਗੁਰ ਰਾਈ। ਕੁਛਕ ਕਾਲ ਜਦ ਬੀਤ ਗਿਆ ਫਿਰ ਆਗਿਆ ਏਹ ਕਰਾਈ। ਦੇਗਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਪੁਲਾਓ ਪਕਾਓ ਅਪਨੇ ਖਾਵਨ ਹੇਤਾ। ਮਿੱਠਾ ਘਿਰਤ ਮਿਲਾਓ ਉਤਨਾ ਤੁਮਕੋ ਚਹੀਏ ਜੇਤਾ ॥ ੩॥ ਸੁਨਕੇ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਗੁਰ ਧਾਏ ਲੰਗਰ ਚਾਇ ਮਚਾਇਆ। ਦੇਗਾਂ ਚਾੜ੍ਹ ਪੁਲਾਓ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਧਰਾਇਆ ॥ ਆਇ ਸਿਆਮ ਨੂੰ ਗੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹਾਥ ਜੋੜ ਸਿਰ ਨਾਏ। ਕਿਰਪਾ ਨਿਧ ਕੀ ਆਗਿਆ ਪਾਕਰ ਅਸੀਂ ਪੁਲਾਓ ਪਕਾਏ ॥ ੪ ॥ ਹੁਣ ਜੋ ਹੁਕਮ ਆਪ ਦਾ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਧਰਾ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਭ ਵਰਤਾਕੇ ਖਾਵੇ । ਜਦ ਇਹ ਅਰਜ਼ ਸੁਨੀ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਮਨ ਦੇ ਮਾਹਿ ਵਿਚਾਰੀ। ਦੇ ਦਿਸ਼ਟਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਚਹੀਏ ਕਹੀ ਹਕੀਕਤ ਸਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਗਿਆ ਉਨਕੋ ਦੇਗਾਂ ਸਹਬ ਉਠਾਓ। ਉਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਕੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਉਲਟਾਓ। ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੱਤੇ ਕੱਠੇ ਕਰਨੇ। ਇਸ ਪੁਲਾਓ ਦੇ ਭਰ ਭਰ ਪਿਆਲੇ ਸਭਨਾਂ ਅੱਗੇ ਧਰਨੇ ॥ ੬ ॥ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਅਚੰਭਾ ਕਰਦੇ ਬਚਨ ਮੋੜ ਨਹਿੰ ਸੱਕਨ। ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਭ ਬੈਠੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੱਕਨ ॥ ਕਹਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਨੂੰ ਚੁੱਕ ਸੁਨਾਈ। ਕੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ ਚਾਹਨ' ਦੇਗ ਲੁਟਾਈ ॥ ੭ ॥ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਦੇਰ ਕਰਨ ਨਹਿੰ ਚੰਗੀ। ਚੁੱਕੇ ਦੇਗਾਂ ਮਿਲ ਕਰ ਸਾਰੇ ਸੂਰੇ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ ॥ ਸੁਨਕੇ ਚੁੱਪ ਚੁਪਾਤੇ ਸਾਰੇ ਲੈ ਦੇਗਾਂ ਨੂੰ ਧਾਏ। ਵਿੱਚ ਉਜਾੜ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੋਚੇ ਦੇਗੇ ਚਾ ਉਲਟਾਏ ॥ ਨੱਗ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਭਨਾਂ ਕੁੱਤੇ ਸੱਦ ਲਿਆਂਦੇ। ਰੱਖ ਪਿਆਲੇ ਦਿੱਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਖਨ ਕਿੱਕੁਰ ਖਾਂਦੇ ॥ ਪਰ ਓਹ ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਲੱਗ ਪਏ ਘੁਰਲਾਉਨ। ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਉੱਪਰ ਅਪਨਾ ਲੱਗੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਣ ॥ ੯ । ਝਵੀਆਂ ਲੈ ਲੈ ਵੱਢਨ ਪੈਂਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਤਾਈਂ। ਭਾਰੇ ਰੋਲਾ ਚੁੱਕ ਮਚਾਇਆ ਲੜਦੇ ਪਏ ਅਜਾਈਂ। ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਰੱਖ ਕਨਾਰੇ ਲੜਨਾ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ। ਅਪਨੇ ਹੀ ਘਰ ਦਿਆਂ ਤੇ ਚਾਹੁਨ ਲੜਕੇ ਬਦਲਾ ਲੀਤਾ ॥ ੧੦ ॥ ਫੜਕ ਮੱਚੀ ਚਾਇ ਲੜਾਈ ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਦੇਹੀ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਰ

ਤਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਨ ਰੇਹੀ॥ ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲ ਦੇ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਖਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਈ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਾਉਲ ਪਚਨੇ ਔਖੇ ਦਿੱਸਨ ਭਾਈ॥ ੧੧॥ ਹੋਇ ਇਕੱਠੇ ਮਤਾ ਪਕਾਇਆ ਇਨ ਕੋ ਮਾਰ ਭਜਾਵੇ। ਖਾਲੀ ਕਰੋ ਮਦਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੋਜਨ ਖਾਵੇ। ਕਰ ਇਤਫਕ ਪਏ ਸਭ ਐਸੇ ਜੈਸੇ ਬਿਜਲੀ ਕੜਕੇ॥ ਸੁਨਕੇ ਗਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਧੜਕੇ॥ ੧੨॥ ਨੱਸ ਗਏ ਸਭ ਜਾਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਪਕੜ ਮੁਕਾਏ। ਭਰੇ ਪਿਆਲੇ ਤੁਰਤ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਚਾਇ ਛੁਡਾਏ॥ ਹੋਇ ਨਚਿੰਤ ਖਾਇ ਮਨ ਭਾਇਆ ਸਭ ਆਨੰਦ ਕਰਾਇਆ। ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਕੁੱਤ ਪੁਣੇ ਦਾ ਉਸੀ ਸਮਜ ਫਲ ਪਾਇਆ॥ ੧੩॥ ਰਾਤਰ ਬਹਿਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖੀ ਰਚਨਾਂ ਸਾਰੀ। ਉੱਠ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੱਭੇ ਚਾਇ ਪੁਕਾਰੀ॥ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਕਹੋ ਤੁਸਾਂ ਕਿਆ ਜਾਤਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਨਾਵੋ ਬਾਤਾ॥ ੧੪॥ ਸਿੱਖਾਂ ਕਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੱਚੇ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕੋਈ। ਕਿਆ ਜਾਣੇ ਤੈਂ ਲੀਲ੍ਹਾ ਅਪਨੀ ਕੇੜ੍ਹ ਢੰਗ ਪਰੋਈ। ਹਾਂਤੇ ਖੋਲ੍ਹ ਭੇਦ ਸਮਝਾਵੋ ਜੋ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਨਕਰ ਬਚੇ ਰਹਿਨ ਜਗ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਮੰਦਰ॥ ੧੫॥ ਹੱਸਕੇ ਕਹੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਿੱਖੋ ਇਹ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੁਸਾਂਨੂੰ। ਪਰਗਟ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਦਿਖਲਾਯਾ ਪੁੱਛਿਆ ਜੋਇ ਅਸਾਨੂੰ॥ ਦੇਖੋ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਦੇਗੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਚਾਇ ਗੁਵਾਏ। ਤਜ ਕਰ ਜਦੋਂ ਮਿਲਾਪੁ ਆਪਨਾ ਆਪਸ ਮਾਹਿੰ ਲੜਾਇ॥ ੧੬॥ ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਇਹ ਰੱਖੋ ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਮਰੇ ਤਾਈਂ। ਏਸ ਦੇਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸਿੱਖੋ ਜਿਤਨੀ ਹੈ ਠਕੁਰਾਈ॥ ਸੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵਿਚ ਮਿਲਕੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪਾਵੋ। ਜਗ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਮਨ ਡਰਨ ਤੁਸਾਂ ਥੋਂ ਅਪਨਾ ਤੇਜ ਵਧਾਵੋ॥ ੧੭॥ ਅਰ ਜੇ ਆਪਸ ਅੰਦਰ ਲੜਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰੋ॥ ਅਪਨੇ ਹੀ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖੜਕੇ ਜੰਗ ਵਿਖੇ ਲਲਕਾਰੋ॥ ਏਸ ਨਿਆਮਤ ਦਿੱਤੀ ਦਾ ਜੇ ਕਦਰ ਨ ਕਰਹੋ ਭਾਈ। ਰੱਖੋ ਯਾਦ ਹੋਵਸੀ ਸੋ ਗਤ ਜੋ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਪਾਈ॥ ੧੮॥ ਹੋਰ ਲੋਕ ਪਰਦੇਸੀ ਆ ਕੇ ਪਕੜ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵਾਂਗ ਬੱਕਰੇ ਤੇਗਾਂ ਸੋਂ ਫੜ ਵੱਢਨ॥ ਸੱਭੋ ਕੁਛ ਹੱਥੋਂ ਖੋ ਬੈਠੋ ਹੋਇ ਨਿਮਾਣੇ ਹੌਲੇ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਪਰ ਖਾਵੋ ਵਾਂਗ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਪੋਲੇ॥ ੧੯॥ ਜੇ ਕਰ ਤੁਸਾਂ ਪਰੀਤ ਵਧਾਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸੰਗੇ। ਨੇਹੁ ਵਧਾਇਆ ਭਾਈਆਂ ਵਾਂਗਰ ਮਨ ਧਰਕੇ ਗੁਣ ਚੰਗੇ॥ ਸੱਭੋ ਲੋਗ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਡਰਸਨ ਕੋਇ ਨ ਨੇੜੇ ਆਵੇ। ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਵਿਚ

ਹਰ ਅਜੇਹਾ ਜੋ ਤੁਧ ਆਨ ਭੁਲਾਵੈ ॥ ੨੦॥ ਏਹ ਨਸੀਹਤ ਓੜਕ ਦੀ ਮੈਂ ਆਪ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਆਖੀ। ਵਿੱਚ ਰਿਦੇ ਦੇ ਧਰੋ ਏਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲੋ ਮੂਲ ਨਾ ਸਾਖੀ ॥ ਭਾਰਤ ਭਾਰ ਉਤਾਰ ਸੀਸ ਦੇ ਮੈਂ ਹੌਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅਪਨਾ ਰੂਪ ਬਨਾਇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸਭ ਦਿੱਤਾ॥ ੨੧॥

"ਨੋਟ" ਕਯਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਖੀ ਪਰ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ?

ਦੋਹਿਰਾ–ਰਾਜਨੀਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਫੇਰ ਸੁਨਾਇਆ ਹਾਲ।
ਪਰਜਾ ਪਾਲਨ ਯੋਗ ਜੋ ਸੁਨੀਏ ਨਾਲ ਖਯਾਲ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ ਤਾਂ ਉਸ-ਸਮਯ ਨਯਾਇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਪਾਲਨ ਵੱਲ ਖਯਾਲ ਰਖਨਾ। ਕਿਤੇ ਰਾਜਮਦ ਨਾਲ ਅੰਧੇ ਹੋਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਭੋਗਨ ਮਗਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਨਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੁੱਖਾ ਬਗਲਾ ਡੱਡੀ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਅਪਨੇ ਰਾਜ ਰੂਪੀ ਬਾਗ ਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਕੁਮੰਤ੍ਰੀ ਰੂਪੀ ਊਠ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਰੂਪੀ ਵਾੜੀ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਮੂਲ ਤੇ ਉਖੇੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਅਪਨੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਦੇਖਕੇ ਰਈਯਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਨੇ ਲਈ ਧਾੜਵੀ ਬਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਧਨ ਮਾਲ ਜ਼ਰ ਜੋਰੂ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕੁਛ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਬੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਲੈ ਕੇ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕੋਪ ਉਸ ਰਾਜਾ ਪਰ ਭੜਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁਡਾਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਕੁਮੰਤ੍ਰੀ ਅਪਨੇ ਸਮੇਤ ਹੀ ਅਪਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਡੁਬੋ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਭਾਈ ਭਰਤ ਨੂੰ ਕੁਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਤੂੰ ਖੋਟੇ ਅਹਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਈਂ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ :—

ਕਬਿੱਤ–ਜੈਸੇ ਜਤੀ ਸੰਗ ਤੇ ਕੁਮਤੀ ਜਿਯੋਂ ਅਨੰਗ ਤੇ ਜਿਯੋਂ ਪਾਪ ਨੀਰ ਗੰਗਤੇ ਧਨ ਬਾਢਿਯੋ ਜੂਪ ਹਾਰਤੇ। ਜਿਯੋਂ ਕੁਲ ਕੁਪੂਤ ਤੇ ਜਿਯੋਂ ਦਾਰਦ ਸਪੂਤ ਤੇ ਜਿਯੋਂ ਬਾਮਨ ਕੋ ਪੂਤ ਪਢੇ ਬਿਨਾਂ ਚਟਸਾਰ ਤੇ। ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਖੇਤੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਵਨ ਮੇਂ ਰੇਤੀ ਔਰ ਬਾਤੇਂ ਕਹੋਂ ਕੇਤੀ ਜੈਸੇ ਤਾਰ ਲੋਭ ਧਾਰਤੇ। ਸਵਾਧਾਨ ਹੂਜੈ ਤਾਂਹਿ ਦੇਸ ਤੇ ਨਿਕਾਰ ਦੀਜੋ

ਬੂਡ ਜੈਹੇ ਰਾਜ ਤੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਦੁਰਾਚਾਰ ਤੇ ॥ ਪੁਨ :-ਨੀਚ ਸੋਂ ਨ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਜੇ ਕੁਲ ਸੋ ਨ ਛਾਡ ਦੀਜੇ ਬੀਰ ਸੁਨ ਲੋਭ ਜਿਨ ਕੀਜੇ ਪਰਨੀਰ ਕੋ। ਆਨ ਤੀਆ ਮਾਤ ਸੁਨ ਬਾਤ ਘਰ ਬਾਢੇ ਧਨ ਤਿਯੋਂ ਤਿਯੋਂ ਨੀਚੇ ਹੂਜੋ ਐ ਬਢੱਯਾ ਪਰ ਪੀਰ ਕੋ ॥ ਬੈਰਨ ਕੋ ਸੂਰ ਕੂਰ ਮੰਤ੍ਰਨ ਨਿਕਾਰ ਦੀਜੇ ਪੀਜੇ ਨ ਅਪੇਯਾ ਦੁਖ ਪਰੇ ਹੂਜੇ ਧੀਰ ਕੋ। ਦਾਨ ਪੁਰਹੂਤ ਸੇ ਨ ਦੂਤ ਬਸ ਹੂਜੇ ਭਾਈ ਭਰਤ ਸਪੂਤ ਕਹਿਯੋ ਕੀਜੇ ਰਘਬੀਰ ਕੋ ॥

ਰਾਮਚੰਦ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨ ਲੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਟੇ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਪਰ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦਾ ਨਿਰਭਰ ਅਰ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਪਰੀਤੀ ਅਤੇ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਆਦਿਕ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਬੇੜਾ ਡੁੱਬਕੇ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪਰਜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਸਮਝ ਲੇਵੋ ਜੋ ਉਹ ਰਾਜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਦਾ ਪਰਾਹੁਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਜਾ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਨਾ। ਜਿਸ ਪਰ ਇਹ ਕਥਨ ਹੈ :-"ਖਲਕ ਖਾਲਕ ਕੀ ਜਾਨਕੇ ਖਲਕ ਦੁਖਾਵੇ ਨਾਹਿੰ, ਖਲਕ ਦੁਖੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਖਾਲਕ ਕੋਪੇ ਤਾਹਿੰ"।

ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਹ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਨ, ਬਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਭੀ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਰਹਿਨਾ ਜੋਗ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਧਨ ਮਾਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਤੂ ਬੱਦਲ ਦੀ ਛਾਯਾ ਵਾਂਗੂ ਚਲਾਇਵਾਨ ਹੈਨ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਅਸਮਰਥਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾ ਦੇਨਾ ਸਗੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨੀਤੀ ਪੂਰਬਕ ਭਲਾ ਕਰਨਾ।

ਫੇਰ ਅੰਤ ਦੀ ਕਾਰਰਵਾਈ ਅਬਚਲਾ ਨੱਗਰ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸਭ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਸਣੇ ਚਿਤਾ ਪਰ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਨਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਪੱਤਲ਼, ਦੀਵਾ ਅਤੇ ਸੱਥਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਨਾ ਅਸਤ ਚੁਗਨੇ ਤੇ ਸ਼ਰਾਧ ਆਦਿਕ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੱਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਇਤਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਆਗਿਆ ਭਈ ਅਕਾਲ ਕੀ ਤਬੀ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ। ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ" ॥

ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਹ ਪੰਥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚਰਨ ਘਾਲੀਏ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾ ਬਣਾ ਬੈਠਨਾ ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ

ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰੇ ਅਰ ਥਾਪੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਭੰਨੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈ। ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਾਹੋ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਹੋ ਗੁਰੂ ਡਮ ਤੇ ਡਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੇਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਮੀਰਾਸ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ "ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਹ। ਜੋ ਮੋਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੇ ਖੋਜ ਇਨ੍ਹੀਂ ਮਹਿੰ ਲੇਹ"। ਏਥੇ ਭੀ ਸਾਰੇਪੰਥ ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਏਹ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪੰਜ ਮਿਲਕੇ ਕਰੋ। ਕੋਈ ਕੱਲਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਸ ਦਾ ਏਹੋ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਕੱਲਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਨਾ ਬੈਠ ਜਾਵੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਕਿਆ ਸਿੰਘ ਇਸ ਬਚਨ ਪਰ ਪੱਕੇ ਰਹੇ ?

ਦੋਹਿਰਾ—ਯਾ ਬਿਧ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਧ ਮਨੋਰਥ ਕੀਨ।
ਰਚਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜਗ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜੋ ਪ੍ਰਬੀਨ॥

ਚੌਪਈ

ਜਬ ਲੌ ਪੰਥ ਗਹੀ ਵੁਹ ਰੀਤੀ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੋ ਵਰਨਣ ਕੀਤੀ।
ਤਬ ਲੌ ਤੇਜ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਭਾਰੀ, ਰਹਾ ਨ ਸਾਕਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰੀ।
ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਸਭ ਹੋਤੇ ਭਾਈ, ਕਾਹੂ ਮਹਿੰ ਨਹਿੰ ਹੁਤੀ ਜੁਦਾਈ।
ਵਡੇ ਵਡੇ ਜੋਧੇ ਥੇ ਪੂਰੇ, ਜੁੱਧ ਜੰਗ ਕੋ ਥੇ ਅਤਿ ਸੂਰੇ।
ਧਰਮ ਕਰਮ ਮੇਂ ਅਧਕ ਪ੍ਰੀਤੀ, ਮਨ ਮੇਂ ਨਹਿ ਵੁਹ ਧਰਤ ਅਨੀਤੀ।
ਕਹਤ ਖ਼ਾਲਸਾ ਅਪਨੇ ਤਾਈਂ, ਧਰਮ ਨ ਖੋਵਤ ਕਦੇ ਅਜਾਈਂ।
ਜਾਂ ਕੇ ਮਾਂਹਿ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹ ਰੰਚਕ, ਡਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਜਾਂਹਿ ਤੇ ਬੰਚਕ।
ਸਭ ਇਕ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਸਦਾਵੇਂ, ਏਕ ਥਾਲ ਮੇਂ ਭੋਜਨ ਖਾਵੇਂ।
ਏਕ ਜ਼ਾਤ ਸਭ ਕੀ ਤਬ ਹੋਤੀ, ਬਨੇ ਰਹਿਤ ਸਭ ਹੀ ਇਕ ਗੋਤੀ।
ਔਰ ਮਤਨ ਸੋਂ ਕਰਤ ਨ ਮੇਲਾ, ਰਾਖਤ ਅਪਨਾ ਪੰਥ ਅਕੇਲਾ।
ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਰਕੇ ਕੁੜਮਾਈ, ਹੁਤੇ ਧਰਮ ਕੇ ਸਾਚੇ ਭਾਈ।
ਸਿੰਘ ਬਿਨਾਂ ਲੜਕੀ ਕੋ ਦਾਨਾ, ਨਹੀਂ ਦੇਤ ਥੇ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨਾ।
ਬੇਟੀ ਦੇ ਕਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਵੇਂ, ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਾ ਪੰਥ ਵਧਾਵੇਂ।
ਕੁੜੀ ਨੜੀ ਮਾਰਕ ਕੇ ਕਰ ਕਾ। ਨੀਰ ਨ ਪੀਵਤ ਥੇ ਤਿਸ ਘਰ ਕਾ।
ਗੋਰ ਮੜ੍ਹੀ ਸਰਵਰ ਨਹਿੰ ਮਾਨੇਂ, ਪਾਹੁਨ ਪੂਜਾ ਕਬੀ ਨ ਜਾਨੇਂ।
ਫੇਰੇ ਘੇਰੇ ਕੋਇ ਨ ਜਾਨਤ। ਪੜ੍ਹਤ ਅਨੰਦ ਬਿਵਾਹ ਬਖਾਨਤ।

ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਪਿੰਡ ਨਹਿ ਦੀਵੇ; ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋਂ ਮਹਿ ਖੀਵੇ।
ਸਰਾਧਾਦਿਕ ਨਹੀਂ ਕਬਹੀ ਕਰਤੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਠ ਕੋ ਗ੍ਰਹ ਮਹਿ ਧਰਤੇ।
ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਵੇਂ। ਜੰਞੂ ਗਲ ਮਹਿ ਭੂਲ ਨ ਪਾਵੇਂ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਜਤ ਸਤ ਹਠ ਤਪ ਮੇਂ ਬਲੀ ਪੰਚ ਕਕਾਰਨ ਸੰਗ।
ਧਰਮ ਬਿਮੁਖ ਨਹਿੰ ਹੋਵਤੇ ਮਨ ਮਹਿੰ ਭਾਵਤ ਜੰਗ।

ਚੌਧਈ

ਜਬ ਲੌਂ ਐਸੀ ਥੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਨਹਿੰ ਰੰਚਕ ਥੋ ਭਯੋ ਵਿਵਾਦਾ।
ਸਾਲ ਡੇਢ ਸੈ ਕੇ ਹੀ ਅੰਦਰ, ਦੇਸ ਦੇਸ ਮਹਿੰ ਬਣ ਗਏ ਮੰਦਰ।
ਅਠਤਾਲੀ ਲਾਖ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਯੋ, ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ ਬਾਦਲ ਸਮ ਛਯੋ।
ਚਾਰ ਬਰਨ ਇੱਕ ਬਰਨ ਸਜਾਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਸਭ ਭ੍ਰਾਤ ਬਨਾਏ।
ਸਰਬ ਜਾਤਿ ਕੇ ਮਾਨਸ ਜੋਈ। ਨਿਜ ਮਤ ਤਯਾਗ ਸਿੰਘ ਵੂਹ ਹੋਈ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਪਾਇ ਕਛਹਿਰੇ, ਬਣੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੇ ਵਡ ਗਹਿਰੇ।
ਤਯਾਗ ਦੀਨ ਅਪਨੋ ਤਤ ਕਾਲਾ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੀਨੀ ਢਾਲਾ।
ਚੜ੍ਹਤ ਜੰਗ ਕੋ ਹੋਇ ਇਕੱਠੇ, ਕਹੀ ਕੁਹਾੜੀ ਲੇਕਰ ਲੱਠੇ।
ਬਰਛੀ ਖਪਰੇ ਤੇਗ ਕਟਾਰੀ, ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਲੈ ਤਬਰ ਸੁਭਾਰੀ।
ਜਾਇ ਪਰਤ ਦੁਰਜਨ ਪਰ ਐਸੇ, ਭੁਖੇ ਬਾਜ਼ ਮੁਰਗ਼ ਪਰ ਜੈਸੇ।
ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰ ਲਯਾਵਤ ਜੋਈ, ਮਿਲ ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਖਾਵਤ ਸੋਈ।
ਅਰ ਦਲ ਕੋ ਲੰਗਰ ਜਬ ਪਾਵੇਂ; ਕਰਦ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਭ ਖਾਵੇਂ।
ਛੂਤ ਛਾਤ ਕੀ ਰਸਮ ਨਾ ਕਰਤੇ, ਨਹਿੰ ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਰੰਚਕ ਡਰਤੇ।
ਜੰਗ ਸਹਿਨਚੀ ਕੇ ਮਹਿੰ ਜੈਸੇ, ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਲਯੋ ਯਸ ਕੈਸੇ।
ਹੁਤੋ ਸਹਿਨਚੀ ਏਕ ਪਠਾਨਾ; ਲੈ ਦਲ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਚਢਾਨਾ।
ਲੂਟ ਪੰਜਾਬ ਲਯੋ ਜਿਨ ਸਾਰਾ, ਸਨਮੁਖ ਅੜਾ ਪਕੜ ਕਰ ਮਾਰਾ।
ਖੱਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਕਲ ਵਿਚਾਰੇ; ਭਾਗ ਭਾਗ ਕਰ ਧਸੇ ਪਹਾਰੇ।
ਲੈ ਨਿਜ ਸੁਤਾ ਪੁਨਹਿ ਸੁਤ ਨਾਰੀ,ਧਸੇ ਜਾਇ ਗਿਰ ਗੁਹ ਡਰਧਾਰੀ।
ਪੁਨ ਜੋ ਦੇਸ ਮਾਹਿੰ ਰਹਿ ਗਏ, ਸੋਇ ਹਵਾਲੇ ਤੁਰਕਨ ਭਏ।
ਕਟੇ ਸੀਸ ਪੁਨ ਫਾਂਸੀ ਦੀਨੇ, ਮਨ ਭਾਵਤ ਧਨ ਤਾਂਤੇ ਲੀਨੇ।
ਖੋਸ ਲਈ ਨਾਰੀ ਤਿਨ ਕੇਰੀ, ਬੇਟੀ ਬਹੂ ਗਹੀ ਬਿਨ ਦੇਰੀ।
ਠਾਰਾਂ ਸੌ ਨਾਰੀ ਗਹਿ ਲੀਨੀ, *ਸਟਕਜੌਂ ਮੇਂ ਸਾਰੀ ਭਰ ਦੀਨੀ।

*ਗੱਡਿਯਾਂ ਵਿਚ।

ਰੋਵਤ ਕਰਤ ਪੁਕਾਰ ਵਿਚਾਰੀ। ਹਾ ਹਾ ਧਰਮ ਕਤ ਗਯੋ ਮੁਰਾਰੀ।
ਐਸੇ ਦੁਖਤ ਰਿਦੇ ਤਿਨ ਕੇਰੇ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਬ ਕੇ ਹੇਰੇ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਨਾਹਿੰ ਸਹਾਰਾ, ਗਰਜ ਪਰੇ ਬਾਦਲ ਜਯੋਂ ਭਾਰਾ।
ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਆਗੇ, ਮਗਰ ਸਹਿਨਚੀ ਕੇ ਤਬ ਭਾਗੇ।
ਫਾਟੇ ਕੁੜਤੇ ਅਤੇ ਕਛਹਿਰੇ, ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਇਹ ਬਕਤਰ ਪਹਿਰੇ।
ਚੱਕਰ ਕਰਦਾਂ ਕੜੇ ਸਜਾਏ, ਟੂਟੇ ਫੂਟੇ ਸ਼ਸਤਰ ਲਾਏ।
ਕਿਤਨੇ ਹੁਤੇ ਸੁਚਾਲੇ ਤਾਂ ਮੈਂ, ਲਖ ਬਾਹਾਂ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇ ਜਾਮੈਂ।
ਕਈ ਪੰਜੇਖਾ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰੇ ਕਲਗਾ ਸਿੰਘ ਗਹੇ ਹਥਿਆਰੇ।
ਕਈ ਕੁਹਾੜੇ ਛੁਰੇ ਕਟਾਰੇ, ਕਿਨ ਹੂੰ ਤੇਗੇ ਹਾਥ ਸੁਧਾਰੇ।
ਕਿਤਨੇ ਵਡੇ ਜੁਆਨ ਪ੍ਰਬੀਨਾ; ਧਰੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਹਿਤ ਸੰਗੀਨਾਂ।
ਕਿਤਨੇ ਬਰਛੇ ਤਰਛੇ ਲੀਏ, ਖੰਡੇ ਹਾਥ ਦੁਧਾਰੇ ਕੀਏ।
ਕਿਤਕ ਖਾਨ ਕੋ ਆਟਾ ਲੀਆ, ਕਿਨ ਸੱਤੂ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕੀਆ।
ਕਿਨਹਿ ਮਕਈ, ਭੁਨਾਏ ਛੋਲੇ, ਬੂੰਦੀ ਔਰ ਬਦਾਮ ਤਿਸ ਬੋਲੇ।
ਕਿਤਕ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਅਸਵਾਰੇ, ਪੈਰ ਪਿਆਦੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰੇ।
ਪਹੁੰਚੇ ਜਬ ਗੁਜਰਾਤ ਮਝਾਰੀ, ਫ਼ੌਜ ਸਹਿਨਚੀ ਪਿਖੀ ਅਗਾਰੀ।
ਤੰਬੂ ਲਗੇ ਮਦਾਨੀ ਐਸੇ, ਕਾਤਿਕ ਕੇ ਬਾਦਲ ਛਿਤ ਜੈਸੇ।
ਸੰਧਯਾ ਸਮਯ ਆਇ ਤਦ ਗਯੋ, ਡੇਰਾ ਲਾਇ ਪਠਾਨਨ ਦਯੋ।
ਘੋੜੇ ਬਾਂਧੇ ਖਾਵਤ ਦਾਨਾ, ਪਰਾ ਇਕੱਤਰ ਸਰਬ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ।
ਧਰੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲਾਇ ਕਤਾਰੇ, ਇਤ ਉਤ ਟਹਲਤ ਖ਼ਾਨ ਵਿਚਾਰੇ।
ਧਰੀ ਦੇਗ ਤਿਨ ਸਬਜ਼ ਪਲਾਉ, ਕੋ ਜ਼ਰਦਾ ਕਿਨ ਮਾਹਿੰ ਪਕਾਉ।
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਨਾਵਤ ਖਾਨੇ, ਪਰ ਸਿਰ ਕਾਲ ਨ ਰੰਚ ਪਛਾਨੇ।
ਪੁਨ ਹਿੰਦੂ ਸਭ ਨਾਰੀ ਕੇ ਤਾਈਂ, ਹਾਸੀ ਕਰਤੇ ਬਕੇਂ ਅਜਾਈਂ।
ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਸਭ ਬਾਂਟੇ ਪਾਵੈਂ, ਕਹਿਤ ਆਪਨੇ ਘਰੀਂ ਵਸਾਵੈਂ।
ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਨ ਨੇਰੇ, ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਬ ਬਿਨ ਦੇਰੇ।
ਬੈਠਯੋਂ ਪਰ ਜਾ ਪੜੇ ਅਚਾਨਕ, ਤੋੜ ਦਏ ਸਿਰ ਜੈਸੇ ਸਾਨਕ।
ਤਿਨਹੀ ਕੇ ਗਹਿ ਕਰ ਹਥਯਾਰੇ, ਤਿਨਹੀ ਕੇ ਸਿਰ ਚਾਇ ਉਤਾਰੇ।
ਦੀਖਤ ਖਾਨ ਜੁ ਇਤ ਉਤ ਤੁਰਦੇ, ਸੋਈ ਲਿਟੇ ਧਰਾ ਹੁਇ ਮੁਰਦੇ।
ਪੜੀ ਬਿੱਜ ਯਹਿ ਕਹਿਰ ਖ਼ੁਦਾਈ, ਹੋਸ਼ ਸਹਿਨਚੀ ਸਕਲ ਭੁਲਾਈ।
ਭਾਗ ਗਯੋ ਲੇਕਰ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨਾ, ਕਰਾ ਨ ਜਾਨੇ ਰੰਚ ਬਹਾਨਾ।
ਔਰ ਤਾਹਿੰ ਕੇ ਸੰਗੀ ਜੋਈ, ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ ਕੋ ਭਾਗੇ ਸੋਈ।
ਕਰਾ ਮਦਾਨ ਸਕਲ ਜਬ ਖ਼ਾਲੀ,ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਸਭ ਵਸਤ ਸਮਾਲੀ।

ਘੋੜੇ ਸ਼ਸਤਰ ਤੰਬੂ ਸਾਰੇ। ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਗੱਡਜੋਂ ਪਰ ਡਾਰੇ।
ਪੁਨ ਵਹੁ ਨਾਰੀ ਜੇਤ ਵਿਚਾਰੀ, ਦੇ ਧੀਰਜ ਲੀਨੀ ਸੰਗ ਸਾਰੀ।
ਕਰਾ ਪਿਛਾਰੀ ਆਵਨ ਤਿਆਰਾ, ਭੂਖਾ ਭਯਾ ਕਟਕ ਤਬ ਸਾਰਾ।
ਕਹਿਓ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਕਿਆ ਕਰੀਏ,ਇਸ ਜੰਗਲ ਮਹਿੰ ਭੂਖੇ ਮਰੀਏ।
ਯਹਿ ਸੁਨ ਬੋਲੇ ਸਿੰਘ ਭੁਜੰਗੀ, ਬਣੀ ਰਸੋਈ ਤੁਮਰੀ ਚੰਗੀ।
ਭਰੇ ਪੁਲਾਓ ਪਰੇ ਯਹਿ ਦੇਗੇ, ਛਕੇ ਖਾਲਸਾ ਯਾਂ ਕੋ ਬੇਗੇ।
ਕਿਤਕਨ ਕਹਾ ਤੁਰਕ ਕੋ ਖਾਨਾ, ਕੈਸੇ ਹਮ ਛਕ ਹੈਂ ਮਨ ਮਾਨਾ।
ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਸਿੰਘਨ ਯਹਿ ਕੀਨੇ, ਹਾਥਨ ਮਾਂਹਿ ਸਲੋਤਰ ਲੀਨੇ।
ਸੌ ਸੌ ਧਰਾ ਦੇਗ ਸਿਰ ਮਾਹੀਂ, ਹਸ ਕਰ ਕਹਾ ਤੁਰਕ ਭਜ ਜਾਂਹੀਂ।
ਤੁਰਕ ਪਨਾ ਸੋਟਨ ਸੇ ਮਾਰਾ, ਗਯੋ ਨਿਕਲ ਅਬ ਕਰੋ ਆਹਾਰਾ।
ਯੋ ਕਹਿ ਕਰਦ ਭੇਟ ਸਭ ਕੀਨੀ, ਬਾਂਟ ਦੇਗ ਸਗਰੀ ਖਾ ਲੀਨੀ।
ਲੈਕਰ ਮਾਲ ਗਏ ਨਿਜ ਡੇਰੇ, ਬਾਂਟ ਲਯੋ ਤਬ ਹੀ ਬਿਨ ਦੇਰੇ।
ਸੋ ਨਾਰੀ ਜੋ ਹੁਤੀ ਵਿਚਾਰੀ, ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਾਮ ਪੁਚਾਈ ਸਾਰੀ।
ਯਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਹੋਤੇ ਕਾਮਾ, ਜਾਤੇ ਭਯੋ ਜਗਤ ਇਨ ਨਾਮਾ।
ਪੁਨ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਮਾਰੀ, ਲੂਟ ਦੇਸ ਜਨ ਫਿਰਾ ਪਿਛਾਰੀ।
ਤਬ ਜੱਸਾ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਬਹਾਦਰ, ਪਰਾ ਜਾਹਿ ਤਾ ਪਰ ਜਿਮ ਬਾਦਰ।
ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਲੂਟ ਤਿਨ ਲੀਨਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀਨਾ।
ਆਜ ਤਲਕ ਮੋਹਰ ਤਿਨ ਘਰ ਮੈਂ,ਰਾਜਤ ਹੈ ਦਫ਼ਤਰ ਕੇ ਦਰ ਮੈਂ।
ਜਿਸ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਲਿਖੀ ਅਬਾਰਤ,ਅਹਮਦ ਕੋ ਬਲ ਕੀਨਾ ਗ਼ਾਰਤ :
"ਸਿੱਕਹ ਜ਼ਦ ਦਰ ਜਹਾਂ ਬਫ਼ਜ਼ਲਿ ਅਕਾਲ। ਮੁਲਕੇ ਅਹਿਮਦ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਜੱਸਾ ਕਲਾਲ।"

ਦੋਹਿਰਾ

ਫਿਰ ਕਸੂਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਜਾ ਯਸ ਲੀਨਾ ਪੰਥ।
ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਗਾਂਵਦੇ ਤਵਾਰੀਖ਼ਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ॥

ਚੌਪਈ

ਇਸ ਦਾ ਭੀ ਕੁਛ ਹਾਲ ਸੁਨਾਵਾਂ; ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਰਤਵ ਦਿਖਲਾਵਾਂ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਦਕੀ ਪਜਾਰੇ, ਕੈਸੇ ਤੇਜ ਵੰਤ ਥੇ ਸਾਰੇ।
ਨਾਮ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਰ ਜੋ ਭਾਰਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਮੈਂ ਪਜਾਰਾ।
ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਜਬ ਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਹੁਤੇ ਪਠਾਨ ਤਹਾਂ ਬਦਰਾਹੀ।
ਬਾਰਾਂ ਕਿਲੇ ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਭਾਰੇ, ਆਪ ਆਪਨੇ ਹੁਤੇ ਸਵਾਰੇ।

ਮਾਰ ਧਾੜ ਕਰ ਰਈਯਤ ਖਾਤੇ, ਦੇਖਤ ਰਾਹੀ ਪਕੜ ਮੁਕਾਤੇ।
ਦਯਾ ਧਰਮ ਕਾ ਲੇਸ਼ ਨ ਤਾਮੇਂ, ਮਾਰ ਧਾੜ ਰਹਤੀ ਸਦ ਜਾਮੇਂ।
ਏਕ ਦਿਵਸ ਇਕ ਬਿੱਪ ਬਿਚਾਰਾ, ਆਵਤ ਮਾਰਗ ਮਾਹਿ ਨਿਹਾਰਾ।
ਸਾਥ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਲੜਕੀ ਜੁਆਨ, ਆਵਤ ਦੇਖੀ ਤਿਨੋਂ ਪਠਾਨ।
ਜਿਸ ਤੇ ਪਕੜ ਬ੍ਰਹਮਣ ਲੀਨਾ, ਹਵਾਲਾਤ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੀਨਾ।
ਕਹਾ ਕਹੋ ਯਹ ਔਰਤ ਕੋ ਹੈ, ਸਾਚ ਬਤਾਵੋ ਹਮ ਕੋ ਜੋ ਹੈ।
ਜਿਸ ਪਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਤਿਨ ਗਾਈ, ਯਹ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਹੈ ਭਾਈ।
ਇਸ ਕੇ ਸਾਹੁਰੜੇ ਘਰ ਜਾਕੇ, ਮੈਂ ਲਿਆਯਾ ਹੂੰ ਸਾਥ ਮਿਲਾਕੇ।
ਜਿਸ ਪਰ ਤਿਸਕੋ ਏਹ ਸੁਨਾਈ, ਅਬ ਯਹ ਨਾਰ ਹਮਾਰੀ ਭਾਈ।
ਸੁਨਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਰੋਇ ਪੁਕਾਰੀ, ਅਹੋ ਖ਼ਾਨ ਕਯਾ ਬਾਤ ਉਚਾਰੀ।
ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੁਲ ਕਾ ਹੂੰ ਖਾਨਾ, ਕਹਾਂ ਰਹੇ ਜਗ ਮੋਹਿ ਟਕਾਨਾ।
ਰਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਯਹ ਹਾਲ, ਕਰਨ ਲਗੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਨਾਲ।
ਤਾਂਤੇ ਲੜਕੀ ਮੇਰੀ ਦੀਜੇ, ਐਵੇਂ ਧਾਮ ਨ ਆਪ ਰਖੀਜੇ।
ਜਿਨਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਖਾਨ ਪੁਕਾਰਾ, ਹੈ ਕੋਈ ਈਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹਮਾਰਾ।
ਮਾਰ ਮਾਰ ਇਸ ਬੰਮ੍ਹਨ ਤਾਈ, ਦੇਹੁ ਨਿਕਾਰ ਡਰੋ ਨਹਿੰ ਰਾਈ।
ਸੁਨਤ ਹੁਕਮ ਹਾਕਮ ਕਾ ਐਸਾ, ਕਰਾ ਕਾਮ ਨੌਕਰ ਨੇ ਤੈਸਾ।
ਧਰੇ ਖ਼ੂਬ ਡੰਡੇ ਸਿਰ ਤਾਂਕੇ, ਕਹਾ ਜਾਹੁ ਰੋਵੋ ਘਰ ਮਾਂ ਕੇ।
ਯਹਾਂ ਕੌਨ ਸੁਨਤਾ ਹੈ ਤੇਰੀ, ਨਿਕਲ ਜਾਹੁ ਘਰ ਤੇ ਬਿਨ ਦੇਰੀ।
ਖਾਇ ਮਾਰ ਅਰ ਲੜਕੀ ਖੋਕੇ, ਗਯੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬਾਹਰ ਰੋਕੇ।
ਰੁਦਨ ਕਰਤ ਮਨ ਮਹਿ ਯਹ ਸੋਚੈ, ਡੂਬ ਮਰੋਂ ਕਹਿ ਜਲ ਮਹਿੰ ਲੋਚੈ।
ਕਹੋ ਸਰਨ ਕਾਂਕੀ ਮੈਂ ਜਾਊਂ, ਜਾਂਪੈ ਅਪਨਾ ਬਦਲਾ ਪਾਊਂ।
ਧਰਤੀ ਵੇਹਲ ਦੇਤ ਨਹਿ ਮੋਹੀ, ਅਹੋ ਹਾਇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਦੋਹੀ।
ਇਤ ਰੋਵਤ ਇਸ ਹਾਲ ਵਿਚਾਰਾ, ਆਇ ਗਈ ਕੁਛ ਚੀਤ ਮਝਾਰਾ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ ਕਾ ਪੂਰਾ, ਐਸੇ ਧਰਮ ਕਾਮ ਮਹਿੰ ਸੂਰਾ।
ਖਾਨ ਪਠਾਣ ਖ਼ਾਨ ਕੋ ਖੂਨੀ, ਸੂਰ ਬੀਰਤਾ ਜਿਨ ਮਹਿੰ ਦੂਨੀ।
ਤਾਂ ਕੇ ਆਗੇ ਕਰੂੰ ਪੁਕਾਰਾ, ਸੁਨੇ ਭਲਾ ਜੇ ਹਾਲ ਹਮਾਰਾ।
ਯਹ ਮਨ ਸੋਚ ਲੋਚ ਯਹ ਲੀਨਾ, ਕੇ ਜਲ ਮਰੋਂ ਕਿ ਕਾਰਜ ਕੀਨਾ।
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਯਾ, ਸਿੰਘਨ ਕਾ ਤਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯਾ।
ਤਹਾਂ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰੇ। ਉਤਰੇ ਸੇ ਜੋਧੇ ਵਡ ਪੂਰੇ।
ਲਗਾਦਿਵਾਨ ਪ੍ਰਾਤ ਜਿਹਕਾਲਾ, ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਆ ਦਰਸ ਦਿਖਾਲਾ।
ਗਲ ਮਹਿ ਪਟਕਾ ਹਾਥ ਜੁਰਾਏ, ਰੋਵਤ ਨੈਨਨ ਨੀਰ ਬਹਾਏ।

ਕਹਤ ਜਗਤ ਮਹਿ ਤੇਜ ਤੁਮਾਰਾ, ਸਭ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਊਪਰ ਭਾਰਾ।
ਮੈਂ ਅਨਾਥ ਕੀ ਪਕੜੋ ਬਾਹਾਂ, ਕੈ ਜਲ ਕਰ ਤਨ ਅਗਨੀ ਦਾਹਾਂ।
ਮਰਨ ਭਲੋ ਇਸ ਜੀਵਨ ਹੂੰ ਤੇ, ਜਾਂ ਤੇ ਮੁਖ ਨਹਿ ਪਿਖਤ ਕਹੂੰ ਤੇ।
ਹਾਰ ਪਰਾ ਮੈਂ ਸਰਨ ਤਿਹਾਰੀ, ਲਾਜ ਰਾਖ ਅਬ ਲੇਹੁ ਹਮਾਰੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਆਤਰ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰਾ, ਸਿੰਘਨ ਨੇ ਜਹ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ।
ਕਹੋ ਬਿਪ ਤੁਮ ਕਿਨਹੁ ਦੁਖਾਇਆ, ਜਾਂ ਤੇ ਪਾਸ ਹਮਾਰੇ ਆਇਆ।
ਖੋਲ੍ਹ ਬਾਤ ਸਭ ਕਹੋ ਅਗਾਰੀ, ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਖਾਲਸਾ ਥਾਰੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਭਰ ਕਰ ਨੈਨ ਵਿਚਾਰੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਭੇਤ ਸਮਝਾਏ ਸਾਰੇ।
ਅਹੋ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਨ ਉਧਾਰੀ, ਤੁਰਕਨ ਲੜਕੀ ਗਹੀ ਹਮਾਰੀ।
ਬਿਨ ਅਪਰਾਧ ਜ਼ੁਲਮ ਕੇ ਸੰਗਾ, ਪਕੜ ਲਈ ਚਲ ਦੇਖ ਨਸੰਗਾ।
ਬੀਚ ਕਸੂਰ ਦੂਰ ਨਹਿ ਕੋਈ, ਕਿਆ ਜਾਨਾਂ ਤਿਸ ਕਿਆ ਗਤ ਹੋਈ।
ਜਿਸ ਕੋ ਪਕੜ ਪਾਸ ਰਖ ਲੀਨਾ, ਮੋਹਿ ਮਾਰ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦੀਨਾ।
ਅਬ ਰੱਖਯਾ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੇ, ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਤਾ ਮੋਹਿ ਅਬ ਲੀਜੇ।
ਧਰਮ ਖਾਲਸਾ ਲਾਜ ਰਖਾਵੇ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੂਤ ਸਦਾਵੇ।
ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕਸ਼ਟ ਤਨ ਪਾਏ, ਹਿੰਦੂ ਜਾਨ ਅਨਾਥ ਬਚਾਏ।
ਤੁਮ ਤਿਸ ਗੁਰ ਕੇ ਪੂਤ ਪਿਆਰੇ, ਜਾਨ ਦਾਸ ਕਰੀਯੋ ਉਪਕਾਰੇ।
ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਣ ਇਮਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ,ਸਿੰਘਨ ਧਰ ਸਭ ਕਾਨ ਸੁ ਲੀਨੀ।
ਗਜੇ ਸਿੰਘ ਤਬ ਕਹਿ ਜੈਕਾਰੇ, ਭਏ ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਸੰਗ ਤਿਆਰੇ।
ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਚੜ੍ਹੇ ਬਿਨ ਦੇਰੀ, ਹਾਨ ਲਾਭ ਰੰਚਕ ਨਹਿੰ ਹੇਰੀ।
ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਵਡ ਸੂਰਾ, ਚੜ੍ਹਾ ਹੋਇ ਕਰ ਮਹਾਂ ਗਰੂਰਾ।
ਜਬ ਮਾਰਗ ਮਹਿੰ ਫ਼ੇਰ ਟਕਾਇਯੋ,ਔਰ ਸਿੰਘ ਯਹ ਤਬ ਸੁਨ ਪਾਇਯੋ।
ਆਇ ਮਿਲਤ ਮਾਰਗ ਮਹਿੰ ਐਸੇ; ਗੰਗਾ ਮਾਂਹਿੰ ਨਦੀ ਪੁਨ ਜੈਸੇ।
ਇਤਨੋ ਦਲ ਹੋਇਓ ਬਡ ਭਾਰੀ, ਜਨ ਭਾਦਵ ਕੀ ਹੈ ਘਟ ਕਾਰੀ।
ਜਬ ਲੂਲਜਾਨੀ ਪਹੁੰਚੇ ਆਈ; ਤਬ ਯਹ ਸਿੰਘਨ ਬਾਤ ਬਨਾਈ।
ਬਾਰਾਂ ਕਿਲੇ ਕਸੂਰ ਵਸਾਏ, ਬਾਰਾਂ ਲਾਖ ਤੁਰਕ ਜਿਹ ਥਾਏ।
ਹਮ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਬਹਾਦਰ,ਕਿਉਂ ਕਰ ਤਿਨਕਾ ਕਰਹਿ ਨਰਾਦਰ।
ਜਿਸ ਪਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ, ਬੋਲ ਉਠਯੋ ਊਚੇ ਲਲਕਾਰ।
ਕਿਆ ਤੁਮ ਕਰ ਹੋ ਸੋਚ ਪਿਆਰੇ, ਫ਼ਤਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਜਗ ਸਾਰੇ।
ਹਾਰ ਜੀਤ ਕੀ ਸੰਕ ਨ ਕੀਜੇ, ਓਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਿਰ ਧਰ ਲੀਜੇ।
ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਟੋਲੇ ਹੁਇ ਸਭ ਜਾਵੇ, ਬਾਰਾਂ ਹੀ ਕਿਲਿਅਨ ਪਰ ਧਾਵੇ।
ਚਲੇ ਤੇਗ ਤੁਰਕਨ ਪਰ ਐਸੀ, ਗਿਰੇ ਨਾਗ ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਜੈਸੀ।

ਤੇਗ ਧਨੀ ਤੁਮ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰੇ, ਕਹਾਂ ਖ਼ਾਨ ਵਹੁ ਰੰਕ ਵਿਚਾਰੇ।
ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ ਜੇਠ ਕੋ ਮਾਸਾ; ਜਨ ਹੋਲੀ ਕੋ ਭਯੋ ਤਮਾਸਾ।
ਚਲੀ ਤੇਗ ਅਰ ਸਾਂਗ ਅਜੇਹੀ, ਬਾਕੀ ਮਨ ਕੀ ਹੌਂਸ ਨ ਰੇਹੀ।
ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਪਰ ਹੁਤੇ ਪਠਾਨਾ, ਸੋਏ ਬੈਠੇ ਖਾਵਤ ਖਾਨਾ।
ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਹੀ ਸਿਰ ਝਟਕਾਏ, ਪਾਨੀ ਬਹੁਰ ਨ ਮਾਂਗਨ ਪਾਏ।
ਨਾਰ ਬਾਲ ਅਰ ਬ੍ਰਿਧ ਬਚਾਇਯੋ, ਬਾਕੀ ਕੇ ਸਭ ਪਕੜ ਮੁਕਾਇਯੋ।
ਲਏ ਪ੍ਰਾਨ ਕੇਤਕ ਨੱਸ ਗਏ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭੌਰਨ ਮਹਿੰ ਪਏ।
ਕਹਤ ਏਕ ਤੋਬਾ ਯਾ ਅੱਲਾ, ਕਹਾਂ ਪਰੋ ਯਹ ਆ ਬਰਬੱਲਾ।
ਪਹਲੇ ਫਤਹ ਨਗਰ ਕੋ ਕੀਨਾ, ਪਾਛੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੰਗ ਸੁ ਲੀਨਾ।
ਗਏ ਤਿਸੀ ਘਰ ਪਰ ਕਰ ਧਾਈ, ਜਹਾਂ ਹੁਤੀ ਲਰਕੀ ਅਟਕਾਈ।
ਦੇਖੀ ਤਬ ਇੱਕ ਬੀਚ ਚੁਬਾਰੇ, ਰਾਮ ਰਾਮ ਮੁਖ ਬੈਨ ਉਚਾਰੇ।
ਪੈਰ ਹਾਥ ਗਲ ਸੰਗਲ ਪਾਏ, ਬੈਠੀ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਬਚਾਏ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਲਏ ਕੁਹਾੜੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੇ ਤਾਕ ਉਖਾੜੇ।
ਲਈ ਨਕਾਲ ਅਨਾਥ ਵਿਚਾਰੀ, ਮਿਲੀ ਬਾਪ ਕੋ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰੀ।
ਤਬ ਸਿੰਘਨ ਫਿਰ ਲੂਟ ਮਚਾਈ, ਮਨ ਭਾਵਤ ਮਠਜਾਈ ਖਾਈ।
ਔਰ ਮਾਲ ਧਨ ਤੁਰਕਨ ਕੇਰਾ, ਲੈਕਰ ਤੁਰੇ ਕੀਨ ਨਹਿੰ ਦੇਰਾ।
ਭਰ ਗੱਡੇ ਖੱਚਰ ਅਰ ਊਠਾ, ਸਨਮੁਖ ਅੜਾ ਕਰਾ ਫੜ ਪੂਠਾ।
ਫਤੇ ਗਜਾਇ ਚਾਇ ਮਨ ਧਰਕੇ, ਬੰਦ ਖ਼ਲਾਸ ਦਾਸ ਕੀ ਕਰਕੇ।
ਫਿਰ ਮੁੜ ਕਰ ਪਾਛੇ ਕੋ ਆਏ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ।
ਹੁਤੇ ਮਾਲ ਜੋ ਲੂਟਹ ਕੇਰਾ, ਬਾਂਟ ਦਯੋ ਤਬ ਹੀ ਬਿਨ ਦੇਰਾ।
ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਕਾ ਭਾਗ ਸੁ ਜੇਤਾ, ਭੇਟ ਕਰਾ ਜਾਕਰ ਸਭ ਤੇਤਾ।
ਅਰ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੋ ਧਨ ਦੇ ਕੇ, ਤੋਰ ਦਈ ਲਰਕੀ ਤਬ ਪੇਕੇ।
ਯਹ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਥੇ ਪੁਰਖਾਰਤ, ਜਾਨਤ ਸਗਲ ਜਾਂਹਿ ਕੋ ਭਾਰਤ।
ਨਾਮ ਸੁਨੇ ਜਿਹ ਦੁਸ਼ਮਨ ਡਰਤੇ, ਸਨਮੁਖ ਦੇਖ ਮੌਤ ਬਿਨ ਮਰਤੇ।

ਚੌਪਈ

ਪੁਨਹਿ ਜਲੰਧਰ ਜੰਗ ਮਝਾਰੀ, ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਲੀਨੀ ਬਹੁ ਨਾਰੀ।
ਸੋ ਸਿੰਘਨ ਆਨੰਦ ਪੜ੍ਹਾਏ, ਸਭਹਨ ਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਵਾਏ।
ਯਹਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਥੇ ਤਬ ਕਾਮਾਂ, ਪਲਟ ਦੇਤ ਥੇ ਪਿਛਲਾ ਜਾਮਾਂ।
ਅਹੋ ਸਮਾਂ ਵਹੁ ਥੋ ਵਡ ਭਾਗੀ, ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਰਾਗੀ।
ਅਬ ਸੁਨੀਏ ਸਿੱਖੀ ਕਾ ਹਾਲ, ਛੋਡ ਧਰਮ ਪੈ ਗਈ ਕੁਚਾਲ।
ਅਸਲੀ ਸਿੱਖੀ ਦੂਰ ਹਟਾਈ, ਅਬ ਨਕਲੀ ਕਰ ਜਗਤ ਦਿਖਾਈ।

ਨਕਲੀ ਸੁਨ ਮਨ ਕੋਪ ਨ ਕੀਜੈ, ਭਲੇ ਸਬੂਤ ਮੋਹਿ ਤੇ ਲੀਜੈ ।
ਕਾਨ ਲਗਾ ਕਰ ਸੁਨੀਏ ਸਾਰੇ, ਨਕਲੀ ਸਿਖੀ ਲੱਖਨ ਪਜਾਰੇ ॥

ਦੋਹਿਰਾ

ਨਕਲ ਕਰੰਤਾ ਭਾਂਡ ਜੋ ਖਰੀ ਮਚਾਵਤ ਧੂਮ ।
ਲੋਗਨ ਕੋ ਦਿਖਰਾਇਕੇ ਹੋਤ ਡੂਮ ਕਾ ਡੂਮ ।

ਵਾਰਤਕ

ਇਸ ਉੱਪਰਲੇ ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖੀ ਜੋ ਅਜ ਕਲ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ ਇਸ ਪਰ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਪਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਏਹੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਯਾ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਏਹ ਸਾਡੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਨਕਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ? ਕਿਆ ਇਸ ਤੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਗੇ ਯਾ ਏਹ ਕਾਰਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੱਚੇ ਧਰਮੀ ਸਿੱਖ ਕਹਿਲਾਉਨਗੇ ?

ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖਨ ਤੇ ਏਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੰਡ ਲੋਕ ਜਦ ਨਕਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਓਹ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਆਦਿਕ ਦੇ ਸ੍ਵਾਂਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਓਹ ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਰੂਪ ਬਣਾਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਾਂ ਪਰ ਓਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਪਗੜੀਆਂ, ਤੇੜੀਂ ਧੋਤੀਆਂ, ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਟਿੱਕੇ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਬਹੀਆਂ ਅਤੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਲਮਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਪੜ ਵਿਛਾਕੇ ਤਕੀਏ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮਯ ਪਰ ਅਪਣੇ ਨਾਮ, ਜ਼ਾਤ, ਇਸ਼ਟ, ਦੇਵਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਦੇਖਨ ਤੇ ਏਹੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਦੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਜਦ ਨਕਲ ਕਰ ਕੇ ਹਟਦੇ ਹਨ ਤਦ ਓਹ ਓਹੋ ਡੂਮ ਦੇ ਡੂਮ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਸਨ, ਬਣ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ "ਅੱਲਾ ਖ਼ੈਰ, ਪੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ, ਜੋੜੀਆਂ ਸਲਾਮਤ, ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ, ਖ਼ੈਰ ਹੋਵੀ, ਇਮਾਨ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ"। ਓਹ ਪਗੜੀਆਂ, ਟਿੱਕੇ, ਧੋਤੀਆਂ ਅਰ ਓਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਧਰੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਓਹੋ ਪੀਰਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਮਹੰਦਾ, ਬੁਲੰਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੌਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਦ ਓਹ ਝੱਟ ਪਟ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਮੰਗਤੇ ਮਿਰਾਸੀ ਹਾਂ"।

ਦੂਜਾ ਛੰਦ

ਏਹੋ ਨਕਲੀ ਹਾਲ ਪੰਥ ਦਾ ਹਮਕੋ ਨਜ਼ਰੀ ਆਵੇ।
ਅੰਤਰ ਤੋ ਕੁਛ ਔਰ ਬਾਤ ਹੈ ਊਪਰ ਔਰ ਦਿਖਾਵੇ।
ਊਪਰ ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇਨ ਟੇਰੇ ਕਰਮ ਨ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰੇ।
ਨਾਮ ਖ਼ਾਲਸਾ ਖ਼ਾਲਸ ਰਾਖਾ ਬਨੇ ਬੇਰਫ਼ੀ ਹੇਰੇ।
ਸਰਬ ਜ਼ਾਤ ਕੇ ਮਾਨਸ ਮਿਲ ਜਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨੇ ਆਵੇਂ।
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਮਿੱਲ ਤਬੀ ਭੁਝੰਗੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਜਾਰ ਕਰਾਵੇਂ।
ਸੋ ਪਾਂਚੋ ਗੁਰ ਦਸਮ ਰੂਪ ਹੈਂ ਭੇਦ ਨ ਜਾ ਮੇਂ ਰੰਚਾ।
ਦੇਖਹੁ ਅਬ ਅਸਲੀ ਕੋ ਭਾਈ ਕਜਾ ਬਨ ਹੈ ਪਰਪੰਚਾ।

ਵਾਰਤਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜਗਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਓਸ ਸਮਜ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਓਹੋ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਸਨਮੁਖ ਖੜੇ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਵਾਸੀ ਅਨੰਦ ਪੁਰ, ਜ਼ਾਤ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੰਘ, ਮਾਤਾ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰਾਂ, ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਵੇਗਾ।'' ਇਤਨਾ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਫੇਰ ਭੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਤੇ ਆਪਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਖਵਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ''ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਵਾਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਰ ਜ਼ਾਤ ਸਾਡੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੈ।'' ਇਸ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਨੂਰ ਪੁਰੇ ਯਾ ਭੇਲੂ ਮਾਜਰੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਅੱਜ ਤੇ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਦੂਸਰਾ ਅੱਜ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਝਿੰਗੜਾਂ ਅਤੇ ਭੱਗੂਪੁਰੇ ਦੇ ਰਹਿਣੇ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਸਣ ਦਾ ਨੱਗਰ ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਅੱਜ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਈ ਕਰਮੋ, ਨਰੈਣੀ ਯਾ ਲੱਛਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਤੁਸੀਂ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰਾਂ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ। ਚੌਥਾ ਅੱਜ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਘਸੀਟਾ, ਸੇਢੂ ਅਤੇ ਧੂੰਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰਤੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ ਹੋ। ਪੰਜਵਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਾਤਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਖੱਤ੍ਰੀ, ਜੱਟ, ਕਲਾਲ,

ਲੁਹਾਰ, ਤਖਾਣ, ਨਾਈ, ਛੀਂਬੇ, ਮਹਿਰੇ, ਲਬਾਣੇ, ਚੂਹੜੇ, ਚਮਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋ। ਇਸ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਤ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੱਛ, ਕੜਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਣ,ਕੇਸ, ਕੰਘਾ ਏਹ ਪੰਜੇ ਕੱਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ, ਕੁੜੀ ਮਾਰ, ਨੜੀ ਮਾਰ, ਮੀਣੇ, ਮਸੰਦ, ਧੀਰ ਮਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ ਅਤੇ ਸਿਰ ਗੁੰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ, ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀਆਂ (ਜੈਸਾ ਕਿ ਤੁਰਕਨੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਕੁੱਠਾ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ); ਫਿਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਭਿੰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾ ਸਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਦਾ ਠੀਕ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਿਰਾ ਛੰਦ

ਏਥੋਂ ਤੀਕਰ ਕਾਰਜ ਸਾਰਾ ਠੀਕ ਰਹਜੋ ਹੈ ਭਾਈ।
ਪਿਛਲੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਪਿਤ ਮਾਤਾ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਛੁਡਾਈ।
ਸਭ ਬਰਨੋਂ ਕੋ ਕੱਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਨ ਭੋਜਨ ਛਕਵਾਯੋ।
ਬੰਸ ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੂਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਲ ਮਹਿੰ ਕਰ ਦਿਖਰਾਯੋ।
ਦੇਖਨ ਹਾਰੇ ਮਾਨਸ ਤਾਂਕੇ ਹੋਤ ਅਨੰਦ ਘਨੇਰੇ।
ਕਹਿਤ ਪੰਥ ਇਨ ਧਰਯੋ ਖਾਲਸ ਤਜ ਕਰ ਔਰ ਬਖੇਰੇ।
ਏਕ ਘੜੀ ਕੇ ਪੀਛੇ ਤਾਂਕਾ ਹਾਲ ਸੁਨੋ ਕਿਆ ਹੋਈ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਗਲੀ ਸਿੱਖਯਾ ਇਕ ਪਲ ਭੀਤਰ ਖੋਈ।
ਕਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਦਲ ਕੇ ਬਸਤਰ ਬੈਠ ਗਏ ਮਿਲ ਸਾਰੇ।
ਆਪੋ ਅਪਨੀ ਬਾਤ ਚਲਾਵੇਂ ਦੇਖੋ ਗੁਰ ਕੇ ਪਯਾਰੇ।
ਭਈ ਨਕਲ ਸਭ ਪਿਛਲੀ ਪੂਰੀ ਅਬ ਅਸਲੀ ਪਰ ਆਏ।
ਪਕੜ ਲਏ ਵੁਹ ਸਗਲੇ ਧੰਦੇ ਜੋ ਗੁਰ ਹੁਤੇ ਛੁਡਾਏ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣੇ ਥੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ

ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤ੍ਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ —ਚੌਪਈ— ਉੱਤਰ

ਕੌਣ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਭਾਈ? ਮੈਂ ਅਰੋੜਾ ਇਹ ਹੈ ਨਾਈ।
ਤੇਰੀ ਸਿੰਘਾ ਕੀ ਹੈ ਜ਼ਾਤ? ਨਾਮਾਂ ਬੰਸੀ ਛੀਂਬਾ ਭ੍ਰਾਤ।
ਤੇਰਾ ਦੁੱਧ ਕੌਣ ਹੈ ਪਯਾਰੇ? ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਜੱਟ ਕਰਾਰੇ।
ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ? ਮੈਂ ਹਾਂ ਮਹਿਰਾ ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ।
ਤੈਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਅਪਨਾ ਹਾਲ? ਆਹਲੂ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਕਲਾਲ।

ਤੂੰ ਭੀ ਅਪਨਾ ਗੋਤ ਬਖਾਨ? ਕਾਰੀਗਰ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਤਖਾਨ।
ਤੁਸਾਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਾਸਾ ਲੀਆ ? ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਨਮ ਰੱਬ ਨੇ ਦੀਆ।
ਕੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ? ਹੈਨ ਖੱਤਰੀ ਹੱਟੀ ਕਰਦੇ।
ਤੈਂ ਕਹੁ ਚੁੱਪ ਭਲੀ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ? ਜ਼ਾਤ ਸਾਇਣੀ ਆਪਾਂ ਲੀਤੀ!
ਤੂੰ ਭੀ ਕਹੁ ਅਪਨਾ ਅਲਸੇਟਾ? ਮੈਂ ਰੰਘਰੇਟਾ ਗੁਰ ਕਾ ਬੇਟਾ।
ਤੈਂ ਕਿਉਂ ਜੁਦੀ ਲਗਾਈ ਤਾੜੀ?ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤ ਦੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਵਾੜੀ।
ਤੈਂ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਗੋਤ ਪਿਆਰੇ ? ਮਾਈ ਪੋਤਰੇ ਹਾਂ ਸੁਨਿਆਰੇ।
ਕਹਿ ਦੇ ਝਬਦੇ ਤੂੰ ਭੀ ਕੁੱਝ ? ਨਾਉਂ ਰਹਿਤੀਏ ਸਾਡਾ ਬੁੱਝ।
ਤੇਰੀ ਕੀ ਹੈ ਜ਼ਾਤ ਸਿਆਣੇ ? ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੱਘੀਏ ਸਿੱਘ ਲੁਬਾਣੇ।
ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਇਕੱਲੇ ? ਹਮ ਸਿੱਖਾ ਹੈਂ ਬਾਵੇ ਭੱਲੇ।
ਕਹੋ ਆਪ ਭੀ ਕੋਈ ਬਾਤੀ ? ਹਮ ਭੀ ਬਾਵੇ ਤੇਹਣ ਜ਼ਾਤੀ।
ਤੂੰ ਕਯਾ ਬੈਠਾ ਪਾਇ ਝੰਬੇਲਾ ? ਬੇਦੀ ਬਾਵਾ ਸਮਝ ਸੁਹੇਲਾ।
ਕੌਣ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਨੇ ਹਾਰਾ ? ਭੱਗੂ ਪੂਰ ਹੈ ਨਗਰ ਹਮਾਰਾ।
ਮਾਈ ਤੇਰੀ ਦਾ ਕਯਾ ਨਾਉਂ ? ਭਾਗੋ ਸੱਦੇ ਸਭ ਗਿਰਾਉਂ।
ਨਾਉਂ ਬਾਪ ਦਾ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ ? ਸੇਦੂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਆ ਸੁਨਾਇ

ਦੋਹਿਰਾ—ਤ੍ਰਿਸੀ ਸਮਯ ਇਸ ਭਾਂਤ ਕੀ, ਬਾਤੇਂ ਕਰਤ ਬਨਾਇ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਭ, ਪਲ ਮੇਂ ਦਯੋ ਭੁਲਾਇ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਆਯੋ ਅਸਲੀ ਸਿੱਘ ਇੱਕ ਬੋਲਯੋ ਮਨ ਧਰ ਰੋਸ।
ਹਾ ਧਿਕ ਐਸੀ ਬੁੱਧ ਕੋ ਲੇਤ ਸੀਸ ਪਰ ਦੋਸ਼।

ਅਸਲੀ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਸਿੱਘ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

ਚੌਪਈ

ਅਸਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ — ਨਕਲੀ ਦਾ ਉਤਰ

ਕਹੋ ਪਿਆਰੇ ਕਯਾ ਹੋ ਕਰਦੇ ? ਬਨੇ ਸਿੱਘ ਹਾਂ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਦੇ।
ਕਯਾ ਤੁਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਪਿਆਰੇ ? ਚੜ੍ਹੇ ਜਹਾਜ਼ ਅਜ ਹਾਂ ਸਾਰੇ।
ਪੜਾ ਜਹਾਜ਼ ਸੁ ਘੁੰਮਣ ਘੇਰੇ। ਹੇ ਗੁਰ ਮਾਰੇ ਤੂੰ ਕਯਾ ਟੇਰੇ?
ਇਤਨਾ ਗੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਕੀਨਾ ?ਤੈਂ ਜੋ ਬੁਰਾ ਬੋਲ ਕਹਿ ਦੀਨਾ।
ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਵੁਹ ਸਾਚਾ ਭਾਈ ? ਕਹੁ ਕੈਸੇ ਹੈ ਸਗਲ ਸੁਨਾਈ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਲਗੇ ਕਹਿਨ ਤਬ ਸਿੱਖ ਵੁਹ ਸਾਚੇ ਬੈਨ ਨਸੰਕ।
ਅਹੋ ਨਿਧੀ ਕੋ ਪਾਇਕੇ ਬਨ ਬੈਠੇ ਹੋ ਰੰਕ।

ਚੌਪਈ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਸਭ ਖਾਲਸ ਹੋਏ, ਪਿਛਲੀ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਸਭ ਧੋਏ।
ਤੁਮ ਥੇ ਬਨੇ ਸਿੰਘ ਨਿਰਸੰਕਾ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਤ ਬਰ ਬੰਕਾ।
ਪਰ ਅਬ ਔਰ ਔਰ ਬਨ ਬੈਠੇ, ਮੋਰੇ ਸਾਥ ਬੋਲ ਹੋ ਐਠੇ।
ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਵੁਹ ਸੀਖ ਭੁਲਾਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਤੇ ਜੋਇ ਸਿਖਾਈ।

ਦੋਹਿਯਾ ਛੰਦ

ਔਰੇ ਔਰੇ ਜ਼ਾਤ ਠਰਾਈ ਔਰੇ ਗੋਤ ਬਨਾਇ।
ਔਰ ਔਰ ਸੋ ਮਾਤ ਬਤਾਵੈਂ ਔਰੇ ਪਿਤਾ ਠਹਿਰਾਇ।
ਸਾਹਿਬ ਕੇਹਾਂ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਲ ਮਹਿ ਕੀਨ ਕਿਨਾਰਾ।
ਖ਼ਾਲਸ ਮਤ ਕੋ ਤਜ ਕਰ ਮੂੜੇ ਗਿਰੇ ਜਾਇ ਤੁਮ ਗਾਰਾ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਉੱਤਰ

ਚੌਪਈ

ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਤੈਂ ਠੀਕ ਬਤਾਈ, ਪਰ ਅਸਲੀ ਨਹਿੰ ਛਪੇ ਛਪਾਈ।
ਵਡਾ ਅਸਾਡਾ ਭਾਈ ਚਾਰਾ, ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸਾਰਾ।
ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਪਰ ਨਿਸਚਾ ਕਰੀਏ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਮਿਰਯਾਦਾ ਧਰੀਏ।
ਸਭ ਪਰਵਾਰ ਛੱਡ ਹਮ ਜਾਊ, ਨਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪੀਊ ਖਾਊ।
ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਕਠਨ ਹੈ ਭਾਈ, ਸਾਥੋਂ ਜਾਂਦੀ ਨਾਹਿੰ ਕੁਮਾਈ।
ਪਿਛਲੀ ਜ਼ਾਤੋਂ ਕਰੇਂ ਕਨਾਰੇ, ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਰਹੇਂ ਕੁਆਰੇ।
ਦਾਦਾ ਹੋਂਦਾ ਲੈਨ ਨ ਆਊ, ਭਾਂਡਾ ਸਾਡਾ ਤੁਰਤ ਛਿਕਾਊ।
ਸਾਰਾ ਕੁਨਬਾ ਸਾਨੂੰ ਜੱਭੂ, ਫਿਰ ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਕਿਆ ਲੱਭੂ।
ਇਸੀ ਤਰਹ ਚੰਗੇ ਹਾਂ ਭਾਈ, ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਜੋ ਚਲਦੀ ਆਈ।

ਵਾਰਤਕ

ਇਸ ਬਾਤ ਚੀਤ ਤੋਂ ਇਹ ਤਾਤਪਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਜੋ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਧੁੰਮਾ, ਮਾਤਾ ਸੋਦੋ ਅਸਲੀ ਹਨ। ਸ਼ੋਕ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਅਸਲੀ ਮਾਂ ਬਾਪ ਤੇ ਜ਼ਾਤ ਕਦ ਛਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ' ? 'ਮਹਾਰਾਜ ਜ਼ਾਤ ਦਾ

ਛਿਪਾਉਣਾ ਬੜਾ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ :-"ਜ਼ਾਤਿ ਜਨਮ ਕੁਲ ਖੋਈਐ ਹਉ ਗਾਵਉ ਹਰਿ ਹਰੀ"॥ ਅਰਥਾਤ ਖ਼ਾਲਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ। ਏਹ ਝੰਬੇਲਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨਦੇ। ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

"ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ" ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਾਲੂਮ ਨ ਹੀਂ ਜ਼ਾਤ ਕੇਹੜੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਫ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ :-'ਜਾਤਿ ਬਰਨ ਕੁਲ ਸਹਸਾ ਚੂਕਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਬਦਿ ਬੀਚਾਰੀ" ॥ ਪੁਨ: 'ਜਾਤਿ ਬਰਨ ਤੇ ਭਏ ਅਤੀਤਾ ਮਮਤਾ ਲੋਭ ਚੁਕਾਇਆ"॥

ਏਹਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪਿਛਲੀ 'ਫਕੜੁ ਜਾਤੀ ਫਕੜਿ ਨਾਉ' ਤੋੜਕੇ ਆਜ ਤੋਂ ਤੂੰ 'ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਇਕਾ ਛਾਉ' ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂ ਨਕਲੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਓਹ ਜ਼ਹਾਜ਼ ਕਿਸ ਤੂਫਾਨ ਨਾਲ ਉੱਡ ਗਯਾ ਅਤੇ ਕੀਹ ਵਿਚਾਰਾ ਸਿੱਖ ਉਰਾਰ ਹੀ ਖ਼ਰਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ?

ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਲਾਲ ਕਾਰਾਰਾ ਦਿਲ ਕਰ ਕੇ ਆਖ ਭੀ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਹਾਂ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਕੌਮ ਹੈ, ਤਦ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਯਾਰੋ ਭੂੰਡੀ ਮਹਿਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਡੋਗਰ ਹੈ ਅਪਨੀ ਜ਼ਾਤ ਲੁਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਭੱਠ ਝੋਕਦਾ ੨ ਅੱਜ ਸਿੰਘ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਬੈਠ ਭੜੂਏ ਦਾ ਭੜੂਆ ਜ਼ਾਤਿ ਨਹੀਂ ਛਿਪਈਦੀ'। ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਕੇ ਮਖ਼ੌਲ ਕਰ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਖੋ ਯਾਰੋ "ਜਾਤ ਦੀ ਕੋੜ੍ਹਕਿਰਲੀ ਸ਼ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੱਫੇ", ਝੀਊਰਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਬਣਦਾ ਫਿਰੇ, ਧਰਮ ਅੱਜ ਕੱਲ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ੰਕਰ ਵਰਣ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਫ਼ਾ ਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ।

ਜੇਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪੰਜ ਆਨੇ ਦੇ ਪੇਸਜਾਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਏ ਜਿਸ ਤੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਜੇਹਾ ਝੂਠਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸ ਨੂੰ ਏਹ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਏਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰੇ :—ਬੋਲ ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਰਾਮ, ਬੋਲ ਭੇਰੋਂ,ਹੇਠਾਂ ਦੇਖ,ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਝਾਕ; ਆਖ ਜਨਮ ਰੰਗਪੁਰ ਖੇੜੇ, ਵਾਸੀ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਜਾਇਣੀ ਬੰਸ, ਬਾਪ ਬੋਘਾ, ਮਾਈ ਜੋਦੋ, ਅਤੇ ਚੂੜ੍ਹੇ, ਚੁਮਾਰ, ਸਾਂਹਸੀ, ਗੰਧੀਲੇ, ਕੋਹੜੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਵਰਤਨਾ; ਗੁੱਗਾ, ਮੀਰਾਂ, ਜਿੰਨ,ਭੂਤ,ਭੈਰੋਂ, ਕਾਲੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ; ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਦਾ ਚੂਰਮਾਂ ਦੇਨਾ ਅਤੇ ਭਰਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ੇਖ਼ ਆਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਗੋਡੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ; ਸਾਕ ਨਾਤਾ ਆਦਿਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਕਰਨੋਂ ਨ ਡਰੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿ ਤੂੰ ਕੇਸਾ ਧਾਰੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਹਜਧਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਾਰੀ ਧਾਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏ ਉਸ ਨਾਲ ਸਰਬੰਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਏਥੇ ਭਾਗ ਤਿਆਗ ਲੱਖਨਾ ਕਰ ਲੈਨੀ ਜੇਸੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ-ਥਾਤ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਖ਼ਯਾਲ ਛੱਡ ਦੇਈਂ ਅਤੇ ਉਹ ਅਪਨੇ ਰੋਡੇ ਪਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਜੋ 'ਧਾਰੀ' ਪਨ ਹੈ ਸੋ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਾਦਰੀ ਤੋ ਤਾਂ ਨਿਕਲਯਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵੇਂ ਘਟ ਜਾਏ !!

ਦੂਸਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜਨੇ ਨੜੀਮਾਰ ਨਾਲ ਵਰਤਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੋ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨੜੀਮਾਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਚੁਰਟ ਮਾਰ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਵਰਤ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੁਰਟਮਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਰਤਨੋਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਯਾ। ਹੋਰ, ਨੌਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਭੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰੇਮ ਰੱਖਨਾ; ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਕਠਨ ਹੈ ਤੂੰ ਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕੇਂਗਾ, ਜੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸੌਖੀ ਮਰਯਾਦਾ ਧਾਰੀ, ਜੋ ਅੱਗੇ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :—

ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਏਹ ਰੱਖੀਂ, ਪਹਿਲਾ ਕੱਕਾ ਕੋਠਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਸਕੇ ਆਰਾਮ ਪਾਏਂ; ਦੂਜਾ ਕੁੱਤਾ ਜੋ ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇ; ਤੀਜਾ ਕੱਪੜਾ ਜੋ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਤੋ ਬਚਾਏ ਅਤੇ ਨੰਗ ਕੱਜੇ, ਚੌਥਾ ਕਟੋਰਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੂਰੀ ਮੱਝ ਦਾ ਦੁੱਧ ਯਾ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪਾਕੇ ਪੀਵੇਂ, ਪੰਜਵਾ

ਕਿਰਤ ਕਿਰਸਾਣੀ ਜਿਸ ਦੇ ਰੱਖਣੇ ਤੇ ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਦਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ। ਬੰਦਗੀ ਬੂਲਾ ਅਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਹ;ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਿਲਦਾ ਰਹੀਂ, ਭੁਲਾ ਨਾ ਬੈਠੀਂ।

ਦੇਖੋ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਕੇਹਾ ਭਾਗ ਲੱਗੇਗਾ ਜੋ ਕੋੜੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗੁਰ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਠਨ ਭੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੂਸਰਾ ਜੇਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਬਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਛਕਨੇ ਵਾਲਾ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਖੁਦ ਮੁੱਕਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਤਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਓਹ ਦੰਡ ਦੁਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਤਾਜ਼ੀਰਾਤ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫੇਰ ਅਜੇਹਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇਗਾ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਹਾਸੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਕ, ਸੁਨੋ ਮੀਤ ਮਨ ਲਾਇ।
ਪੰਥ ਖ਼ਾਲਸਾ ਖ਼ਲਕ ਮੈਂ, ਭੇਬਲ ਭੂਸੇ ਖਾਇ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਏਕ ਦੀਨ ਇਨਕਾ ਨਹੀਂ; ਨਹਿ ਪੁਨ ਏਕ ਈਮਾਨ।
ਕੋਈ ਪੂਜਤ ਮੜੀ ਮਟ, ਵਾਚਤ ਕੋਈ ਪੁਰਾਨ।

ਵਾਰਤਕ

ਏਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਦਾ ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੇਹਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਧੱਕੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਜੇਹਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੰਥ ਯਾ ਫ਼ਿਰਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਧਰਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਹਬ ਨਹੀਂ: ਦਸ ਭੈਰੋਂ ਜਤੀ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸਖੀ ਸਰਵਰੀਏ ਹਨ; ਅਰ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਗੋਰਾਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਪਰ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਰਾਨ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੁਰਾਨ ਵਾਚਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਯਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਣ ਵਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਅਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸੀ ਤਰਾਂ ਏਹ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ,ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪੱਕਾ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕੇਵਲ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਤਨੇ ਪਰ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਨਕਲੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਚਘਰੜ ਪੁਨਾ ਦੇਖੋ ਜੋ ਕੇਹਾ ਹਾਸੀ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ! ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਗ, ਭਾਵੇਂ

ਓਹ ਮੂਰਖ ਹੋਨ ਭਾਵੇਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੋਨ, ਸਾਰੇ ਅਪਨੇ ਦੀਨ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੇ ਪੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇਹਾ ਮਜੀਠ ਦਾ ਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਓਹ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਭਲਾ ਜੇ ਕੋਈ ਭੁਲਿਆ ਚੁਕਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਦੇਖ ਸੁਣ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਿੰਘ ਬਣ ਭੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿਆਲ ਹੋਕੇ ਏਹ ਖ਼ਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਮਹੰਮਦੀ ਸਿੰਘ ਹੈ"। ਸ਼ੋਕ, ਮਹਾਂ ਸ਼ੋਕ! ਦੇਖੋ ਉਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਛਕਯਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਅਤੇ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਧੰਨ ਮਹੰਮਦ ਤੇਗ ਹੈ, ਧੰਨ ਦੀਨ ਪਰਤਾਪ।
ਜਾਂਤੇ ਤੇਰੇ ਮਤ ਵਿਖੇ, ਫਸਾ ਰਹਿਤ ਨਰ ਆਪ।

ਕੇਹੀ ਅੰਧੇਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਓਹ ਮਹੰਮਦੀ ਸਦਾਇਆ, ਕਯਾ ਜਦ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਯਾ ਸਿੱਖ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਨਬੀ ਦਾ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਉਸ ਨੂੰ ਏਹੋ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ, ਯਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾਸੀਆ ਦੀਨਦਾਰ ਹੈ, ਯਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘੀਆ ਮੌਲਵੀ? ਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਏਹ ਰੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਨਬੀ ਦਾ ਕਲਮਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਹੰਮਦੀ ਬਣ ਗਿਆ; ਪਿਛਲੀ ਜ਼ਾਤ, ਪਾਤ, ਧਰਮ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ—ਨਕਲੀ ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦੱਸੋ ਖਾਂ ਓਹ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਫਿਰ ਮਹੰਮਦੀ ਸਿੰਘ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘੀਆ ਕਯੋਂ ਨਾ ਹੋਇਆ? ਕਯਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਨੀ ਵਲ ਖਿੱਚ ਨਾ ਸਕੀ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦਾ ਕਲਮਾਂ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਰੋਕ ਛੱਡਿਆ?

ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਭੀ ਕੰਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੇਵੋ ਜੋ ਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਸਰਾਇ ਵਾਲੇ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਜੇ ਬਣਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦ ਮੁਸਾਫਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਟਕਾ

ਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਜਦ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਅਪਨੀ ਮੰਜੀ ਸਾਭ ਕੇ ਰੱਖ ਛੱਡਦੇ ਹਨ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਕੁ ਗੁਰਦੁਆਰੀਏ ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕੱਛਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਪਨੇ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਰਾਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਓ ਸਿੰਘੋ ਜਹਾਜ਼ ਤਿਆਰ ਹੈ ਚੜ੍ਹੋ। ਤਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ। ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਚੁੱਕਜਾ ਅਰ ਅਪਨੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸਵਾ ਪੰਜ ਆਨੇ ਲੈਕੇ ਖੀਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਏ ਤਦ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੱਸ ਕਛਿਹਰੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਲੰਗੋਟੇ ਕੱਸ ਕਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਸ ਜਾਓ, ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਏਹਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕੱਕਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪ ਉਦਮ ਕਰ ਲੇਵੀਂ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਢੰਗ ਦੱਸਨੇ ਦਾ ਸੀ ਸੋ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਛਿਹਰਾ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਦ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਓਇ ਸਿੱਖਾ ਕੱਛ ਤਾ ਸਾਡੀ ਲਾਹਿਜਾ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦੇ ਟਕੇ ਦੇ ਕੇ ਅੱਠ ਆਨੇ ਦੀ ਕੱਛ ਮਾਰ ਲੈ ਚਲਿਆਂ ਹੈਂ" ਏਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਹੋ ਭਾਗਯ!

ਦੋਹਿਰਾ

ਰਹਿਤ ਧਰੋ ਕਿ ਨਹਿੰ ਧਰੋ, ਰੱਖੋ ਟਕੇ ਤਿਆਰ।
ਜਜਮਾਨ ਵਿਆਹੇ ਖੋਤੜੀ, ਲਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ।

ਇਸ ਦੋਹਿਰੇ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਹ ਵਾਲੇ ਪਾਂਧੇ ਦਾ ਕੰਮ ਲਾਗ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੈ ਉਸਦਾ ਜਜਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਗਧੀ ਦਾ ਵਿਵਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਸਵਾ ਪੰਜ ਆਨੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਅਤੇ ਟਕਾ ਅਰਦਾਸਾ ਲੈਣ ਤਾਈਂ ਹੈ ਸਿੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕੱਕੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯਾਲੀ ਉੱਨ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਰਖਦਾ ਹੈ ਭੇਡ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਖਾਂਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਫਿਰੇ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਕਯਾ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਪਾਦਰੀ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕਾਜ਼ੀ ਭੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਚੌਪਈ

ਜੇ ਪਿਆਰਯੋ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਝੂਠ। ਮੈਂ ਬਿੱਲੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਊਠ॥

ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਸਮਝਾਵੇ । ਮਿਥਯਾ ਵਾਦੀ ਚਾਹਿ ਠਹਿਰਾਵੇ ॥
ਜੇ ਏਹ ਸਾਰੀ ਸੱਚ ਕਹਾਣੀ । ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਉਲਝੀ ਤਾਣੀ ॥
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਖੋਏ । ਤੁਮ ਮਿੱਟੀ ਕੇ ਮਾਧੋ ਹੋਏ ॥
ਵਿਚਵਿਚਾਲੇਕਿਉਂ ਭਟਕਾਵੇ । ਜਗਵਿਚ ਅਪਨਾਕੂਰਬਗਵਾਵੇ ॥
ਕਿਉਂ ਨ ਰਲੋ ਤੁਮ ਉਨਮੇਂ ਜਾਈ।ਜੋ ਹਨ ਤੁਮਰੇ ਪਿਛਲੇਭਾਈ ॥
ਚੋਟੀ ਜੰਞੂ ਤਿਲਕ ਰਖਾਵੇ । ਗਿਟਿਆਂ ਤੋੜੀਂ ਧੋਤੀ ਪਾਵੇ ॥
ਜੋਗੁਪਾਲ ਨੱਥੂ ਸਦਵਾਵੇ । ਹਿੰਦ ਧਰਮ ਮਹਿ ਰੌਨਕ ਪਾਵੇ ॥
ਨਾ ਤਰ ਸਿੰਘ ਬਣੋ ਤੁਮ ਪੂਰੇ । ਸੋਭਾ ਪਾਵਹੁ ਨਾਹਿ ਅਧੂਰੇ ॥
ਸੁਥਰੇ ਦੀ ਇਹ ਮੰਨੋ ਗੱਲ । ਏਥੇ ਓਥੇ ਲੇਵੋ ਭੱਲ ॥
ਦੋਹਿਰਾ-ਅਖੇ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਤਿਲਰੱਖ, ਅਖੇ ਤਾਂ ਤੇਲ ਕਢਾਇ ॥
ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਘਾਬਰੀ ਸੁਥਰਿਆ ਦੁਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਤੇ ਜਾਇ ॥

ਚੌਪਈ

ਸੋ ਏਹ ਸੱਚ ਬਾਤ ਹੈ ਭਾਈ । ਤੁਮਕੋ ਚਹੀਏ ਨਾਹਿ ਭੁਲਾਈ ।
ਦੋ ਬੇੜੀ ਜੋ ਲੱਤ ਰਖਾਵੇਂ । ਡਿਗ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਗੋਤੇ ਖਾਵੇਂ ।
ਦੋ ਘੋੜਯਾਂ ਪਰ ਕਰ ਅਸਵਾਰੀ । ਕਿਨ ਸੁਖ ਪਾਯਾਜਗਤ ਮਝਾਰੀ ।
ਰੋਡੇ ਸਿਰ ਦੀ ਲੇਹੁ ਬਹਾਰ । ਨਾਈਆਂ ਦਾ ਖੋਲਹੁ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ।
ਯਾ ਗੁਰ ਘਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾਓ । ਕੈ ਹੁਨ ਅੰਨ ਮਤੀ ਬਣਜਾਓ ।
ਨਿੱਤ ਨਿੱਤ ਦਾ ਮਿਟੇ ਬਖੇੜਾ । ਓੜਕ ਨੂੰ ਇਹ ਚੁੱਕੇ ਝੇੜਾ ।
ਯਾ ਏਧਰ ਯਾ ਓਧਰ ਹੋਵੇ । ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਮੂਲ ਨ ਖੋਵੇ ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਆਚਾਰੋ ਬਿਹਾਰ ਪਰ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ

ਦੂਜਾ--ਨਕਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਪੁੱਤ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੰਮੇਂ ।
ਦੇਖੋ ਫਿਰ ਓਹ ਕਰਨੇ ਲਗਦਾ ਕੇਹੇ ਕੰਮ ਨਿਕੰਮੇਂ ॥
ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾਂਧਾ ਸੱਦੇ ਟੇਵਾ ਚਾਹਿ ਲਖਾਵੇ ।
ਨੌਂ ਗਰਹਿ ਇਸਦੇ ਪਾਂਧਾ ਬਹਿਕੇ ਚੰਗੀ ਥਾਇ ਰਖਾਵੇ ॥
ਤੇਰਾਂ ਦਿਨ ਤਕ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਪੈਰ ਨ ਪਾਵੇ ।
ਆਖੇ ਸੂਤਕ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦਾ ਮਤ ਕੋ ਪੀਵੇ ਖਾਵੇ ॥

ਉਸ ਸੂਤਕ ਦੇ ਕੱਢਨ ਵਾਲਾ ਪੰਡਤ ਚਾਇ ਬੁਲਾਇਆ।
ਜਿਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੂਤ ਗਊ ਦਾ ਅਰ ਗੋਬਰ ਮੰਗਵਾਇਆ॥
ਹੋਮ ਧੂਪ ਦੇ ਗੜ ਬੜ ਕੀਤੀ ਅਰ ਚੌਂਕਾ ਚਾ ਪਾਂਦਾ।
ਅਪਨੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਕੇ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਂਦਾ॥
ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਸ ਮੂਤਰ ਦਾ ਪਾਣੀ।
ਚਾਇ ਪਲਾਇਆ ਦਾਦੇ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਤੇ ਏਹ ਬਖਾਣੀ॥
ਏਹੋ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਨ੍ਹਾਉ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀ ਨ੍ਹਾਏ।
ਇਸ ਗੋਹੇ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਕੁਝ ਏਹ ਸਿਖਣੀ ਖਾਏ॥
ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੋਹਾ ਮੂਤ ਖੁਲਾਇਆ ਪਿੱਛੇ ਆਪ ਵਿਚਾਰੇ।
ਅਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਖੀਰ ਨਾਲ ਚਾ ਮੰਡੇ ਖ਼ੂਬ ਸਵਾਰੇ॥
ਖਾਇ ਗਿਆ ਸਭ ਟੱਬਰ ਜਿਤਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪੇਟ ਹਲੂਣਾ।
ਆਖੇ ਅੱਜ ਵਧਾਈ ਦਾ ਦਿਨ ਪੇਟ ਨਾ ਰੱਖੋ ਊਣਾ॥
ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਦਾ ਥਾਲ ਪੂਰਾਕੇ ਘਰ ਦੇ ਵੱਲੇ ਤੋਰਾ।
ਲਈ ਦੱਖਨਾ ਖ਼ੂਬ ਰੁਪੱਯੇ ਨਾਲ ਕਪੜਾ ਕੋਰਾ।
ਚਰਨ ਧਵਾ ਕਰ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰੇ ਚਰਨਾਮਤ ਮੁਖ ਪਾਇਆ।
ਆਖੇ ਦਾਦਾ ਚਰਨ ਪਾਇ ਤੈਂ ਘਰ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਾਇਆ॥
ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਫ਼ਿਰ ਸਰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ।
ਜਾਨ ਪੁਨੀਤ ਅੱਜ ਘਰ ਹੋਇਆ ਰਲ ਮਿਲ ਖਾਨ ਵਿਚਾਰੇ॥
ਦੋਹਿਰਾ—ਅਸਲੀ ਗੁਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਤਦ ਦੇਖ ਹਾਲ ਇਸ ਭਾਂਤ।
ਪੁੱਛਨ ਲਗਾ ਓਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇ ਇਕਾਂਤ॥

ਚੌਪਈ

ਸੁਨ ਭਾਈ ਇਹ ਕਿਆ ਸੀ ਗੱਲ, ਜੋ ਤੈਂ ਕਰਕੇ ਲੀਤੀ ਭੱਲ?
ਇੱਕ ਪੁਰਖ ਘਰ ਤੇਰੇ ਆਇਆ, ਉਸਨੇ ਅਪਨਾ ਖੇਲ ਰਚਾਯਾ।
ਤੈਨੂੰ ਅਰ ਤੇਰੇ ਘਰ ਤਾਈਂ, ਦੋਖ ਲਗਾਇਆ ਜਿਨੇ ਅਜਾਈਂ।
ਤੇਰੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਆਇ, ਦਿੱਤਾ ਜਿਸਨੇ ਮੂਤ ਪਲਾਇ।
ਅਰ ਗੋਹੇ ਦੇ ਭੋਗ ਲਗਾਏ, ਓਸ ਹੀ ਦੇ ਉਹ ਨਾਲ ਨੁਹਾਏ।
ਫਿਰ ਉਨ ਆਪੇ ਚੌਂਕਾ ਪਾਇਆ, ਅਪਨੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਪਕਾਇਆ:
ਆਪੇ ਖਾਇ ਭਰੇ ਭਰ ਛੰਨੇ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਲੜ ਮੰਡੇ ਬੰਨ੍ਹੇ।
ਅਰ ਤੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ੂਬ ਰਿਝਾਇਆ, ਪੈਰ ਧੋਇ ਚਰਨਾਮਤ ਪਾਯਾ।
ਫਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਕੁਝਕ ਰੁਪੱਈਏ, ਤੈਂ ਦਿੱਤੇ ਉਨ ਦੱਸੇ ਢਈਏ।
ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਉਹ ਚੌਂਕੇ ਅੰਦਰ, ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮੰਦਰ।

ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਤੁਮ ਦੂਰ ਬਠਾਏ, ਨਾਲ ਨ ਉਸਦੇ ਲਗਨੇ ਪਾਏ।
ਮੈਂ ਏਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪਿਆਰੇ, ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਘਰ ਅੱਜ ਤੁਮਾਰੇ।
ਜੋ ਤੂੰ ਦੱਸ ਬਾਤ ਕਿਆ ਹੋਈ? ਲਗੀ ਦੂਖਨਾ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਕਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਤੈਂ ਸੁਨਿਆ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਕੁਛ ਅੱਜ ਅਸਾਂ ਘਰ ਮਾਹੀਂ।
ਸਾਡੇ ਘਰ ਬਾਲਕ ਹੈ ਹੋਇਆ, ਅੱਜ ਉਸ ਦਾ ਸੂਤਕ ਖੋਇਆ।
ਇਹ ਪੰਡਤ ਸੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ; ਸਭ ਮਰਯਾਦਾ ਏਹੋ ਕਰਦਾ।
ਹੁਤੀ ਸਿੱਖਣੀ ਸੂਤਕ ਵਾਲੀ, ਨ੍ਹਾਇ ਧੋਇ ਕਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲੀ।
ਮੂਤਰ ਅਰ ਗੋਬਰ ਜੋ ਲਿਆਯਾ, ਆਕਰ ਉਸਨੂੰ ਚਾਇ ਛਕਾਯਾ।
ਇਹ ਹੈ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰੀਤੀ, ਜੋ ਪੰਡਤ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕੀਤੀ।
ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ, ਬਾਕੀ ਸ਼ੰਕਾ ਰਹੀ ਨ ਕੋਈ।
ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਭੋਜਨ ਖਾਇ, ਸੂਤਕ ਦਿੱਤਾ ਸਭ ਉਠਾਇ।
ਏਹ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਭਾਈ, ਤੈਨੂੰ ਸੋਚ ਨਵੀਂ ਉਪਜਾਈ!!

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਵਾਹ ਵਾਹ ਸਿੱਖਾ ਕਿਆ ਠੀਕ, ਚੰਗਾ ਚਲਦਾ ਲੀਕੋ ਲੀਕ।
ਕਯਾ ਮੂਤਰ ਸੀ ਵਡਾ ਪੁਨੀਤ, ਅਰਕ ਕੇਵੜੇ ਤੇ ਭੀ ਮੀਤ।
ਅਰ ਕੜਾਹ ਤੇ ਗੋਬਰ ਚੰਗਾ, ਕੇਸਾਂ ਧਾਰੀ ਤੇ ਸਿਰ ਨੰਗਾ।
ਫਿਰ ਉਸ ਪੋਥੀ ਤੇ ਸੁਨ ਭਾਈ, ਜੋ ਉਸ ਅੰਨਮਤੀ ਬਤਲਾਈ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਸੀ ਮਾੜੀ, ਜੋ ਤੈਂ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨ ਵਾੜੀ।
ਅਰ ਜੇ ਸਿੱਖ ਆਇ ਘਰ ਖਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਆ ਸੂਤਕ ਨਾ ਸੀ ਜਾਂਦਾ।
ਅਰ ਤੂ ਇਹ ਭੀ ਸਮਝ ਪਿਆਰੇ, ਕਯਾ ਸੂਤਕ ਜੋ ਭਯਾ ਤੁਮਾਰੇ।
ਯਹ ਬਾਲਕ ਕਰਤਾਰ ਪਠਾਯਾ, ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਆਯਾ।
ਫਿਰ ਇਸ ਮੈਂ ਸੂਤਕ ਕਯਾ ਭਾਈ, ਕਯਾ ਹੋਈ ਤੇਰੀ ਚਤਰਾਈ।
ਅਰ ਪੁਨ ਗੁਰਮਤ ਅੰਦਰ ਕੋਈ, ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਰਸਮ ਨ ਹੋਈ।
ਯਹ ਤੋ ਅੰਨਮਤੀ ਕੇ ਝੇੜੇ, ਮੂਰਖ ਪੁਰਖਾਂ ਰਚੇ ਬਖੇੜੇ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੇ, ਦੂਰ ਕਰੋ ਮਨ ਸਗਲ ਭੁਲੇਖੇ।
ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਇਸ ਪਰ ਗਾਵੈ। ਸੂਤਕ ਦਾ ਟੰਟਾ ਚੁਕਵਾਵੈ।
ਜਥਾ—"ਜੇਕਰਿ ਸੂਤਕੁ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕੁ ਹੋਇ॥
ਗੋਹੇ ਅਤੈ ਲਕੜੀ ਅੰਦਰਿ ਕੀੜਾ ਹੋਇ॥
ਜੇਤੇ ਦਾਣੇ ਅੰਨ ਕੇ ਜੀਆ ਬਾਝੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ।
ਸੂਤਕੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖੀਐ ਸੂਤਕੁ ਪਵੈ ਰਸੋਇ।
ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ।੧।
ਪੁਨ:—ਮਨ ਕਾ ਸੂਤਕੁ ਲੋਭੁ ਹੈ ਜਿਹਵਾ ਸੂਤਕੁ ਕੂੜੁ।
ਅਖੀ ਸੂਤਕੁ ਵੇਖਣਾ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਪਰ ਧਨ ਰੂਪੁ।
ਕੰਨੀ ਸੂਤਕੁ ਕੰਨਿ ਪੈ ਲਾਇਤਬਾਰੀ ਖਾਹਿ।
ਨਾਨਕ ਹੰਸਾ ਆਦਮੀ ਬਧੇ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਹਿ।੨।
ਸਭੋ ਸੂਤਕੁ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ।
ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ।
ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੈ ਦਿਤੋਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ।
ਨਾਨਕ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ ਤਿਨਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ।"
ਦੇਖਿਆ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਾਕ, ਕਥਾ ਤੈਨੂੰ ਹੈ ਕਰਦਾ ਤਾਕ।
ਫਿਰ ਭੁਲਾਇ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈ, ਅੰਨਮਤੀ ਦੀ ਖੇਡ ਰਚਾਈ।
ਸ਼ਰਮ ਨ ਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਏਹ, ਗੁਰ ਤਜ ਅੰਨਮਤੀ ਸੋਂ ਨੇਹੁ।
ਇਸਦਾ ਉਤ੍ਰ ਆਪ ਸੁਣਾਉ, ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਇਹ ਅਲਖ ਚੁਕਾਉ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਲੈ ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ਇਹ ਜੋ ਬਾਣੀ, ਅਸਲੀ ਦੁੱਧੋਂ ਵਾਂਗ ਮਧਾਣੀ।
ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਮੱਖਨ ਕੱਢੇ, ਅੰਨਮਤਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵੱਢੇ।
ਪਰ ਕਿਆ ਕਰੀਏ ਘਰ ਦੇ ਲੋਗ, ਪਏ ਕਰਾਵਨ ਕੰਮ ਅਜੋਗ।
ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਦੇ ਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪਾਸ।
ਨਿਤ ਪਾਠ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਕਰਦਾ, ਅਮਲ ਨ ਕਰਦਾ ਘਰ ਤੇ ਡਰਦਾ।
ਜੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਪਰ ਚਲਾਂ, ਸੱਚੇ ਗੁਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਮਲਾਂ।
ਏਹੋ ਮੇਰੀ ਘਰ ਦੀ ਨਾਰ, ਵਿੱਚ ਕੁਟੰਬ ਕਰੂਗੀ ਖੁਆਰ।

ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੁਕ ਲੜਾਈ ਪਾਊ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨਾ ਮੰਨ ਪਕਾਊ।
ਅਰ ਅੰਮਾਂ ਬੀ ਹੋਊ ਗੁੱਸੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਭੀ ਬੈਠੂ ਰੁੱਸੇ।
ਅਹੋ ਗੱਲ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤੇਰੀ, ਇਹੋ ਦਿਲੀਲ ਚਾਹੁੰਦੀ ਮੇਰੀ।
ਪਰ ਘਰ ਦੇ ਹਨ ਬੁਰੇ ਬਖੇੜੇ, ਦੇਵਨ ਜਾਨ ਨ ਸਿੱਖੀ ਨੇੜੇ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੀ ਕਿਆ ਸਮਝਾਯਾ, ਤੈਂ ਉਸ ਪਰ ਕਿਆ ਅਮਲ ਕਰਾਯਾ।
ਨਾਰੀ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਗ਼ੁਲਾਮ; ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰ ਦਾ ਲਵੇਂ ਨ ਨਾਮ।
ਨਾਰ ਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਘਰ ਤੇਰੇ, ਐਸੀ ਮਨ ਮਹਿ ਆਵਤ ਮੇਰੇ।
ਸੁਨ ਭਾਈ ਗੁਰ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ, ਅਨਿਕ ਬਿਘਨ ਤੇ ਜੋਇ ਬਚਾਤੇ।
ਤਿਨ ਤੇ ਅਬ ਤੂੰ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ, ਮਰਹੈਂ ਨਾਰ ਬਿਗਾਰਾਂ ਢੋਕੇ।
ਤਾਂਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਦਾਰੇ, ਦੇਹੁ ਸਿੱਖਨੀ ਕੋ ਭੀ ਪਿਆਰੇ।
ਅਰ ਪੁਨ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਜੋ ਤੇਰੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਹੇਤ ਨ ਕਰੋ ਨਿਹੋਰੇ।
ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਾਓ, ਸਿਖੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਪਾਓ।
ਉਨ ਮਹਿ ਭਾਈ ਦੋਸ਼ ਨ ਰਾਈ, ਇਸ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਹੈ ਕਚਿਰਾਈ।
ਇਹ ਕੀ ਲੱਗਾ ਹੋਵਨ ਹੋਰ? ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ ਚੋਰ।
ਵਜਦੇ ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਭਾਰੇ, ਨਾਲ ਸਿੱਖਨੀ ਜਾਏ ਤੁਮਾਰੇ।
ਗੋਦੀ ਮਹਿ ਬਾਲਕ ਜਿਸ ਲੀਆ, ਤਿਲਕ ਖ਼ਾਕ ਕਾ ਮੱਥੇ ਕੀਆ।
ਅਰ ਇਨ ਚਨੇ ਗੋਦ ਮਹਿ ਡਾਰੇ, ਬੈਠੀ ਏਕ ਗਧੇ ਨੂੰ ਚਾਰੇ।
ਫਿਰ ਇਕ ਥਾਨ ਪਾਸ ਤੁਮ ਜਾਕੇ, ਕਾਲੀ ਹਾਂਡੀ ਪਾਸ ਟਿਕਾਕੇ।
ਨਮਸਕਾਰ ਦੋਨੋਂ ਨੇ ਕੀਨਾ, ਇਸਤੇ ਕਿਆ ਵਰ ਤਾਂ ਹੈ ਲੀਨਾ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਹਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਸੁਨ ਲੈ ਬਾਤ, ਮਾਤਾ ਮੁੜੀ ਬਾਲ ਦੀ ਰਾਤ।
ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਜ ਪੂਜ ਨੇ ਆਏ, ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਜੋ ਸੁਖ ਰਖਾਏ।
ਇਹ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਭਾਈ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਨਹਿੰ ਜਾਇ ਹਟਾਈ।
ਅਰ ਇਹ ਗਧਾ ਖੜਾ ਹੈ ਜੇਈ, ਮਾਤਾ ਦਾ ਘੋੜਾ ਹੈ ਸੋਈ।
ਜਿਸਨੂੰ ਦਾਣੇ ਅਸੀਂ ਚਰਾਏ, ਹੋਇ ਸੀਤਲਾ ਅਸਾਂ ਸਹਾਏ।

ਪਰੰਪਰਾ ਏਹ ਆਈ ਰੀਤੀ, ਸਭਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ।
ਜਿਸ ਤੇ ਅਸੀਂ ਛੱਡ ਜੇ ਬਹੀਏ, ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹੀਏ ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਅਹੋ ਜਨਮ ਤੇਰਾ ਹੈ ਧਨ, ਲਈ ਸੀਤਲਾ ਜਿਸ ਨੇ ਮੰਨ।
ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਨਾ ਬਾਲ ਬਚਾਯਾ, ਅਰ ਖੋਤੇ ਦਾ ਭੋਗ ਲਗਾਯਾ।
ਅਪਨੇ ਪੁੱਤਰ ਹੇਤ ਪਿਆਰੇ, ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ ਸਭ ਬਿਵਹਾਰੇ।
ਹੈ ਉਲਾਦ ਸਭ ਨੂੰ ਜਗ ਪਿਆਰੀ,ਇਸ ਮੈਂ ਕਿਆ ਹੈ ਹਾਨ ਤੁਮਾਰੀ।
ਪਰ ਮੈਂ ਪੁਛਦਾ ਤੈਨੂੰ ਏਹ, ਕਿਆ ਬੁੱਧਿ ਪਰ ਪਾਈ ਖੇਹ ?
ਕਿਆ ਗੁਰ ਸਰਨ ਪਰੇ ਜੇ ਕੋਈ, ਰੱਖਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤ ਹੈ ਸੋਈ ?
ਕਿਆ ਗੁਰ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਹੈ,ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਘਰ ਹੈ?
ਜੋ ਗੁਰ ਜਗਤ ਮਾਹਿ ਅਵਤਾਰੀ, ਕੋਟ ਸੀਤਲਾ ਜਿਹ ਪਨਹਾਰੀ।
ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਨ ਤਿਆਗ ਤੂੰ ਬੌਰੇ, ਪੂਜਤ ਨਾਰ ਮੂਢ ਮਤਿ ਹੋਰੇ !!
ਅਰ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਗਧਾ ਚੰਗੇਰਾ, ਦਾਨਾ ਖਾਇ ਸਹਾਈ ਤੇਰਾ !!
ਜੇ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਂਦਾ, ਗਧੇ ਸਮਾਨ ਨਾ ਤੂੰ ਫਲ ਪਾਂਦਾ ?
ਗੁਰ ਭਗਤੀ ਤੁਹਿ ਕਾਮ ਨ ਆਈ, ਜਾਇ ਗਧੇ ਦੀ ਓਟ ਤਕਾਈ।

ਦੋਹਿਰਾ -ਖੋਤੇ ਜਿਤਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਦਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਯਾਰ।
ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਖ ਤੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਚਣੇ ਏਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ?

ਚੌਪਈ

ਜੇ ਖੋਤਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਦੇਵ, ਤੈਨੂੰ ਭਲੀ ਏਸ ਦੀ ਸੇਵ।
ਤਾਂ ਤੂੰ ਘਰ ਘੁਮਜਾਰਾਂ ਜਾਈਂ, ਗਧਿਆਂ ਦੇ ਪੈਖੜ ਖੁਲਵਾਈਂ।
ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪਿਆਰੇ, ਢੋਈਂ ਮਿੱਟੀ ਤਾਂਕੇ ਦੁਆਰੇ।
ਇਸ ਮੈਂ ਲਾਜ ਤੋਹ ਕੋ ਭਾਰੀ, ਦੇਵ ਤੁਮਾਰਾ ਭਇਆ ਵਿਗਾਰੀ।
ਅਰ ਘੁਮਿਆਰ ਡੰਡ ਤਿਸ ਮਾਰੇ, ਲੱਦੇ ਸਾਰੇ ਦਿਵਸ ਵਿਚਾਰੇ।
ਮਾਤ ਸੀਤਲਾ ਦਾ ਜੋ ਘੋੜਾ, ਫੜ ਘੁਮਿਆਰ ਕਾਮ ਮਹਿ ਜੋੜਾ।
ਹੇ ਭੌਂਦੂ ਕਿਆ ਹੈਂ ਤੂੰ ਕਰਦਾ, ਮਨ ਮੱਤ ਕੋਲੋਂ ਮੂਲ ਨ ਡਰਦਾ।
ਤੇਰੇ ਜਿਹਾਂ ਗੁਵਾਰਾਂ ਕਾਰਨ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਇਹ ਕਰੇ ਉਚਾਰਨ।

ਦੋਹਿਰਾ–ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਬਚਨ ਇਹ ਕੇਹਾ ਕਰੇ ਮਖੌਲ।
ਤੇਰੇ ਜੇਹੇ ਬੁੱਧੂਆਂ ਦੇਖਤ ਭੇੜੀ ਡੋਲ ॥

ਯਥਾ-''ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ।

ਖਰ ਬਾਹਨ ਓਹੁ ਛਾਰ ਉਡਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਹਉ ਤਉ ਏਕ ਰਮਈਆ ਲੈ ਹਉ ॥
ਆਨ ਦੇਵ ਬਦਲਾਵਨਿ ਦੈ ਹਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਮਹਾ ਮਾਈ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ ।
ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ ॥ ੩ ॥
ਤੂ ਕਹੀਅਤ ਹੀ ਆਦਿ ਭਵਾਨੀ ॥
ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥ ੪ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਹੁ ਮੀਤਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਇਉ ਕਹੈ ਗੀਤਾ ॥ ੫ ॥"

ਚੌਪਈ

ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਤੈਂ ਕਾਨ ਲਗਾਕੇ, ਕਹਿਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੋ ਤਹਿ ਸਮਝਾਕੇ ।
ਜੇ ਤੈਂ ਧਰਨਾ ਰੂਪ ਸੁ ਨਾਰੀ, ਹੋਹ ਨਾਰ ਦਾ ਜਾਇ ਵਿਗਾਰੀ ।
ਪੂਜ ਸੀਤਲਾ ਦਾ ਤੂੰ ਥਾਨਾ, ਗਧੇ ਜੂਨ ਜੇ ਚਾਹੇਂ ਜਾਨਾ ।
ਬਨਕੇ ਗਦਹਾ ਡੰਡੇ ਖਾਈਂ, ਭਾਰ ਹੇਠ ਨਿਜ ਪਿੱਠ ਤੁੜਾਈਂ ।
ਦੱਸ ਸਲਾਹ ਭਲੀ ਕਿਆ ਮੈਨੂੰ, ਗੁਰਮਤ ਕਿਧੋ ਸੀਤਲਾ ਤੈਨੂੰ ?
ਤਾਂਤੇ ਸਮਝ ਅਜਾਨ ਨ ਹੋਈਂ, ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਤਜ ਪੈਜ ਨ ਖੋਈਂ ।
ਸਕਲ ਪਦਾਰਥ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ, ਸਰਧਾ ਕਰ ਪਾਵਹੁ ਤੁਮ ਪਿਆਰੇ ।
ਅਹੋ ਸੀਤਲਾ ਕਿਆ ਤੁਧ ਦੇਹੈ, ਔਰ ਗਧੇ ਤੇ ਕਿਆ ਵਰ ਲੈਹੈ ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਕਹੋ ਹੱਥ ਕਿਆ ਆਵੇ ਤੈਨੂੰ, ਇਤਨਾ ਕਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ?।
ਬੇਸ਼ਕ ਮੈਂ ਜੋ ਕੀਤੀ ਕਾਰ, ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖਪਣ ਦੀ ਯਾਰ ।
ਪਰ ਕਿਆ ਕਰੀਏ ਜਗਤ ਪੁਆੜੇ, ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਜੋ ਦਿਲ ਸਾੜੇ ।
ਅੱਛਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜੋ ਹੋਊ, ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਕਰਸਾਂ ਸੋਊ ।
ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੁਰ ਦੀ ਰੀਤੀ, ਵਿੱਚ ਅਸਾਂ ਦੀ ਲੱਗੂ ਪ੍ਰੀਤੀ ।
ਸਭ ਅਪਨਾ ਆਚਾਰ ਬਿਹਾਰ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਕਰਸਾਂ ਯਾਰ ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਦੋਹਿਰਾ–ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਸੇਂ ਮਿੱਤ੍ਰਾ ਆਪਨੇ ਮਤ ਦੀ ਰੀਤ ॥
ਆਪਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕਿਉਂ ਕਰੇ ਔਰ ਸੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ॥

ਚੌਪਈ

ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਤੂੰ ਕਰਸੇਂ, ਅੱਜ ਕੱਲ ਘਰਦਿਆਂ ਤੇ ਡਰਸੇਂ ।
ਪਰ ਇਹ ਢੋਲਕ ਕਿੱਥੇ ਵੱਜਦੀ, ਸਾਵਨ ਦੇ ਬੱਦਲ ਜਿਉਂ ਗਜਦੀ ।
ਅਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਚੁਟਾਲਾ ਪਾਜਾ, ਆਇ ਡੂਮਣੀ ਰਾਗ ਮਚਾਯਾ ।
ਚਾਇ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਪਾਈ ਲੁੱਡੀ, ਕਿਆ ਅਸਮਾਨ ਚੜ੍ਹੀ ਇਹ ਗੁੱਡੀ ।
ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਰਾਗ ਅਲਾਉਣ, ਸ਼ੇਖ ਸੱਦੂ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਗਾਉਣ ।
ਇੱਕ ਨਾਰ ਬੈਠੀ ਸਿਰ ਖੁੱਲੇ, ਲਏ ਸਵਰਗ ਦੇ ਠੰਡੇ ਬੁੱਲੇ ।
ਅਰ ਓਹ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਈ ਹਲਾਵੇ, ਤਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵਜਾਵੇ ।
ਆਖੇ ਇਸਦੀ ਅਲਖ ਚੁਕਾਊਂ, ਇਸ ਡੋਲੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਜਾਊਂ ।
ਧਰੀ ਸ਼ੀਰਨੀ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ, ਕਿਤਨੇ ਪੁਰਖ ਮਨਾਵਨ ਲੱਗੇ ,
ਆਖਨ ਮੀਆਂ ਬਖਸ਼ ਅਸਾਨੂੰ, ਰਾਜ਼ੀ ਕਰੀਏ ਅਸੀਂ ਤੁਸਾ ਨੂੰ ।
ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੂਪ ਧੁਖਾਏ, ਅਰ ਬਹੁ ਰੰਗੇ ਫੁਲ ਮੰਗਾਏ ।
ਇਹ ਘਰ ਅੰਦਰ ਛਿੰਝ ਮਚਾਈ, ਇਸਦਾ ਭੀ ਕੁਝ ਦੱਸੀਂ ਭਾਈ ।
ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਅਜੇਹੇ, ਸੁਣੇ ਨਾ ਦੇਖੇ ਕਿਨੇ ਅਵੇਹੇ ।
ਇਸਦਾ ਹਾਲ ਅਸਾਨੂੰ ਦੱਸੀਂ, ਐਵੇਂ ਮੁਖ ਮੋੜ ਨਾ ਨੱਸੀਂ ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਨਿਕਾਰੀ, ਨਹੀਂ ਬਾਤ ਕੁਛ ਐਡੀ ਭਾਰੀ ।
ਏਹ ਸਿੱਖਨੀ ਮੇਰੀ ਭਾਈ, ਖੇਡ ਰਹੀ ਹੈ ਬੈਠਕ ਲਾਈ ।
ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਕਸਰ ਪਵੇ ਤਨ ਦਾ ਸੁਖ ਖੋਵੇ ।
ਮੀਆਂ ਮੀਰਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦਏ ਖਡਾਈ ।
ਅਪਨੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕਰ ਜਾਂਦਾ, ਅਸਲੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਵਰਤਾਂਦਾ ।
ਪੀਰ ਫ਼ਕੀਰ ਸੱਤ ਹਨ ਭਾਈ, ਜਾਂਦੇ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਖਾਈ ।

ਤਾਂਤੇ ਇਸਨੇ ਬੈਠਕ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਸੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸੁੱਖ ਜੁ ਲਿੱਤੀ।
ਮੇਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ, ਪਈ ਤੋੜਦੀ ਅਪਨੀ ਜਾਨ।
ਬੁੱਢੀਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵੇਦ ਨਿਰਾਲੇ, ਕੌਣ ਜ਼ਾਨਦਾ ਇਨਕੇ ਚਾਲੇ।
ਸਗੋਂ ਜਿੱਦਨ ਮੀਆਂ ਆਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਚਉਲ ਖੁਲਾਵੇ।
ਤੈਂ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛੀ ਬਾਤ, ਕਿਆ ਮਤਲਬ ਸੀ ਇਸਤੇ ਭਰਾਤ ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਤਾਂ ਰੋਗ ਭਲਾ ਖਿਲਵਾਯਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮੀਆਂ ਆਯਾ।
ਅਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਨਾਰੀ ਅੰਦਰ, ਬੈਠ ਟਪਾਵਤ ਜੈਸੇ ਬੰਦਰ।
ਇਸ ਹੀ ਮੀਏਂ ਦੇ ਪਰਤਾਪ, ਹੋਵਨ ਲੱਗੇ ਭਾਰੇ ਪਾਪ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਵੇ, ਅਰ ਸਿੱਖਨੀਆਂ ਪਿਆ ਟਪਾਵੇ।
ਨਾਲ ਡੂਮਨੀ ਢੋਲਕ ਲੀਤੀ, ਸਿੱਧੀ ਖ਼ੂਬ ਸਿੱਖਨੀ ਕੀਤੀ।
ਮਨਭਾਵਤ ਜਿਨ ਖੇਲ ਖਿਲਾਈ, ਅਰ ਅਪਨੀ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਈ ?
ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਕੇ, ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ ਮੀਆਂ ਲਿਆਕੇ।
ਪੱਕਾ ਸਿੰਘ ਹੋਵੰਦਾ ਜਿੱਥੇ, ਮੀਆਂ ਦੇਖ ਨ ਰਹਿੰਦਾ ਤਿੱਥੇ।
ਮੀਆਂ ਛੀਆਂ ਤੁਰਤ ਨਸਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਹਿ ਦਰਸ਼ ਦਿਖਾਵੇ।
ਸੱਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਗਜਾਏ, ਮੀਆਂ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਨ ਆਏ।
ਪਰ ਤੈਂ ਮਿੱਠਾ ਖਾਣ ਸੁਨਾਇਆ, ਜੋ ਮੀਏਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਖਾਇਆ।
ਅਹੋ ਸ਼ੋਕ ਤੇਰੇ ਪਰ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਡਾਢਾ ਅਹੇਂ ਸੁਦਾਈ।
ਜਾਂਤੇ ਬਨਿਆ ਚਾ ਅੱਗਜਾਨੀ, ਕਰੇਂ ਕੰਮ ਜੋ ਮਹਾਂ ਸ਼ਤਾਨੀ।
ਪਕੜ ਖ਼ੂਬ ਡੰਡਾ ਤੂੰ ਕਰ ਮੈਂ, ਜਾਹੁ ਇਸੀ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਘਰ ਮੈਂ।
ਅਰ ਮੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਆਯਾ, ਦੇਵ ਪਰੀ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਯਾ।
ਉਸ ਦੀ ਭੁਗਤ ਸਵਾਰੀਂ ਐਸੀ, ਔਖਧ ਅੱਛੀ ਹੋਵੇ ਜੈਸੀ।
ਦੇਖਦਿਆਂ ਮੀਆਂ ਨਸ ਜਾਊ, ਮੁੜ ਕੇ ਪੈਰ ਨ ਘਰ ਵਿਚ ਪਾਊ।
ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਇਲਾਜ, ਖੋਲੂ ਦਏਗਾ ਸਾਰਾ ਪਾਜ।
ਅਰ ਜੋ ਹੈ ਘਰ ਕੁਝ ਬਿਮਾਰੀ, ਹਕੀਮ ਬੁਲਾਕੇ ਕਰ ਕੁਛ ਕਾਰੀ।
ਜਿਸ ਤੇ ਤਨ ਦਾ ਰੋਗ ਸਿਧਾਊ, ਮੀਆਂ ਵਸਤ ਨ ਕੋਈ ਵਾਊ।
ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕੰਨ ਨੂੰ ਲਾਈਂ, ਮੀਆਂ ਮੁੜਕੇ ਨਾਹਿ ਮਨਾਈਂ।

ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੇਹਰ ਬੱਗੇ, ਮੀਆਂ ਰਹੇ ਨ ਤਿਨਕੇ ਅੱਗੇ।
ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਭੀ ਛੱਡ ਖਿਆਲ, ਤੇਰਾ ਅਪਨਾ ਕੀ ਹੈ ਹਾਲ ?
ਮੈਨੂੰ ਆਖੀਂ ਹੋਇ ਨਸੰਗ, ਬੁਰਾ ਦਿੱਸਦਾ ਤੇਰਾ ਢੰਗ।
ਅੰਨਮਤੀ ਇੱਕ ਪੁਰਖ ਘਮੰਡੀ, ਬੈਠਾ ਘੇਰੀ ਤੁੱਧ ਪਖੰਡੀ।
ਲਈ ਪੱਤ੍ਰੀ ਹੱਥ ਮਝਾਰੀ, ਬੈਠਾ ਦੇਖੇ ਰਾਸ ਤੁਮਾਰੀ।
ਸਾੜ੍ਹਸਤੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਨਾਵੇ, ਅਰ ਢਈਆ ਤੇਰੇ ਪਰ ਲਿਆਵੇ।
ਫੇਰ ਕਹੇ ਰਾਹੂ ਹੈ ਖੋਟਾ, ਕਦੇ ਕਹੇ ਗ੍ਰਹ ਆਊ ਛੋਟਾ।
ਕਦੇ ਸ਼ਨਿਸ਼ਚਰ ਦੱਸੇ ਆਇਆ, ਆਖੇ ਸੂਰਜ ਚਹਤ ਤਪਾਇਆ।
ਫੇਰ ਕਹੇ ਮੰਗਲ ਹੈ ਮਾੜਾ, ਬੁੱਧ ਘੱਤਦਾ ਕਦੇ ਪੁਆੜਾ।
ਨੌਂ ਗ੍ਰਹ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਪੜ੍ਹ ਸੋਧੇ, ਤੇਰੇ ਤਾਂਈਂ ਬਹਿ ਪਰਬੋਧੇ।
ਕਹੇ ਕਸ਼ਟ ਹੈ ਤਨ ਨੂੰ ਭਾਰਾ, ਅਸਲੀ ਸੁੱਖ ਨ ਕਛੂ ਵਿਗਾਰਾ।
ਧਨ ਦਾ ਨਾਸ ਬਤਾਵੇ ਗਾਵੇ, ਅਗਨੀ ਜਲ ਦਾ ਭੈ ਦਿਖਲਾਵੇ।
ਅਰ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਹੇ ਪੁਕਾਰ।
ਸੱਤ ਖੂਹਾਂ ਦਾ ਨੀਰ ਮੰਗਾਵੇ, ਕੱਠਾ ਕਰ ਉਨ ਵਿਚ ਨੁਲ੍ਹਾਵੇ।
ਕਾਲੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰੋਟੀ, ਦੇਹ ਪਕਾਇ ਮਾਂਹਾਂ ਦੀ ਮੋਟੀ।
ਕੌੜੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਚੁਪੜਾਕੇ, ਸੁੱਖ ਹੋਇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾਕੇ।
ਕਦੇ ਕਹੇ ਇਹ ਕਰਉ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਸਿੱਧ ਕਾਜ ਸਾਰਾ ਤੁਮ ਹੋਗ।
ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਇ, ਘਰ ਵਿਚ ਵੜੇ ਲਛਮੀ ਆਇ।
ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਕਈ ਜੰਜਾਲ, ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ।
ਇਸ ਤੋਂ ਤੈਂ ਕੀ ਲੀਤਾ ਭਾਈ, ਸਿਰ ਦਰਦੀ ਜੋ ਕਰੀ ਅਜਾਈ ?
ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਪਤਾ ਨ ਲਗਾ, ਕਿੱਕਰ ਦੇਖ ਲਏ ਇਹ ਅੱਗਾ ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਸੁਨ ਸਿੱਖਾ ਜੋ ਤੈਂ ਸਮਝਾਈ, ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹ ਭਾਈ।
ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਹਨ ਭਰਮ ਪਿਆਰੇ, ਜੋ ਭਟਕਾਉਨ ਜਗਤ ਮਝਾਰੇ।
ਦੇਖੋ ਇਹ ਜੋ ਗ੍ਰਹ ਹਨ ਸਾਰੇ, ਚੰਦਰ ਸੂਰਜ ਅਰ ਜੋ ਤਾਰੇ।
ਅਪਨਾ ਅਪਨਾ ਅਸਰ ਦਿਖਾਉਣ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਉਣ।
ਤਾਂਤੇ ਪੂਜਾ ਇਨਕੀ ਕਰਤੇ, ਜਾਂ ਤੇ ਕਸ਼ਟ ਨ ਕੋਈ ਧਰਤੇ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਜੋ ਤੈਂ ਭਰਮ ਰਿਦੇ ਦਾ ਜਾਤਾ, ਅਰ ਇਹ ਸੱਭੋ ਝੂਠ ਪਛਾਤਾ।
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਇਸ ਫੰਧੇ ਵਿੱਚ ਆਯਾ, ਚਾਹੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤੂੰ ਭਟਕਾਯਾ।
ਅਣਹੋਣੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਭਾਈ, ਅਰ ਹੋਣੀ ਨਾ ਕਿਨੇ ਮਿਟਾਈ।
ਦੇਖ ਰਾਮ ਸੀਤਾ ਜਦ ਵਿਆਹੀ, ਸਭਨਾਂ ਸੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਹੀ।
ਸਭ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਲਗਨ ਸੁਧਾਯਾ, ਨੌ ਗ੍ਰਹ ਨੂੰ ਭਲਿ ਭਾਂਤ ਮਨਾਯਾ।
ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਰਿਖੀ ਸੇ ਹੁਤੇ ਪਰੋਹਤ, ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਸੇ ਰਿਖ ਮਨ ਮੋਹਤ।
ਦਸਰਥ ਜਨਕ ਜਿਹੇ ਪਿਤ ਤਾਂਕੇ, ਪੂਜਤ ਜਗਤ ਪਾਦ ਸਭ ਜਾਂਕੇ
ਫਿਰ ਤੈਂ ਦੇਖ਼ਯਾ ਕਯਾ ਕੁਛ ਭਯਾ, ਇਸ ਬਿਆਹ ਦਾ ਫਲ ਕਯਾ ਲਯਾ।
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੁਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਏ, ਓੜਕ ਸਰਜੂ ਵਿੱਚ ਡੁਬਾਏ।
ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਮਹਿ ਸਿੱਧ ਨ ਕਾਈ, ਯਹ ਤੋ ਹੈ ਸਭ ਮੂਰਖਤਾਈ।
ਜੋ ਜੜ ਵਸਤੂ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣੀ, ਉਸਕੋ ਦੇਤ ਸੁਗੰਧਤ ਧੂਣੀ।
ਅਰ ਤਿਸਕੀ ਪੂਜਾ ਬਹੁ ਕੀਨੇ, ਕਹੋ ਕੌਨ ਫਲ ਤਿਸਨੇ ਦੀਨੇ ?।

ਦੋਹਿਰਾ

ਜੱਲਨ ਇਕ ਧਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਸੀ ਸੱਚਾ ਜੱਟ।
ਉਸਨੇ ਤੇਰੇ ਗ੍ਰਿਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਚੌੜ ਚੁਪੱਟ॥
ਯਥਾ "ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਿੱਟਣਾ ਪਾਂਧੇ ਦੇ ਘਰ ਰੰਡ।
ਚਲ ਜੱਲ੍ਹਨ ਘਰ ਆਪਨੇ ਸਾਹਾ ਦੇਹ ਨਸੰਗ"॥

ਚੌਪਈ

ਸੁਨੀ ਗੱਲ ਤੈਂ ਜੱਲ੍ਹਨ ਕੇਰੀ, ਆਖੀ ਜੋ ਉਸ ਚਾਲੀ ਸੇਰੀ।
ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਭਰਮ ਗਵਾਈਂ, ਢਈਏ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਜਾਈਂ।
ਸਾੜ੍ਹ ਸਤੀ ਨਾ ਵਸਤੂ ਕੋਈ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਪਰ ਗੁੱਸੇ ਹੋਈ।
ਸਾਰੇ ਦਿਵਸ ਰੱਬ ਨੇ ਕੀਤੇ, ਤੈਂ ਕਿਉਂ ਬੁਰੇ ਸਮਝ ਓਹ ਲੀਤੇ ?
ਧਨ ਨਿਰਧਨ ਸਭ ਉਸਦੀ ਰਚਨਾ, ਰੱਖ ਯਾਦ ਇਹ ਗੁਰ ਦੇ ਬਚਨਾ :
"ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ, ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਨਾਨਕ ਮਾਗੇ"।
ਦੁਖ ਸੁਖ ਤਨ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆਰੇ, ਆਇ ਬਨੇ ਸੋ ਪੁਰਖ ਸਹਾਰੇ।

ਅਰ ਜੇ ਤੈਂ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਭਾਈ, ਬਿਪਤ ਕਾਲ ਮੇਂ ਚਹੇਂ ਸਹਾਈ
ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਠ ਤੂੰ ਕਰ ਲੈ, ਜਾਂਤੇ ਸ਼ੋਕ ਰਿਦੇ ਦੇ ਹਰ ਲੈ।
ਜਦ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇਂ ਪਿਆਰੇ, ਜਾਨ ਕਲੇਸ਼ ਰਿਦੇ ਦੇ ਸ਼ਾਣੇ।
ਦੇਖ ਕਹਨ ਕਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਕੋਟ ਵਿਘਨ ਕੋ ਕਰਤੀ ਹਾਣੀ।
'ਰਾਜਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਵਨ ਵਡਾਈ, ਭੀਖ ਮੰਗਾਵੇ ਤੋ ਕਿਆ ਘਟਜਾਈ'।

ਦੋਹਿਰਾ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸੁਖ ਹਿਤ ਧਿਆਵੇਂ ਹੋਰ।
ਦੇਖ ਸ਼ਲੋਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਿਆ ਬਤਲਾਵੇਂ ਤੋਰ।

ਯਥਾ, ਸਲੋਕ "ਸਭ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਰਾਮੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹਿ ਨ ਕੋਇ।
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਤਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਤਿ ਹੋਇ"

ਦ੍ਵੈਯਾ–ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਹੈ ਬਿਰਥਾ ਸੋ ਕਰਤੇ ਪੈ ਗਾਈਂ।
ਤਿਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੂਸਰੇ ਪਿੱਛੇ ਐਵੇਂ ਨਾ ਭਟਕਾਈਂ॥
ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਖ ਸਭ ਹੀ ਫਲ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕੋ ਤਜਕਰ ਪਜਾਰੇ॥
ਅੱਕ ਹੇਠ ਜਾ ਫਲ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਹੈ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰੇ॥
ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਏ॥
ਜੋ ਪੜ੍ਹ ਸੁਨਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਮਹਿੰ, ਤੈਂ ਨਾ ਮੀਤ ਕਮਾਏ॥
ਲੈ ਹੁਣ ਕੁਛਕ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ, ਐਥੇ ਲਿਖ ਸਮਝਾਵਾਂ॥
ਇਨ ਪਰ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸਚਾ ਤੇਰਾ, ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਵਾਂ॥

ਯਥਾ– ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫

"ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੂ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੈ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਡੰਡਾਉਤਿ ਬੰਦਨਾ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਜਾਉ ਬਾਰੈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੁਝਹਿ ਚਿਤਾਰੈ। ਸੂਖ ਦੂਖ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਬਿਥਾ ਤੁਝ ਹੀ ਆਗੈ ਸਾਰੈ॥੧॥ ਤੂ ਮੇਰੀ ਓਟ ਬਲ ਬੁਧਿ ਧਨੁ ਤੁਮ ਹੀ ਤੁਮਹਿ ਮੇਰੈ ਪਰਵਾਰੈ॥ ਜੋ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸੋਈ ਭਲ ਹਮਰੈ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਚਰਨਾਰੈ॥"

ਚੌਪਈ

ਏਹ ਪੁਨੀਤ ਸ਼ਬਦ ਮਹਿੰ ਪਜਾਰੇ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਓਟ ਤਿਹਾਰੇ॥
ਸਭ ਦੁਖ ਸੁਖ ਤਿਸ ਹੀ ਪਹਿ ਆਖੋ॥ ਜੋ ਚਾਹੋ ਉਸ ਆਗੇ ਭਾਖੋ॥
ਅਰ ਜੋ ਕਸ਼ਟ ਪਰੇ ਤੁਹਿ ਆਈ॥ ਤਿਸ ਆਗੇ ਹੀ ਕਹੋ ਸੁਨਾਈ॥

ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗੂੰਥ ਸਮਝਾਵੇ ॥ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਵੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫

"ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ॥ ਲਾਗੂ ਹੋਇ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ॥ ਸਭੋ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ॥ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ॥੧॥ ਸਾਹਿਬੁ ਨਿਤਾਣਿਆ ਕਾ ਤਾਣੁ। ਆਇ ਨ ਜਾਈ ਥਿਰੁ ਸਦਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਸਚੁ ਜਾਣੁ॥੧॥ ਜੇ ਕੋ ਹੋਵੈ ਦੁਬਲਾ ਨੰਗ ਭੁਖ ਕੀ ਪੀਰ। ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ ਨਾ ਕੋ ਦੇਵੈ ਧੀਰ॥ ਸੁਆਰਥੁ ਸੁਆਉ ਨ ਕੋ ਕਰੇ ਨਾ ਕਿਛੁ ਹੋਵੈ ਕਾਜੁ॥ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਾ ਨਿਹਚਲੁ ਹੋਵੈ ਰਾਜੁ॥੨॥ ਜਾ ਕਉ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਦੇਹੀ ਬਿਆਪੈ ਰੋਗੁ॥ ਗ੍ਰਿਸਤਿ ਕੁਟੰਬਿ ਪਲੇਟਿਆ ਕਦੇ ਹਰਖੁ ਕਦੇ ਸੋਗੁ॥ ਗਉਣੁ ਕਰੇ ਚਹੁ ਕੁੰਟ ਕਾ ਘੜੀ ਨ ਬੈਸਣੁ ਸੋਇ॥ ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇ।"

ਚੌਪਈ

ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਤੈਂ ਸੁਨਾ ਮਹਾਤਮ॥ ਜਿਸ ਸਿਮਰੇ ਤੂੰ ਹੋ ਧਰਮਾਤਮ॥
ਫਿਰ ਤਿਸਕੋ ਤੂੰ ਤਿਆਗ ਪਿਆਰੇ॥ ਕਿਉਂ ਭਟਕਤ ਹੈ ਹੋਰ ਦੁਆਰੇ॥
ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਪਛਾਨ॥ ਉਸ ਪਰ ਹੀ ਰੱਖੀਂ ਸਭ ਮਾਣ॥
ਜਿਤਨੇ ਤਿਸ ਬਿਨ ਢਈਏ ਵੱਈਏ, ਸੁੱਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਠੀ ਦਈਏ॥
ਇਸ ਪਰ ਦੱਸ ਮਤਾ ਕਿਆ ਤੇਰਾ, ਲੱਗਾ ਹੈ ਮਨ ਆਖਾ ਮੇਰਾ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਧੰਨ, ਤੈਂ ਹਨ ਖੋਲ੍ਹੇ ਸਾਡੇ ਕੰਨ।
ਅਸੀਂ ਜਗਤ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਨੱਚ ਰਹੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਬੰਦਰ।
ਪਰ ਹੁਣ ਅਕਲ ਅਸਾਨੂੰ ਆਈ, ਗੁਰ ਘਰ ਦੀ ਤੈਂ ਰੀਤ ਦਿਖਾਈ।
ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਤ ਤੇ ਨੱਸੇ, ਹੋਰ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਫੱਸੇ।
ਪਰ ਕਿਆ ਕਰੀਏ ਜਗ ਦੀ ਰੀਤ, ਸਾਨੂੰ ਰਖਦੀ ਹੈ ਭੈ ਭੀਤ।
ਇਹ ਮਨ ਪਾਪੀ ਭਟਕ ਡਰਾਵੇ, ਉਲਟੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇ।
ਹੁਣ ਨਿਸਚਾ ਸਾਡਾ ਕੁਛ ਹੋਯਾ, ਭਟਕਨ ਵਾਲਾ ਚਿੱਤ ਖਲੋਯਾ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਵਾਹ ਪਜਾਰੇ ਗੁਰ ਦੇ ਲਾਲ, ਹੁਣ ਤੈਂ ਪਕੜੀ ਗੁਰਮਤ ਢਾਲ।
ਪਰ ਇੱਕ ਕਰਦਾ ਹੋਰ ਪੁਆੜਾ, ਜਿਸਨੇ ਪੜਦਾ ਹੋਰ ਉਘਾੜਾ।
ਅਰ ਇਹ ਰੀਤ ਨਵੀਂ ਜੋ ਕਰਦਾ, ਉਸਤੇ ਨਾ ਦਿਲ ਤੇਰਾ ਡਰਦਾ।
ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੈ ਇਹ ਪਾਪ, ਕਿੱਥੇ ਤੇਨੂੰ ਲੱਗਾ ਤਾਪ।
ਇੱਕ ਭਰਾਈ ਧਾਮ ਬੁਲਾਯਾ, ਢੋਲ ਓਸਨੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਯਾ।
ਅਰ ਡੱਗਾ ਉਹ ਖੂਬ ਲਗਾਵੇ, ਟਾਹਰ ਦੇ ਦੇ ਤੁਝੇ ਸੁਨਾਵੇ।
ਆਖੇ ਲਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੀਰਾ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਤੇਰਾ ਚੀਰਾ।
ਆਖੇ ਬੱਕੀ ਦੇ ਅਸਵਾਰਾ, ਬੋਲੇ ਕੁੱਲੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾ।
ਢਾਨੀ ਜੱਟੀ ਤੁਧ ਮਨਾਯਾ, ਜਿਸਨੇ ਗੋਦੀ ਬਾਲ ਖਲਾਯਾ।
ਤੂੰ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਪੀਰ। ਮੰਨਨ ਤੇਨੂੰ ਪੀਰ ਫ਼ਕੀਰ॥
ਤਿੰਮੋਂ ਰਾਨੀ ਤੇਰੀ ਸਾਲੀ ਚਲਦੀ ਜੇਹੜੀ ਉਲਟੀ ਚਾਲੀ॥
ਸਖੀ ਸਰਵਰਾ ਏਧਰ ਆਓ। ਸਾਡਾ ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾਓ।
ਸਵਾ ਮਣੇ ਦਾ ਰੋਟ ਪਕਾਯਾ। ਜੋ ਤੈਂ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਵਰਤਾਯਾ॥
ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੈਂ ਚੁੱਲੇ ਪਾਈ। ਇੱਕ ਮਈ ਕਰਕੇ ਦਿਖਲਾਈ॥
ਤੇਰਾ ਰਹਬਰ ਬਨਾ ਭਰਾਈ। ਜਿਸਦੀ ਛੂਤ ਨ ਤੇਨੂੰ ਕਾਈ।
ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਹੀ ਕੁਚਾਲ। ਕਿਉਂ ਤੈਂ ਕੀਤੀ ਗੁਰ ਦੇ ਲਾਲ ?
ਇਸਦਾ ਕਿੱਸਾ ਸੱਚ ਸੁਨਾਈਂ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਨਾ ਤੂੰ ਸ਼ਰਮਾਈਂ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਇਸਦਾ ਕੁਛ ਨਾ ਪੁੱਛ ਪਿਆਰੇ, ਅਸਾਂ ਫਸੇ ਸੇ ਔਖੇ ਗਾਰੇ।
ਮੁੰਡਾ ਕਰ ਬੈਠਾ ਸੀ ਚੋਰੀ, ਚੁੱਕ ਖੰਡ ਦੀ ਲਿਆਇਆ ਬੋਰੀ।
ਜਿਸ ਪਰ ਖੋਜ ਨਿਕਾਲ ਸਿਪਾਹੀ,ਪਕੜ ਲਿਆ ਗਲ ਪੈ ਗਈ ਫਾਹੀ।
ਉਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਛੁਡਾਵਨ ਲੱਗੇ, ਕਈ ਰੁਪੱਯੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੱਗੇ।
ਪਰ ਕੁਝ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਸਾਡੀ ਗਈ, ਬੁਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਰਈ।
ਜਿਸ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸ਼ੇਖ਼, ਪੀਰ ਮਾਰਦਾ ਰੇਖੀਂ ਮੇਖ।
ਜਿਸ ਪਰ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਹੁਣ ਧਿਆਉ, ਸਵਾ ਮਣੇ ਦਾ ਮੰਨ ਪਕਾਉ।
ਅਰ ਤੂ ਇਸ ਸਰਵਰ ਦੇ ਤਾਈਂ, ਚੌਕੀ ਭਰਕੇ ਰਾਤ ਮਨਾਈਂ।

ਜਿਸ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਬੰਦ ਛੁਡਾਊ, ਮੁੰਡਾ ਤੇਰਾ ਘਰ ਨੂੰ ਆਊ ॥
ਇਸਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਏਹ ਕੀਤਾ, ਸੌ ਸੌ ਵੇਰ ਨਾਮ ਉਸ ਲੀਤਾ।
ਜਿਸ ਦਾ ਮੈਂ ਏਹ ਲੈ ਪਰਤਾਵਾ, ਜਾਨ ਲਿਆ ਸੱਚਾ ਹੈ ਬਾਵਾ।
ਸੰਝੋਂ ਅੱਗੇ ਮੁੰਡਾ ਆਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਲ ਗਲੇ ਮੈਂ ਲਾਇਆ।
ਏਹ ਸੁੱਖਨਾ ਉਸ ਦੀ ਦਿੱਤੀ, ਸੁਰਖ਼ਰੂਈ ਅਪਨੀ ਕਰ ਲਿੱਤੀ।
ਇਸ ਪਰ ਦੱਸੋ ਕਿਆ ਹੈ ਦੋਸ਼, ਤੈਂ ਮੇਰੇ ਪਰ ਕਢਿਆ ਰੋਸ।
ਔਖੀ ਬਣੀ ਸਮੇਂ ਸੁਣ ਭਾਈ, ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੁਰਖ ਸੁਦਾਈ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬੁੱਧ, ਕਰੇ ਕੰਮ ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਸੁੱਧ।
ਖ਼ੂਬ ਵਕੀਲ ਬਨਾਇਆ ਪੀਰ, ਕਰਾਮਾਤ ਜਿਨ ਮਾਰੇ ਤੀਰ।
ਜਿਨ ਮੋਟੀ ਰੋਟੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ, ਪੂਰੀ ਕਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛੇ।
ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਹੈ ਰਖਵਾਲਾ, ਪੀਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਠੱਗ ਸੁਖਾਲਾ।
ਜੋ ਰੋਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਭਾਈ। ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਆ ਭਇਆ ਸਹਾਈ।
ਸੋ ਤਾਂ ਡਾਢਾ ਹੈ ਕੋ ਭੁੱਖਾ, ਉਲਟੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਪੀ ਸੁੱਖਾ।
ਤੂੰ ਹੈਂ ਕੋਈ ਭੋਲਾ ਲੋਗ, ਜਿਸਤੇ ਕਰਦਾ ਕੰਮ ਅਜੋਗ।
ਕਯਾ ਉਹ ਪੀਰ ਬਚਾਵੇ ਹੋਰ, ਜਿਹੜਾ ਬਚਿਆ ਆਪ ਨ ਚੋਰ।
ਕਰਾਮਾਤ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨ ਕੋਈ, ਹੋਵਨਹਾਰ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋਈ।
ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਣੇ, ਸਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮ ਸਿਆਣੇ।
ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਨੇ ਭਾਖੀ ਜੋਇ, "ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ"
ਫਿਰ ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੈ ਅਗਯਾਨ, ਸ਼ੇਖਾਂ ਵੱਲੇ ਕਰੇਂ ਧਿਆਨ।
ਕਯਾ ਗੁਰ ਨਾਲੋਂ ਹੈ ਉਹ ਭਾਰਾ, ਜਿਸਦਾ ਲੈਂਦਾ ਆਪ ਸਹਾਰਾ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਲਹਨ ਤਗਾਦੇ, ਜੋ ਗੁਰ ਸਰਨ ਗਹਨ ਤਜਵਾਦੇ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਤ ਬਾਤ ਤੈਂ ਭਾਖੀ, ਪਰ ਘਰ ਦੇ ਨਾ ਮੰਨਨ ਆਖੀ।
ਮੈਂ ਬਹੁਤੇਰਾ ਸੀ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਦੁਰਕਾਇਆ
ਜਿਸ ਪਰ ਡਰਦੇ ਕੀਤਾ ਏਹ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਹਿ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇਹਿ
ਘਰ ਦੇ ਲੋਗ ਨ ਆਖੀ ਮੰਨਨ, ਜੇ ਬੋਲਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਭੰਨਨ।

ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਹਰ ਹਰ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਆਖਨ ਸੋ ਬੈਠਾ ਜਰਦਾ।
ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਘਾਟਾ, ਲੱਗ ਗਿਆ ਜੇ ਦੋ ਮਣ ਆਟਾ ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਵਾਹ ਖਾਲਸਾ ਤੂੰ ਹੈਂ ਠੀਕ, ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਤੈਂ ਲਾਈ ਲੀਕ।
ਚੰਗਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਜ਼ੋਰ, ਦਿਨ ਦੀਵੀਂ ਜੋ ਲੁੱਟਨ ਚੋਰ।
ਏਹੋ ਜੇਹੇ ਘਰ ਤੇ ਪਿਆਰੇ, ਬੈਠ ਕਿਤੇ ਸੁਖ ਲਈਂ ਕਨਾਰੇ।
ਜੋ ਅਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਪਾਵੇ, ਜੇ ਬੋਲੇਂ ਤਾਂ ਡੰਡੇ ਲਾਵੇ।
ਇਤਨਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰੀਂ ਵਿਚਾਰ, ਐਵੇਂ ਕੱਟ ਨ ਪਿਆ ਵਿਗਾਰ।
ਜੇ ਕੁਕਰਮ ਤੇ ਓਹ ਨ ਹੱਟਨ, ਤੂ ਬੋਲੇਂ ਤਾਂ ਝਾਟਾ ਪੱਟਨ।
ਤਾਂ ਤੂੰ ਧਰਮ ਕਾਸ ਨੂੰ ਖੋਵੇਂ, ਜਿਸਦੇ ਗਏ ਅੰਤ ਨੂੰ ਰੋਵੇਂ।
ਇਹ ਜੋਰੂ ਅਰ ਪੁੱਤਰ ਮਾਈ, ਅੰਤ ਕਾਲ ਨਹਿ ਹੋਇ ਸਹਾਈ।
ਜੇ ਐਥੇ ਹੀ ਹਨ ਛੱਡ ਜਾਣੇ, ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਮਰਦਾ ਪਿਆ ਧਿਗਾਣੇ।
ਜੋ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ਸਦਾ ਸਹਾਈ, ਓਤ ਪੋਤ ਰਾਖੇ ਵਡਿਆਈ।
ਉਸਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਨ ਲੋੜੇਂ, ਗੁਰ ਸੋਂ ਤੋੜ ਤਿਨੋਂ ਸੋਂ ਜੋੜੇਂ।
ਕੇਹੀ ਬਾਤ ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਭਾਈ, ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂਹ ਤਜਾਈ।
ਦੇਖ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਧਰਮ ਨਹਿ ਹਾਰਾ, ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕੀਨ ਕਿਨਾਰਾ।
ਦੁਸ਼ਟ ਕਰਮ ਮਹਿ ਜੋਇ ਲਗਾਵੇ, ਮਨ ਮਤ ਮਹਿ ਪੈ ਧਰਮ ਗੁਵਾਵੇ।
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਾਂਧਵ ਸੁਤ ਦਾਰਾ, ਬੁਧ ਜਨ ਤਹਿ ਤੇ ਕਰੇਂ ਕਨਾਰਾ।
ਤਾਂਤੇ ਇਨਕੇ ਪੀਛੇ ਭਾਈ, ਤੈਂ ਅਪਨੀ ਪਤ ਕਾਹਿ ਗੁਵਾਈ।
ਜੈਸੇ ਏਹ ਅਧਰਮ ਨਹਿ ਤਿਆਗੇ। ਕਹੋ ਧਰਮ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਭਾਗੇ ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਤੈਂ ਸੱਚ ਸੁਨਾਈ, ਮੈਨੂੰ ਸਕਲ ਸੁੱਧ ਹੁਨ ਆਈ।
ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਰਸਾਂ ਸੋਈ, ਜੋ ਗੁਰ ਘਰ ਮਰਯਾਦਾ ਹੋਈ।
ਝੂਠੇ ਸਾਜਨ ਸਭ ਤਜ ਦੇਹੋ, ਇੱਕ ਗੁਰ ਓਟ ਆਪਨੀ ਲੇਹੋ।
ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਸਭ ਸਮਝੋ ਕਾਚੇ, ਚਲੋ ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸਾਚੇ।

ਅਸਲੀ ਸਿਖ

ਚੌਪਈ

ਜਮਾਂ ਖਰਚ ਨਹਿ ਰਿਹਾ ਅਧੂਰਾ, ਕਰਿਆ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੈਂ ਸਭ ਪੂਰਾ।
ਮੁਖ ਤੇ ਮੱਤ ਬਚਨ ਤੈਂ ਗਾਏ, ਚੰਗੇ ਗੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮਨਾਏ।
ਦੱਸ ਏਹ ਕੀ ਪਾਸ ਤੁਮਾਰੇ, ਧਰੇ ਗਡੋਏ ਥਾਲ ਮਝਾਰੇ।
ਅਰ ਗਲ ਵਿੱਚ ਤੈਂ ਪਾਈ ਰੱਸੀ, ਇਸਦੀ ਗੱਲ ਨ ਕੋਈ ਦੱਸੀ।
ਕਿੱਥੇ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਹੈ ਜਾਣਾ, ਕੀਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਟਿਕਾਣਾ?
ਅਰ ਇਹ ਭੰਗੀ ਦਰ ਪਰ ਖਰੇ, ਡੌਰੂ ਹੱਥ ਬਨਾਕੇ ਧਰੇ।
ਗਾਵਨ ਗੀਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕੇ ਸੰਗਾ, ਟੱਬਰ ਸੁਨਦਾ ਨਾਲ ਉਮੰਗਾ।
ਇਸਦਾ ਹਾਲ ਸੁਨਾ ਦੇ ਭਾਈ, ਜਿਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਨ ਕਾਈ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਤਾਂ ਪਾਸ ਸੇਵੀਆਂ ਮੇਰੇ, ਜੋ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਤੇਰੇ।
ਉਸ ਮਾੜੀ ਦੇ ਜਾਣਾ ਕੋਲ, ਜਿੱਥੇ ਵਜਦੇ ਦੇਖੇ ਢੋਲ।
ਅਰ ਛੜੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ, ਗੁੱਗਾ ਜ਼ਾਹਰ ਪੀਰ ਹੈ ਤਿਥੇ।
ਸਭ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸਰਦਾਰ, ਜ਼ਾਹਰ ਪੀਰ ਨੀਲੇ ਅਸਵਾਰ।
ਬਾਗੜ ਵਾਲਾ ਡਾਢਾ ਪੀਰ, ਜੌੜੇ ਮਾਰੇ ਜਿਨ ਲੈ ਤੀਰ।
ਉਸਨੂੰ ਜਾਕੇ ਚੜ੍ਹਤ ਝੜਾਂਵਾਂ, ਫਿਰ ਮੁੜਕੇ ਜਦ ਘਰ ਮੈਂ ਆਂਵਾਂ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਾਣੇ, ਦੇਊਂ ਕਪੜੇ ਕੁੱਝ ਪੁਰਾਣੇ।
ਇਹ ਉਸਦੇ ਹਨ ਬਨੇ ਗਵਈਏ, ਜਿਸਤੇ ਗਾਉਣ ਪਏ ਸਵੈਈਏ।
ਏਹ ਸੇਵੀਆਂ ਜਦੋਂ ਚੜ੍ਹਾਊਂ, ਅਰ ਗੁੱਗੇ ਦਾ ਭਗਤ ਮਨਾਊਂ।
ਤਾਂ ਸੱਪਾਂ ਤੇ ਰਹਿਸੀ ਖ਼ੈਰ, ਭਾਵੇਂ ਫਿਰਸਾਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰ।
ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਤ ਬੁਰੀ ਕਿਆ ਭਾਈ,ਅਪਨਾ ਸੁਖ ਸਭ ਚਹੇ ਲੁਕਾਈ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਬੱਸ ਗਪੌੜੇ ਨਾ ਤੂੰ ਛੱਡ, ਹੈਂ ਤੂੰ ਪੱਕਾ ਅਹਮਕ ਜੱਡ।
ਸੁਨ ਮੂਰਖ ਇਹ ਗੁੱਗਾ ਜੋਈ, ਸਿੰਘਾਂ ਅੱਗੇ ਵਸਤ ਨ ਕੋਈ।

ਕਿਆ ਇਸਨੇ ਮਾਰੇ ਦੋ ਭਾਈ,ਛੱਡਿਆ ਘਰ ਜਦ ਲੜ ਪਈ ਮਾਈ।
ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਂ ਨੇ ਭਾਰੇ, ਕੀਤੇ ਜੰਗ ਤੁਰਕ ਫੜ ਮਾਰੇ।
ਤਿਨ ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਤੁਮੇਂ ਛੁਡਾਯਾ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਤੁਹਿ ਦੇਸ ਦਿਵਾਯਾ।
ਕਰ ਸਰਦਾਰ ਦਿਖਾਇਆ ਤੈਨੂੰ, ਕਿਆ ਘਾਟਾ ਹੈ ਦੱਸੀਂ ਮੈਨੂੰ।
ਹੁਣ ਸੱਪਾਂ ਤੇ ਡਰ ਕਰ ਪਾਜੀ, ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਗੁੱਗੇ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ।
ਲੈ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਜੁਗਤ ਬਤਾਵਾਂ, ਅਰ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਖ਼ੌਫ਼ ਗੁਵਾਵਾਂ।
ਦੇਖੇਂ ਸੱਪ ਜਦੋਂ ਹੈ ਜਾਂਦਾ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਖਾਂਦਾ।
ਤਦ ਫੜ ਡੰਡਾ ਸਿਰ ਉਸ ਮਾਰ, ਉਪਰ ਤੇ ਜੜ ਦੇ ਦੋ ਚਾਰ।
ਲੜਨੇ ਪਰ ਤੂੰ ਕਰੀਂ ਇਲਾਜ, ਘਿਉ ਪੀਕੇ ਖਾ ਜਾਹੁ ਪਿਆਜ।
ਡੰਗ ਵਿੱਚ ਤੇ ਲੋਹੂ ਕੱਢੀਂ; ਉਤਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੁਰਤ ਹੀ ਵੱਢੀਂ।
ਜਿਸਤੇ ਹੁਣ ਨਾ ਕਰ ਤੂੰ ਦੇਰ। ਮੁੜ ਜਾ ਘਰ ਨਾ ਆਈਂ ਫੇਰ।

ਨਕਲੀ ਸਿਖ

ਅੱਛਾ ਸਿੱਖਾ ਕਰਸਾਂ ਏਹੀ, ਜੇਹੜੀ ਬਾਤ ਤੁਧ ਨੇ ਕੇਹੀ।

ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਦੋਹਿਰਾ-ਨਕਲੀ ਸਿਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇਕਰ ਬਾਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਰਦਾ।
ਦੇਖੋ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ ਕੀ ਕੁਛ ਕਰਨੇ ਕਰਦਾ।
ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਧਹਿ ਹੇਠਾਂ ਸਿੱਟੇ ਦੀਵਾ ਹੱਥ ਰਖਾਵੇ।
ਗਊ ਲਿਆਇ ਬੁਲਾਇ ਅਚਾਰਜ ਰੁੱਪਾ ਦਾਨ ਕਰਾਵੇ।
ਪਗੜੀ ਤੁਰਤ ਉਤਾਰ ਚਖੂਟਾ ਸਿਰ ਪਰ ਬਾਂਧ ਰਖਾਵੇ।
ਲਾਹਿ ਕਛਹਿਰਾ ਧੋਤੀ ਪਾਕਰ ਬੋਲੋ ਰਾਮ ਬੁਲਾਵੇ।
ਅਧਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਂਈ ਮਾਰੇ।
ਆਖੇ ਬਾਪੂ ਛੱਡ ਗਿਓਂ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰੇ॥
ਮਰਘਟ ਜਾਕਰ ਲੋਥ ਰਖਾਈ ਭਾਰੀ ਚਿਖਾ ਬਨਾਈ।
ਹੱਥ ਘਾਸ ਦੇ ਛੱਲੇ ਪਾਏ ਅੰਡੀ ਲੱਕ ਬਨ੍ਹਾਈ॥
ਮੁਰਦੇ ਮੁਖ ਪੰਜ ਰਤਨੀ ਪਾਕਰ ਤੁਰਤ ਚਿਖਾ ਪਰ ਚਾੜ੍ਹੇਂ।
ਅਰਧ ਜਲਾ ਸਾ ਹੋਵੇ ਜਬਕੇ ਸੋਟੇ ਸਿਉਂ ਸਿਰ ਫਾੜੇਂ॥
ਆਇ ਧਾਮ ਮੇਂ ਕਰਮੀ ਧਰਮੀ ਬੈਠਾ ਸਿਖ ਵਿਚਾਰਾ।

ਕਥਾ ਗਰੜ ਕੀ ਹੋਵਨ ਲਾਗੀ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਨਰਕ ਦੁਆਰਾ ॥
ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਸੁਣ ਰੂਪ ਭਯਾਨਕ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਧੜਕੇ ।
ਆਖੇ ਬਾਪੂ ਤਰੂ ਬੈਤਰਨੀ ਪੂਛ ਗਊ ਦੀ ਫੜਕੇ ॥
ਦਿਵਸ ਤੇਰੁਵੇਂ ਕਿਰਿਆ ਆਈ ਸੱਦ ਅਚਾਰਜ ਤਾਈਂ ।
ਮੰਜੀ ਕੱਪੜੇ ਬਰਤਨ ਦੇਕੇ ਘਰ ਥੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰਾਈਂ ॥
ਲੇਕਰ ਅਸਥਾਂ ਦਾ ਫਿਰ ਥੈਲਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ।
ਹਰਿ ਦੁਆਰ ਪਾਂਡਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਹੱਡ ਬਾਪ ਦੇ ਪਾਂਦੇ ॥
ਓਥੋਂ ਮੁੜ ਕਰ ਕਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ਵੱਡਾ ਬਾਪ ਬਣਾਵੇ ।
ਕਿਤਕ ਪਰੇਮੀ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਭੀ ਕਰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਵੇ ॥
ਫਿਰ ਸਿਰ ਉਪਰ ਸਜੇ ਦੁਮਾਲਾ ਸਿੱਧੀ ਪਗੜੀ ਭਾਈ ।
ਜਾਕਰ ਕਾਹੂੰ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਸੋਂ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਈ ॥
ਓਹੋ ਕੱਛ ਕੜਾ ਦਸਤਾਰਾ ਮੁੜਕੇ ਫੇਰ ਸਮਾਲੇ ।
ਕਰਜ਼ ਦੰਡ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਦੇਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਇ ਸੁਖਾਲੇ ॥
ਦੁਗਨੀ ਚੱਟੀ ਭਰ ਘਰ ਬੈਠਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਫਲ ਪਾਯਾ ।
ਇਕ ਉਠ ਗਿਆ ਸਬੰਧੀ ਘਰ ਦਾ ਦੂਸਰ ਧਾਮ ਲੁਟਾਯਾ ॥
ਤੀਸਰ ਸੁਣੀ ਨਰਕ ਕੀ ਬਾਤਾਂ ਰੈਨ ਸਮਯ ਬਰੜਾਵੇਂ ।
ਆਖੇ ਉਠਾਂ ਜੇਡੇ ਕਊਏ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਮੁਹਿ ਖਾਵੇਂ ॥
ਦੇਖੋ ਗਰੜ ਪਕੜਕੇ ਬਾਪੂ ਪਲ ਵਿਚ ਪਾਰ ਕਰਾਇਆ ।
ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਹਾਰਾ ਥੋੜਾ ਨਾਮਕੇਤ ਨੇ ਲਾਇਆ ॥
ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲੇ ।
ਕਿਆ ਜਾਣੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬੁੱਢਾ ਕੀ ਕੁਝ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲੇ ॥
ਲੇਖਾ ਮੰਗੇਗਾ ਜਦ ਉਸ ਥੋਂ ਕਿੱਕੁਰ ਪੂਰਾ ਪਾਹੜੂ ।
ਧਰਮ ਰਾਇ ਦਾ ਦੂਤ ਪਕੜ ਕੇ ਤੁਰਤ ਸ਼ਕੰਜੇ ਚਾਹੜੂ ॥
ਚਿੱਤਰ ਗੁਪਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਦੱਸਨ ਜੋ ਸੀ ਉਸਦੀ ਕਰਨੀ ।
ਓੜਕ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੈਸੀ ਭਾਈ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਨੀ ॥
ਦੇਖੋ ਅਪਨੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਫਲ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਮੋਂ ਲੈਂਦਾ ।
ਯਾ ਮੁੜਕੇ ਓਹ ਜੂਨ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਆਇ ਵਿਚਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ॥

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਕਲੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ—ਅਸਲੀ ਗੁਰ ਦਾ ਸਿਖ ਇੱਕ, ਆਇਆ ਤਿਸਦੇ ਪਾਸ।
ਨਕਲੀ ਦਾ ਪਿਖ ਹਾਲ 'ਤਬ, ਬੋਲਜੇ ਬਚਨ ਬਲਾਸ।।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ—ਚੌਪਈ

ਕਲਪਤ ਸਿੰਘਾ ਪਿਤਾ ਤੁਮਾਰਾ, ਜਗ ਮਿਥਜਾ ਤੇ ਕਰ ਅਸਵਾਰਾ।
ਗਇਓ ਗੁਰੂਪੁਰ ਨੂੰ ਮੰਨ ਭਾਣਾ,ਇਸ ਜਗ ਮੇਂ ਕਿਨ ਕੀਨ ਟਕਾਣਾ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਕਜਾ ਕਹੀਏ ਕੁਛ ਪੇਸ਼ ਨ ਜਾਏ, ਮੁਰਦੇ ਨਾਲ ਨ ਮਰਿਆ ਭਾਏ।
ਆਖਰ ਸਬਰ ਕਰਨ ਹੀ ਬਨ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਪਿਤਾ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਹੈ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਸੁਣ ਸਿੱਖਾ ਤੈਂ ਏਹ ਕੀ ਕਰਿਆ, ਲਾਹਿ ਪਿਤਾ ਮੰਜੇ ਥੋਂ ਧਰਿਆ ?
ਜਿਸਤੇ ਤਿਸਨੂੰ ਬਹੁ ਦੁਖ ਹੋਯਾ, ਪਲ ਨੂੰ ਮਰਦਾ ਹੁਣ ਹੀ ਮੋਯਾ।
ਕੀ ਮੰਜੇ ਨੂੰ ਓਹ ਸੀ ਖਾਂਦਾ, ਤੈਂ ਜੋ ਚੁੱਕ ਧਰਾ ਪਰ ਆਂਦਾ।
ਕਿਆ ਸੱਥਰ ਸੀ ਕੁਝ ਦਵਾਈ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਤੈਂ ਘੋਲ ਪਲਾਈ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਭਾਈ ਲੋਕ ਇਹੋ ਹਨ ਕਰਦੇ, ਮਰਨੇ ਵੇਲੇ ਹੇਠਾਂ ਧਰਦੇ।
ਕਹਿੰਦੇ ਮੰਜੇ ਪਰ ਗਤ ਨਾਹੀਂ, ਜੋ ਜੋ ਮਰਹੈਂ ਅਵਗਤ ਜਾਹੀਂ।
ਤਾਂਤੇ ਸੱਥਰ ਪਰ ਗਤ ਪਾਵੈਂ, ਐਸੀ ਲੋਕ ਬਾਤ ਸਮਝਾਵੈਂ।
ਤੈਂ ਜੋ ਹਾਸੀ ਕੀਤੀ ਭਾਈ, ਅੱਜ ਤੀਕ ਨਹਿੰ ਕਿਨੇ ਸੁਨਾਈ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਜੇ ਮੰਜਾ ਹੈ ਐਸਾ ਨੀਚ, ਬੇਗਤ ਕਰਦਾ ਮਰਨੇ ਬੀਚ।

ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਡਾਰੇ, ਹੀਹਾਂ ਪਾਵੇ ਤੋੜ ਉਖਾਰੇ।
ਬਾਣ ਬਾਲ ਚੁਲ੍ਹੇ ਮਹਿ ਸੇਕੇ, ਦੂਰੋਂ ਮੱਥਾ ਉਸਨੂੰ ਟੇਕੇ॥
ਭੋਂਦੂ ਸਿੱਖਾ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਬਣ ਬੈਠ ਗੁਵਾਰ।
ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਦੇਵੇ, ਓੜਕ ਨੂੰ ਬੇਗਤ ਕਰ ਲੇਵੇ?
ਕੇਹੀ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਬਾਤ, ਤੈਂ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੀ ਭ੍ਰਾਤ।
ਅਰ ਜੇ ਬੁਰਾ ਏਸ ਨੂੰ ਜਾਣੇ, ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜੋਰ ਧਿਗਾਣੇ॥
ਜਿਸ ਤੇ ਓਹੋ ਮੰਜਾ ਫੇਰ, ਭੇਜਿਆ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਬਿਨ ਦੇਰ॥
ਹੱਥ ਅਚਾਰਯ ਕਰਕੇ ਹੁੰਡੀ, ਕਿਆ ਮਰਯਾਦਾ ਕੱਢੀ ਗੰਡੀ!
ਦੌੜ ਅਜੇ ਭੀ ਦੇਰ ਨ ਲਾਈਂ, ਆਖ ਅਚਾਰਯ ਨੂੰ ਅਟਕਾਈਂ॥
ਆਖੀਂ ਇਹ ਮੰਜਾ ਦੇ ਸਾੜਾ, ਜਿਸਨੇ ਘੱਤਿਆ ਚਾਇ ਪੁਆੜਾ॥
ਅਬਗਤ ਕਰ ਇਨ ਬਾਪੂ ਕੱਢਿਆ, ਪਿੱਛਾ ਅਜੇ ਨ ਉਸਦਾ ਛੱਡਿਆ॥
ਲਿਆਕੇ ਘਰ ਦੇ ਮੰਜਿਆਂ ਨਾਲ, ਵਿਚ ਅੰਗੀਠੇ ਦੇਵੀਂ ਜਾਲ॥
ਮੰਜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਘਰ ਤੇ ਖੋਵੇ, ਰੈਨ ਚਟਾਈ ਉੱਪਰ ਸੋਵੇ॥
ਕੇਹੜੇ ਲੋਕ ਦੱਸ ਖਾਂ ਮੈਨੂੰ, ਬੁਰਾ ਆਖਦੇ ਮੰਜਾ ਤੇਨੂੰ?
ਬੁਧਿਮਾਨ ਇਹ ਕਦੇ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉੱਲੂ ਰਹਿੰਦੇ।
ਮੈਂ ਹਾਸੀ ਨਹਿੰ ਤੁਝੇ ਕਰਾਈ, ਗੁਰ ਘਰ ਮੇਂ ਇਹ ਰੀਤ ਨ ਕਾਈ।
ਦੂਜਾ ਤੁੱਧ ਜਗਾਯਾ ਦੀਵਾ, ਭਇਆ ਬਾਪ ਪਿਖ ਤੇਰਾ ਖੀਵਾ॥
ਇਸਦਾ ਭੀ ਤੂੰ ਦੱਸੀਂ ਢੰਗ, ਜੋ ਤੈਂ ਕੀਤਾ ਪੀ ਕੇ ਭੰਗ।
ਕਈਦਿਨਾਂ ਤਕ ਬੁਝਨ ਨ ਦੀਆ, ਜਿਸਤੇ ਭੀ ਕਹੋ ਕਿਜਾ ਫਲ ਲੀਆ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਆਖਨ ਜਦ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਨ ਮਰਦੇ, ਦੀਵਾ ਲੋਕ ਹਥੇਲੀ ਧਰਦੇ।
ਅਗੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਅੰਧੇਰਾ, ਚਾਨਣ ਕਰਦਾ ਦੀਪ ਘਨੇਰਾ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਕਰੀ ਵਿਚਾਰ, ਬਾਪ ਅੰਧੇਰੇ ਹੋਇ ਨਾ ਖੁਆਰ।
ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਕੋਇ, ਜੋ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਲੋਇ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਅਪਨੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਦਾਈ, ਸੁਖ ਦੀ ਚਹੀਏ ਬਣਤ ਬਨਾਈ।
ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਸੁਖਦਾਈ ਹੈਂ ਪੁੱਤ ਵਿਚਾਰਾ॥

ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਸਮਝਾਉ, ਸਾਥੋਂ ਭੇਦ ਨਾ ਜ਼ਰਾ ਲੁਕਾਉ ॥
ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਤੇਰੇ, ਬਾਪੂ ਦੇ ਹਨ ਮਰਘਟ ਡੇਰੇ ॥
ਫਿਰ ਓਥੋਂ ਭੀ ਜਮ ਨੇ ਫੜਿਆ, ਧਰਮਰਾਇ ਦੇ ਠਾਣੇ ਖੜਿਆ ॥
ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਲੇਇ ਕਿਮ ਹੋਏ ? ਗੋਡੇ ਭੱਜਨ ਗਿਰ ਕੇ ਟੋਏ ॥
ਫਿਰ ਸੱਟਾਂ ਤੇ ਕੌਣ ਬਚਾਊ, ਮਰਹਮ ਪੱਟੀ ਕੌਣ ਲਗਾਊ ॥
ਘੱਲ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਹਕੀਮ, ਨਾ-ਤਰ ਪਾਊ ਦੁੱਖ ਯਤੀਮ ॥
ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਤੈਂ ਕੀਤਾ ਹੋਰ, ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾਯਾ ਜ਼ੋਰ ॥
ਜੋ ਤੈਂ ਅਪਨਾ ਬਾਪੂ ਪਿਆਰਾ, ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਚਿਖਾ ਪਰ ਮਾਰਾ ॥
ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੇ ਭਾਈ, ਕਿਆ ਸੀ ਤੇਰੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ?
ਕਿਆ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਤਰਸ ਨਆਇਆ,ਮਿਰਤਕਉਪਰ ਹੱਥਉਠਾਯਾ?
ਇਸਦਾ ਭੀ ਕੁਝ ਹਾਲ ਸੁਣਾਓ, ਮੈਥੋਂ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਮਾਓ ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਓਹ ਤਾਂ ਕਿਰਿਆ ਕਰੀ ਕਪਾਲ, ਜਿਸਦਾ ਆਖਣ ਏਹ ਹਵਾਲ ॥
ਗਰੜ ਪੁਰਾਣ ਏਹ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀਵ ਸੀਸ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ॥
ਜਿਓਂ ਸੋਟਾ ਸਿਰ ਪੈਂਦਾ ਆਇ, ਜੀਵ ਨਿਮਾਣਾ ਓਥੋਂ ਜਾਇ ॥
ਯਾਹੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਫੋਰਾ, ਜੀਵ ਪਿਤਾ ਦਾ ਅੱਗੇ ਤੋਰਾ ॥
ਜੇ ਨਾ ਕਰਦਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੁਪਾਲ, ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦਾ ਸੀ ਕਯਾ ਹਾਲ ॥
ਮੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਕੁਰਲਾਂਦਾ, ਧਰਮਰਾਜ ਢਿਗ ਫਿਰ ਕੋ ਜਾਂਦਾ ॥

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਅਹੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਧਕ ਸਨੇਹੀ, ਭਲਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਏਹੀ ॥
ਜੋ ਤੈਂ ਪਿਤਾ ਹੇਤ ਕਰਵਾਈ; ਅੰਨਮਤੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਕਮਾਈ ॥
ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਧੱਕਾ, ਬਣਿਆ ਅੰਨਮਤੀ ਤੂ ਪੱਕਾ ॥
ਪਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਭੀ ਦੱਸ, ਟਾਲਵਾਲ ਕਰਕੇ ਨਹਿੰ ਨੱਸ ॥
ਜੇ ਓਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਕਰਦਾ ਜਿੱਚ ॥
ਸਗੋਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨ ਜਾਂਦਾ, ਧਰਮਰਾਇ ਤੇ ਮਾਰ ਨ ਖਾਂਦਾ ॥
ਹਸਾਬ ਕਤਾਬ ਦੇਨ ਥੋਂ ਬਚਦਾ,ਰਹਿੰਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਮਨ ਜਚਦਾ ॥
ਨਦੀ ਤਲਾਬ ਬਾਗ ਜੋ ਚੰਗੇ, ਰਹਿੰਦਾ ਓਥੇ ਹੋਇ ਨਸੰਗੇ ॥

ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਨਾਂ ਪੈਂਦਾ, ਅਪਨਾ ਰਸਤਾ ਆਪੇ ਲੈਂਦਾ ॥
ਯਾ ਗੁਰਪੁਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਜਮ ਪਾਂਦਾ ॥
ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਰ ਨਾਹਿੰ ਇਤਬਾਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰ ॥
"ਤੇਰੇ ਜਨ ਕੋ ਭੈ ਕੁਛ ਨਾਹੀ, ਜਮੁ ਨਹਿ ਆਵਤ ਨੇਰੇ" ਤਾਹੀਂ ॥
ਗੁਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਾਪ ਸੀ ਤੇਰਾ,ਜਿਸ ਪਰ ਜਮ ਦਾ ਨ ਸੀ ਬਖੇਰਾ ॥
ਪਰ ਤੈਂ ਗੁਰ ਦੇ ਰਾਹੋਂ ਫੜਕੇ,ਜਮਦਰ ਸਿੱਟਿਆ ਹੋਇ ਨਧੜਕੇ॥
ਚੰਗੀ ਕੀਤੀ ਪਿਉ ਦੀ ਖੈਰੀ, ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਡਾਢਾ ਵੈਰੀ ॥
ਤੈਂ ਡੰਡੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਯਾ, ਪਕੜ ਜਮਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਲਾਇਆ ।
ਚੰਗਾ ਭਲਾ ਬਾਪ ਦਾ ਕੀਤਾ, ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੀਤਾ ।
ਜਿਸਤੇ ਛੁਟਿਆ ਫੇਰ ਫਸਾਇਆ,ਉਸਨੂੰ ਲੇਖਾ ਭਰਨਾ ਆਇਆ।
ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੰਮ ਮੈਂ ਦੇਖਾ, ਇਸਦਾ ਭੀ ਤੂੰ ਕੱਢ ਭੁਲੇਖਾ ॥
ਇੱਕ ਗਊ ਜੋ ਤੈਂ ਮਣਸਾਈ, ਅੰਨਮਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਈ ॥
ਉਸਤੇ ਕਿਆ ਤੈਂ ਲਾਭ ਤਕਾਯਾ? ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ॥

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਏਹ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਇੱਕ ਅਸੂਲ, ਧਰਮ ਅਸਾਡੇ ਦਾ ਹੈ ਮੂਲ ।
ਨਦੀ ਬੈਤਰਨੀ ਹੈ ਇੱਕ ਭਾਰੀ, ਰੁਧਰ ਪਾਕ ਦੀ ਵਗਦੀ ਸਾਰੀ ।
ਜਦ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਸ ਉੱਪਰ ਜਾਵੇ, ਲਹਿਰਾਂ ਦੇਖ ਵੱਡਾ ਡਰ ਖਾਵੇ ।
ਨਹਿੰ ਮਲਾਹ ਬੇੜਾ ਨਹਿੰ ਵੰਝ, ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੰਝ ।
ਕਰਦੇ ਜਮ ਗੁਰਜਾਂ ਦੀ ਮਾਰ, ਆਖਨ ਚੱਲ ਨਦੀ ਤੇ ਪਾਰ ।
ਓਥੇ ਕੋਇ ਨ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ, ਦਿੱਸਨ ਜਮ ਖੂਨੀ ਜਿਮ ਹਾਥੀ ।
ਉਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੇ ਜੋਇ ਛੁਡਾਵੇ,ਗਊ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨ ਆਵੇ।
ਏਥੇ ਗਊ ਜਿਨੇ ਮਨਸਾਈ, ਓਥੇ ਜਾਕਰ ਭਈ ਸਹਾਈ ।
ਪਕੜ ਪੂਛ ਉਤਰੇ ਜਨ ਪਾਰਾ, ਗੋਤੇ ਖਾਣੋਂ ਰਿਹਾ ਵਿਚਾਰਾ ।
ਜੇਕਰ ਦਾਨ ਨਾ ਉਸਦਾ ਕਰਦਾ,ਡੁੱਬ ਨਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਰਦਾ ।
ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਦਾਨ ਕਰਾਯਾ,ਮਨੋਂ ਜਹਾਜ਼ ਬਨਾਇ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਵਾਹਿ ਵਾਹਿ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਧੰਨ, ਦਿੱਤਾ ਤੁਲਾ ਬਾਪ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ।
ਪੂਤ ਸਪੂਤ ਉਹੋ ਹੈ ਭਾਈ, ਤੇਰੇ ਜੈਸੀ ਜਿਸ ਚਤੁਰਾਈ ।

ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂ ਬਾਤ, ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਦੱਸੀਂ ਭ੍ਰਾਤ।
ਬਾਪ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਪਹੁਤਾ ਦੂਰ, ਬੈਤਰਨੀ ਦੇ ਗਿਆ ਹਜ਼ੂਰ।
ਅਰ ਉਹ ਗਊ ਤੁਸਾਡੇ ਘਰਦੀ,ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭਰਦੀ।
ਅਬ ਲੌ ਖੜੀ ਅਚਾਰਜ ਦੁਵਾਰੇ, ਕਦ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਰੂ ਕਨਾਰੇ ?
ਬਿਨਾਂ ਪੂਛ ਪਕੜ ਕਿਉਂ ਤਰਸੀ, ਡੁਬਕੂੰ ਡੁਬਕੂੰ ਬਾਪੂ ਕਰਸੀ?
ਨਦੀ ਪਾਕ ਦੀ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰੇ, ਬਾਪ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਵਿੱਚ ਪੁਕਾਰੇ।
ਕੀਕੂੰ ਤਰਾਂ ਕਰਾਂ ਕਿਆ ਹੀਲਾ, ਡਰਦੇ ਦਾ ਮੁਖ ਹੋਯਾ ਪੀਲਾ।
ਗਊ ਜੀਵਤੀ ਜਬ ਲੈ ਪਧਾਰੇ, ਰੁੜ੍ਹਸੀ ਬਾਪੂ ਮੰਝਲੀ ਧਾਰੇ।
ਬੁਰਾ ਗਊ ਦਾ ਚਿਤਵੇਂ ਜਬਹੀ, ਗੋ-ਘਾਤੀ ਕਹਲਾਵੇਂ ਤਬ ਹੀ।
ਉਲਟਾ ਗਲ ਮਹਿੰ ਪਰਸੀ ਫਾਹਾ, ਅੱਛਾ ਬਾਤ ਤਰਾਵਨ ਚਾਹਾ!
ਦੂਜਾ ਹੁਨ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਮੰਡ, ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦਾ ਪਿਆ ਪਖੰਡ।
ਪਲੰਘ ਤੁਲਾਈ ਛੇਜ ਸਰਹਾਨੇ,ਭੂਖਨ ਬਸਤਰ ਤੈਂ ਜੋ ਲਿਆਨੇ।
ਹੱਥ ਅਚਾਰਜ ਦੇ ਕੇ ਤੋਰੇ, ਬਾਪੂ ਹੇਤ ਬਨਾਕਰ ਕੋਰੇ।
ਸੋ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਹਨ ਸਾਰੇ,ਬਾਪੂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਪਯਾਰੇ।
ਜੇ ਝੂਠੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਗੱਲ, ਘਰ ਅਚਾਰਜ ਦੇ ਤੂੰ ਚੱਲ।
ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੂੰ ਲਈਂ ਸਿਆਣ, ਬਾਲਕ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਅੰਜਾਣ।
ਪਰਦੇਸੀ ਬਾਪ ਤੋਹਿ ਕਿਆ ਕਰਸੀ, ਨੰਗਾ ਭੁੱਖਾ ਪਾਲੇ ਮਰਸੀ।
ਅਰ ਰੋਟੀ ਕਿਸ ਨਾਲ ਪਕਾਊ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਬੈਠ ਤਕਾਊ।
ਕਦੋਂ ਪਾਰਸਲ ਆਊ ਮੇਰਾ, ਪਿੱਛੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੋਯਾ ਤੇਰਾ।
ਓਥੇ ਹੈ ਉਹ ਖੜਾ ਹਰਾਨ, ਜਿਸਦੀ ਨਾਲ ਨ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣ।
ਕੌਣ ਓਸ ਨੂੰ ਦਊ ਸਹਾਰਾ, ਬੈਠਾ ਕੱਲਾ ਡਰੇ ਵਿਚਾਰਾ।
ਨਹੀਂ ਪਾਰਸਲ ਕੀਤੇ ਚੰਗਾ, ਕਰੂ ਸਿੱਖ ਕੀ ਓਥੇ ਨੰਗਾ।
ਅੰਨਮਤੀ ਜੋ ਤੁਧ ਵਕੀਲ, ਬਣਿਆ ਬਾਪੂ ਹੇਤ ਅਕੀਲ।
ਲੈਕੇ ਮਿਹਨਤਯਾਨਾ ਸੁੱਕਾ, ਸੋ ਘਰ ਬੈਠਾ ਪੀਵੇ ਹੁੱਕਾ।
ਓਥੇ ਪੇਸ਼ੀ ਕਰਸੀ ਕੌਣ, ਜਮ ਬਾਪੂ ਦੀ ਪਕੜੇ ਧੌਣ।
ਹੁਣ ਤੂੰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੀਂ ਜਾ ਕੇ, ਛਡਿਆ ਕਿੱਥੇ ਬਾਪ ਪੁਚਾਕੇ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚ, ਨਜ਼ਰ ਆਵੰਦਾ ਕੱਚੋ ਕੱਚ।
ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਉਲਟੇ ਚੱਲੇ, ਅੰਨਮਤਾਂ ਦੇ ਪੈ ਗਏ ਪੱਲੇ।

ਭੇਡ ਚਾਲ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਆਏ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੁਲਾਏ
ਗੱਡੀ ਰਾਹ ਗਡੀਰੇ ਰਾਹਿ, ਚੱਲ ਰਹੇ ਨਹਿੰ ਲੱਗੇ ਵਾਹਿ।
ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਕੜੇ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੱਲਾ ਪਕੜੇ।
ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ ਪਰ ਉਪਕਾਰੀ, ਦੱਸੇ ਸਿੱਖੀ ਰੀਤ ਪਯਾਰੀ।
ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਕੁਝ ਆਊ, ਅੱਛੀ ਤਰਾਂ ਬੈਠ ਸਮਝਾਊ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਓਹ ਤਾਂ ਛੱਡ ਦੇਹ ਤੂੰ ਝੇੜੇ, ਏਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੋਰ ਬਖੇੜੇ।
ਰਿੱਝਨ ਖੀਰਾਂ ਪੂਰੀ ਪੱਕੇ, ਬੇਦੀ ਵਾਲਾ ਓਧਰ ਤੱਕੇ।
ਚੌਂਕਾ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਨੰਗਾ, ਢੰਗ ਭੂਤਨੇ ਜੇਹਾ ਚੰਗਾ।
ਹੌਲੇ ਹੌਲੇ ਚੌਂਕਾ ਪੂਰੇ, ਤੇਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਘੂਰੇ।
ਆਖੇ ਚੌਂਕੇ ਤੇ ਹਟ ਜਾਓ, ਮੇਰੇ ਖਾਧੇ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਓ।
ਬੈਠਾ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਤੇਰੇ ਬਾਲਿਕ।
ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੀ ਬਨੇ ਰਸੋਈ, ਜੁੜੀ ਆਨਕਰ ਸੰਗਤ ਸੋਈ।
ਖਾਇ ਖਾਇ ਕਰ ਪੇਟ ਹਲੂਣੇ, ਜਿੱਤਰ ਹਿਲਦੇ ਬੋਰੇ ਊਣੇ।
ਇਸ ਦੇ ਭਾ ਦਾ ਅੱਜ ਸੁਕਾਲ, ਤੈਨੂੰ ਪਿਆ ਸਤਾਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲ।
ਅਰ ਕਾਵਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਡਾਰ, ਬਹੀ ਮਨੇਰੇ ਲਾਇ ਕਤਾਰ।
ਕਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੰਵਸ, ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਦਾ ਅੰਸ।
ਸੱਦ ਸੱਦ ਕੇ ਪਿਆ ਖੁਲਾਵੇਂ, ਅਰ ਕਾਲੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਵੇਂ।
ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਖਬਰ ਨ ਲੇਵੇਂ, ਹੋਰ ਕੁਜਿਨਸਾਂ ਗੱਫੇ ਦੇਵੇਂ।
ਫਿਰ ਤੈਂ ਰੂਪ ਬਨਾਇਆ ਐਸਾ, ਹੁੰਦਾ ਕੋਈ ਅਨੰਭੜ ਜੈਸਾ।
ਅਰ ਤੈਂ ਕੱਛ ਉਤਾਰ ਧਰਾਈ, ਸੂਤਰ ਦੀ ਰੱਸੀ ਗਲ ਪਾਈ।
ਫਿਰਸਿਰ ਤੋਂਦਸਤਾਰ ਉਤਾਰੀ,ਕਿਥੋਂ ਤੈਂਅਪਨੀਸ਼ਕਲਵਿਗਾਰੀ।
ਇਸਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨ ਆਈ, ਜੋ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੈਂ ਛਿੰਜ ਪਵਾਈ।
ਇਸਦਾ ਭੀ ਕੁਝ ਹਾਲ ਸੁਨਾਓ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਓ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਸੁਣ ਸਿਖਾ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ, ਜਗਤ ਰੀਤ ਤੇ ਕਿਥੇ ਨੱਸਾਂ।
ਅੱਜ ਬਾਪ ਦਾ ਹਈ ਸਰਾਧ, ਆਨ ਪਈ ਗਲ ਵੱਡੀ ਉਪਾਧ।

ਪਾਂਧਾ ਆਇ ਅਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ, ਚੌਂਕੇ ਬੈਠ ਰਸੋਈ ਕਰਦਾ।
ਪਗੜੀ ਕੱਢ ਉਤਾਰੀ ਜੋਈ, ਇਸਦਾ ਭੇਦ ਸੁਣੋ ਜੋ ਹੋਈ।
ਪਹਿਲੇ ਵਡੇ ਹਮਾਰੇ ਜੇਤੇ, ਸਹਿਜ ਧਾਰੀਏ ਕਹੀਅਤ ਤੇਤੇ।
ਧੋਤੀ ਜੰਞੂ ਤਿਨਕਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਸਤੇ ਹੋਵਨ ਸੋ ਪ੍ਰਸਿੰਨ।
ਤਿਨਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਨ ਹਿਤ ਭਾਈ, ਪਗੜੀ ਕੱਢ ਅਸਾਂ ਉਤਰਾਈ।
ਜਾਂ ਤੇ ਪਿਤਰ ਨ ਕਰਹੈਂ ਰੋਸਾ, ਕਹੋ ਯਾਂਹ ਮੇਂ ਹੈ ਕਯਾ ਦੋਸਾ?

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾ ਵਡਾ ਸੁਜਾਨ, ਯੁਕਤੀ ਉਕਤੀ ਮਹਿੰ ਪਰਧਾਨ।
ਤੈਂ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਰਿਝਾਯਾ, ਪਰ ਪੂਰਾ ਨਹਿੰ ਸਾਜ ਸਜਾਯਾ।
ਸਹਿਜ ਧਾਰੀਏ ਪਿਤਰ ਤੁਮਾਰੇ, ਜਾਨ ਹਜਾਮਤ ਪਰ ਬਲਹਾਰੇ।
ਸੋ ਕਾਰਜ ਤੈਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਆ, ਪੂਰਾ ਵਰ ਨਹਿੰ ਤਿਨਤੇ ਲੀਆ।
ਤਾਂਤੇ ਝਬਦੇ ਕਰਲੈ ਭਾਈ, ਜਿਉਂ ਰੀਝ ਤਿਉਂ ਲੇਹੁ ਰਿਝਾਈ।
ਦਾੜ੍ਹੀ ਸਿਰ ਚੱਟਮ ਕਰਵਾਓ, ਅਸਲੀ ਸੂਰਤ ਕਰ ਦਿਖਲਾਓ।
ਨਾਤਰ ਪਿਤਰ ਤੁਮਾਰਾ ਕਊਆ, ਸਮਝ ਪੂਤ ਬਨਾ ਹੈ ਭਊਆ।
ਪਰ ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਦੱਸੀਂ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਨਹਿੰ ਨੱਸੀਂ।
ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਭ ਦੱਸ, ਮਨ ਮਤ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾਕੇ ਭੱਸ।
ਕਾਗ ਸ੍ਵਾਨ ਮਾਨਸ ਜੋ ਖਾਵੇਂ, ਮਲ ਮੂਤਰ ਤਿਸ ਤੁਰਤ ਬਨਾਵੇਂ।
ਕੀ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਮਿਲਸੀ ਭਾਈ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਈ?
ਕਯਾ ਓਹ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੀ ਆਕੇ, ਖਾਹਰ ਜਾਵਨ ਭੋਜਨ ਖਾਕੇ?
ਯਾ ਪੇਟੋਂ ਜਦ ਬਾਹਰ ਜਾਵੇ, ਓਥੇ ਪਿਤਰ ਭੋਗ ਆ ਲਾਵੇ?
ਜੇ ਅੰਦਰ ਓਹ ਖਾਵਨ ਆਊ, ਦੱਸ ਰੂਪ ਕਿਆ ਤਦੋਂ ਬਨਾਊ।
ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਰਮ ਉਦਰ ਕਾ ਹੋਵੇ, ਗੰਦੀ ਜਾਗ੍ਹਾ ਜੋਇ ਖਲੋਵੇ।
ਜੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਓਹ ਭੱਖੇ, ਤੇ ਕਊਆ ਕੂਕਰ ਹੋ ਚੱਖੇ।
ਸੂਕਰ ਭੇਡ ਅਹੋ ਮਲ ਹਾਰੀ, ਅਹੋ ਪਿਤਰ ਦੇਹੀ ਕਿਆ ਧਾਰੀ।
ਅਧਮ ਜੂਨਿ ਪਿਤਰੋਂ ਨੇ ਪਾਯੋ, ਜਾਂ ਤੇ ਤਰਸ ਨ ਤੋਂ ਕੋ ਆਯੋ?
ਪੁਨਹਿ ਔਰ ਇੱਕ ਭੇਦ ਸੁਨਾਊਂ, ਜਾਂ ਤੇ ਤੁਮਕੋ ਮੈਂ ਸਮਝਾਊਂ।
ਕਹੋ ਕਰਮ ਗਤ ਕਰ ਪਿਤ ਤੇਹੀ, ਗਯੋ ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਜਹਿ ਜਮ ਦ੍ਰੋਹੀ।
ਖਾਵਨ ਪੀਵਨ ਕੋ ਕੁਛ ਨਾਹੀਂ, ਮਾਰਤ ਜਮ ਕੇ ਦੂਤ ਤਹਾਂਹੀਂ।
ਹਾਇ ਹਾਇ ਮੁਖ ਕਰਾ ਪੁਕਾਰੇ, ਜਬ ਜਮ ਕਿੰਕਰ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰੇ।

ਅਗਨ ਥੰਭ ਸੇ ਤਾਂ ਕੋ ਬਾਂਧੇ, ਦੋ ਸੂਏ ਦ੍ਰਿਗ ਕੀਨੇ ਆਂਧੇ।
ਕਰਤ ਬਿਲਾਪ ਕਸ਼ਟ ਤਨ ਭਾਰੀ, ਤ੍ਰਾਹ ਤ੍ਰਾਹ ਮੁਖ ਕਰੇ ਉਚਾਰੀ।
ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੇ ਦੂਤ ਅਪਾਰੇ, ਖੜੇ ਦੁਆਰ ਪਰ ਅਤਿ ਬਲਧਾਰੇ।
ਸੋ ਤੇਰੀ ਜੋ ਬਨੀ ਰਸੋਈ, ਪਿਤਰਨ ਪਾਸ ਪੁਚਾਵੇ ਕੋਈ।
ਪੂਰੀ ਖੀਰ ਮਠਾਈ ਮੰਡੇ, ਖਾਹਿੰ ਖੋਸ ਜਮ ਮਾਰਨ ਡੰਡੇ।
ਤੌ ਭੀ ਬਾਪੂ ਭੁੱਖਾ ਮਰਸੀ, ਨਹੀਂ ਸਹਾਇ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਕਰਸੀ।
ਅਰ ਜੋ ਕਰ ਵੁਹ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੂ, ਗਯੋ ਸੁਰਗ ਮਹਿ ਪਿਆਰਾ ਬਾਪੂ।
ਤੌ ਤਿਸਕੇ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨਹਾਰੇ, ਸਦਾ ਸੁਰਗ ਮਹਿ ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੇ।
ਤੌ ਬਿੰਜਨ ਭੋਜਨ ਕੋ ਤਜਾਗੇ, ਤੁਮਰੀ ਰੋਟੀ ਖਾਵਨ ਲਾਗੇ?
ਜਾ ਮਹਿੰ ਹੀਂਗ ਲਗਾਯੋ ਤੜਕਾ, ਮ੍ਰਿਚਾਂ ਖਾਇ ਰਿਦਾ ਜਹਿ ਧਰਕਾ।
ਐਸੀ ਦਾਲ ਨਿਮਕ ਕਮ ਜ਼ਾਦਾ, ਕਿਉਂ ਖਾਏ ਸੁਖ ਕਰ ਬਰਬਾਦਾ।
ਦਹੀ ਮਾਂਹਿੰ ਜੋ ਧਰੀ ਪਕੌੜੀ, ਸੋ ਭੀ ਹੋਇ ਗਈ ਅਬ ਕੌੜੀ।
ਕਾਚੇ ਪਾਕੇ ਮੰਡੇ ਚਾਵਲ, ਖਾਵਨ ਕੋ ਵੁਹ ਹੋਇ ਉਤਾਵਲ।
ਕਹੋ ਲੋੜ ਤਾਕੇ ਕਿਆ ਭਾਈ, ਅਰ ਇਸ ਮਹਿ ਹੈ ਕਿਆ ਚਤਰਾਈ?
ਰਤਨ ਤਿਆਗ ਕੌਡੀ ਕੋ ਲੇਰੇ, ਬੇਰਨ ਹੇਤ ਆਂਬ ਕੋ ਛੇਰੇ?
ਅਰ ਜੇ ਕਰਮ ਗਤੀ ਵਸ ਸੋਈ, ਗਰਧਬ ਤਨ ਕੋ ਧਾਰੇ ਜੋਈ।
ਪੀਠ ਭਾਰ ਲੇ ਮਾਰਗ ਜਾਵੇ, ਪਾਛੇ ਦੇਡ ਕੁੰਭਾਰ ਲਗਾਵੇ।
ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਐਸੀ ਗਤ ਹੋਵਤ, ਭਾਰ ਤਲੇ ਨਿਜ ਤਨ ਕੋ ਖੋਵਤ।
ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਖੂੰਟੇ ਸੇ ਬਾਂਧੇ, ਖੜੋ ਹਾਰ ਜਨ ਟੂਟੇ ਕਾਂਧੇ।
ਰੂਖਾ ਸੂਖਾ ਘਾਸ ਨਿਕਾਰਾ, ਧਰੇ ਆਣ ਕੇ ਤਾਂਹਿ ਅਗਾਰਾ।
ਜਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਕੀ ਭੁਖ ਸਤਾਯੋ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰ ਤਾਂ ਨੇ ਵੁਹ ਖਾਯੋ।
ਐਸੇ ਸਮਯ ਤੁਮਾਰੀ ਪੂਰੀ, ਕੈਸੇ ਜੈਹੈ ਤਾਂਹਿ ਹਜ਼ੂਰੀ?
ਹੁਣ ਤੂੰ ਦੱਸ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ, ਕਿਆ ਸੁਖ ਦੇਵਨ ਯਤਨ ਤੁਮਾਰੇ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਤੇਰੇ ਬਚਨ ਸੱਤ ਹਨ ਭਾਈ, ਜਿਨ ਮਹਿੰ ਸੰਕਾ ਅਹੇ ਨ ਰਾਈ।
ਪਰ ਤੇਰੀ ਕਥਨੀ ਤੇ ਭਰਾਤ, ਜਿੱਧ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਾਤ।
ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਖੋਲ, ਅੰਦਰ ਢੋਲ ਵਜੇਂਦੀ ਪੋਲ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਰਮ ਹੈ ਜੇਤਾ, ਸਾਥੋਂ ਪਿਆ ਛੁਡਾਵੇਂ ਤੇਤਾ।

ਆਖੇਂ ਇਨਕਾ ਪੰਥ ਤਿਆਗੋ, ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਲਾਗੋ।
ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਜੇਤੇ, ਤਿਆਗ ਕਰੋ ਮਨ ਤੇ ਸਭ ਤੇਤੇ।
ਤਿਨਕੀ ਜਗਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਮਾਨੋ ਸਭ ਬਿਵਹਾਰ ਤਾਹਿੰ ਤੇ ਠਾਨੋ।
ਅਰ ਅਵਤਾਰ ਜਿਤੇ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਜੋ ਭਏ।
ਤਿਨਕੋ ਹਮ ਨਹਿੰ ਮਾਨੇਂ ਕੋਈ, ਗੁਰ ਹੀ ਕੋ ਮਨ ਧਾਰੇਂ ਸੋਈ।
ਪਰ ਇਸ ਮੇਂ ਹੈ ਤੇਰਾ ਵਾਧਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਐਵੇਂ ਤੈ ਸਿਰ ਖਾਧਾ।
ਅਸਲੀ ਤੱਤ ਨ ਤੋਹਿ ਵਿਚਾਰਾ, ਜੋ ਕੁਛ ਨਿਸਚਾ ਅਹੇ ਹਮਾਰਾ।
ਵੇਦਨ ਕੋ ਟੀਕਾ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਸੁਗਮ ਬਨਾਇ ਦਿਖਾਇਆ ਪੰਥ।
ਤਾਂ ਤੇ ਅਸਲ ਵੇਦ ਹੈਂ ਭਾਈ, ਯਹ ਤਿਨਕੀ ਇੱਕ ਨਕਲ ਬਨਾਈ।
ਤੂੰ ਅਸਲੀ ਤੇ ਪਿਆ ਹਟਾਵੇਂ, ਨਕਲ ਉਤਾਰੀ ਪਰ ਮਨ ਲਾਵੇਂ।
ਸੋ ਅੱਛੀ ਯਹ ਬਾਤ ਨ ਪਿਆਰੇ, ਅਰ ਆਵਤ ਮਨ ਨਾਹਿੰ ਹਮਾਰੇ।
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨੀ ਥੀ ਔਖੀ, ਵਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਨੀ ਸੌਖੀ।
ਤਾਂਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ ਅਨਸਾਰੀ, ਮਾਨਤ ਬੁੱਧੀ ਮੀਤ ਹਮਾਰੀ।
ਤੁਮਰੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਮਨ ਭਾਵੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ ਮੇਂ ਭੇਦ ਦਿਖਾਵੈ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਵੇਦ ਵਡਾਈ ਗੁਰੂਅਨ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਗਾਈ।
ਜੋ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਖ ਸੁਨਾਵਾਂ, ਤੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਗੁਵਾਵਾਂ॥
ਜਪਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮਹਿ ਯਹ ਗਾਈ, ਜਿਸ ਮਹਿ ਵੇਦਨਕੀ ਵਡਿਆਈ।
"ਅਹਿਰਨ ਮਤ ਵੇਦ ਹਥਿਆਰ", ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਚੀਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ।
ਫਿਰ ਤੂੰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨੀ ਇੱਕ ਹੋਰ। ਜਿਸ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਕੱਢੀਂ ਚੋਰ।
"ਓਅੰਕਾਰ ਵੇਦ ਨਿਰਮਏ, ਓਅੰਕਾਰ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ"।
ਇਸ ਤੇ ਤੈਂ ਸਮਝੀ ਇਹ ਬਾਤ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਾਨੀ ਵੇਦ ਬਤਾਤ।
ਫਿਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਔਰ ਹੈ ਭਾਈ, ਜਿਸ ਪਰ ਵੇਦਨ ਕੀ ਸਚਿਆਈ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਜਗਤ ਕੇ ਮਾਹੀਂ, ਖੰਡਨ ਕਰਤ ਜਾਹਿੰ ਕੋ ਨਾਹੀਂ।

ਦੋਹਰਾ— "ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹੋ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਵਿਚਾਰੈ"।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੇ।
ਜੋ ਸੱਚੇ ਇਨ ਵੇਦ ਕੋ ਭਾਖੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ।
ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਆ ਝਗੜਾ ਕਰੇਂ ਉਲਟਾ ਕਰਕੇ ਪੰਥ?

ਪੁਨ ਜੋ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਅਵਤਾਰ, ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਤੂੰ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰ।
ਥੇ ਗੁਰੂਅਨ ਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੈਸੇ ਟੇਰੇ।
ਸੂਰਜ ਵੰਸੀ ਆਪ ਕਹਾਏ, ਰਘੁਵੰਸੀ ਨਿਜ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਏ।

ਫਿਰ ਤੂੰ ਤਿਨਕੇ ਪੂਜਨ ਜੋਈ, ਤਿਆਗ ਕਰਾਵਤ ਸਿੱਖਨ ਸੋਈ।
ਯਹ ਭੀ ਹੈ ਗਲਤੀ ਵਡਭਾਰੀ, ਪਹੁੰਚੀ ਜਹਿ ਨਹਿ ਅਕਲ ਤੁਮਾਰੀ।
ਫਿਰ ਯਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਜੋ ਗਾਵੇਂ, ਸਭ ਸੇ ਜੁਦੀ ਜਾਹਿ ਬਤਲਾਵੇਂ।
ਸੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਠੀਕ ਸੁਨ ਭਾਈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਵਾਂ ਸਮਝਾਈ।
ਬਨੇ ਸਿੱਖ ਜਗ ਭੀਤਰ ਜੇਤੇ, ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਮਾਹਿ ਤੇ ਤੇਤੇ।
ਅਰ ਤਿਸ ਹੀ ਕੀ ਹੈਂ ਯਹ ਸਾਖ, ਜਿਸ ਤੇ ਜੁਦਾ ਪੰਥ ਮਤ ਆਖ।
ਯਾਂਤੇ ਤੇਰੇ ਕਥਨ ਪਿਆਰੇ, ਮੰਨਨ ਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਾਰੇ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਦੋਹਿਰਾ—ਇਹ ਜਿਤਨਾ ਤੈਂ ਆਖਿਆ ਦਿਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਰ ਵੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝੇਂ ਅਪਨੀ ਢਾਲ।

ਚੌਪਈ

ਸੁਨ ਸਿੱਖਾ ਮੈਂ ਤੁੱਧ ਸੁਨਾਵਾਂ, ਵੇਦਨ ਤੇ ਨਾ ਤੁੱਧ ਹਟਾਵਾਂ।
ਅਰ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਧਰਮ ਪਿਆਰੇ, ਮੈਂ ਨਾ ਆਖਾਂ ਬੈਠ ਵਿਸਾਰੇ।
ਜੋ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਭਾਈ, ਸੋ ਸੁਨਕੇ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਵਸਾਈ।
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਨਾਵਾਂ, ਤਿਸ ਉੱਪਰ ਹੀ ਤੁੱਧ ਚਲਾਵਾਂ।
ਦੇਖ ਜਗਤ ਮਹਿ ਦੀਨ ਈਸਾਈ, ਕਿਤਨੀ ਬਰਕਤ ਹੈ ਜਿਨ ਪਾਈ।
ਚਾਰ ਕੂੰਟ ਮਹਿ ਡੰਕਾ ਬਾਜੇ, ਸਭ ਤੇ ਵਡੇ ਸਦਾਉਨ ਰਾਜੇ।
ਵੱਡੀ ਕੌਮ ਜਗ ਮਾਹਿ ਕਹਾਈ, ਦੇਖ ਭਲਾ ਉਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆਈ।
ਠਾਰਾਂ ਸੈ ਅਠਾਨਵੇਂ ਸਾਲ, ਇਸ ਬਨੀ ਕੋ ਹੋਇਆ ਲਾਲ।
ਇਤਨੇ ਅਰਸੇ ਅੰਦਰ ਭਾਈ, ਦੇਖ ਉੱਨਤੀ ਕਿਤਨੀ ਪਾਈ।

ਵਾਰਤਕ

ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਸੀਹ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਉਸ ਦੇਸ ਦੇ ਲੋਗ ਯਹੂਦੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸੇ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ ਭੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਬੀ ਮੂਸਾ ਕਲੀਮੁੱਲ੍ਹਾ, ਸੁਲੇਮਾਣ, ਜ਼ਿਕਰੀਆ, ਯਸਾਇਆ ਅਤੇ ਲੂਤ ਆਦਿਕ ਸੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਲਹਾਮੀ ਕਤਾਬ ਤੌਰੇਤ ਅਤੇ ਜ਼ਬੂਰ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਗ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਦੇ ਦਾਸ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਪਨੀ ਕੌਮ ਯਹੂਦੀ ਜਾਨਦੇ ਸਨ।

ਉਸੀ ਦੇਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਹਾਤਮਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੀਤਾ ਜਿਸ

ਦਾ ਨਾਉਂ ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਮਜ ਦੀਆਂ ਕਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਲੋਗ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਹੋ ਕੇ ਰਹਨ ਲੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਈਸਾਈ ਰੱਖਯਾ ਗਿਆ। ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਈਸਾਈ ਕੌਮ ਬਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਰੰਤੂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੌਮ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਯਾ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯਹੂਦੀ ਈਸਾਈ ਹਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਮੂਸਾਦਿਕ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਪੁਰਾਨੇ ਯਾ ਪਹਿਲੇ ਪੈਗੰਬਰ ਜਾਨਕੇ ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਫੇਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮੂਸਾਈ ਹਾਂ। ਓਹ ਆਪ ਨੂੰ ਈਸਾ ਦੇ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਪੁਰਾਨੇ ਨਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪੁਰਾਨਾ ਅਹਦਨਾਮਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਅਪਨੀ ਅੰਜੀਲ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਅਹਦਨਾਮਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਤਕ ਉਸ ਪੁਰਾਨੇ ਅਹਦਨਾਮੇਂ ਨੂੰ ਜੋ ਤੌਰੇਤ ਜ਼ਬੂਰ ਆਦਿਕ ਹੈ ਇਲਹਾਮੀ ਮੰਨਕੇ ਭੀ ਕੋਈ ਈਸਾਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ ਕਿ ਅੰਜੀਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰਜਮਾਂ ਹੈ ਯਾ ਅੰਜੀਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ।

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੌਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਇਆਂ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲੇਵੋ ਜੋ ਇਹ ਕੌਮ ਕਿਤਨੀ ਕੁ ਵਧੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਨੂੰ "ਰੂਹ-ਅੱਲ੍ਹਾ" ਅਰਥਾਤ ਅੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਰੂਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਅੰਜੀਲ ਸਮੇਤ ਮੰਨਕੇ ਫਿਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਬੀ ਮੂਸਾ ਹੈ ਯਾ ਈਸਾ ਹੈ, ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਕਿਤਾਬ ਅੰਜੀਲ ਯਾ ਤੌਰੇਤ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਓਹ ਸਾਫ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਦੇ ਓਹ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਬੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਇਲਹਾਮ ਪੁਸਤਕ ਸੇ, ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨਬੀ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਹੀ ਇਲਹਾਮੀ ਕਤਾਬ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾ ਕੌਮਾਂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਜੁਦਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਰੌਨਕ ਪਾਈ ਹੈ।

ਸੋ ਭਾਈ ਮੈਂ ਭੀ ਤੈਨੂੰ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੂੰ ਵੇਦ ਨੂੰ

ਬੇਸ਼ਕ ਪੁਰਾਣਾ ਅਹਦਨਾਮਾ ਤੌਰੇਤ ਜ਼ੰਬੂਰ ਵਾਂਗਰ ਮੰਨ ਅਰ ਪੁਰਾਣੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮੂਸਾ ਸੁਲੇਮਾਨ ਵਾਂਗ ਅਪਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਾਨ, ਅਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਮਝ, ਪਰੰਤੂ ਤੂੰ ਅਪਨਾ ਸੱਚਾ ਅਵਤਾਰ ਯਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮਨ ਅਤੇ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਨ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਣੀ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਜਾਨ। ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਕੌਮ ਇੱਕ ਕੌਮ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਰਹੇਗੀ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਅਰ ਜੋ ਟੀਕਾ ਵੇਦ ਦਾ ਕਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਆਪ।
ਸੋ ਭੀ ਝੂਠ ਬਖਾਨਕੇ ਲੈਂਦਾ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਪ।

ਦੋਹਿਰਾ—ਦੇਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਕਯਾ ਕਹੇ ਵੇਦਾਂ ਹੇਤ ਬਖਾਨ।
ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾ ਹੋਈਂ ਨ ਅਨਜਾਨ।
''ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰ ਨ ਜਾਇ।
ਟੁਕ ਦਮ ਕਰਾਰੀ ਜਉ ਕਰੇ, ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ ਖੁਦਾਇ।''

ਚੌਪਈ

ਸੁਨਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ ਕਿਆ ਸਮਝਾਯਾ, ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਗਾਯਾ।
ਅਰਥ ਇਫਤਰੇ ਦਾ ਸੁਨ ਭਾਈ, ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਨ ਲਾਈ।
ਹੈ ਬਹੁਤਾਨ ਕੁਫਰ ਬਤਲਾਯਾ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਤੈਂ ਕਹੁ ਕਯਾ ਪਾਯਾ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਕਿਆ ਟੀਕਾ ਬਹੁਤਾਨ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ?
ਜਿਸ ਪਰ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਪ ਚਲਾਇਆ ਪੰਥ।
ਫਿਰ ਤੂੰ ਦੱਸੀਂ ਚਾਇ ਪਿਆਰੇ, ਇਹ ਜੋ ਅੱਗੇ ਸ਼ਬਦ ਤੁਮਾਰੇ।
ਕਿਸ ਸ੍ਰੁਤੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਭਾਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੋੜੀ ਤੇਰੀ ਆਸ।
ਆਦਿ ਗਰੰਥ ਦੀ ਸੁਨਕੇ ਰਾਇ, ਅਪਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਲੈ ਸਮਝਾਇ।
ਹੁਣ ਦਸਮੇ ਗੁਰ ਜੋ ਕੁਛ ਗਾਈ, ਵੇਦਾਂ ਹੇਤ ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਈ।
ਵਿੱਚ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਪਿਆਰੇ, ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਸਾਰੇ।

ਯਥਾ:

ਪਰਮ ਤੱਤ ਕਿਨਹੂ ਨ ਪਛਾਨਾ, ਆਪ ਆਪ ਭੀਤਰ ਉਰਝਾਨਾ।
ਤਬ ਜੇ ਜੇ ਰਿਖ ਰਾਜ ਬਨਾਏ, ਤਿਨ ਆਪਨ ਪੁਨ ਸਿਮ੍ਰਤ ਚਲਾਏ।੧੭।

ਜੋ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿਨ ਕੇ ਭਏ ਅਨੁਰਾਗੀ,ਤਿਨ ਤਿਨ ਕ੍ਰਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਤਯਾਗੀ।
ਜਿਨ ਮਨ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਠਹਿਰਾਯੋ,ਸੋ ਸਿਮ੍ਰਿਤਨ ਕੇ ਰਾਹੁ ਨ ਆਯੋ।੧੮।
ਬ੍ਰਹਮੇ ਚਾਰ ਹੀ ਬੇਦ ਬਨਾਏ, ਸਰਬ ਲੋਗ ਤਿਹ ਕਰਮ ਚਲਾਏ।
ਜਿਨਕੀ ਲਿਵ ਹਰਿ ਚਰਨਨ ਲਾਗੀ, ਤੇ ਬੇਦਨ ਤੇ ਭਏ ਤਿਆਗੀ।੧੯।
ਜਿਨ ਮਤ ਬੇਦ ਕਤੇਬਨ ਤਿਆਗੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਭਏ ਅਨੁਰਾਗੀ।
ਤਿਨਕੇ ਗੂੜ੍ਹ ਮਤ ਜੋ ਚਲਹੀ, ਭਾਂਤ ਅਨੇਕ ਦੂਖਨ ਸੋਂ ਦਲਹੀ।੨੦।"

ਦੋਹਿਰਾ

ਸੁਨਿਆ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਆ ਕੀਨਾ ਉਪਦੇਸ਼।
ਜਿਸਕੋ ਸੁਨਕਰ ਤੋਹ ਮਨ ਸੰਸਾ ਰਹੇ ਨ ਲੇਸ਼।

ਚੌਪਈ

ਪੁਨ ਜੋ ਤੈਂ ਭਾਖਯੋ ਯਹ ਯਾਰ,"ਅਹਿਰਨ ਮਤੁ ਵੇਦ ਹਥਿਆਰ।"
ਸੋ ਇਸਦਾ ਤੈਂ ਭੇਦ ਨ ਪਾਯਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜਾਯਾ।

ਵਾਰਤਕ

ਇਸਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਤਿ ਨਾਮ ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਦ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਰਥ 'ਜਾਨਨਾ' ਹੈ। ਇਹ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਕੋਈ ਲੋਹੇ ਆਦਿਕ ਧਾਤੂ ਦੀ ਵਸਤੂ ਬਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਅਹਿਰਨ ਪਰ ਰੱਖਕੇ ਉਪਰੋਂ ਹਥੌੜੇ ਆਦਿਕ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਤੇ ਉਸਦੀ ਮੂਰਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਬਨਕੇ ਸਭ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਗੋਚਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਜਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਉਸਦਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਓਹ ਵਸਤੂ ਗ੍ਰਹਨ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਦੇ ਜੋਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰੇ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਉਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਨ ਤਯਾਗ ਯਾ ਗੁਣ ਦੋਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੇਦ ਪਦ ਤੇ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਏਥੇ ਗਯਾਨ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬੁੱਧਿ ਅਤੇ ਗਯਾਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਕਰ ਲੇਵੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਸੰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਏਹ ਆਖਯਾ ਹੈ ਕਿ 'ਓਅੰਕਾਰ ਵੇਦ ਨਿਰਮਏ' ਸੋ

ਇਸਦਾ ਭੀ ਏਹੋ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਗਜਾਨ ਹਨ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਉਤਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਨੀ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹਨ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਗਜਾਨਾਂ ਦਾ ਆਦਿ ਮੂਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਇਸਤੇ ਭੀ ਏਹੋ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਏਥੇ ਵੇਦ ਪਦ ਤੇ ਗਜਾਨ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ।

ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਇਹ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹੁ ਮਤ ਝੂਠੇ ਝੂਠਾ ਜੋ ਨ ਬਿਚਾਰੇ' ਸੋ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਹਿਨਾ ਉਸਦੇ ਤੱਤ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਝੂਠ ਬਕਨਾ ਹੈ। 'ਵੇਦ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਕਤੇਬ' ਆਉਨ ਤੇ ਏਥੇ ਖਾਸ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਜਾਨੋਂ। ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਓ। ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਝਗੜੇ ਛੱਡਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਤਿਆਗ ਕੇ ਧਸੇ ਔਰ ਕੇ ਬੀਚ।
ਕਿਆ ਚਤਰਾਈ ਇਸ ਮਹਿਂ ਧਰੇ ਪਾਉਂ ਤੁਮ ਕੀਚ॥

ਚੌਪਈ

ਤੂੰ ਹੈਂ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਲ, ਕੱਛ ਕੜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਨਾਲ।
ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੂਤ ਸਦਾਕੇ, ਦਾਸ ਬਨਾ ਔਰਨ ਕਾ ਜਾਕੇ।
ਜਿਸਤੇ ਤੈਂ ਨਿਜ ਧਰਮ ਗੁਵਾਇਆ, ਨਰਕ ਪੰਥ ਕੋ ਸੀਧਾ ਧਾਇਆ।
ਜੇ ਬਚਨੇ ਦਾ ਚਾਹੇਂ ਰਸਤਾ, ਵੱਢ ਦੇਹੁ ਦੂਸਰ ਕਾ ਫਸਤਾ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਚੌਪਈ

ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲ ਅਚੰਭੇ ਵਾਲੀ, ਤੈਂ ਭਾਈ ਹੈ ਨਵੀਂ ਨਕਾਲੀ।
ਜੋ ਅੱਗੇ ਮੈਂ ਸੁਨੀ ਨਾ ਕੋਈ, ਖਾਲਸ ਕੌਮ ਖ਼ਾਲਸਾ ਹੋਈ।
ਹਮ ਤੋ ਏਕ ਰੂਪ ਸੀ ਜਾਨਾ, ਭੇਦ ਨ ਰੰਚਕ ਮਨ ਮਹਿ ਆਨਾ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ, ਆਪਸ ਮਾਹਿੰ ਇਕੱਠੀ ਸਾਰੀ।
ਨਹੀਂ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਹਮ ਮਹਿ ਕੋਈ, ਜਾਂ ਤੇ ਕੌਮ ਜੁਦੀ ਹਮ ਹੋਈ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹਮ ਕੋ ਹੈ ਪਿਆਰਾ, ਹਮਕੋ ਉਸਕਾ ਵਡਾ ਸਹਾਰਾ।
ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੰਥ ਜੁਦਾ ਕਰ ਦੀਨਾ, ਇਸ ਮਹਿ ਕਯਾ ਫਲ ਤੁਮਨੇ ਚੀਨਾ?
ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਭੇਦ ਸੁਨਾਈਂ, ਐਵੇਂ ਫੱਕੜ ਪਣ ਨ ਪਾਈਂ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਦੋਹਿਰਾ.

ਏਹ ਲਾਡਲਾ ਘੋਲ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਯਾਰ।
ਅੰਦਰ ਤੇ ਘਾਤੀ ਰਹੇਂ ਉੱਪਰ ਕਰੇਂ ਪਿਆਰ॥

ਇਸ ਦੋਹਿਰੇ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਲਾਡਲਾ ਘੋਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਦਰ ਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਾਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰ ਤੇ ਅਤਜੰਤ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਹਾਲ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਫੇਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖਯਾਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜੋ ਇਹ ਕਿਆ ਅੰਧੇਰ ਮੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਕੇ ਮੱਖੀ ਨਿਗਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਸਬੂਤ ਏਹ ਹੈ:—

ਜਦ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਰਾਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਯਾ ਗਯਾ ਪਰ ਜਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਭਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਪਹਿਲੇ ਉਸਦੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮਦਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਸਾਥੀ ਯਾ ਧਰਮ ਭਾਈ ਬਨਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਕੱਛ ਕੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੰਘਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪਰੇ ਰੱਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਭੂੰਗੀ, ਗਲ ਵਿਚ ਜੰਞੂ ਅਤੇ ਤੇੜ ਧੋਤੀ ਪਾ ਕੇ ਬਠਾਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਰਿਹਾ ਕਿਤੇ ਨਾਉਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲੈਨ ਦੇਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ੨ ਕਰਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਮੂੰਹੋਂ ਕੁਛ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਪਿਤਰ ਸਿੱਧੇ ਸੂਰਗ ਨੂੰ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਨਕੇ ਸਿੱਖ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋਨ ਪਰ ਤਾਂ ਰੰਚਕ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰੰਤੂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਗ ਮਿਲਿਆ ਜਾਨਕੇ ਫੁੱਲਿਆ ਜਾਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦਾ। ਇਸ ਤੇ ਤੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਕੇਹੀ ਕੁ ਪੇਜ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਪਨੇ

ਧਰਮ ਵੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਰਗਤੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਂਦਾ।

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸ ਨਾਲ ਭੀ ਏਹੋ ਹੱਥ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਮੂਲ ਪਹਿਲੇ ਜੰਞੂ ਅਤੇ ਚੋਟੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਅਤੇ ਧੋਤੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ ਜੰਞੂ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚੋਟੀ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੇਸ ਰਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਧੋਤੀ ਲਾਹਕੇ ਕੱਛ ਪਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਵਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫੇਰ ਉਹ ਚੋਟੀ ਅਤੇ ਜੰਞੂ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹਿਕੇ ਇੱਕ ਥਾਲ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾ ਸਕਦਾ। ਐਥੋਂ ਤਕ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਖਾਸ ਖਾਸ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪਰ ਰੋਕ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਚ ਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਅਬਚਲਾ ਨਗਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਗਤ ਤੇ ਭੀ ਜੁਦੇ ਬਠਾਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੇ ਤੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਦ ਹਿੰਦੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਇਸ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਮਹਾਨ।
ਇਸ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰੀਂ ਬਖਾਨ।

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਭਾਈ ਸਿੰਘਾ ਏਹ ਹੈ ਸੱਚ, ਜਗਤ ਬਖੇੜੇ ਕੱਚੋ ਕੱਚ।
ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਲਾਜ ਹੱਤਿਆਰੀ, ਕਰ ਛੱਡੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵਿਗਾਰੀ।

ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ

ਭਲੇ ਪੁਰਖ ਤੂੰ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰੇ, ਲੋਕ ਲਾਜ ਕਜਾ ਸਕੇ ਵਿਗਾਰੇ ?
ਲੋਕ ਲਾਜ ਚੰਗੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕੇ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਦੱਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ?

ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ

ਭਾਈ ਲਾਖਨ ਮੇਂ ਕੋਈ ਏਕ, ਗੁਰ ਬਚਨਾਂ ਪਰ ਰਾਖੇ ਟੇਕ।
ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਨੇ ਏਹ ਫੁਰਮਾਈ, ਵਿਰਲਾ ਸਿੰਘ ਰਹੇਗਾ ਭਾਈ।

ਅਸਲੀ ਸਿਖ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਏਚ ਤੂੰ ਉਰ ਧਰ ਹੈਂ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਤਹਿੰ ਕਰ ਹੈਂ।
ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਰਹੂ ਗੁਰ ਭਾਖਾ, ਤਿਨ ਕੋਈਅਨ ਮੇਂ ਤੂੰ ਨਹਿੰ ਰਾਖਾ।
ਜਾਂਤੇ ਧਰਮ ਵਿਗਾਰਨ ਲਾਗਾ, ਅੰਨਮਤਾਂ ਕੇ ਮਾਰਗ ਭਾਗਾ।
ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਨਕਲੀ ਸਿਖ ਭਾਈ, ਗਹੀ ਮੋਨ ਨਹਿ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਈ।
ਦੋਹਿਰਾ–ਯਾ ਬਿਧਿ ਸਿਘਨ ਨੇ ਤਜੀ, ਗੁਰਮਰਯਾਦਾ ਰੀਤ।
ਔਰ ਔਰ ਮਾਰਗ ਚਲੇਂ, ਗੁਰ ਤੇ ਹੋ ਬਿਪ੍ਰੀਤ।

ਨਕਲੀ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਭਟਕਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ

ਦੂੰਯਾ ਛੰਦ

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਇਤ ਉਤ ਮੇਂ ਭਟਕਾਵੇ।
ਮੜ੍ਹੀ ਗੋਰ ਕੋ ਪੂਜੇ ਕੋਊ ਸਰਵਰ ਪੀਰ ਮਨਾਵੇ।
ਗੁੱਗਾ ਭੈਰੋਂ ਦੇਵਲ ਦੇਵੀ ਜਾਇ ਸੀਤਲਾ ਪੂਜੇ।
ਛੋਡ ਅਕਾਲ ਜਗਤ ਕਾ ਸੁਾਮੀ ਜਾਇ ਲਗੇ ਸਭ ਦੂਜੇ।
ਕੋ ਪਾਹੁਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਹੈ ਕੋ ਬਿਰਖਨ ਸਿਰ ਨਾਵੇਂ।
ਭੇਖ ਡਿੰਭ ਕੋ ਪੂਜਤ ਕੇਤੇ ਮਾਨਸ ਪੈਰ ਪੁਜਾਵੇਂ।
ਕੋ ਪਸੂਅਨ ਕੋ ਇਸ਼ਟ ਮਾਨ ਇੱਕ ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥ ਜਾਈ।
ਅਪਨੇ ਕਰ ਕੀ ਕਰਤ ਰਸੋਈ ਚੌਂਕੇ ਮੇਂ ਬਹਿ ਖਾਹੀ।
ਕਿਤਨੇ ਥੰਮਨ ਮੇਲੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕਰ ਝੁੱਬੂ ਪਾਵੇਂ।
ਮੰਦਾ ਬੋਲਨ ਲੋਕ ਹਸਾਵਨ ਸਿਰ ਪਰ ਡੰਡੇ ਖਾਵੇਂ।
ਪੀਨ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਹੋ ਅਲਬੇਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇਸ ਗਿਰਾਏ।
ਗਿਰਤੇ ਕੈ ਕਰ ਲੇਟਨ ਧਰ ਪਰ ਮੱਖੀ ਮੁਖ ਭਿਣਕਾਏ।
ਢੱਡ ਸਾਂਰਗੀ ਲੇਕਰ ਕੋਈ ਮਿਰਜ਼ਾ ਹੀਰ ਸੁਨਾਵੇ।
ਸੱਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਬੀਜਾ ਸੋਰਠ ਊਚੇ ਸੁਰ ਸੋਂ ਗਾਵੇ।

ਲੱਤਾਂ ਦੀ ਓਹ ਕਰਨ ਹਜਾਮਤ ਦਾੜ੍ਹੀ ਖੂਬ ਕਟਾਈ।
ਨਾਲ ਮੋਚਨੇ ਮੱਥਾ ਚੁਗਕੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਆਈ।
ਗਨਕਾ ਕੋ ਮਨਕਾ ਕਰ ਮਨ ਕਾ ਕਿਨਹੂੰ ਧਾਮ ਲੁਟਾਏ।
ਤਜ ਕਰ ਨਾਰ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਫਿਰ ਕੰਜਰ ਸਾਕ ਬਨਾਏ।
ਪੁੱਤ ਪਿਆਰੇ ਕਰੇ ਕਨਾਰੇ ਬੇਦਾਵੇ ਕਰਵਾਏ।
ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਕੰਜਰ ਸਕੇ ਬਨਾਵੇ।
ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜੇ ਹਾਲ ਸੁਨਾਵਾਂ ਸਾਰੇ।
ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਨਕਰ ਕੰਬ ਜਾਨਗੇ ਪਿਆਰੇ ਰਿਦੇ ਤੁਮਾਰੇ।
ਪਰ ਕਿਆ ਕਰਾਂ ਡਰਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਤੇ ਜੇ ਪਾ ਦੇਵਨ ਝਗੜਾ।
ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਤੀਕਰ ਹੋਊ ਵਿਚ ਕਚਹਰੀ ਰਗੜਾ।
ਇਸ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਮਨ ਮਹਿ ਤੰਗੇ।
ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਚਾਲੇ ਦਿੱਸਣ ਨਾਹਿੰ ਚੰਗੇ।
ਮੁੰਨੇ ਸਿਰ ਮੁਖ ਚੁਰਟ ਧੁਆਖੇ ਜਿਵੇਂ ਰੇਲ ਦਾ ਬੰਬਾ।
ਨਾਮ ਸਿੰਘ ਏਹ ਸ਼ਕਲ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿੱਟਿਆਂ ਤੋੜੀ ਤੰਬਾ।
ਕਿਤਨੇ ਹੋਏ ਜਾਇ ਈਸਾਈ, ਖਾਂਦੇ ਡੱਬਲ ਰੋਟੀ।
ਕਹਿਨ ਮਸੀਹ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹੋਵੇ ਰੱਖੇ ਕੇਸ ਨਾ ਚੋਟੀ।
ਤਜ ਦਸਤਾਰ ਭਾਰ ਸਿਰ ਕੇਸਾਂ ਟੋਪੀ ਕੋ ਪਹਿਰਾਵੇ।
ਬੈਠ ਮੇਜ਼ ਪਰ ਕਾਂਟੇ ਸੇਤੀ ਗੋਸ਼ਤ ਅੰਡਾ ਖਾਵੇ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਕਰ ਬਹੁ ਭਾਈ ਬਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂਰਾ।
ਲਿੰਗ ਮੂਛ ਸਿਰ ਕੇਸ ਕਟਾਏ ਦੀਨੀ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਾ।
ਕਿਤਨੇ ਗਏ ਵਲਾਇਤ ਦੇਸ ਨੂੰ ਵਿੱਦਯਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ।
ਆਏ ਸ਼ਕਲ ਬਨਾਕਰ ਓਥੋਂ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤ ਦੇ ਡਰਨੇ।
ਗੋਲ ਮੋਲ ਸਿਰ ਜਿਉਂ ਖਰਬੂਜ਼ਾ ਕੋਟ ਪਹਰ ਪਤਲੂਨਾ।
ਬਾਬੂ ਸਾਹਿਬ ਬਨਿਆ ਦੇਖੋ ਜੇਂਟਲਮੈਨ ਨਮੂਨਾ।
ਕਿਤਨਿਆਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਕੇਸ ਉਤਾਰੇ ਆਖਨ ਲੱਗੇ ਗਰਮੀ।
ਕਿਤਨੇ ਆਖਣ ਰਹਿਤ ਕਠਨ ਹੈ ਰੱਖਨ ਸੋ ਹਨ ਭਰਮੀ।
ਕਿਤਨੇ ਆਖਨ ਕੱਛਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦੋਏ ਹਨ ਭਾਰੀ।
ਤੀਜੀ ਕੱਛ ਨ ਭਾਵੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਹੈ ਰੀਤ ਗਵਾਰੀ।
ਦਿਲ ਤੇ ਸਿਖ ਹੋਨ ਹਮ ਚਹੀਏ ਊਪਰ ਬਨਤ ਮਖੌਲਾ।
ਕਯਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹਮਾਰੇ ਸਿਰ ਜੋ ਫਿਰੇ ਮਹੰਮਦ ਪੌਲਾ।

ਕਿਤਨੇ ਆਖਨ "ਅਸੀਂ ਆਰੀਯਾ ਦੇਸ ਉੱਨਤੀ ਕਰਦੇ।
ਹੋਰ ਪੋਥੀਆਂ ਰਚੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵੇਦ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਦੇ।
ਗੁਰੂ ਅਸਾਡੇ ਸੇ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਪਰ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਹੀਨੇ।
ਦਯਾਨੰਦ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ ਆਕੇ ਵੇਦ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨੇ।
ਤਾਰ ਰੇਲ ਸਭ ਵੇਦਾਂ ਅੰਦਰ ਉਡਨ ਖਟੋਲੇ ਦੱਸੇ।
ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਇਸ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਉਲਟੇ ਹੋ ਕਰ ਨੱਸੇ।
ਪਰਮਾਣੂ ਸਭ ਜਗਤ ਬਨਾਵੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੇ।
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸ ਘੜੇ ਵਿਚਾਰੇ।
ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੇ ਸਨ ਆਪੇ ਮੁੜੇ ਹੋਏ
ਨੰਗ ਧੜੰਗੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਉੱਪਰ ਦੇਖ ਆਨ ਖਲੋਏ।
ਫਿਰ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਅਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਲਾਈ।
ਅੱਜ ਕਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਜਿਸਤੇ ਨਾਲ ਤਜਰਬੇ ਆਈ।
ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਅਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਨਾ ਸੀ ਕੋਈ।
ਇਹ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁਆਮੀ ਦੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਹੋਈ।
ਇਹ ਉਪਕਾਰ ਅਸਾਂ ਥੋਂ ਭਾਈ ਕਿੱਥੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।
ਸੁਆਮੀ ਬਿਨਾਂ ਕੌਣ ਹੈ ਦੂਜਾ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਸਮਝਾਵੇ।"
ਦੇਵ ਧਰਮ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਨਾਮ ਦਾ ਟੋਲਾ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰੇ।
ਉਸਦੇ ਫੰਧੇ ਫਸ ਗਏ ਕੇਤੇ ਬਾਲਕ ਬੁਧੀ ਬੋਰੇ।
ਤਾਲਬ ਇਲਮ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਫਸ ਜਾਂਦੇ।
ਆਇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਨੇ ਚਾਟੜੇ ਘਰ ਅਰ ਘਾਟ ਗਵਾਂਦੇ।
ਆਖਣ ਸਾਡੇ ਉੱਪਰ ਆਵੇ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤ ਇੱਕ ਭਾਰੀ।
ਆਪਸ ਮੇਂ ਮਿਲ ਗਾਵਨ ਸਾਰੇ ਰੋਵਨ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰੀ।
ਹਰੀ ਹਰੀ ਜੈ ਹਰੀ ਉਚਾਰਨ ਜਿਉਂ ਰੋਗੀ ਬਸ ਪੀੜਾ।
ਆਖਣ ਮੁਲਕ ਉਧਾਰਨ ਦਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਉਠਾਯਾ ਬੀੜਾ।
ਪੀ ਕਰ ਭੰਗ ਬਿਸਮਝੀ ਵਾਲੀ ਸਿਰ ਚੱਟਮ ਕਰਵਾਏ।
ਪੱਗਾਂ ਉਪਰ ਧਰੇ ਚੰਦਊਏ ਭਗਵੇ ਬਸਤਰ ਪਾਏ।
ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਚੋਲੇ ਪਹਿਰਨ ਜਿਉਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਰੰਨਾਂ।
ਕੁਲ ਦੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੋਂ ਭੈੜੇ ਪਾ ਬੈਠੇ ਹਨ ਬੰਨਾਂ।
ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਅਪਨਾ ਖੋਇਆ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਵਿਗਾਰੀ।
ਵਿੱਚ ਬਜਾਰਾਂ ਫਿਰਨ ਗਾਉਂਦੇ ਹਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਇੱਕ ਤਾਰੀ।

ਕਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

ਸਵੈਯਾ

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੂ, ਜਿਸ ਹੇਤ ਅਟੇ ਬਹੁ ਦੇਸਨ ਮਾਹੀ।
ਸੱਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੇਸ ਉਧਾਰਕ, ਦੇਤ ਰਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਦਾ ਹੀ।
ਸੋ ਯਹ ਪੰਥ ਤਜੇ ਤੁਮ ਪੰਥ, ਭਯੇ ਮਗ ਔਰਨ ਕੇ ਅਬ ਰਾਹੀਂ।
ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਕਰੋ ਕਰਨਾ ਇਸ, ਬੂਡਤ ਕੀ ਪਕਰੋ ਭਲ ਬਾਹੀਂ।

ਦੋਹਿਰਾ

ਹੇ ਅਰਜਨ ਅਰਿ ਜਨੋਂ ਨੇ ਕਰਾ ਨਰਾਦਰ ਗ੍ਰੰਥ।
ਮਨ ਭਾਵਤ ਰਚ ਬਾਣੀਆਂ ਭਰਮਾਯੋ ਯਹ ਪੰਥ।
ਜੈਸੇ ਸਹਿ ਕਰ ਖੇਦ ਤਨ ਧਰਮ ਪਾਲਨਾ ਕੀਨ।
ਦਿੱਤ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਬਚਾਈਏ ਕਹਣਾ ਕਰ ਇਸ ਦੀਨ।
ਕਲਗੀਧਰ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ, ਕੀਜੈ ਨੇਕ ਧਿਆਨ।
ਨਕਲੀ ਸਿਖਾਂ ਨੇ ਕਰੀ, ਸਿੱਖੀ ਤੇਹ ਵਰਾਨ।
ਮਨਯ ......ਨੇ ਪੁਰਖ ਗਹਿ ਸਿੰਘ ਬਨਾਏ ਭੇਡ।
ਕਰ ਮੁੰਡਨ ......ਲੇ ਕਰੇ, ਭਏ ਢੇਡ ਕੇ ਢੇਡ।
ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਕੇ ਹਾਲ ਪਰ ਕਰਨਾ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ।
ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ ਬਾਹਿੰ ਗਹੇ ਕੀ ਲਾਜ।

ਸਵੈਯਾ

ਪੰਥ ਗਰੇਬ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ, ਉਪਦੇਸਨ ਜੋਇ ਕਮਾਵਹਿੰਗੇ।
ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੋਕ ਵਿਖੇ, ਬਿਨ ਮਾਂਗਹਿ ਤੇ ਜਨ ਪਾਵਹਿੰਗੇ।
ਜੋ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਤਿਆਗ ਪਸੂ ਅਪਨੀ ਮਨ ਮੱਤ ਕਮਾਵਹਿੰਗੇ।
ਦਿੱਤ ਹਰੀ ਹਰ ਕੇ ਜਗ ਲੋਕ, ਸਦਾ ਦੁਖ ਮੇਂ ਕੁਰਲਾਵਹਿੰਗੇ।

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਕਲੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੋਧ
ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ
ਪੰਜਾਬੀ ਪਰੋਫੈਸਰ, ਔਰੀਅੰਟਲ ਕਾਲਜ, ਲਾਹੌਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ

ਦਾ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇਕ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵਾਂਗ
ਹਰ ਪੰਥ ਦਰਦੀ, ਗੁਰਸਿਖ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ
ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਣ ਯੋਗ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ { ਦੇਸ ੧੫ ਰੁਪਏ
ਪ੍ਰਦੇਸ ੨੫ ਰੁਪਏ

ਜਨਰਲ ਸਕਤਰ
ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ
ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।